

MANS
MIEDZYNARODOWA AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH
W ŁOMŻY

Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy
Państwowa Instytucja Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą”
Białocerkowski Instytut Ustawicznej Edukacji Zawodowej
Zakład Metodologii Edukacji Zawodowej i Nauk Społeczno-Humanistycznych
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska
Centrum Edukacyjno-Metodyczne Kształcenia Zawodowego w Obwodzie Donieckim
Centrum Edukacyjno-Metodyczne Kształcenia Zawodowego w obwodzie Dniepropietrowskim

INNOWACYJNE PODEJŚCIA DO PRZYGOTOWANIA WYKWALIFIKOWANYCH PRACOWNIKÓW: TECHNOLOGIE, METODY, DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY

*Zbiór materiałów z Ogólnoukraińskiej naukowo-praktycznej konferencji online
z udziałem uczestników zagranicznych
(30 września 2024 r.)*

Redakcja:

Iryny Kucherenko

Mykhailo Zhuk

Olha Lebid

Svitlana Shevchuk

Ireneusz Żuchowski

Zoia Sharlovych

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДЗВО - УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ - НАЛІН УКРАЇНИ**

30 ВЕРЕСНЯ 2024 РОКУ О 12.00
Усеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція з міжнародною участю
**«ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ,
МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД»**

Для участі в дистанційному форматі придіятися
на пленарне засідання за покликанням:
<https://us03web.zoom.us/j/81102396774?pwd=vtY-eYzVsqdOjLC8UW5eM9tckUP9Om.1>

Ідентифікатор конференції: 811 0239 6774
Код доступу: 036396

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК В ЛОМЖІ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД

*Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
з міжнародною участю
(30 вересня 2024 року)*

Редакція:

Ірина Кучеренко

Михайло Жук

Ольга Лебідь

Світлана Шевчук

Іренеуш Жуховський

Зоя Шарлович

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДІВІЗІОН «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАЛІН УКРАЇНИ**

30 ВЕРЕСНЯ 2024 РОКУ О 12.00
Усеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція з міжнародною участю
**«ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ,
МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД»**

Для участі в дистанційному форматі придатися
на пленарне засідання за покликанням:
<https://us03web.zoom.us/j/81102396774?pwd=vLy-eYz3VsqdOjLC8UW5eM9LckUP9Om.1>

Ідентифікатор конференції: 811 0239 6774
Код доступу: 036200

БІЛА ЦЕРКВА – ЛОМЖА, 2024

Rekomendowany przez Radę Naukową Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy (Protokół nr 9 od dnia 13 grudnia 2024).

Redakcja:

Iryny Kucherenko, Mykhailo Zhuk, Olha Lebid, Svitlana Shevchuk, Ireneusz Żuchowski, Zoia Sharlovych

Recenzenci:

Mamchur Lidiia, profesor Zakładu Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej PISW „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, prof. dr hab. nauk pedagogicznych;

Maslich Svitlana, zastępca dyrektora ds. edukacyjnych i metodologicznych Państwowej Instytucji Edukacji Zawodowo-Technicznej „Winnicka Szkoła Wyższa Zawodowej Sektora Usług”, dr nauk pedagogicznych.

Innowacyjne podejścia do przygotowania wykwalifikowanych pracowników: technologie, metody, doświadczenia i perspektywy: zbiór materiałów Ogólnoukraińskiej naukowej i praktycznej konferencji online z udziałem uczestników zagranicznych (30 września 2024 r.). BIUEZ PISW „UZE” NANP Ukrainy / Redakcja: I. Kucherenko, M. Zhuk, O. Lebid, S. Shevchuk, I. Żuchowski, Z. Sharlovych. Wydawnictwo: MANS w Łomży. Biała Cerkiew – Łomża, 2024, 230 str.

ISBN 978-83-972595-2-2

DOI <https://doi.org/10.58246/ARBE4355>

Zbiór oparty jest na materiałach uczestników Ogólnoukraińskiej Naukowo-Praktycznej Konferencji online, która odbyła się 30 września 2024 roku z udziałem uczestników zagranicznych. Wydarzenie było współorganizowane przez Zakład Metodologii Edukacji Zawodowej i Nauk Społeczno-Humanistycznych Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, Międzynarodową Akademię Nauk Stosowanych w Łomży, Centrum Edukacyjno-Metodyczne Kształcenia Zawodowego w Obwodzie Donieckim oraz Centrum Edukacyjno-Metodyczne Kształcenia Zawodowego w Obwodzie Dnieprowskim.

Omówiono aktualne zagadnienia współczesnej dydaktyki w aspekcie badania trendów edukacyjnych i aktualnych tendencji na rynku pracy w celu doskonalenia naukowych i metodologicznych sposobów rozwijania kompetencji poszukiwanych wśród specjalistów nowej formacji, kształtowania i rozwoju umiejętności zawodowych wykwalifikowanych pracowników w warunkach stanu wojennego i powojennej odbudowy Ukrainy. Podsumowano raporty naukowe i eksperckie, przedstawiono kursy mistrzowskie i innowacyjne doświadczenia pedagogiczne oraz najlepsze praktyki edukacyjne. Przedstawiono naukowo zweryfikowane perspektywy wdrażania trendów edukacyjnych w edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej, wymagania i potrzeby rynku pracy w zakresie kształtowania wymaganych kompetencji specjalistów, priorytetowe obszary rozwoju edukacji zawodowej w warunkach stanu wojennego i powojennej odbudowy Ukrainy, wdrażanie podejścia opartego na kompetencjach w nowoczesnej edukacji zawodowej, przekwalifikowanie zawodowe i zaawansowane szkolenie nowoczesnych specjalistów, najnowsze tendencje w rozwoju umiejętności zawodowych wykwalifikowanych pracowników oraz teorii i metodologii nowoczesnych procesów dydaktycznych.

Zbiór został opracowany na podstawie gotowych materiałów dostarczonych przez autorów. Za kompletność i rzetelność przedstawionych faktów i przypisów odpowiadają autorzy publikacji. Wydawca nie ponosi odpowiedzialności za materiały przekazane do publikacji.

Wydawnictwo: MANS w Łomży

© Białocerkowski Instytut Ustawicznej Edukacji Zawodowej, Ukraina, 2024;

© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska, 2024.

Рекомендовано Вченою радою Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України (протокол № 9 від 13 грудня 2024 року).

Редакція:

Ірина Кучеренко, Михайло Жук, Ольга Лебідь, Світлана Шевчук, Іренеуш Жуховський, Зоя Шарлович

Рецензенти:

Мамчур Лідія Іванівна, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту світу» Національної академії педагогічних наук України, докторка педагогічних наук, професорка;

Масліч Світлана Володимирівна, заступниця директора з навчально-методичної ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг», кандидатка педагогічних наук.

Інноваційні підходи до підготовки кваліфікованих робітників: технології, методики, перспективний досвід : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (30 вересня 2024 року). БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України / Редакція: І. Кучеренко, М. Жук, О. Лебідь, С. Шевчук, І. Жуховський, З. Шарлович. Видавництво: MANS w Łomży, Біла Церква - Ломжа, 2024, 230 с.

ISBN 978-83-972595-2-2
DOI <https://doi.org/10.58246/ARBE4355>

Збірник укладено на основі матеріалів учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, що відбулася 30 вересня 2024 року. Співорганізаторами заходу виступили: кафедра методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області.

Обговорено актуальні питання сучасної дидактики в аспекті вивчення освітніх трендів та новітніх тенденцій на ринку праці для вдосконалення науково-методичних шляхів розвитку затребуваних компетентностей у фахівців нової формації, формування і розвитку професійних навичок кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови України. Узагальнено наукові й експертні доповіді, презентовано майстер-класи й інноваційний педагогічний досвід та кращі освітні практики. Представлено науково вивірені перспективи реалізації освітніх трендів в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти, вимог та запитів ринку праці для формування затребуваних компетентностей фахівців, пріоритетних напрямів розвитку професійної освіти в умовах воєнного стану і післявоєнної відбудови України, реалізації компетентнісного підходу в сучасній професійній освіті, професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації сучасних фахівців, новітніх тенденцій розвитку професійних навичок кваліфікованих робітників, теорії та методології сучасних дидактичних процесів.

Збірник сформований з готових матеріалів, наданих авторами. За повноту та достовірність викладених фактів і положень відповідальність несуть автори публікацій. Видавець не несе відповідальності за надані до публікації матеріали.

Видавництво: MANS w Łomży

© Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, Україна, 2024;
© Міжнародна академія прикладних наук в Ломжі, Республіка Польща, 2024.

SPIS TREŚCI / ЗМІСТ

SPIS TREŚCI / ЗМІСТ	5
KOMUNIKAT PRASOWY	9
ПРЕС-РЕЛІЗ	12
PROGRAM ONLINE KONFERENCJI / ПРОГРАМА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ	18
STRESZCZENIA UCZESTNIKÓW KONFERENCJI ONLINE / ТЕЗИ УЧАСНИКІВ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ	24
Авраменко Є. В. СУТНІСТЬ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ	24
Александрук Н. І. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ	28
Басюк Н. А. ПОЗИТИВНЕ МИСЛЕННЯ ТА ЙОГО ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	32
Башинська В. М. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСІБНИКІВ У ДНЗ «МАЛИНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛЦЕЙ» З ПРОФЕСІЇ «ШВАЧКА; КРАВЕЦЬ» З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІА	36
Біда А. Г. РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ АГРЕСИВНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	40
Вітрук Р. О. ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	45
Вовк Б. І. РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	49
Герасименко Ю. С. АДАПТАЦІЯ ДО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	52
Головко Д. Ю. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ	55
Гордієнко О. А. ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОГО АСПЕКТУ ВИВЧЕННЯ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ГУРТКОВОЇ РОБОТИ	58
Грибовська Ю. М. ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ДИДАКТИКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ»	62
Денисенко О. Г. ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	65
Деревянчук О. В. ВПРОВАДЖЕННЯ СЕГМЕНТАЦІЇ ТА НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК НАПРЯМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ	69

Żuchowski I., Pilcicki C. UNHELPFUL CHOICE OF PROFESSION BY STUDENTS - POSSIBILITIES OF COUNTERACTING THROUGH VOCATIONAL ORIENTATION PROGRAMMES ON THE EXAMPLE OF THE "VOCATIONAL COMPASS" PROJECT	73
Жук М. В. ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ТРЕНД ОСВІТИ 4.0	77
Зіньковська О. С. ПЕДАГОГІЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	79
Іваногло Ф. М. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ)ОСВІТИ	84
Климова К. Я. НЕПЕРЕРВНА УКРАЇНОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ, ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ	88
Коссова-Сіліна Г. О. МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ІНКЛЮЗІЙ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	91
Костина А. М. ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗП(ПТ)О	94
Криворучко Ю. Ю. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	97
Кучеренко І. А. КЛЮЧОВІ ОЗНАКИ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ	101
Лебідь О. М. ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗП(ПТ)О НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ІЗ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ЗАГАЛОМ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ	105
Ленда І. Г. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ДНІПРОВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЗАЛІЗНИЧНОМУ ЛІЦЕЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	109
Лісовенко Т. В. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	113
Мамчур Л. І. ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ	117
Маринченко Є. О., Галісевич В. Г., Ситніков О. М. ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗВО	121
Мартиненко В. Л. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	125

Масліч С. В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	128
Мелянець В. В. ВПЛИВ РОЗЛУКИ З БАТЬКАМИ-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НА АКАДЕМІЧНУ УСПІШНІСТЬ ДІТЕЙ	131
Михайленко О. Ф. ПРОГРАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЖІНОК ДО КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ В ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	135
Мількова-Толкачова А-В. С., Кучерак І. В. АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ	139
Могильницький М. В. АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ТА ЕРГОНОМІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАСІБ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ	142
Молошний Р. М. ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	146
Муковіз О. П., Молодовська Ю. С. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	148
Насакіна С. В., Маєв А. П. НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА У АСПЕКТІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМИ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ	153
Нефедова О. Г. ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ІГОР В РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА	156
Оксьоненко В. Г. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА ОСВІТНІЙ ПЛАТФОРМІ ЗЗСО	157
Опанасенко В. П. МІСЦЕ КОМП'ЮТЕРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	160
Пахомов І. В., Костіна Ю. А. ВПЛИВ САМООЦІНКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ НА ЇХ АКАДЕМІЧНУ УСПІШНІСТЬ ТА РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ	164
Петренко Ю. О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	168

Рожков О. М. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНУ ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	171
Самусь Т. В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	174
Сидорів С. М. ТРАНЗИЦІЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ІНВАЛІДНІСТЮ ВІД НАВЧАННЯ ДО ПРАЦІ: ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ В США	178
Соколенко Н. М. ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ – ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	182
Супрун М. О., Супрун Д. М. ВНЕСОК Г.М. МЕРСІЯНОВОЇ В ЗАПОЧАТКУВАННІ ІДЕЙ ІЗ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ІЗ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ШКІЛ	186
Тимошенко В. В. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОГО НАВЧАННЯ В РЕЖИМІ ОНЛАЙН УРОКІВ З УРАХУВАННЯМ ЗДІБНОСТЕЙ І ОСОБИСТИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	190
Ткачук Н. В. ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ: ЦЕ НОВАЦІЯ ЧИ ВИМОГА ЧАСУ?	193
Торба Н. Г. РЕФЛЕКСІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ	200
Фурс О. Й. СТАН РИНКУ ПРАЦІ БРОВАРСЬКОГО РЕГІОНУ	202
Харченко Т. І. САМООСВІТА ЯК ЗАСІБ СПРЯМУВАННЯ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	207
Цикало Н. В. ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ – НАДІЙНИЙ НАВІГАТОР ВИПУСКНИКІВ П(П)О У ПОБУДОВІ УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ ТА ПАРТНЕР РОБОТОДАВЦІВ У ФОРМУВАННІ ЯКІСНОГО КАДРОВОГО РЕЗЕРВУ	210
Чертов В. І. АНДРАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ	214
Чижов С. В. РОЗРОБКА СЦЕНАРІЮ ПРОВЕДЕННЯ КОМАНДНОЇ ДІЛОВОЇ ГРИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE	217
Шарлович З. П., Мошенець Н. С. ЯКІСТЬ І ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	219
Шевчук С. С. ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У МЕТОДИЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	222

KOMUNIKAT PRASOWY

**OGÓLNOUKRAIŃSKA NAUKOWO-PRAKTYCZNA KONFERENCJA ONLINE
Z UDZIAŁEM UCZESTNIKÓW ZAGRANICZNYCH „INNOWACYJNE PODEJŚCIE
DO PRZYGOTOWANIA WYKWALIFIKOWANYCH PRACOWNIKÓW:
TECHNOLOGIE, METODY, DOŚWIADCZENIA I PERSPEKTYWY”**

W dniu 30 września 2024 r. Białocerkowskim Instytucie Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy odbyła się Ogólnoukraińska Naukowo-Praktyczna Konferencja online z udziałem uczestników zagranicznych „Innowacyjne podejścia do szkolenia wykwalifikowanych pracowników: technologie, metody, doświadczenia i perspektywy”.

Organizatorem wydarzenia był Zakład Metodologii Kształcenia Zawodowego oraz Dyscyplin Społecznych i Humanitarnych Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej.

Cele wydarzenia:

- uzasadnienie nowoczesnych naukowych i metodologicznych zasad opracowywania, wdrażania i realizacji innowacyjnych podejść do przygotowania wykwalifikowanych pracowników;
- omówienie priorytetowych obszarów rozwoju edukacji zawodowej w kontekście stanu wojennego i powojennej odbudowy Ukrainy;
- naukowe i metodologiczne wsparcie kształcenia zawodowego wykwalifikowanych specjalistów.

Konferencja zgromadziła pracowników naukowych i dydaktycznych szkół wyższych, zawodowych, licencjackich i podyplomowych; pracowników pedagogicznych instytucji kształcenia zawodowego, dyrektorów i metodyków centrów kształcenia zawodowego, studentów, magistrantów programów edukacyjno-zawodowych „Pedagogika Szkolnictwa Wyższego”, „Psychologia”, pracodawców, klientów usług edukacyjnych i kluczowych interesariuszy w celu omówienia aktualnych kwestii w dziedzinie edukacji.

Podczas wydarzenia naukowego poruszono i omówiono szereg ważnych kwestii w kluczowych obszarach konferencji:

1. Priorytetowe obszary rozwoju kształcenia i szkolenia zawodowego w kontekście stanu wojennego i powojennej odbudowy Ukrainy.
2. Naukowe i metodologiczne wsparcie kształcenia zawodowego wykwalifikowanych specjalistów: wyzwania, trendy, perspektywy.
3. Trendy edukacyjne i priorytetowe kierunki rozwoju umiejętności zawodowych wykwalifikowanych pracowników.
4. Innowacyjne podejścia do przygotowania nowoczesnego specjalisty w instytucji kształcenia zawodowego.
5. Nowoczesne technologie nauczania w kształceniu zawodowym w czasie wojny.
6. Doświadczenia i perspektywy w przygotowaniu konkurencyjnych specjalistów w

edukacji formalnej, pozaformalnej i nieformalnej.

7. Doświadczenia międzynarodowe i ich adaptacja do krajowej edukacji zawodowej.
8. Edukacja włączająca: rozwój włączających programów edukacyjnych i metod kształcenia i szkolenia zawodowego, doświadczenia międzynarodowe.
9. Dydaktyka cyfrowa jako transformator krajobrazu edukacyjnego.
10. Orientacja zawodowa i zatrudnienie to kluczowy trend w nowoczesnym kształceniu zawodowym.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele Rzeczypospolitej Polskiej, Kanady oraz różnych regionów Ukrainy (obwodów kijowskiego, donieckiego, dnipropropietrowskiego, zaporozkiego, ługańskiego, mikołajowskiego, charkowskiego, czerkaskiego, winnickiego i sumskiego). Łącznie w konferencji wzięło udział ponad 190 osób (osobiście i zdalnie).

Viktoriia Sydorenko, dyrektor BIUEZ, doktor nauk pedagogicznych, profesor, powitała uczestników Konferencji i życzyła im inspirujących działań naukowych i praktycznych oraz owocnych dyskusji. Viktoriia Sidorenko wygłosiła prezentację „Proaktywny rozwój: najważniejsze umiejętności specjalisty przyszłości”.

Przemówienie powitalne wygłosił Ireneusz Żuchowski, doktor inżynier, profesor MANS, rektor Międzynarodowej Akademii Nauk Stosowanych w Łomży. Skupił się na innowacyjnym podejściu do poradnictwa zawodowego z wykorzystaniem narzędzi ICT na przykładzie projektu „Kompas zawodowy”.

Iryna Kucherenko, kierownik Zakładu Metod Edukacji Zawodowej i Nauk Społeczno-Humanistycznych, dr hab. nauk pedagogicznych, profesor, zwróciła się do uczestników konferencji i zauważyła, że innowacje w edukacji jako proces tworzenia, rozpowszechniania i wdrażania nowych podejść, pomysłów, metod i technologii mają na celu aktualizację, modernizację i przekształcanie procesów edukacyjnych zgodnie z wymogami czasów, a innowacyjne technologie w edukacji przyczyniają się do popularyzacji zaawansowanych pomysłów i nowoczesnych praktyk edukacyjnych. Pani Iryna życzyła wszystkim owocnej pracy, twórczej inspiracji naukowej i nowych osiągnięć na rzecz dobrobytu Ukrainy i rozwoju ukraińskiej edukacji.

W sesji plenarnej wystąpili następujący prelegenci:

Olena Hryshaieva, p.o. dyrektora Centrum Metodyczno-Szkoleniowego Edukacji Zawodowej w obwodzie dnipropropietrowskim, Ukraina: „Straty edukacyjne w kształceniu zawodowym: sposoby przezwyciężenia”.

Nina Belova, zastępca dyrektora Centrum Metodyczno-Szkoleniowego Edukacji Zawodowej w obwodzie donieckim, Ukraina: „Krótkoterminowe kursy w systemie kwalifikacji zawodowych jako ważne narzędzie rozwoju zawodowego i przekwalifikowania: doświadczenie rozwoju mikrokwalfikacji”.

Olesia Vashchuk, dr hab. nauk ekonomicznych, profesor, przewodnicząca Rady Młodych Naukowców przy Ministerstwie Edukacji i Nauki Ukrainy, kierownik Biura Wsparcia Naukowców, Ukraina: „Możliwości dla naukowców: granty, konkursy, nagrody”.

Zoia Sharlovych, dr nauk pedagogicznych, adiunkt Międzynarodowej Akademii Nauk Stosowanych w Łomży, Rzeczpospolita Polska: „Wymagania jakościowe i zawodowe dla

działalności wykładowców we współczesnej edukacji”.

Oleksii Mukoviz, dr hab. nauk pedagogicznych, docent, profesor Zakładu Edukacji Przedszkolnej i Podstawowej Odeskiej Akademii Kształcenia Ustawicznego Odeskiej Rady Obwodowej, Ukraina: „Pedagogiczne warunki kształtowania tolerancji komunikacyjnej uczniów instytucji kształcenia zawodowego w innowacyjnym środowisku edukacyjnym”.

Olena Yudenkova, dr nauk pedagogicznych, dyrektor Szkoły Zawodowej nr 88, obwód dniepropetrowski, Ukraina: „Trendy edukacyjne w kształceniu zawodowym wykwalifikowanych pracowników na przykładzie rolniczej Magdalyniwskiej Szkoły Zawodowej Rolniczej”.

Olena Mykhailenko-Blaion, dr nauk ekonomicznych, wykładowca, trener biznesu. Badaczka edukacji, kultury i rozwoju technologicznego na Ontario Tech University i University of Alberta, Kanada: „Programy przyciągające kobiety do zawodów wymagających wysokich kwalifikacji w krajach rozwiniętych gospodarczo: lekcje dla Ukrainy”.

Mykhailo Zhuk, dr filozofii, docent Zakładu Metodologii Kształcenia Zawodowego i Nauk Społecznych i Humanistycznych, Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy: Kurs mistrzowski „Innowacje jako trend w edukacji 4.0”.

Andrii Herevenko, starszy wykładowca Zakładu Technologii Nauczania i Ochrony Pracy Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy: Kurs mistrzowski „Digitalizacja materiałów edukacyjnych: od tradycyjnych metod do interaktywnych rozwiązań”.

Illia Pakhomov, starszy wykładowca Zakładu Pedagogiki, Psychologii i Zarządzania Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy: „Program szkoleniowy „Kształtowanie wartości moralnych uczniów szkół zawodowych (zawodowo-technicznych)”.

W ramach Konferencji odbył się aktywny dyskurs naukowy między uczestnikami wydarzenia, a także aktywna wymiana doświadczeń, podkreślona w raportach naukowych i kursach mistrzowskich.

Pracownicy naukowcy BIUEZ są wdzięczni uczestnikom konferencji internetowej z Kanady, Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy za partnerstwo i wymianę innowacyjnych doświadczeń.

Nagranie z Ogólnoukraińskiej Naukowo-Praktycznej Konferencji online z udziałem uczestników zagranicznych „Innowacyjne podejścia do przygotowania wykwalifikowanych pracowników: technologie, metody, doświadczenia i perspektywy” można obejrzeć na oficjalnym kanale YouTube Białocerkowskiego Instytutu Ustawicznej Edukacji Zawodowej Państwowej Instytucji Szkolnictwa Wyższego „Uniwersytet Zarządzania Oświatą” Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, klikając tutaj: <https://www.youtube.com/watch?v=yqDP8cQY2IQ>

ПРЕС-РЕЛІЗ

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ «ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД»

30 вересня 2024 року у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України відбулася Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Інноваційні підходи до підготовки кваліфікованих робітників: технології, методики, перспективний досвід».

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ

30 ВЕРЕСНЯ 2024 РОКУ О 12.00
Усеукраїнська науково-практична
інтернет-конференція з міжнародною участю
**«ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ,
МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД»**

Для участі в дистанційному форматі приєднатися
на пленарне засідання за покликанням:
<https://us03web.zoom.us/j/81102396774?pwd=vlyeyzVsqdOjLC8UWseM9LckUPgOm.1>

Ідентифікатор конференції: 811 0239 6774
Код доступу: 036396

Організатор заходу: кафедра методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти.

Мета проведення заходу:

- обґрунтування сучасних науково-методичних засад розроблення, впровадження та реалізації інноваційних підходів до підготовки кваліфікованих робітників;
- пріоритетних напрямів розвитку професійної освіти в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови України;
- науково-методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих фахівців.

Всеукраїнська конференція об'єднала науково-педагогічних працівників закладів вищої, фахової передвищої та післядипломної освіти; педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, керівників та методистів навчально-методичних центрів професійної (професійно-технічної) освіти, здобувачів освіти, магістрантів БІНПО

ОПП «Педагогіка вищої школи», ОПП «Психологія», роботодавців, замовників освітніх

послуг та ключових стейкхолдерів для обговорення актуальних питань в галузі освіти.

Під час наукового заходу було порушено й обговорено низку важливих питань за ключовими напрямками роботи конференції:

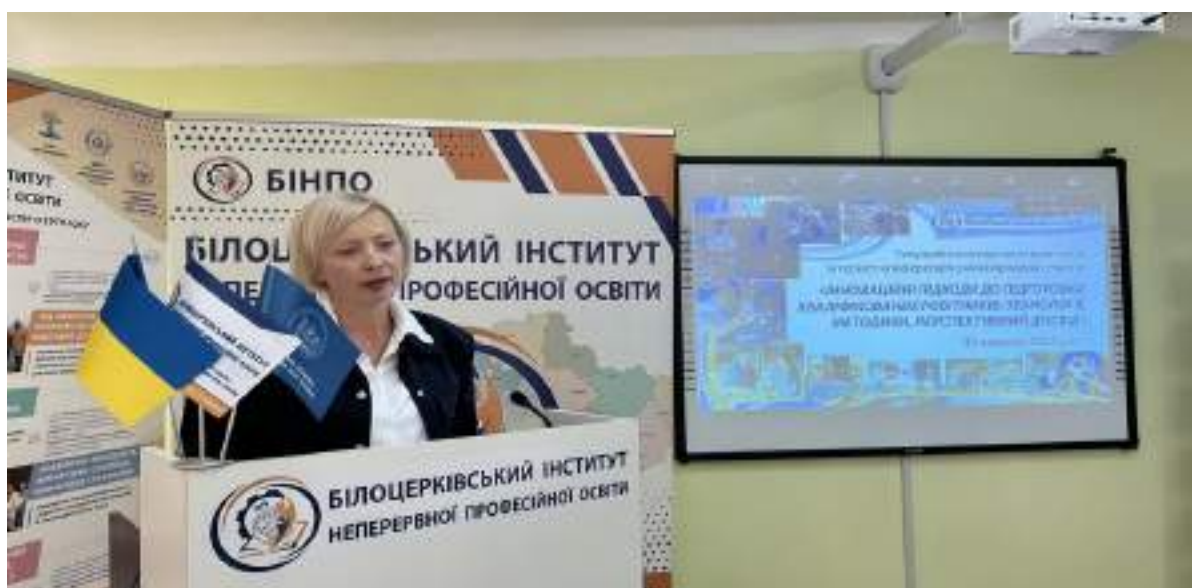
1. Пріоритетні напрями розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України.
2. Науково-методичний супровід професійної підготовки кваліфікованих фахівців: виклики, тенденції, перспективи.
3. Освітні тренди і пріоритетні тенденції розвитку фахових навичок кваліфікованих робітників.
4. Інноваційні підходи до підготовки сучасного фахівця в закладі професійної (професійно-технічної) освіти.
5. Сучасні технології навчання у професійній (професійно-технічній) освіті в умовах воєнного часу.
6. Перспективний досвід підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.
7. Міжнародний досвід і його адаптація у вітчизняну професійну освіту.
8. Інклюзивна освіта: розробка інклюзивних освітніх програм і методик ЗП(ПТ)О, міжнародний досвід.
9. Цифрова дидактика як трансформатор освітнього ландшафту.

10. Професійна орієнтація і працевлаштування – ключовий тренд сучасної професійної освіти.

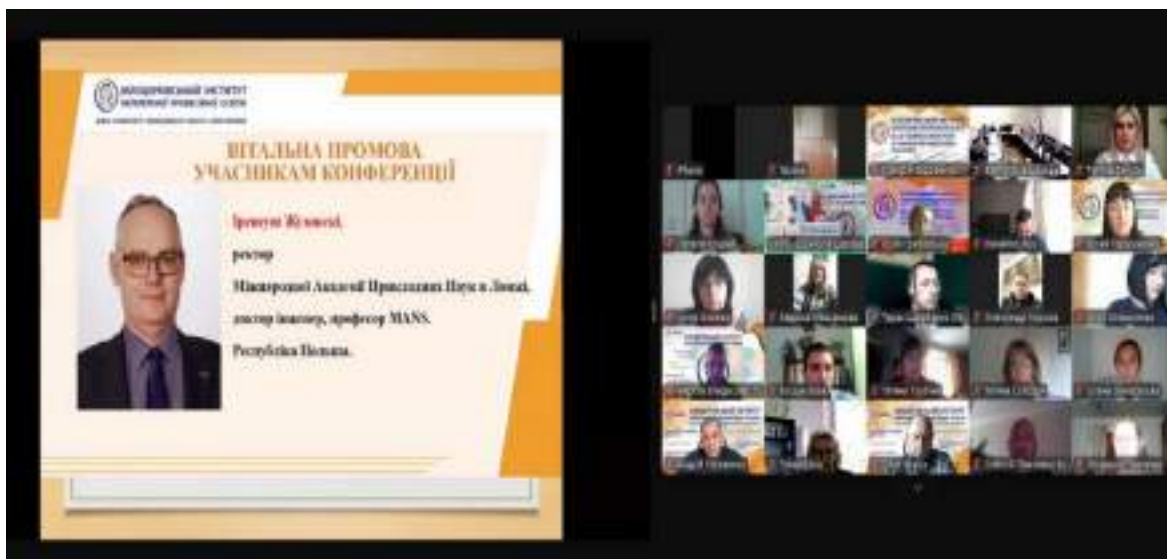
У конференції взяли участь представники Республіки Польща, Канади та різних регіонів України (Київська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Харківська, Черкаська, Вінницька, Сумська області). До конференції долучилися понад 190 учасників, які взяли участь у заході в очному та дистанційному режимі роботи.

Із вітальним словом до учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції звернулася Вікторія Сидоренко, директорка БІНПО, докторка педагогічних наук, професорка, і побажала всім натхненної науково-практичної діяльності і плідних дискусій. Вікторія Вікторівна виступила із доповіддю «РОЗВИТОК НА ВИПЕРЕДЖЕННЯ: НАЙГОЛОВНІШІ НАВИЧКИ ФАХІВЦЯ МАЙБУТНЬОГО».

Із вітальною промовою до учасників заходу звернувся **Іренеуш Жуховскі**, доктор інженер, професор MANS, ректор Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі. Республіка Польща, і зацентрував увагу на інноваційному підході до професійної орієнтації з використанням засобів ІКТ на прикладі проєкту «Професійний компас».

До учасників конференції звернулася **Ірина Кучеренко**, завідувачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін, докторка педагогічних наук, професорка, і зазначила, що інновації в освіті як процес створення, поширення та впровадження нових підходів, ідей, методик і технологій спрямовані на оновлення, модернізацію та трансформацію освітніх процесів відповідно до вимог часу, а інноваційні технології в освіті сприяють популяризації передових ідей та сучасних освітніх практик. Ірина Анатоліївна побажала всім плідної праці, творчого наукового натхнення та нових здобутків в ім'я процвітання України і розвитку української освіти.

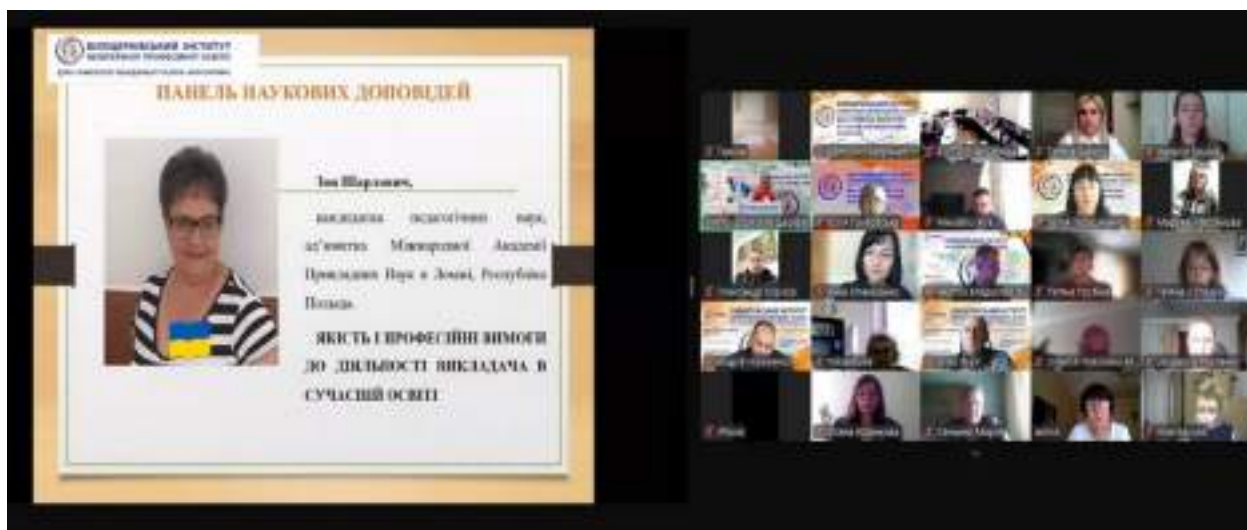
На пленарному засіданні із науковими доповідями виступили спікери:

Олена Гришаєва, в.о. директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області. Україна. **ОСВІТНІ ВТРАТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.**

Ніна Белова, заступник директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області. Україна. **КОРОТКОСТРОКОВІ КУРСИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ, ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ: З ДОСВІДУ РОЗРОБКИ МІКРОКВАЛІФІКАЦІЙ**

Олеся Ващук, докторка економічних наук, професорка, голова Ради молодих учених при МОН України, голова Офісу підтримки вченого. Україна. **МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВЧЕНИХ: ГРАНТИ, КОНКУРСИ, ПРЕМІЇ**

Зоя Шарлович, кандидат педагогічних наук, ад'юнкт Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща. **ЯКІСТЬ І ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ.**

Олексій Муковіз, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та початкової освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Україна. **ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Олена Юденкова, кандидатка педагогічних наук, директорка Професійно-технічного училища № 88, Дніпропетровська область. Україна. **ОСВІТНІ ТРЕНДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ МАГДАЛИНІВСЬКОГО АГРАРНОГО ПРОФТЕХУ**

Олена Михайленко-Блайон, кандидатка економічних наук, викладачка, бізнес-тренерка. Дослідниця з освіти, культури і технологічного розвитку в Ontario Tech University та University of Alberta, Канада. **ПРОГРАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЖІНОК ДО КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ В ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Михайло Жук, кандидат філософських наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна. Майстерклас «ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ТРЕНД ОСВІТИ 4.0».

Андрій Геревенко, старший викладач кафедри технологій навчання та охорони праці Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет

менеджменту освіти» НАПН України. Україна. Майстерклас «ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ МАТЕРІАЛІВ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДИК ДО ІНТЕРАКТИВНИХ РІШЕНЬ».

Ілля Пахомов, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна. ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА «ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ».

У межах роботи Всеукраїнської конференції було реалізовано активний науковий дискурс між учасниками заходу, відбувся активний обмін досвідом, висвітлених у наукових доповідях і майстеркласах.

Науково-педагогічні працівники БІНПО вдячні учасникам інтернет-конференції із Канади, Республіки Польща, України за партнерство й обмін інноваційним досвідом.

Запис Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Інноваційні підходи до підготовки кваліфікованих робітників: технології, методики, перспективний досвід» можна переглянути на офіційному ютуб-каналі БІНПО за покликанням: <https://www.youtube.com/watch?v=yqDP8cQY2lQ>

PROGRAM / ПРОГРАМА

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова організаційного комітету:

Вікторія Сидоренко, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка;

Заступники голови організаційного комітету:

Іренеуш Жуховскі, ректор Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі, доктор інженер, професор MANS. Республіка Польща.

Едуард Гончаров, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області

Олена ГРИШАЄВА, в.о. директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області

Ірина КУЧЕРЕНКО, завідувачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту світи» Національної академії педагогічних наук України, докторка педагогічних наук, професорка

Члени організаційного комітету:

Михайло ЖУК, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидат філософських наук, доцент

Світлана ШЕВЧУК, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Світлана МАСЛІЧ, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидатка педагогічних наук

Ольга ЛЕБІДЬ, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ
ВІТАЛЬНА ПРОМОВА УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ

Вікторія Сидоренко, докторка педагогічних наук, професорка, директорка Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна

Іренеуш Жуховскі, ректор Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі, доктор інженер, професор MANS. Республіка Польща.

Ірина Кучеренко, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна

ПАНЕЛЬ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

Олена Гришаєва, в.о. директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області. Україна.
ОСВІТНІ ВТРАТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Ніна Бєлова, заступник директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області. Україна.
КОРОТКОСТРОКОВІ КУРСИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ, ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ: З ДОСВІДУ РОЗРОБКИ МІКРОКВАЛІФІКАЦІЙ

Олеся Ващук, голова Ради молодих учених при МОН України, голова Офісу підтримки вченого. Україна.
МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВЧЕНИХ: ГРАНТИ, КОНКУРСИ, ПРЕМІЇ

Іренеуш Жуховські, доктор інженер, професор MANS, ректор Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі. Республіка Польща.
ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ІКТ НА ПРИКЛАДІ ПРОЄКТУ «ПРОФЕСІЙНИЙ КОМПАС»

Зоя Шарлович, кандидат педагогічних наук, ад'юнкт Міжнародної Академії Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща.
ЯКІСТЬ І ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Олексій Муковіз, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та початкової освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». Україна.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

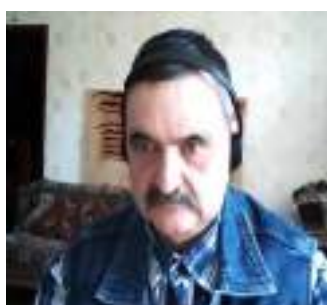
Олена Юденкова, кандидатка педагогічних наук, директорка Професійно-технічного училища № 88, Дніпропетровська область. Україна.

ОСВІТНІ ТРЕНДИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ МАГДАЛИНІВСЬКОГО АГРАРНОГО ПРОФТЕХУ

Олена Михайленко-Блайон, кандидатка економічних наук, викладачка, бізнес-тренерка. Дослідниця з освіти, культури і технологічного розвитку в Ontario Tech University та University of Alberta, Канада.

ПРОГРАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЖІНОК ДО КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ В ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Михайло Жук, кандидат філософських наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна.

Майстерклас

«ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ТРЕНД ОСВІТИ 4.0»

Андрій Геревенко, старший викладач кафедри технологій навчання та охорони праці Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна

Майстерклас

«ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНИХ МАТЕРІАЛІВ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДИК ДО ІНТЕРАКТИВНИХ РІШЕНЬ»

Ілля Пахомов, старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Україна.

ТРЕНІНГОВА ПРОГРАМА «ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ»

ТЕЗИ

учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ: ТЕХНОЛОГІЇ, МЕТОДИКИ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД»

СУТНІСТЬ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ

*Авраменко Є. В., аспірант кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка, викладач
специалізації ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж СНАУ»*

Аграрне виробництво в Україні має значний потенціал для розвитку завдяки можливостям покращення використання земельних, трудових та біологічних ресурсів. Щоб підвищити ефективність використання цих ресурсів, необхідно вдосконалювати технології виробництва та системи управління в напрямку розвитку цифрової економіки. Досвід розвинутих країн показує, що впровадження цифрових технологій в аграрний сектор значно підвищує ефективність сільського господарства. Сьогодні цифрові технології активно використовуються в аграрному виробництві, починаючи з планування посівів і автоматизації підгодовування до цифрового моделювання врожаїв і розрахунку раціонів годування в тваринництві. Цифровізація в сільському господарстві сприяє не лише зростанню продуктивності, але й зменшенню витрат на матеріали, працю та фінанси, підвищенню якості продукції і загальної ефективності господарської діяльності [3].

Але слід зазначити, що однією з особливостей цифровізації аграрного сектора економіки наразі є брак кадрів з наявними цифровими компетентностями. Саме від компетентності цих фахівців залежить ефективність роботи аграрних підприємств. Тож сьогодні формування цифрової компетентності майбутніх агроінженерів у процесі їх фахової підготовки для потреб сучасного аграрного сектору є одним із нагальних завдань професійної освіти.

Згідно наукової літератури та стратегічних європейських і українських документів, цифрова є однією з ключових компетентностей. Вона є наскрізною й багатофункціональною, і використовується практично в усіх сферах сучасного життя.

Вивчення нормативних документів, дисертаційних досліджень показало, що дослідники розглядають цифрову компетентність як складник професійної компетентності, зумовлений активним використанням цифрових технологій у професійній сфері діяльності. На їх думку, вона передбачає здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати дані та оперувати ними відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства й виробничих потреб [1; 3; 4; 7].

Загалом для визначення терміну «цифрова компетентність» в своїх працях науковці дотримуються різних підходів. Ми ж у своєму дослідженні будемо розглядати цифрову компетентність як невід'ємний складник професійної компетентності.

О. Спірін під цим терміном розуміє «здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно-значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі». Низка дослідників [2, с. 462] розглядаючи тлумачення цифрової компетентності зазначають, що основою цього поняття є узагальнене визначення де під цифровою компетентністю розглядається набір знань, умінь, ставлень (включаючи здатності, стратегії, цінності та обізнаність), що необхідні для використання інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових медіа з метою виконання завдань; вирішення проблем; спілкування; управління інформацією; співробітництва; створення і поширення змісту; та побудови знання ефективно, результативно, відповідно, критично, творчо, самостійно, гнучко, етично, рефлексивно для роботи, відпочинку, спільної діяльності, навчання, спілкування, задоволення споживчих потреб та забезпечення можливостей для реалізації прав.

І. Гребеник виокремлює такі основні аспекти цього поняття [2, с. 462] наявність досить високого рівня функціональної грамотності в сфері інформаційно-комунікаційних технологій; ефективне, обґрунтоване застосування інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення професійних завдань; розуміння інформаційно-комунікаційних технологій як основи нової парадигми спрямованої на розвиток учнів як суб'єктів інформаційного суспільства. Вона виділяє складові цифрової компетентності керівника закладу освіти: мотиваційна складова (психологічний компонент, який передбачає усвідомлену потребу в освоєнні та впровадженні кращого управлінського і педагогічного досвіду); змістовно-процесуальна складова (теоретичний компонент, який передбачає психолого-педагогічні знання про місце Інтернет-технологій в системі управління школою, інформатизації навчально-виховного процесу та навчального закладу в цілому, вміння визначити і обґрунтувати доцільність використання ІКТ та Інтернет-технологій на різних етапах управління навчальним закладом і забезпечення якості навчального процесу); конструктивна

складова (практичний компонент, який передбачає вміння використовувати ІКТ та Інтернет-ресурси в управлінні, навчанні та самовдосконаленні та ін.).

У своїх дослідженнях В. Тюріна та І. Данченко, визначають цифрову компетентність як «специфічну інтегративну якість особистості, яка складається із знань про інформаційні та цифрові технології, етичні та правові принципи їх застосування та необхідність критичного, відповідального, впевненого, використання та взаємодії з ними у процесі навчання, професійної діяльності та участі у суспільному житті» [2].

Отже, на сьогодні цифрова компетентність передбачає здатність до безпечного використання цифрових технологій і їх застосування у професійній діяльності. У Стандарті фахової передвищої освіти, фаховий молодший бакалавр галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство спеціальності 208 Агроінженерія в запропонованому переліку компетентностей і програмних результатів навчання простежується спрямованість на формування компетентностей пов'язаних з використанням цифрових технологій під час виконання виробничих завдань аграрної галузі, а саме: Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК3); Здатність до застосування знань з технічних характеристик, будови, робочих процесів машин і обладнання для реалізації технологічних процесів виробництва (СК1); Здатність до використання технічних засобів автоматизації і систем автоматизації у виробництві (СК6). Здатність застосовувати цифрові технології для вирішення технічних завдань у виробництві (СК7); Здатність до використання техніки і обладнання відповідно до вимог екології, принципів оптимального природокористування й охорони довкілля (СК9).

У складі цифрової компетентності можна виділити чотири компоненти: мотиваційно-цільовий компонент – вказує на наявність мотиву, готовності та інтересу до роботи з цифровими технологіями та засобами, визначення й усвідомлення цілей діяльності; когнітивний компонент – розкривається як наявність необхідних знань і вмінь використовувати цифрові технології та засоби в аграрному виробництві, розуміння застосування їх у професійній діяльності; операційно-діяльнісний компонент демонструє застосування на практиці набутих знань і вмінь використання цифрових технологій та обладнання в професійній діяльності, ефективність і продуктивність діяльності; рефлексійний компонент – забезпечує готовність до розв'язання проблем пов'язаних з використанням цифрових технологій на виробництві, до аналізу своєї діяльності, проектування власного підвищення компетентності.

Список використаних джерел:

1. Авраменко Є. В., Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Формування професійної компетентності майбутніх агроінженерів щодо використання AgTech-інновацій у сільському господарстві. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)* / за заг. ред. І. М. Сопілко. Київ: «Наукові перспективи», 2023. № 10(24) С. 188–198.
2. Авраменко Є. В. Сутність та структура цифрової компетентності майбутніх агроінженерів. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)* / за заг. ред. І. М. Сопілко. Київ: «Наукові перспективи», 2024. № 8(36). С. 455–466.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 16.08.2024 №1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В., Росновський М. Г., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Самусь Т. В., Ігнатенко О. В. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів: Глухівський НПУ ім. О.Довженка, 2020. 221 с.
5. Ihnatenko H., Samus T., Ihnatenko O., Opanasenko V., Vovk, B. (2022). Forming intending teachers' health preserving competence in the educational environment of higher educational institution. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2 (47), 27– 4. DOI: <http://doi.org/10.15587/2519-49842022.254495>
6. Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Реалізація проектної технології під час вивчення педагогами професійного навчання технічних дисциплін циклу професійної підготовки. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*. 2022. № 9(11) 2022. С. 167–178.
7. Самусь Т. В. Цифрова трансформація професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в умовах змішаного навчання. *«Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка»)*. 2024. № 5 (33).

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ

Александрук Н. І., методист Старовижівського професійного ліцею

В Україні з 24 лютого 2022 року прийнято низку нормативних та директивних документів, які стали основою для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Зрозуміло, що найоптимальніша та найбезпечніша форма організації освітнього процесу – дистанційна. В умовах війни та постійних повітряних тривог складно якісно організувати освітній процес. Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) повинно здобути статус такого, що оточує майбутнього фахового молодшого бакалавра, забезпечує його інформаційні потреби, які виникають у процесі здобуття освіти [1].

Поширеними моделями в системі освіти європейських країн є шість їх варіантів організації дистанційного навчання, запропонованих ЮНЕСКО.

Зокрема такі:

1) моноорганізаційно-педагогічна модель – навчальний заклад здійснює навчання лише за дистанційною формою;

2) біорганізаційно-педагогічна модель – навчальний заклад реалізує як очну, так і дистанційну форми навчання;

3) змішана модель – учні (студенти) очної форми навчання вивчають частину курсів очно, частину – дистанційно;

4) модель консорціуму – об'єднання двох і більше навчальних закладів для реалізації навчального процесу; при цьому партнери обмінюються навчальними матеріалами або перерозподіляють між собою деякі функції;

5) модель за принципом франчайзинга – партнерські навчальні заклади передають один одному свої дистанційні курси;

6) модель віддалених аудиторій – лекції та семінари, що безпосередньо проводяться в навчальному закладі, транслюються по телекомунікаційних каналах у вигляді телепередач, відеоконференцій, радіопередач для учнів (слухачів) у віддалених аудиторіях.

Отже, основою усіх варіантів цих моделей є організація опосередкованої взаємодії суб'єктів навчального процесу – педагогів і учнів, але у звичних традиційних формах (лекція, семінар, круглий стіл і т. д.) та віддаленого доступу до інформаційних освітніх ресурсів, представлених у форматах електронних підручників, посібників, конспектів лекцій, методичних рекомендацій, практичних завдань, курсових робіт та ін.

Характерним тут є можливість оперативного інформаційного наповнення і корегування навчальних матеріалів, звична для учнів (студентів, слухачів) форма роботи з

ними, як з будь-якою традиційною навчальною літературою. Але така модель вимагає максимальної вмотивованої їх налаштованості і готовності до самостійної роботи при регламентованому консультаційному супроводі пізнавальної діяльності з боку педагогів та звітності за результатами навчання [1].

Професійно-технічна освіта ступенева. Кожний ступінь навчання у ПТНЗ має теоретичну й практичну завершеність. Теоретична здійснюється у трьох видах підготовки: загальнотеоретична; загальнотехнічна та професійно-теоретична. Основним видом професійного навчання є професійно практична підготовка. Зміст кожного з видів професійної підготовки визначають навчальні предмети і види занять, передбачені Державними стандартами ПТО.

Оскільки, професійно-технічна освіта має два види підготовки, то, на мою думку, найкраща форма навчання – змішана модель (теоретична підготовка в дистанційному форматі, а практична – в очному форматі).

Для теоретичної підготовки в дистанційному форматі невід'ємною частиною є цифрова компетентність.

Для розвитку цифрової компетентності стануть у нагоді такі цифрові інструменти: LearningApps, Wordwall, Mentimeter, Jitsi Meet, WordItOut, Генератор QR коду, ThingLink, H5P.

LearningApps є сервісом для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи.

Wordwall можна використовувати для створення інтерактивних вправ і матеріалів для роздруку. Вправи створюються за допомогою шаблонів. Ці шаблони включають знайомі класичні формати, як-от вікторина і кросворд, а також є аркадні ігри, наприклад, погоня в лабіринті і літак.

Mentimeter – це інтерактивна презентаційна платформа для проведення сеансів запитань і відповідей у реальному часі, опитування та багато іншого. Дозволяє учасникам ставити запитання доповідачу за допомогою свого телефону прямо та анонімно. Аудиторія може проголосувати за питання, на які вони також хотіли б отримати відповідь. Запитання анонімні, що створює відкрите та безпечне середовище. Функція «Запитання та відповіді» може бути наймовірніше корисною в невеликих групах, особливо під час обговорення делікатних тем.

Jitsi Meet – сучасна платформа для відеодзвінків із розширеними функціями, серед яких передбачений загальний доступ до екрану і документів, пряма трансляція на YouTube і

опція запису. Також є можливість створення онлайн опитування, об'єднання учасників у кімнати.

WordItOut – англomовний сервіс для створення хмар слів, який є одним з найпростіших і зручних у використанні. За допомогою хмар слів можна візуалізувати термінологію з певної теми у більш наочний спосіб. Залучення цього методу доречне на уроках з будь-якої навчальної дисципліни.

Генератор QR коду. QR-код – матричний код, що представляє собою мініатюрні носії даних, розроблений і представлений японською компанією «Denso-Wave» в 1994 році. Дозволяє отримати миттєвий доступ до закодованої інформації; вміщує великі об'єми відомостей у невеликому зображенні; розміщувати код можна на будь-якій рівній поверхні. У такий спосіб може бути закодовано текст, який можна «зчитати» навіть без доступу до мережі інтернет.

Genially – англomовний мультизадачний онлайн-сервіс для створення презентацій, інтерактивних зображень, карт, звітів, інфографіки, вікторин, плакатів, відео, стрічок часу, ігор та віртуальних посібників.

ThingLink – це сервіс для створення мультимедійних плакатів та інших освітніх матеріалів, наприклад: інтерактивних блок-схем будови механізмів, приладів, пристроїв; маршрутних карт або карт подорожей; інтерактивних плакатів у вигляді проєктів з певної тематики; інтелектуальних карт для мозкового штурму з внесенням міток і коментарів; додавання маркерів у звичайне відео або відео формату 360; допоможе створити інтерактивну презентацію.

H5P – це засіб створення, обміну й повторного використання інтерактивного мультимедійного навчального контенту в форматі HTML5 для всіх типів пристроїв.

Також, одним із важливих аспектів освітнього процесу є оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

Контроль і оцінювання знань майбутніх кваліфікованих робітників є невід'ємним елементом управління навчально-виробничим процесом їхньої професійної підготовки.

На сьогодні в освіті використовують різні підходи до оцінювання. Серед них є традиційні підходи, а є й інноваційні підходи. Змінилась і мета оцінювання – вона вийшла за рамки оцінювання успішності здобувача освіти в оволодінні професійними компетенціями і стала інструментом навчання. Інтерактивна філософія передбачає оцінювання як невід'ємну частину навчального процесу. При цьому оцінювання використовують як інструмент навчання.

Результати навчання оцінюють, щоб надати здобувачам освіти інформацію щодо їхнього прогресу в оволодінні відповідними знаннями і вміннями. Процес оцінювання

відбувається впродовж усього курсу навчальної програми, а не лише наприкінці її вивчення. Оцінювання відбувається на регулярній, постійній основі. Процес вимірювання модифікують, щоб перерозподілити результати оцінки, отримані впродовж усього процесу вивчення курсу, а не фокусують лише на кінцевій оцінці.

Таке постійне оцінювання, яке починається з попереднього оцінювання знань та вмінь учнів на початку роботи і триває впродовж усього вивчення курсу, називається формувальним.

Формувальне оцінювання надає зворотний зв'язок здобувачам освіти впродовж вивчення всього навчального курсу. Оцінювання дає можливість здобувачам освіти здійснювати моніторинг власного прогресу у досягненні бажаних результатів. Оцінювання також надає інформацію здобувачам освіти щодо аспектів, на які слід звернути більше уваги в майбутньому. При такому підході здобувачів освіти не лише піддають частішому оцінюванню, а й безпосередньо залучають до цього процесу.

Результати оцінювання включають зазначення самого результату – як, наприклад, «Виконав», «Не виконав», або різні рівні його досягнення – «У процесі вдосконалення», «Компетентний», «У процесі розвитку», «Незавершений».

Філософія, орієнтована на учня, являє собою прогресивний підхід до оцінювання, що розвивається, і передбачає активне залучення учнів у процес оцінювання: що оцінюють, як оцінюють і коли оцінюють. Взаємної згоди досягають на початку навчального курсу викладач і учень щодо того, які навчальні результати будуть оцінювати, які методи оцінювання буде використано, коли відбуватиметься процес оцінювання.

Можливості для оцінювання існують під час усього навчального курсу, як і можливості для того, щоб здобувачі освіти самооцінили власний прогрес і визначили сфери, які потребують поліпшення. Здобувачів освіти також залучають до процесу оцінювання власних результатів та результатів оцінювання їхніх товаришів. Здобувачі освіти залучають до кожного з етапів процесу оцінювання [3, с. 15].

Список використаних джерел:

1. Дистанційне навчання в системі професійно-технічної освіти : монографія / авт. кол. В. В. Ягупов, Л. М. Петренко, С. Г. Кравець та ін. / За наук. ред. В.Ягупова. Житомир: «Полісся», 2019. 234с.
2. Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні: Постанова КМУ від 24.06.2022 р. № 711.
3. Щербак О. І. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень / О.І. Щербак, Н. З. Софій, Б. Ю. Бович. Івано - Франківськ: Лілія-НВ, 2014. 136с.

ПОЗИТИВНЕ МИСЛЕННЯ ТА ЙОГО ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Басюк Н. А., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка

Обличчям Нової української школи є вчитель. Його особистість, професійні й моральні цінності, рівень компетентності знаходяться під кутом пильної уваги суспільства й держави. В сучасних умовах від педагога вимагається вміння творчо й конструктивно вирішувати професійні завдання й назрілі проблеми та досягати оптимальних результатів з найменшими емоційними затратами. Варто наголосити, що професія вчителя, а особливо вчителя початкової школи, належить до найбільш стресогенних й енергозатратних. Численна кількість завдань, з якими стикається педагог під час виконання професійних обов'язків, потребує термінового розв'язання, що виснажує його психоенергетичний потенціал, викликає стан нервового напруження. Ускладнює ситуацію той факт, що часу на прийняття педагогічного рішення дається обмаль, що вже саме по собі викликає у педагога стрес. Відтак, причиною стресових станів педагога є не стільки певна ситуація чи їх кількість, скільки здатність до перебільшення, негативне емоційне налаштування до зовнішніх обставин, надмірна емоційна реакція, що є результатом власного мислення. Тому вища педагогічна освіта має фокусувати увагу на розвитку в майбутніх фахівців емоційного інтелекту і позитивного мислення як його важливого компонента.

Життя, а тим паче педагогічна професія, вимагає бути оптимістом. Оптиміст – це людина з активно-позитивною життєвою позицією, яка вмє налаштувати свій настрій і свої думки на позитивний лад, тобто мислить позитивно. Відомо, що невдачі, неприємності, помилки, розчарування зустрічаються з кожним. Проте від спрямованості мислення залежатиме поведінка й самопочуття, а отже, й подальше життя людини.

Автор раціонально-емоційної поведінкової терапії, американський психолог Альберт Елліс стверджує, що емоції є продуктом розуму, а їх модальність (позитивні – негативні) залежить від внутрішнього переконання індивідуума. Якщо розум стверджує: «Це для мене добре», виникають позитивні емоції; якщо породжується відчуття: «Це для мене погано», з'являються негативні емоції. Негативне мислення продукує емоції страху, смутку, створює бар'єри у свідомості, блокує процеси прийняття рішення. Негативні, нав'язливі думки шкодять як самій людині, так і її оточенню. Вони знижують стресостійкість, викликають занепокоєння, депресію, тривожність, дратівливість, що підвищує конфліктність людини з соціумом, притягують хвороби. Відтворюючи в своїй голові негативні події і знову та знову

прокручуючи ті ж самі негативні думки, людина щораз переживає негативні емоції. До саморуйнівних емоцій О. Свіяш відносить: страх, гнів, образу, сором, злість, роздратування, стурбованість, ревності, незадоволення, тривога, розчарування, презирство (зневагу), засудження, заздрощі, відчай, ненависть [1].

Канадські вчені з Королівського університету Джордан Поппенк і Джулі Ценг, які проводили дослідження мозкової активності, стверджують, що в мозку середньостатистичної людини за добу виникає більше шести тисяч думок. Крім того, думкам властива здатність утворювати ланцюгову реакцію: одна думка породжує наступну. Виходить, що негативна думка породжує собі подібну негативну думку. А оскільки потік думок є нескінченним, то й людина, яка починає думати негативно, потрапляє у рій негативних думок. Негативні думки в сукупності з негативними емоціями провокують збільшення рівня гормонів кортизолу, адреналіну й нордадреналіну, відомих як гормонів страху й стресу. Подорожуючи організмом, вони виснажують імунну систему й впливають на різноманітні органи, викликаючи ті чи інші психосоматичні захворювання.

Судити про наявність в собі негативного мислення можна за змістом внутрішнього діалогу. До ознак негативного мислення експерти відносять наступні: персоналізація (у всьому, що відбувається з нею, людина бачить свою провину); перебільшення пропорцій (акцентування уваги на негативних аспектах ситуації та ігнорування позитивних); фаталізм (очікування поганого, ігноруючи закони логіки); поляризація (світ сприймається в чорно-білих кольорах: або дуже добре, або дуже погано, тобто «золота середина» відсутня).

Позитивне мислення, навпаки, є джерелом енергії та натхнення. Його науковці розглядають як один із способів психічної саморегуляції, що не дозволяє розгорнутися руйнівним процесам, які запускають негативні думки та емоції. Сутність позитивного мислення полягає в тому, що особистість свідомо контролює свої думки й не дозволяє укорінюватись негативним думкам та емоціям, концентрується на позитивних сторонах у собі та інших. Як бачимо, позитивне мислення як навичка емоційного інтелекту допомагає здійснювати саморегуляцію та самоконтроль думок та емоцій. Позитивне мислення передбачає здатність включати або виключати емоції з думки залежно від контексту та ситуації. Емоції позитивно мислячої людини набувають позитивного забарвлення. Позитивне мислення надає впевненості в собі й своїх силах, віри в позитивний результат і можливість впоратися з невдачами. Замість жорсткої самокритики, самозвинувачення і їдкої самоіронії людина встановлює причинно-наслідкові зв'язки й починає роздумувати, як конструктивно розв'язати ситуацію, виробляє продуктивну стратегію подолання труднощів, зосереджується на досягненні мети. Позитивне мислення наповнює особистість тією внутрішньою силою, яка не дозволяє опускати руки навіть у найскладніших і

найнеприємніших ситуаціях. Воно спонукає сприймати невдачі як тимчасову перешкоду на життєвому шляху, з якої можна винести цінний досвід і стати сильнішим. Культивуючи в собі позитивні думки та емоції, людина запрограмує себе на перемогу й успіх, з легкістю долає стресові ситуації і витрачає при цьому незначні зусилля. Позитивне мислення є запорукою збереження професійного здоров'я педагога.

Для того, щоб стати педагогом, для якого звичка мислити позитивно є нормою і стилем життя, студентам спеціальності 013 Початкова освіта варто вивчити принципи позитивного мислення й опанувати його техніки.

У психолого-педагогічній літературі представлений широкий арсенал стратегій вироблення у собі позитивного мислення. Охарактеризуємо таку з них як ведення щоденника вдячності.

Практика вдячності – поширена методика на Заході. В її основі – культивування у собі позитивної емоції вдячності. Професор Каліфорнійського університету Роберт Еммонс вважає, що «вдячність блокує такі токсичні емоції та емоційні стани, як заздрість, образу, смуток, депресію, які заважають бути щасливим» [2]. Вдячність відноситься до групи соціальних емоцій, оскільки пов'язана зі спілкуванням і соціальним життям. Психологи переконують, що подяка підвищує здатність до самоконтролю вдвічі. При цьому рівень тривожності, прояви інших негативних емоцій знижуються, покращується настрій. Це зумовлено тим, що під впливом «дякую» виділяються позитивні емоції, які підсилюють секрецію гормонів щастя – ендорфіну, дофаміну, серотоніну. До речі, позитивом заряджаються обидві сторони – і той, хто висловлює вдячність, і той, на кого вона спрямовується. Подяка активізує ту частину мозку, яка відповідає за моральні цінності, емпатію, альтруїзм. Тому люди, які регулярно практикують вдячність, стають уважнішими до інших людей та їх потреб й емоцій, частіше проявляють співчуття й прагнення допомогти. В результаті у стосунках зростає довіра й повага, посилюється прагнення відповісти добром на добро, покращується взаєморозуміння. Таким чином, активне практикування вдячності здатне змінити світосприйняття й позитивно вплинути на внутрішній психологічний стан особистості.

Основні правила ведення щоденника вдячності – щирість і регулярність. Перш, ніж розпочати роботу зі щоденником, можна виконувати такі прості практичні вправи, як-от: увечері перед сном подумки подякувати іншим людям (рідним, друзям, колегам, знайомим, незнайомим, воїнам ЗСУ, Богу, життю, літу-2024) і собі за все, що відбулося сьогодні. Навіть якщо особливих причин для подяки немає, варто подякувати за прості й буденні речі, різні приємні дрібниці – сонячну погоду, продуктивний день, турботу рідних тощо. У студентській академічній групі можна запропонувати майбутнім учителям початкової школи обмінятися

зі своїми одногрупниками листівками з подяками. Практикувати ці вправи потрібно щоденно, не менше 21-го дня, щоб відчути позитивний ефект від подяки. Такі вправи тренують звичку фокусуватись на позитивному й помічати хороше.

Перший етап у роботі зі щоденником – записати 10 – 12, а то й більше, подяк (можна розпочати з самого дитинства), Далі кожного дня необхідно відзначати три моменти, які впродовж дня викликали вібрацію подяки. Суть письмової техніки – фокусуватися на позитиві, помічати й цінувати маленькі миттєвості щастя. Варто відмітити, що написане слово володіє більшою силою, ніж озвучене або проговорене в думці. Самі думки не зможуть викликати потрібного ефекту. Записи періодично перечитуються, що наповнює думки позитивним змістом.

Таким чином, висловлюючи вдячність, людина контактує зі своєю емоційно-почуттєвою сферою: починає прислухатись до себе, своїх почуттів, краще розуміти себе й свої цінності, визнає цінність інших людей, набуваючи при цьому навичок самоконтролю, керування своїми емоціями, позитивного мислення, емпатії як важливих компонентів емоційного інтелекту. Реалізація практик позитивного мислення й емоційного інтелекту сприятиме якісній фаховій підготовці майбутнього вчителя початкової школи.

Список використаних джерел:

1. Гільман А. Ю. Психологічні умови формування саногенного мислення студентської молоді : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07; 053. Острого, 2017. 400 с.
2. Cherry Kendra. How to Practice Gratitude? URL: <https://www.verywellmind.com/what-is-gratitude-5206817> (дата звернення: 10.09.2024).

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСІБНИКІВ У ДНЗ «МАЛИНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ» З ПРОФЕСІЇ «ШВАЧКА; КРАВЕЦЬ» З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІА

Башинська В. М., *викладач предметів професійно-теоретичної підготовки з професії
«Швачка; кравець» ДНЗ «Малинський професійний ліцей»*

Сьогодні цифрова трансформація освіти має на меті підвищення її якості та доступності, досягнення нових освітніх результатів, дотичних до вимог сучасного цифрового суспільства. З'являються нові вимоги до всіх учасників освітнього процесу: від особистісних і професійних якостей, творчих, креативних можливостей до знань і вмінь оперувати ними. У сучасному суспільстві освіта людини перебуває в умовах цифрового освітнього середовища.

Завдання викладача не лише передавати знання, а й створювати умови, залучати здобувачів освіти до свідомого засвоєння та опанування необхідних компетентностей. І впровадження цифрових технологій наразі є невід'ємною складовою ефективного освітнього середовища, що забезпечує реалізацію якісної освіти [1].

На сьогодні цифровізація освітнього середовища у ДНЗ «Малинський професійний ліцей» реалізується через багато різних застосунків, платформ та сервісів. Для ефективного формування цифрових компетентностей, які покращують якість сучасної освіти, викладач предметів професійно-теоретичної підготовки Башинська Валентина Михайлівна у своїй роботі використовує такі цифрові інструменти та ресурси, як Learning apps, Padlet, Canva тощо. Особливу увагу викладач приділяє платформі Our Boox для створення електронних підручників з професії «Швачка; кравець» з використанням мультимедіа.

Ourboox – це найпростіша у світі безкоштовна платформа для створення електронних книг, що можуть містити текст, фото, відео, зображення, картки, ігри та завдання, які можна виконувати у самій книзі.

Книги можуть містити медіаоб'єкти: відео, карти, ігри, головоломки тощо.

Готова книга публікується в бібліотеці, і автор отримує можливість поділитися книгою в мережі. Автори книг можуть відслідковувати кількість читачів і редагувати свої посібники у будь-який час, навіть після того, як її опублікували.

Для роботи з текстом є хороший набір інструментів, а для додавання інтерактивних об'єктів і медіа можна скористатися безпосереднім редагуванням HTML коду сторінки.

При перегляді та читанні книги сторінки можна гортати з допомогою кнопок управління або використовувати мишу для віртуального гортання книги, клацаючи по її сторінкам.

За допомогою платформи Ourboox викладач створила дві електронні книги - «Ручні стібки і строчки» [2] та «Машинні шви» [3], які рекомендовано для здобувачів освіти з професії «Швачка; кравець».

Електронна книга «Ручні стібки і строчки» <http://surl.li/qpwztz> сприяє розвитку нових та вдосконаленню і закріпленню раніше набутих знань, сприяє самопідготовці здобувачів освіти під час дистанційного навчання, розвитку їх пам'яті та логічного мислення. Дана книга містить правила дотримання безпечної праці при виконанні ручних робіт, характеристику інструментів та пристроїв для виконання ручних робіт, класифікацію ручних стібків і строчок та технічні умови на виконання і призначення кожного стібка. Для збільшення наочності та доступності у підручнику розміщено графічне зображення і відео виконання кожного ручного стібка та строчки. Для перевірки засвоєних знань і вмінь після кожного розділу створено перевірні завдання, контролюючі картки, перевірні онлайн-тести, інтерактивні завдання Learnings Apps.

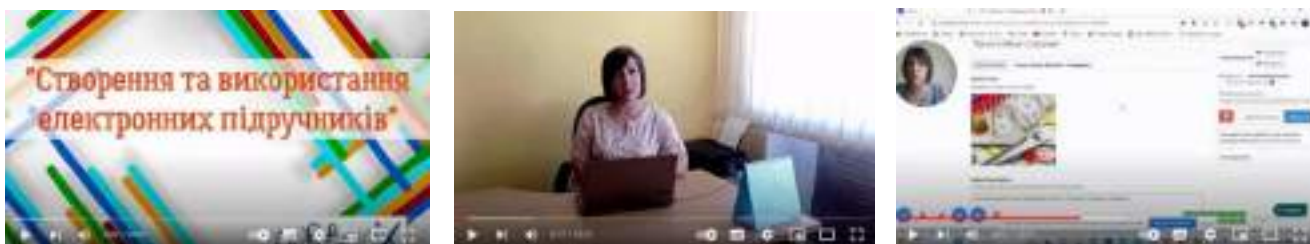

Електронна книга «Машинні шви» <http://surl.li/qpwuk> також сприяє розвитку нових та вдосконаленню і закріпленню раніше набутих знань та вмінь, підвищує якість самопідготовки здобувачів освіти під час дистанційного навчання та покращує сприйняття матеріалу під час офлайн навчання. Дана книга містить правила дотримання безпечної праці при виконанні машинних робіт, класифікацію з'єднувальних, крайових та оздоблювальних швів, технічні умови на виконання, призначення, графічне зображення, фото та відео виконання кожного шва, а також термінологію машинних робіт. Для перевірки отриманих теоретичних знань у книзі після кожного розділу розміщено проміжний контроль у вигляді онлайн-тестів, контролюючих карток, інтерактивних перевірних завдань.

Для впровадження цифрових технологій в освітній процес, зокрема для поширення електронних підручників з професії «Швачка; кравець» з використанням засобів мультимедіа,

Башинська В. М. провела майстер-клас на тему: «Створення та використання електронних підручників» [4] <https://youtu.be/s1io9UbCn6c>. Мета майстер-класу - навчити педагогічних працівників створювати власні електронні посібники з різних професій за допомогою платформи «Our Wooh», ділитися власними педагогічними та виробничими технологіями з колегами для покращення якості освіти.

Для наочного сприйняття теоретичного матеріалу щодо створення електронних підручників з різних професій викладач розробила буклет на тему: «Електронний підручник, як цифрова взаємодія між користувачем та компонентом електронного носія» <http://surl.li/ofntm>, в якому вказано переваги електронних посібників у порівнянні зі звичайними [5].

Узагальнивши всі попередні теоретичні та практичні напрацювання та врахувавши власні емпіричні дослідження, в епоху цифрових технологій, коли електронні пристрої стають невід'ємною частиною нашого життя, книги також перетворюються на електронний формат. Електронні книжки і традиційні видання мають свої переваги та недоліки. Тому можемо виділити такі найважливіші переваги електронних підручників: незначна, порівняно з комплектом паперових підручників, вага, обсяг й розміри; мобільність, у сенсі оновлювання контенту; можливість перекладу книг різними, портативність, зручність та доступність.

Електронне видання – не просто цифровий продукт. Як і будь-яке інше видання, це авторський продукт. А от можливості його розповсюдження практично необмежені – це можуть бути й локальні носії, і мережеві, і хмарні середовища, і платформи дистанційного навчання. Воно, на відміну від друкованого видання, обмеженого накладом, призначене для використання необмеженим колом користувачів через цифрові середовища.

Ми живемо у XXI столітті – у світі нових технологій, у світі прогресу та комп'ютеризації. Те, що здавалося б мало покращити наше життя, має свої негативні сторони. На сьогоднішній день не існує однозначної думки про те, що є ефективнішим чи дієвішим в освітньому процесі: використання традиційного підручника чи його електронного аналога.

Варіант роботи з літературним текстом кожен обирає індивідуально. Проте, у наукових колах все більше говорять про масове забезпечення освіти та науки саме електронними засобами навчального призначення.

Список використаних джерел:

1. Капустник В. А., Лещина І. В., Марковський В. Д., Завгородній І. В. Досвід впровадження цифрових технологій в освітній процес ХНМУ.
2. Башинська Валентина. Ручні стібки і строчки. – URL:<http://surl.li/qpwtz> (дата звернення 10.09.2024)
3. Башинська В.М. Машинні шви. URL:<http://surl.li/qpwuk> (дата звернення 11.09.2024)
4. Башинська В.М. Майстерклас на тему: «Створення та використання електронних підручників». URL:<https://youtu.be/s1io9UbCn6c> (дата звернення: 11.09.2024)
5. Башинська В.М. Безпечне цифрове середовище. URL:<http://surl.li/ofntm> (дата: звернення 10.09.2024).

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ АГРЕСИВНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Біда А. Г., викладач-методист української мови ДНЗ «Регіональний центр професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг Харківської області»

Сьогодні поміж притомних українців, мабуть, нікого не варто переконувати, наскільки важливою в суспільстві є національна мова. Адже це не тільки інструмент людських комунікацій, а й державотворчий чинник, засіб збереження культурного надбання народу та мірило громадянськості населення.

Російський диктатор путін не дарма ще перед початком широкомасштабного вторгнення в Україну одним з головних завдань висунув наше денацифікування – стирання української ідентичності, витіснення мови, культури, словом, проведення асиміляції населення на свою подобу. Так росіяни не раз вчиняли в ХХ столітті, ті ж методи залишаються й нині. Вони, навіть, підсилюються, адже на фронті окупантам вдається далеко не все, тож тепер заходять з тилу, культивуючи байдужість, інертність серед громадян. Знову спливає оте криворізьке: «А какая разница, на каком языке разговаривать?!» Ця гібридна агресія набирає нових обертів.

І тут варто пам'ятати: все, що не пов'язано з українською ідентичністю, що розмиває громадянське суспільство, витісняє національну мову, швидко підхоплюється ворогом і відноситься до наративу «єдиний народ», – підкреслює лавреат Шевченківської премії (2024 р.), публіцист В. Портніков.

Щойно з'явилась інформація про завезення підручників з історії, російської мови для шкіл на підконтрольні території в Маріуполь, Мелітополь та ін. Зауважимо: ці підручники з історії в трактовці рашистів, ну а наша мова просто заборонена, випалена вогнем з публічного простору.

Водночас, незважаючи на всі закони про популяризацію і впровадження української, проблеми з її повноцінним функціонуванням залишаються гострими. Так, на Слобідчині вона засмічена росіянізмами, кальками, чужими лексичними поняттями. І ніхто особливо не звертає уваги з приводу її чистоти! Кажуть, не на часі.

Проблем додають й батьки здобувачів освіти: у них «какая разница» вкоренилась з буремних 90-х років ХХ ст., коли суспільство прилаштовувалось до нових обставин, та для деяких так і не прояснилось, що мова може бути також мірилом громадянської самодостатності. Отож, хвороба передалась наступним поколінням, а щодо її лікування теж

ніхто не переймається. «Війна! – кажуть обивателі, а за ними й службовці, – після перемоги наводитимемо порядок у мовленні».

Але ж життя на прифронтових територіях, позиції людей, яким багато чого байдуже, – це теж виклик національній ідентичності, її перевірка на справжність!

За час ковідного карантину, війни сформувалась ціла каста людей, які не поспішають працювати, а очікують різні виплати іноземців, не гребують продуктовими наборами від волонтерів. Їх усе влаштовує! Які проблеми з мовою?! Це, на їх переконання, вторинне. Головне, щоб не стріляли...

Такі настрої неймовірно позначаються на їхніх дітях! Ті сидять в аудиторіях (вірніше, в місцях, звідки виходять на онлайн-навчання) й здебільшого до навчання не дуже прагнуть. Час іде, стипендію держава виплачує... Та й батьки особливо не втручаються (їх самих треба ще навертати до формування громадянської позиції, визначення в цьому житті!).

Часто помічаємо: наскільки людина може проявляти себе через мову, настільки вона позиціонує себе як свідомий громадянин. Пригадаймо давньогрецького філософа Сократа: «Скажи мені що-небудь, щоб я тебе побачив».

Мова ж в очах окупантів – одна з важливих зброй, і нею вони сповна користуються. А ми? Як тут не пригадати крилату фразу відомої української мовознавиці І. Фаріон: «Мова – це кордон!».

На Харківщині цей кордон посічений пристосуванцями, байдужістю та відсутністю місцевої політики в гуманітарній сфері. Чи не тому після 5 років запровадження Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в аудиторіях, на місцевих телеграм-каналах чується московитський говір, у кав'ярнях, клубах (це на прифронтовій території!) лунає шансон, гр. лепс. Але зовсім не чути про дії уповноваженого із захисту державної мови. Чи хто-небудь колись прочув, щоб показово осудили хоча б одного злісного порушника мовного Закону?! На Слобідчині я таких не пригадую.

Вже не раз історично доведено: рідна мова надається Всевишнім, а чужа приходиться на штиках загарбників (Ю. Захарченко, укр. діяч). І тих, хто цю істину ігнорує, обставини навертають до трагічних сторінок. Особливо, хто не вважає національну мову пріоритетною (Какая різниця! Я так привык!). Цей інфантилізм, байдужість – найгірший показник морального стану людей. З такими легше домовлятися (в народі їх нерідко називають ждунами). Вони легко йдуть на прикрі компроміси. Кулішівські мина мазайли, на жаль, часто зустрічаються й зараз. Десятирічна війна нічому не навчила. І не випадково на Слобідчині працівники СБУ систематично викривають колаборантів, котрі не тільки прислужували окупантам під час тимчасового захоплення території, а й продовжують видавати ворогам місця дислокації підрозділів ЗСУ, націлювати на них ракетні удари. Прикро, що серед таких

чимало підлітків (тут треба згадати й підпали автівок військових: у нас – десятки випадків!). Це свідчить про байдужість, відсутність профілактично-виховних, мотивувальних заходів як удома, так і в навчальних закладах.

Тож слово насправді – згусток думки, дзеркало людини.

І як же слід ставитись до нашої державної в часи важких випробувань?

Тут знову підходять настанови мовознавиці й безкомпромісної людини І. Фаріон: «Треба називати речі своїми іменами, – підкреслювала вона. – Треба перестати компромісити зі злом, треба бути агресивними українцями, щоби ніхто ніколи не міг відкрити московську хавку. На жаль, наша внутрішньо колонізована природа до цього ще не прагне». І ось один з важливих висновків: «Війну маємо там, де немає, або витіснена українська мова. І де не вивчали справжню українську історію».

Так, мова, наша культура, традиції – це саме те, що відділяє наш світ від світу реваншизму і російського фашизму. Не випадково багато російськомовних українців, потрапивши на фронт, почали переходити на українську. І в Харкові мовна обстановка помітно змінилась, починаючи з мера І. Терехова.

Нагадування про дотримання українського законодавства, штрафи після його порушення не так сприяли поширенню мови, як підлі удари рашистів по житлових кварталах, лікарнях, дитсадках і школах. Харків швидше за інших став змінювати назви вулиць і площ, що нагадують про російських літераторів, митців, військових діячів. Справді: нам слід утверджувати своє і на цьому виховувати нові покоління громадян.

А що така необхідність є, продемонстрували наслідки НМТ-24: зауважте, що українські одинадцятикласники та ті, хто доєднався до складання тестів, найбільше високих балів одержали з англійської мови (!) та математики. Значно менше – з української мови, історії України, географії (200 балів не набрав ніхто!).

Ось таке показове свідчення самоідентифікації нового покоління (див. інформ. УЦОЯО).

Тож попереду – велика організаційно-мотивувальна робота серед здобувачів освіти, їхніх батьків. Як вони себе позиціонують на фоні московитських обстрілів? Чим їх можна зацікавити? І чи зможуть таких нарешті змусити замислитись над суспільними цінностями диверсійні заходи ворога, з метою розхитати українську згуртованість, викликати насміх?

Свого часу московські кавеєнщики спеціально придумували слова, аби спаплюжити нашу мову, насміхатись над українцями:

Лифт – міжповерховий дртохід;

Киндер-сюрприз – яйко-сподівайко;

Медсестра – штрикалка;

Телевізор – бачик;

Штопор – коркотяг.

І ця тенденція насмішкватості над недолугістю певних представників нашої спільноти спостерігається далі, причому зі ще більшою підступністю.

Починаючи з 30-х років ХХ ст. «совєти» докладали великих зусиль, аби витіснити власне українську лексику, уніфікувати її на свій лад. Але ще й зараз не можуть одним словом виразити: *побежу* чи *побєду*? (про *обрести* *побєду*).

Кремлівські старожили стверджують, що наша мова вторинна, другорядна. Що її слід уніфікувати для розуміння лексики всіма представниками колишньої імперії.

Та знову ж підкреслю: це вже було, на одні й ті ж граблі наступати небезпечно!

Якщо людина не дотримується мовних правил, ігнорує, або ще й проявляє певну агресивність з приводу лексичних зауважень, то до неї можна сказати: живе, як трава при дорозі: куди вітер, туди й хилиться... Ось чому в період суспільних випробувань так важливо усвідомлювати себе членом спільноти і не забувати про суспільні інтереси. Мати уявлення й спорідненість з нею. Ну і безумовно, виконувати ті умови, за яких спільнота (держава) може себе уберегти від випробувань і розвиватись.

У Регіональному центрі професійної освіти швейного виробництва та сфери послуг спільними зусиллями всіх педагогів намагаємось змінити негативні суспільні тенденції. Цьому сприяють щотижневі виховні години, залучення здобувачів до різноманітних культурно-просвітницьких заходів як у межах закладу, так і (з урахуванням прифронтової обстановки) Новобаварського району.

Нарешті під час багатьох занять (не лише загальноосвітніх, а й професійних) розмова починається з утвердження належної україномовної лексики, термінології, вилучення суржикових включень.

Завдяки копіткій роботі з педагогами, на основі дослідження мовної практики здобувачів нам удалось виділити з цього середовища найбільш поширені помилкові словосполучення, мовні неточності й покручі й на підставі цього укласти спеціальний підручник. Він так і називається: «Дорога до правильної мови». В електронному варіанті він присутній на сайті закладу і стає в нагоді тим, хто ще не сповна володіє мовними засобами або шукає кращі варіанти лексики для вираження думок під час занять чи при виконанні домашніх завдань. Але ж (ще раз підкреслю!) в позанавчальному середовищі таких зусиль не вистачає. Тож настав час подивитись на наших вихованців і з урахуванням їхньої мовної практики: чи справді виховуємо таких, які мають чітку громадянську позицію, уміють її відстоювати й нести мовну культуру до тих місць, де незабаром стануть працювати?

Рідну мову повинна берегти, розвивати кожна людина.

Умирає мова – умирає культура. Умирає культура – припиняється національний прогрес, й історію починають творити нерони, бісмарки, мссоліні, гітлери, сталіни, мао цзедуни, путіни...

А яка та історія – всім відомо.

Правильне вживання слів не тільки збагачує нашу мову, але й допомагає зберегти культурну спадщину та ідентичність.

Італійський плакат 1924 р. нагадує, як слід ставитись до тих, хто зазіхнув на людську духовність. Вже тоді люди розуміли наслідки мовно-культурної експансії та асиміляції.

Список використаних джерел:

1. В. Портніков. Українська мова – головний ворог путіна. URL: https://espresso.tv/article/2019/07/02/vitaliy_portnykov_ukrayinska_mova_golovnyy_vorog_putin
а (Дата звернення 10.09.2024)
2. Найпалкіші цитати Ірини Фаріон. – URL: <https://vseosvita.ua/c/blog/post/104204>
(Дата звернення 10.09.2024)
3. Звітн. про НМТ zno_info@testportal.gov.ua

ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Вітрук Р. О., аспірант,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: доктор педагогічних, професор Ткачук С.І.,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

У сучасному освітньому середовищі персоналізація навчання є важливою для підвищення успішності здобувачів освіти та забезпечення індивідуального підходу до навчальних потреб кожного. Штучний інтелект відкриває нові можливості для створення адаптивних систем, які враховують індивідуальні особливості студентів, їхній темп навчання, інтереси та потреби.

Традиційні освітні підходи мають певні обмеження, оскільки орієнтовані на середньостатистичного здобувача освіти та не завжди враховують різноманіття навчальних стилів і темпів. В умовах глобалізації та цифрової трансформації освіти постає необхідність у нових підходах до навчання, які б дозволили кожному здобувачеві освіти отримати максимальну користь від навчального процесу. Одним із таких підходів є персоналізоване навчання, яке набуває нового рівня завдяки технологіям штучного інтелекту.

У сучасному світі освітня система зазнає значних змін через вплив новітніх технологій, глобалізацію та зростання обсягів знань. Однією з головних тенденцій є перехід від уніфікованих підходів до навчання до більш гнучких та індивідуалізованих методів. Персоналізоване навчання стає важливим елементом освіти, що дозволяє враховувати унікальні потреби кожного здобувача освіти. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації, залученості та покращенню результатів навчання.

Персоналізоване навчання – це підхід до навчання, який фокусується на індивідуальних потребах, інтересах та можливостях здобувачів освіти. Його метою є забезпечення максимального залучення до навчального процесу через адаптацію змісту, темпу та формату навчання під конкретну особистість.

Традиційні системи часто не мають змоги забезпечити достатній рівень індивідуалізації через обмеженість ресурсів та інструментів. Тут на допомогу приходять інноваційні технології, зокрема штучний інтелект.

Персоналізоване навчання базується на ідеї, що кожен здобувач освіти є унікальним, з власними інтересами, стилем навчання, сильними сторонами та потребами в підтримці. Традиційна модель освіти часто не враховує ці відмінності, що може призводити

до зниження ефективності навчання. Персоналізація процесу навчання дозволяє створити умови для більш глибокого засвоєння матеріалу і розвитку критичного мислення.

Основні компоненти персоналізованого навчання включають індивідуалізацію навчальних програм здобувачі освіти отримують можливість вибирати курси, які відповідають їхнім інтересам та кар'єрним цілям; адаптивний темп навчання забезпечення можливості самостійно регулювати швидкість проходження курсу відповідно до своїх потреб та різні форми подачі матеріалу, що дозволяє кожному студенту вибирати оптимальний спосіб засвоєння інформації (відео, текст, інтерактивні завдання).

Штучний інтелект пропонує нові рішення для автоматизації процесів навчання та створення індивідуальних траєкторій навчання. Основні способи використання ШІ у персоналізованому навчанні включають аналіз великих даних, адже ШІ здатен аналізувати великі обсяги інформації, пов'язані з навчальними результатами, стилем навчання, темпом прогресу здобувача освіти, і на основі цього пропонувати індивідуальні рекомендації.

Адаптивне тестування та курси - системи з ШІ можуть динамічно підлаштовувати навчальні завдання та матеріали під рівень знань і вміння учня, забезпечуючи оптимальний рівень складності, інтерактивні навчальні помічники, наприклад, чат-боти, що використовують обробку природної мови (NLP), можуть допомагати студентам у реальному часі, відповідаючи на питання та пояснюючи складні теми.

Персоналізоване навчання має низку переваг, які роблять його привабливим для сучасних освітніх установ – підвищення мотивації здобувачі освіти відчувають більшу мотивацію, коли можуть навчатися за програмою, що відповідає їхнім інтересам та потребам. Індивідуалізація навчання сприяє кращому розумінню та засвоєнню матеріалу, навчання може відбуватися в зручний для здобувачів освіти час і темп. Можливість у здобувачів освіти навчатися, планувати та контролювати свій навчальний процес, що сприяє розвитку самостійності та відповідальності.

Сучасні технології є ключовим елементом у реалізації персоналізованого навчання. Освітні платформи та системи управління навчанням (Learning Management Systems – LMS) дозволяють автоматизувати процеси створення індивідуальних програм, відстеження прогресу та надання зворотного зв'язку.

Адаптивні навчальні системи використовують алгоритми для підбору навчальних матеріалів на основі успішності учня та його взаємодії з системою.

Збір та аналіз даних про успішність здобувачів освіти дозволяють виявити сильні та слабкі сторони у навчанні та запропонувати індивідуальні стратегії покращення.

Персоналізоване навчання з використанням ШІ вже успішно застосовується у різних навчальних закладах та освітніх платформах:

Knewton – платформа використовує алгоритми для створення персоналізованих навчальних курсів, що автоматично адаптуються до потреб кожного студента.

Duolingo – вивчення мов на базі ШІ, де платформа аналізує прогрес здобувача освіти і підлаштовує заняття та завдання відповідно до рівня знань і помилок.

Coursera – використовує штучний інтелект для адаптації навчальних рекомендацій, спираючись на взаємодію студентів з матеріалам.

Незважаючи на очевидні переваги, використання штучного інтелекту у навчанні стикається з низкою викликів - ШІ збирає величезну кількість даних про студентів, що викликає занепокоєння щодо конфіденційності та захисту персональних даних. Щоб забезпечити коректну роботу алгоритмів, необхідно використовувати якісні та точні дані, що не завжди є доступним.

Для багатьох освітніх установ впровадження ШІ потребує значних фінансових та технічних ресурсів, що може бути недоступним для невеликих закладів освіти. Розробка індивідуальних навчальних планів та адаптивних курсів вимагає значних ресурсів та часу. У багатьох навчальних закладах немає необхідних технологій та інструментів для забезпечення персоналізованого навчання. Традиційні методи оцінювання можуть не підходити для персоналізованого підходу, тому необхідно розробляти нові методики для оцінювання знань і навичок здобувачів освіти.

З розвитком технологій, персоналізоване навчання продовжуватиме розширювати свої можливості. Перспективними напрямками є: глибша інтеграція штучного інтелекту, який допоможе створювати ще більш індивідуалізовані освітні траєкторії та автоматизувати процеси адаптації навчальних матеріалів.

Використання VR та AR-технологій дозволить створювати інтерактивні освітні середовища, що враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти.

Технології персоналізованого навчання можуть зробити якісну освіту доступнішою для здобувачів освіти з різних регіонів та соціальних груп.

Інновації у сфері штучного інтелекту продовжують розширювати можливості для персоналізованого навчання. У майбутньому можна очікувати

подальший розвиток адаптивних систем навчання: Алгоритми ШІ ставатимуть все більш точними у прогнозуванні потреб здобувачів освіти та наданні індивідуалізованих рішень.

Глибша інтеграція віртуальної та доповненої реальності: Застосування VR та AR технологій у поєднанні з ШІ дозволить створювати інтерактивні та максимально наближені до реальності освітні середовища.

Підвищення доступності освіти ШІ може сприяти створенню персоналізованих освітніх траєкторій для здобувачів освіти з обмеженими можливостями, роблячи навчання доступнішим для всіх.

Персоналізоване навчання – це новий етап у розвитку освіти, який відкриває значні можливості для підвищення ефективності навчання та розвитку індивідуальних здібностей учнів. Хоча цей підхід має певні виклики, впровадження сучасних технологій та інновацій дозволить зробити навчання більш гнучким, адаптивним та доступним для всіх.

Персоналізоване навчання з використанням штучного інтелекту відкриває нові горизонти у сфері освіти. Технології ШІ дозволяють створювати адаптивні навчальні середовища, що враховують індивідуальні потреби кожного здобувача освіти. Попри виклики впровадження, потенціал цієї технології залишається величезним і має великі перспективи для подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Anderson, T. *Personalized Learning: The Future of Education*. New York: Routledge. 2018. 142 p.
2. Brown, L. *The Future of Artificial Intelligence in Learning*. MIT Press. 2019. 163 p.
3. Rose, T., & Gravel, J. *Beyond Average: Unlocking the Power of Personalized Learning*. Harvard University Press. 2019. 157 p.
4. Smith, A. *AI in Education: Opportunities and Challenges*. Oxford University Press. 2020. 125 p.

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Вовк Б. І., канд. пед. наук,

*доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

Освітня сфера швидко трансформується завдяки впливу сучасних цифрових технологій. Процес здобуття освіти стає більш інтерактивним і пристосованим до індивідуальних потреб здобувачів. Майбутні педагоги професійного навчання повинні мати навички з використання цифрових інструментів для розробки навчальних матеріалів, організації інтерактивних уроків та ефективної комунікації зі здобувачами. У періоди пандемії та війни розвиваються цифрові платформи і хмарні технології, які забезпечують доступ до інформації та послуг з будь-якої точки світу, сприяючи зручності обміну даними та спілкування. Разом ці технологічні зміни формують новий етап розвитку суспільства, де вміння працювати з цифровими технологіями стає критично важливим для успішної професійної діяльності у багатьох сферах, зокрема, у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання. Цифрові навички є вкрай необхідними для ефективної взаємодії із сучасними учнями та впровадження інноваційних методів навчання в освітній процес.

Актуальність розвитку цифрових навичок задекларована й багатьох нормативно правових документах, а саме: Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [1], Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери [2], Національній економічній стратегії на період до 2030 рік [3], Національній стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2030 рр. [4], Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні [5] та інших, Концепції розвитку цифрових компетентностей [6].

Зміни в галузі цифрової трансформації освіти та науки включають широкий спектр заходів для створення ефективного цифрового середовища. Це охоплює розробку безпечного електронного освітнього простору, впровадження цифрових інструментів та створення доступних навчальних платформ.

Перетворення у сфері цифрової трансформації освіти і науки охоплюють різноманітні ініціативи, спрямовані на формування ефективного цифрового середовища, що включає розробку надійного електронного освітнього простору, інтеграцію цифрових інструментів і створення доступних платформ для навчання.

Ключовим елементом цифрової трансформації є формування цифрової інфраструктури для освітніх установ, що включає забезпечення шкіл, вишів та наукових

лабораторій необхідним обладнанням та створення ефективних цифрових платформ для навчання і досліджень [7].

Однією з основних складових є підвищення рівня цифрової компетентності педагогів професійного навчання включає підготовку до використання інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження новітніх методик.

Педагоги повинні адаптуватися до сучасних технологій, щоб ефективно функціонувати в цифровому суспільстві та підготувати здобувачів до успішного вибору в цифровій економіці. Впровадження цифрових технологій в освітній процес не тільки поліпшує якість навчання, але й забезпечує гнучкість та індивідуалізацію підходів до кожного учня.

Цифрові інструменти дозволяють педагогам створювати цікаві, інтерактивні заняття, які сприяють залученню здобувачів і розвитку їх творчих та критичних мисленнєвих навичок. Розширення цифрових навичок також готує педагогів професійного навчання до змін в освіті, допомагаючи їм швидше впроваджувати інновації та адаптуватися до нових тенденцій.

Розвиток цифрових навичок у майбутніх педагогів професійного навчання є ключовим завданням у сучасному освітньому середовищі ЗВО з кількох важливих причин:

- у наш час суспільство стає дедалі більше цифровим, і це впливає на всі аспекти життя, включаючи освіту. Педагоги повинні володіти достатніми цифровими навичками для ефективного застосування технологій в освітньому процесі та адаптації до швидких змін у сучасному світі.

- розвиток цифрових навичок у майбутніх педагогів професійного навчання дозволяє їм краще підготувати учнів до викликів майбутньої професії, що пов'язане з цифровими технологіями. Застосування сучасних цифрових технологій в освітньому процесі підготовки кваліфікованих робітників допомагає формувати необхідні компетентності для успішної адаптації випускників в соціальному та професійному житті.

- цифрові технології розширюють можливості навчання, роблячи його більш захопливим і інтерактивним. Педагоги, які володіють цифровими навичками, здатні створювати інтерактивні уроки, які краще відповідають потребам і інтересам сучасних учнів.

- застосування цифрових інструментів дає змогу адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб кожного учня, що сприяє більш результативному розвитку з урахуванням його темпу та стилю навчання.

Педагоги професійного навчання, які володіють цифровими навичками, стають більш затребуваними на ринку праці. Це має особливе значення в умовах швидкого технологічного розвитку, де цифрові технології відіграють ключову роль як в освіті, так і в бізнесі.

Цифрові навички дозволяють педагогам підтримувати свій власний професійний розвиток, вивчаючи нові методи та технології, що підтримує концепцію навчання протягом усього життя.

Отже, формування цифрових навичок у майбутніх педагогів професійного навчання є стратегічно важливим для підготовки учнів до успішного функціонування в цифровому суспільстві та для постійного самовдосконалення і покращення якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.09.2024).

2. Про схвалення Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text/> (дата звернення 07.09.2024).

3. Національна економічна стратегія на період до 2030 рік: Постанова Кабінету міністрів України від 3 березня 2021 р. № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25> (дата звернення: 07.09.2024).

4. Національна стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021–2030 рр. URL: https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf/ (дата звернення 07.09.2024).

5. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 07.09.2024).

6. Концепція розвитку цифрових компетентностей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text> (дата звернення 07.09.2024).

7. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&type=all&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki> (дата звернення 07.09.2024).

АДАПТАЦІЯ ДО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Герасименко Ю. С., професорка кафедри педагогіки,
психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

З початком повномасштабного вторгнення багато людей залишилися без роботи. Наразі одним із ключових викликів для бізнесу є нестача робочої сили, попри те, що рівень безробіття залишається високим. Це свідчить про зростання структурного безробіття в Україні. Війна спричинила серйозні проблеми для ринку праці, включаючи втрату працівників через міграцію та мобілізацію, а також зміни в структурі зайнятості. Така ситуація вимагає ефективних заходів з боку держави.

Масовий виїзд громадян за кордон, внутрішнє переселення та мобілізація спричиняють зростання дефіциту робочої сили в Україні. За оцінками ООН, кількість українських мігрантів у світі сягає 6,7 млн осіб, більшість з яких – жінки та діти. Близько 1,7 млн з цих людей мали роботу в Україні до виїзду, що становить 10,6% економічно активного населення країни на момент початку війни. За даними опитувань НБУ, у 2023 році 44% підприємств стикнулися з кадровими проблемами через скорочення кількості працівників внаслідок мобілізації, а 24% – через міграцію.

За даними опитування Європейської бізнес-асоціації, проблема дефіциту кадрів значно загострилася: у квітні 2024 року 74% опитаних роботодавців зіштовхнулися з цією проблемою (+19 відсоткових пунктів порівняно з осінню 2023 року), а лише 7% підприємств не відчують нестачі персоналу (-5 в.п.). Опитування Державної служби зайнятості України (ДСЗУ) показало, що у 2023 році 26,7% підприємств стикнулися з дефіцитом кадрів, тоді як за даними НБУ цей показник досягав 36%. Зменшення робочої сили у 2023 році на близько 40% порівняно з 2021 роком (за оцінками НБУ) було спричинене такими чинниками, як демографічні втрати, перехід людей до економічно неактивної категорії, труднощі з працевлаштуванням для внутрішньо переміщених осіб, окупація частини територій, необхідність догляду за родичами та відсутність необхідних навичок для роботи на сучасному ринку праці.

За оцінками НБУ, рівень безробіття залишається високим, хоча знизився з 21% у 2022 році до прогнозованих 14% у 2024 році. Варто зазначити, що до 2022 року офіційні дані про безробіття надавала Державна служба статистики України на основі регулярних опитувань домогосподарств. Проте через війну ці опитування були припинені, що ускладнює точність підрахунків. Теперішні показники ґрунтуються на вибіркових опитуваннях і моделях, які

відображають ситуацію на ринку праці. Безробітні активно шукають роботу, однак їхні навички та кваліфікації часто не відповідають вимогам роботодавців. За даними опитувань, 16% підприємств повідомили про проблему недостатньої кваліфікації кандидатів на відкриті посади.

Рівень безробіття серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО) вищий, ніж серед загального населення. За даними Мінсоцполітики, в Україні зареєстровано 4,7 млн ВПО, з яких 42,3% — люди працездатного віку. На вересень 2023 року працевлаштованими були лише близько 800 тис. осіб, що становить 38%. Опитування МОМ, проведене у квітні 2024 року, показало збільшення рівня зайнятості серед ВПО працездатного віку: 45% працювали за наймом, а ще 7% займалися самозайнятістю. Основними причинами безробіття ВПО називають брак робочих місць у нових місцях проживання та невідповідність їхньої кваліфікації до потреб ринку праці. Також жінки з ВПО часто не можуть працювати, якщо в їхніх місцях проживання школи функціонують онлайн або бракує дитячих садків.

Війна суттєво підвищила роль жінок на ринку праці. По-перше, у Збройних силах України (ЗСУ) служать 67 тис. жінок, що на 40% більше, ніж у 2021 році, а кількість жінок-офіцерів зросла вшестеро. По-друге, збільшилася частка жінок серед шукачів роботи та підприємців. У першому кварталі 2024 року 58,8% зареєстрованих фізичних осіб-підприємців (ФОП) становили жінки, що на 7,8 в.п. більше, ніж у аналогічному періоді 2021 року. Серед шукачів роботи на платформі Work.ua частка жінок складає 59%.

Регіональний та кваліфікаційний дисбаланс на ринку праці вимагає стратегічних підходів для забезпечення відповідності між вимогами роботодавців і можливостями претендентів. На конференції з відновлення України уряд та міжнародні партнери оголосили про старт трирічної програми «Skills Alliance for Ukraine», яка має на меті перенавчання та підвищення кваліфікації українців, особливо в таких секторах, як будівництво, транспорт, ІТ, інженерія та охорона здоров'я. Перші проекти вже стартували, і протягом трьох років планується виділити 700 млн євро на ці цілі. Фінансування програми надходитиме від близько 50 країн, міжнародних партнерів, донорів та бізнес-спільноти, що значно перевищує можливості держави щодо власних програм зайнятості. Водночас кількість державних програм залишається значною.

Внаслідок повномасштабної війни багато людей залишилися без роботи. Однак кількість зареєстрованих у Державній службі зайнятості України (ДСЗУ) безробітних істотно зменшилася: у січні 2023 року їх було 166 тис., що вдвічі менше, ніж у січні 2022 року. На початку 2024 року кількість зареєстрованих безробітних знизилася ще майже на 40%, до 101,4 тис. осіб. Це пов'язано зі значною міграцією населення та тим, що деякі чоловіки не реєструються як безробітні в Державному центрі зайнятості (ДЦЗ) через відсутність

актуальних даних у військоматах і небажання оформлювати роботу офіційно через страх перед мобілізацією. Іншою причиною зменшення кількості зареєстрованих безробітних є скорочення терміну виплати допомоги з безробіття під час воєнного стану з 360 до 90 днів. Для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які втратили документи для отримання статусу безробітного, і молоді, що тільки-но закінчила навчання або службу, термін виплат було скорочено зі 180 до 90 днів. Для осіб передпенсійного віку термін виплат зменшили з 720 до 360 днів.

Адаптація до ринку праці в умовах воєнного стану є складним і багатограним процесом, що вимагає як індивідуальних, так і колективних зусиль. Кожен працівник стикається з новими викликами: втрата стабільності, вимушена зміна професії, необхідність адаптації до нових реалій та здобуття нових навичок. Водночас важливу роль відіграють колективні зусилля, як-от державна підтримка, громадські ініціативи та бізнес-спільнота, які сприяють створенню нових можливостей на ринку праці, забезпечуючи перекваліфікацію, соціальну підтримку та доступ до ресурсів.

Війна змінює структуру економіки, деякі галузі занепадають, а інші — зростають, що змушує працівників швидко адаптуватися до нових умов. Колективні ініціативи, як-от програми допомоги внутрішньо переміщеним особам, допомагають працівникам інтегруватися в нові середовища, забезпечуючи їм нові робочі місця та необхідні ресурси.

Тому адаптація до ринку праці в таких умовах є ключовим фактором для стабільності як окремих громадян, так і суспільства в цілому, і вимагає як особистої стійкості, так і підтримки з боку держави та громадських структур.

Список використаних джерел:

1. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України. URL: <http://surl.li/dbsehs> (дата звернення: 12.09.2024).
2. Основні характеристики ринку праці України у першому півріччі 2024 року. URL: <http://surl.li/fzhrum> (дата звернення: 12.09.2024).

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ

*Головко Д. Ю., старша викладачка кафедри технологій навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Проблема використання технологій штучного інтелекту (далі – ШІ) для персоналізації здобуття освіти є актуальним через зростаючу потребу в адаптації навчальних програм до індивідуальних особливостей майбутніх робітничих кадрів. ШІ дозволяє створювати індивідуалізовані та гнучкі навчальні траєкторії, що враховують рівень знань, практичні навички та швидкість засвоєння матеріалу кожного здобувача професійної освіти. Персоналізація підвищує ефективність навчання, зменшує час на підготовку кадрів та забезпечує їхню відповідність вимогам сучасного ринку праці, де технологічні зміни відбуваються дуже швидко.

Різні аспекти використання технологій штучного інтелекту (ШІ) для персоналізації професійного навчання робітничих кадрів активно досліджується в науковій літературі та урядових документах. У «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» визначено стратегічний напрям на впровадження ШІ в різні сфери, включаючи освіту, що підкреслює важливість цього підходу для професійної підготовки кадрів [3]. Л. П. Требик вказує на трансформаційний потенціал ШІ для державних інституцій та суспільства в цілому, зокрема в освітньому процесі [4].

Праці Л. Шевченко, В. Уманець та Б. Розпутні висвітлюють впровадження ШІ в процес підготовки дизайнерів, де технології сприяють гнучкості та індивідуалізації навчання [6]. М. Шишкіна та Ю. Носенко досліджують використання перспективних технологій ШІ для професійного розвитку педагогів, підкреслюючи роль електронних інструментів у підвищенні ефективності навчання [7]. І. Гончарова (2023) звертає увагу на виклики та можливості, які відкриває ШІ для освітян в умовах цифрового середовища [2].

В. Вишківська, О. Ілішова та В. Шевченко розглядають можливості тьюторингу у забезпеченні персоналізації професійної підготовки. О. Чемерис і Л. Кібенко підкреслюють, що персоналізація навчання є ключовою умовою підвищення якості професійної підготовки, і ШІ може відігравати тут вирішальну роль [5].

На думку дослідників, персоналізація професійного навчання робітничих кадрів – це процес адаптації навчальних програм, методів і форм організації навчання до індивідуальних потреб, інтересів та здібностей кожного здобувача освіти [5]. Це сприяє більш ефективному

засвоєнню знань і навичок, враховуючи особистісні характеристики студентів, їхній попередній досвід та цілі кар'єрного розвитку. Персоналізація дозволяє створити умови для активного залучення учнів у навчальний процес, підвищуючи мотивацію та якість підготовки робітничих кадрів відповідно до вимог сучасного ринку праці [1].

У відповідності до офіційного визначення штучний інтелект – це «організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань» [3].

Л. Требик зазначає, що основою для прогресу в галузі штучного інтелекту послужили стрімкий прогрес інформаційно-комунікаційних технологій, необхідність розробки методів обробки обширних масивів даних і інформації, зміна уявлень про простір і час у цифровому оточенні [4, с. 374]. Ключове завдання, що виникає у зв'язку зі стрімким розвитком штучного інтелекту та його широким впровадженням у навчальний процес, полягає у тому, щоб диференціювати сукупність функцій, виконання яких можна делегувати штучному інтелекту, та сукупність функцій, які має реалізовувати виключно людина.

Використання технологій ШІ для персоналізації професійного навчання робітничих кадрів відкриває нові можливості, що полягають у наступних функціях:

1. Аналіз даних і адаптація навчання – ШІ проводить глибокий аналіз даних, виявляючи індивідуальні потреби учнів та автоматично налаштовуючи навчальні програми відповідно до стилів навчання, темпу та рівня складності завдань.

2. Забезпечення функціонування інтерактивних платформ та надання зворотного зв'язку – використання чат-ботів і віртуальних асистентів надає можливість забезпечувати оперативну допомогу здобувачам освіти. Крім цього, ШІ забезпечує широку автоматизацію перевірки навчальних робіт і надає детальний зворотний зв'язок у вигляді рекомендацій, що допомагає здобувачам оптимізувати свою навчально-пізнавальну діяльність.

3. Моделювання різноманітних виробничих ситуацій та створення віртуального робочого місця – технології ШІ дозволяють створювати інтерактивні симуляції реальних виробничих процесів, а також використовувати віртуальну та доповнену реальність для безпечного практичного навчання робітничим навичкам.

Перераховані технології завдяки ШІ можуть використовуватися у рамках диференційованого підходу, що, власне, і забезпечує максимальну персоналізацію у процесі організації освітнього процесу здобувачів професійної освіти. Отже, технології штучного інтелекту мають широкі можливості для суттєвого покращення персоналізації професійного

навчання, сприяючи розвитку потенціалу здобувачів професійної освіти і підвищенню якості їх підготовки як майбутніх спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Вишківська В., Ілішова О., Шевченко В. Персоналізація процесу професійної підготовки у ЗВО засобами технології тьюторингу. *Молодь і ринок*. 2023. № (217). С. 92–97.

2. Гончарова І. П. Використання штучного інтелекту в професійній діяльності педагога: можливості та виклики в умовах цифрового освітнього середовища. *Професійна діяльність педагога в умовах цифрового освітнього середовища: Матеріали міжрегіонального науково-практичного семінару (27 квітня 2023 р.)*. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церква, Україна, 2023. С. 28–33.

3. Розпорядження КМУ від 02 грудня 2020 р. № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні». Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/pro-shvalennya-konserciyi-rozvitku-shtuchnogointelektu-v-ukrayini-s21220> (дата звернення: 30.09.2024).

4. Требик Л. П. Штучний інтелект для трансформаційних змін державних інституцій та розвитку цифрового суспільства. *Вісник національного університету цивільного захисту України*. Серія «Державне управління». 2021. Вип. 1 (14). С. 372–380. URL: <http://reposit.sc.puczu.edu.ua/handle/123456789/13679> (дата звернення: 30.09.2024).

5. Чемерис О., Кібенко Л. Персоналізація навчання як умова підвищення якості професійної підготовки. *Grail of Science*. 2024. Вип. 37. С. 385–387. (дата звернення: 29.09.2024).

6. Шевченко Л. С., Уманець В. О., Розпутня Б. М. Використання технологій штучного інтелекту у освітньому процесі професійної підготовки дизайнерів. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету»*. 2024. Вип. 16. С. 229–239. (дата звернення: 29.09.2024).

7. Шишкіна М., Носенко Ю. Перспективні технології з елементами штучного інтелекту для професійного розвитку педагогічних кадрів. *Фізико-математична освіта*. 2023. Т. 38. № 1. С. 66–71. (дата звернення: 30.09.2024).

ПРОБЛЕМА ІСТОРИЧНОГО АСПЕКТУ ВИВЧЕННЯ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Гордієнко О. А., канд. пед. наук, доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка

Одним із основних завдань сучасної освіти надалі залишається сприяння розвитку соціально-культурної та громадянської компетентності особистості. Допомогає реалізувати означене завдання, зокрема, гурткова робота, де належне місце може відводитися усній народній творчості. І хоча багато фольклорних творів сприймаються сучасним читачем не зовсім як високий вид мистецтва, це не заважає глибині сприйняття їх змісту та образів. Останнім часом, знявши з очей шори примітивного матеріалізму, ми поринаємо у світ усної народної творчості, де знаходимо відгомін давніх уявлень про виникнення і устрій світу, адже вони створювались у давнину в контексті міфологічного мислення, що втілювалось у певних традиційних ритуалах. Таким чином, здобутки українського народу, зокрема, фольклорні твори, що мають високий рівень виховного потенціалу та сприяють забезпеченню освітніх цілей, не втрачають своєї актуальності.

Об'єктом сучасних психолого-педагогічних досліджень залишається професійна підготовка та удосконалення технологій навчання майбутнього педагога (А. Алексюк, В. Бондар, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, О. Пехота, І. Підласий, О. Савченко та ін.); шляхи інтенсифікації професійної підготовки майбутніх педагогів (Н. Гузій, І. Гуткіна, П. Щербань та ін.). Проблема вивчення творів усної народної творчості не є новою, їх розглядають в контексті морально-естетичного та творчого виховання дітей у процесі їх навчальної діяльності та дозвілля. Вагомий внесок у вивчення цієї проблеми зроблений В. Кучинським, М. Лановик. Усе це свідчить про важливість означених проблем, про постійний інтерес науковців до них [2, с. 17]. Слід зазначити, що проблема теоретичних основ вивчення фольклору студентами – майбутніми педагогами у процесі їх підготовки до гурткової роботи, зокрема, вивчення історії збирання фольклорних творів є недостатньо вивченою.

Мета статті – аналітичний огляд, синтез та узагальнення проблеми вивчення фольклору в історичному аспекті, що є особливо актуальним для сучасної методики у контексті підготовки педагога до гурткової роботи як засобу вдосконалення його педагогічної компетенції. Адже вивчення та творче переосмислення ідей мислителів минулого може виступити одним із джерел для духовного відродження України. Матеріали статті можуть

бути використані для вдосконалення методики вивчення фольклору як складової системи підготовки майбутніх спеціалістів гуманітарного та мистецького профілів.

Становленню української фольклористики передував етап збору та запису народної поезії, створення перших рукописних збірників фольклору, творчого його використання в літературі. У процесі підготовки студентів до вивчення фольклору активно велася творчо-пошукова робота, зокрема, використовувались групові та індивідуальні проекти, фішбоун, метаплан, інтерактивні вправи.

Першим збирачам фольклору був притаманний стихійний інтерес до усної народної творчості, про що свідчать розмаїті рукописні пісенники, збірники прислів'їв, приказок тощо. Водночас намітилось прагнення систематизувати матеріал, розібратися в потоці рукописної літератури і встановити критерії відбору та оцінки. Першим етапом цього процесу є вивід фольклору зі статусу належності виключно до соціальних низів і визнання його художньо-естетичної цінності нарівні з авторською літературою. Інший крок – свідоме збирання, дослідження та публікація цих безцінних перлин усної словесності.

Виняткове місце в історії української фольклористики належить Тарасу Шевченкові. У розумінні Кобзаря народна творчість – це правдиве високопоетичне відображення життя трудового люду. Особливий інтерес виявив він до народної історичної поезії, вбачаючи в ній відгомін визвольної боротьби, доказ сили і волелюбного духу народу. Як до традиційної, так і до сучасної йому народної поезії Шевченко підходив із соціальних позицій. Про це свідчать його записи антипанських пісень, оповідань, переказів, серед яких є багато новотворів. Він захоплюється сім'ями трударів, у яких панують тепло та щирість у взаєминах, а саме родинні стосунки відіграють вирішальну роль у вихованні молоді. Прикладом може послужити ліричний вірш «Садок вишневий коло хати», який став народною піснею.

Продовжувачем традицій Т. Шевченка стала Марко Вовчок. Особливо щедро вона використовувала фольклорні мотиви щодо соціальних контрастів сільського життя («Кармелюк», «Лимерівна», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя» та ін.). Часто зверталася письменниця до фольклорних прийомів типізації (твори циклу «Народні оповідання»).

Велика роль у розвитку української народної пісенності належить Миколі Лисенку, який записав сотні народних пісень з мелодіями, видав 7 випусків «Збірника українських пісень» (1868–1907) по 40 пісень у кожному, збірник «Українські обрядові пісні», збірники танків та веснянок «Молодощі» та ін. Він один із перших став досліджувати мелодії народних дум та пісень і вважав, що народна музика залежить від соціальних умов життя. Він виступав проти міграції сюжетів пісень і відстоював національну самобутність української народної пісенності. Лисенко теоретично обґрунтував стиль народних пісень і дослідив репертуар їх окремих видатних носіїв [1, с. 10]

Михайло Драгоманов також багато зробив у збиранні та дослідженні української усної словесності, яку вважав вдячним матеріалом для пізнання суспільно-економічного життя, дум і поглядів народу. Увесь фольклорний матеріал вчений поділив на дві групи: що відображає національне народне життя, світогляд, побут, історію, і такий, що є запозиченим, мандрівним. До першої групи він відносив народну пісенність (крім балад), до других – казки, притчі, легенди, балади, байки тощо. Першу групу вчений досліджував у тісному зв'язку з історією, економічним життям народу, другу – на основі історико-порівняльного методу, слідкуючи за варіюванням та міграцією їх сюжетів. У другій групі вчений досліджував переважно прозу [5, с. 135]

Найбільший внесок у розвиток української фольклористики зробив Іван Франко. Свої погляди на народну творчість він виразив у праці «Студії над українськими народними піснями». Народні здобутки він розцінював як духовне надбання народу, як своєрідне художнє відображення суспільно-економічних умов його життя в певну епоху. Народну поезію Франко визначав як глибоко реалістичну творчість, дослідження якої неможливе у відриві від тих умов життя народу, на ґрунті яких вона виникла і які зобразила. У своїх фольклористичних працях він відзначив соціальне спрямування, високу гуманність і реалізм кращих творів народної поезії. Погляди Франка на українську народну поезію яскраво характеризують його як передового діяча науки. Високо цінував І.Франко народну поезію, від якої віяло творчою енергією, педагогічним розумом і вмінням трудящих [4, с. 257]

Велику роботу з видання українського фольклору провів Михайло Грушевський. У своїй праці «Історія української літератури» він торкнувся різних видів звичаєво-обрядової поезії. Дослідник підкреслив світоглядні основи художньої творчості, визначив безперервність і спадкоємність народнопоетичної традиції, оцінив колективну усну поезію як високохудожнє, життєтвердне мистецтво, охарактеризував живучість обрядової поезії як наслідок її нерозривного зв'язку з конкретною культурно-історичною і трудовою практикою мас. Автор виокремив різні історичні етапи розвитку української звичаєво-обрядової поезії, дав характеристику окремим жанровим формам, відзначив особливості художньої структури, ритміки, образності, стилю кожної форми, її виховний та пізнавальний характер. Він один із перших звернувся до проблеми вивчення усної неписьменної словесності народу як першооснови і першої фази в історії української літератури [3, с. 229]

Отже, для того, щоб повно і всебічно здійснювати вивчення фольклору, важливо вивчити досвід, уже напрацьований у попередні часи. Аналіз, здійснений у статті, продемонстрував, що питанням вивчення творів усної народної творчості в різні періоди розвитку української науки про фольклор приділялася певна увага. Воно переважно мало інформаційний характер і потребує подальшого вивчення. Проведене дослідження не

вичерпує всіх аспектів проблеми. Зокрема, потребують подальших досліджень проблема підготовки студентів – майбутніх педагогів до проведення аналізу творів усної народної творчості. Подальші дослідження цієї тематики можуть охоплювати більш широкий спектр навчально-наукової літератури, зокрема до початку XIX століття. Успішне розв'язання означених питань дасть змогу вибудувати досконалішу систему вивчення фольклору майбутніми педагогами, що стане важливим кроком у забезпеченні якості позашкільної роботи.

Список використаних джерел:

1. Балюк В. П., Кузьміна Н. М., Спірякова С. В. Історія таланту. Микола Лисенко. (180 років від дня народження): бібліограф.показч. Полтава: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Бібліотека імені Михайла Андрійовича Жовтобрюха, 2022. 30 с.
2. Борисенко М. Міждисциплінарні зв'язки як засіб формування у студентів світоглядних поглядів. *Вища школа*. 2004. № 3. С. 17–19.
3. Михайло Грушевський. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. Київ: Обереги, 1993. Т. 1. С. 227–262.
4. Сокіл Ганна. Фольклористична діяльність Івана Франка: організація збирацько-дослідницької роботи. *Українське літературознавство*. 2008. Вип. 70. С. 255–262.
5. Ясь О. В. Порівняльно-історичний метод у дослідницьких практиках Михайла Драгоманова. *Український історичний журнал*. 2012. № 2. С.133–158.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВОЇ ДИДАКТИКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ»

*Грибовська Ю. М., кандидатка економічних наук, доцентка кафедри педагогіки,
психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Сучасне навчання за програмами підвищення кваліфікації неможливо уявити без використання цифрових технологій: вони є інструментом візуалізації і оцінювання навчального процесу, пошуку, отримання та опрацювання інформації.

Використання цифрових технологій зумовлює розвиток інформаційно-цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу на основі використання розділу педагогіки цифрової дидактики, яка удосконалює процес навчання.

Цифрова дидактика – це наука про організацію процесу навчання в умовах цифрового суспільства. Вона базується на основних поняттях і принципах традиційної дидактики, доповнюючи і трансформуючи їх до умов цифрового середовища.

Цифрова дидактика зорієнтована на активне використання техніко-технологічних засобів здобування й опрацювання емпіричних даних, аналітичних можливостей програмних продуктів у процесі навчання, яке може бути електронним, і класичним (традиційним) книга [1].

Факторами, які зумовлюють потребу у цифровій дидактиці є:

- цифрове покоління, яке сформовано в умовах цифрового середовища;
- нові цифрові технології, які є частиною цифрового середовища і розвиваються у ньому;
- цифрова економіка, яка забезпечується використанням інформаційно-комунікаційних та інших цифрових технологій.

Цілі, зміст, методи, форми та засоби навчання цифрової дидактики трансформуються відповідно до потреб цифрового суспільства, особливостей цифрового покоління та властивостей цифрових технологій, таблиця 1.

Компоненти та характеристика цифрової дидактики

Дидактичний компонент	Характеристика
Цілі навчального процесу	Ефективне отримання інформації в умовах цифрової економіки та суспільства
Зміст навчання	Взаємодія слухачів курсів підвищення кваліфікації з інформаційним середовищем
Форми навчання	Групові та індивідуальні
Засоби навчання	Цифрові

Концепція цифрової дидактики при викладанні курсу «Основи фінансової грамотності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» ґрунтується на трьох компонентах навчання:

1. Навчання за програмами підвищення кваліфікації.
2. Інформаційні технології.
3. Дистанційне навчання.

Важливим для викладача є розвиток у слухачів критичної здатності розрізняти актуальне й не актуальне, щоб визначати й використовувати якісний цифровий контент.

Викладання курсу «Основи фінансової грамотності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» передбачає:

1. Підготовку, формування та розміщення викладачем навчального матеріалу на онлайн-платформі і надання доступу слухачам до нього. Викладач здійснює контроль над тим, до якого матеріалу слухачі отримують доступ, їм надається досить широкий діапазон вибору щодо конкретних матеріалів, вони можуть обирати з категорій, запропонованих викладачем.

2. Використання мережі Інтернет як джерела додаткових допоміжних матеріалів, щоб забезпечити слухачів доступом до статистичних даних, сайтів страхових компаній, банків, Державної податкової служби України, веб-порталу Пенсійного фонду України, інших інформаційно-аналітичних сайтів.

Водночас, не існує єдиної моделі та алгоритму використання цифрової дидактики при викладанні курсу «Основи фінансової грамотності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти». Аналіз механізмів та умов упровадження цифрових технологій у навчальний процес дозволив виділити три етапи цифрових перетворень, таблиця 2.

**Упровадження цифрових технологій при викладанні курсу
«Основи фінансової грамотності в закладах професійної
(професійно-технічної) освіти»**

Складові цифровізації	I етап Первинна цифровізація	II етап Цифрова оптимізація	III етап Цифрові перетворення
Комунікації	Інформаційні системи, веб портали, мобільні застосунки	Особисті кабінети, сповіщення	Інтегровані інтерфейси та інтелектуальні сервіси
Дані	Використання статистичних даних, сайтів страхових компаній, банків, Державної податкової служби України, власних даних тощо	Автоматизація збору та обробки даних	Оперативний та стратегічний аналіз

Отже, цифрова дидактика – це результат взаємодії педагогічних, інформаційних і цифрових технологій з використанням групового й індивідуального підходу до формування навчального середовища з матеріальною та інформаційно-технологічною складовими, що ґрунтуються на сучасних цифрових засобах навчання. Вона спрямована на ефективне використання як методу, так і результату навчання усіма учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Чернецький І. С., Сліпухіна І. А., Поліхун Н. І. Фізика. Прикладні методики інструментальної цифрової дидактики: навчально-методичний посібник. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020. 204 с.

ВИКЛИКИ ТА ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Денисенко О. Г., викладач-методист, практичний психолог, КЗО «Покровське вище професійне училище» ДОР», (с.Олександрівка, Дніпропетровська область)

В умовах воєнного часу система освіти зазнає значних змін. Професійна (професійно-технічна) освіта стає особливо важливою, оскільки забезпечує країну кваліфікованими фахівцями, здатними підтримувати економіку та відновлювати інфраструктуру. Сучасні технології навчання відіграють ключову роль у цьому процесі. Глобальні зміни, викликані конфліктами, вимагають нових підходів до навчання, розвитку навичок та впровадження інновацій.

Сучасний світ постійно стикається з новими викликами, і особливо в умовах воєнного стану ці виклики стають ще більш актуальними. Професійна та професійно-технічна освіта є ключовими елементами розвитку суспільства, забезпечуючи підготовку кваліфікованих кадрів, здатних адаптуватися до швидко мінливих умов. Війна не лише ставить під загрозу традиційні методи навчання, але й вимагає від освітніх установ нових підходів та інновацій.

У цей складний період виникає необхідність впровадження сучасних технологій, дистанційних форматів навчання та нових освітніх програм, що відповідають потребам ринку праці. Інновації в професійній освіті можуть стати не лише відповіддю на виклики, а й можливістю для розвитку нових компетенцій, які будуть актуальні в постконфліктний період.

Таким чином, важливо проаналізувати, які саме виклики стоять перед професійною освітою в умовах війни, та яким чином інноваційні рішення можуть допомогти в їх подоланні. Це дозволить не лише зберегти освітній процес, а й підвищити його якість, готуючи молодь до успішної кар'єри в нових реаліях.

Виклики, з якими стикається професійна освіта в умовах військового стану, вимагають інноваційних підходів та швидкої адаптації. Впровадження нових технологій, зміна навчальних програм та тісна співпраця з бізнесом стали ключем до успішного розвитку професійної освіти в Україні.

Воєнний час поставив перед професійною освітою низку викликів:

✓ *Безпека учасників навчального процесу.* Головним викликом є забезпечення безпеки здобувачів освіти та викладачів. Дистанційне навчання стало необхідністю, але не завжди можливим через технічні обмеження та відсутність доступу до інтернету в деяких регіонах.

✓ *Адаптація навчальних програм.* Існуючі навчальні програми потребують перегляду для врахування нових реалій ринку праці. Зміни в економіці та потребах суспільства вимагають швидкої адаптації навчальних планів.

✓ *Втрата ресурсів.* Війна призводить до втрати матеріальних та фінансових ресурсів, що ускладнює процес навчання. Багато навчальних закладів стикаються з недостатнім фінансуванням, що впливає на якість освіти.

Разом з тим, виникли й нові можливості: швидка адаптація до нових умов; розвиток цифрових компетентностей; розширення доступу до освіти; інтеграція в глобальний освітній простір.

Для подолання викликів і реалізації нових можливостей професійні навчальні заклади активно впроваджують сучасні технології навчання:

✓ *Дистанційне навчання:* онлайн-платформи, відеоконференції, віртуальні лабораторії дозволяють продовжувати навчання навіть в умовах обмеженої мобільності. Використання онлайн-платформ і ресурсів стало важливим кроком у забезпеченні доступу до освіти. Вебінари, електронні курси та інтерактивні інструменти допомагають підтримувати навчальний процес.

✓ *Мобільні додатки:* смартфони та планшети використовуються для доступу до навчальних матеріалів, виконання завдань, спілкування з викладачами та одногрупниками. Зростання використання мобільних пристроїв дозволяє здобувачам освіти отримувати знання в будь-якому місці. Це особливо актуально в умовах обмеженого доступу до традиційних навчальних закладів.

✓ *Симулятори та віртуальна реальність:* завдяки цим технологіям здобувачі освіти можуть відпрацьовувати практичні навички в безпечних умовах, навіть якщо немає доступу до реального обладнання.

✓ *Партнерство з бізнесом:* співпраця з підприємствами дає можливість оновити навчальні програми відповідно до потреб ринку. Це також сприяє створенню нових можливостей для стажування та працевлаштування випускників.

✓ *Інтеграція м'яких навичок:* у сучасному світі важливо розвивати не лише технічні, а й м'які навички (комунікація, критичне мислення, адаптивність). Включення цих аспектів у навчальні програми допомагає підготувати здобувачів освіти до реалій сучасного ринку праці.

✓ *Інтерактивні навчальні матеріали:* відеоуроки, презентації, інфографіка роблять навчальний процес більш цікавим і ефективним.

✓ *Штучний інтелект:* Чат-боти, системи автоматичного оцінювання та персоналізовані рекомендації допомагають здобувачам освіти у навчанні.

Переваги використання сучасних технологій:

✓ *Індивідуалізація навчання* Кожен здобувач освіти може навчатися в своєму темпі, вибираючи оптимальний для себе маршрут.

✓ *Посилення практичної складової навчання* Симулятори та віртуальна реальність дозволяють отримати реальні навички без ризику для здоров'я.

✓ *Підвищення мотивації до навчання* Інтерактивні формати та можливість самостійного регулювання навчального процесу збільшують зацікавленість здобувачів освіти

✓ *Збільшення доступності освіти* Дистанційні формати навчання дозволяють отримувати освіту людям, які мають обмежені можливості.

✓ *Підготовка фахівців*, які відповідають вимогам сучасного ринку праці

Сучасні технології відіграють все більш важливу роль у професійній освіті, особливо в умовах воєнного часу. Вони дозволяють забезпечити безперервність навчання, підвищити його якість і адаптувати освітній процес до нових викликів. Однак, для ефективного використання технологій необхідно вирішити ряд проблем, таких як забезпечення доступу до інтернету, підготовка викладачів та розробка якісних навчальних матеріалів.

У майбутньому можна очікувати подальшого розвитку таких напрямів:

✓ Розширення використання штучного інтелекту

✓ Інтеграція технологій доповненої та віртуальної реальності

✓ Створення персоналізованих навчальних траєкторій

✓ Розвиток відкритих онлайн-курсів

Запропоновані теми для подальшого дослідження:

✓ Вплив сучасних технологій на мотивацію здобувачів освіти професійних навчальних закладів

✓ Роль викладача в умовах дистанційного навчання

✓ Використання гейміфікації в професійній освіті

✓ Перспективи розвитку професійної освіти в Україні після війни.

Сучасні технології навчання у професійній освіті в умовах воєнного стану не лише допомагають зберегти освітній процес, забезпечити безперервний освітній процес, але й відкривають нові горизонти для навчання. Інтеграція інноваційних технологій дозволяє адаптуватися до змін у соціальному та економічному середовищі, забезпечуючи підготовку кваліфікованих кадрів для відновлення країни після воєнного конфлікту. Успішне впровадження цих технологій вимагатиме зусиль від всіх учасників навчального процесу, але результати зможуть суттєво поліпшити ситуацію в освітній сфері.

Однак, для досягнення максимального ефекту необхідно враховувати не тільки технічні аспекти, але й психологічні, педагогічні та соціально-економічні фактори.

В умовах воєнного стану професійна (професійно-технічна) освіта стикається з численними викликами, які потребують термінового реагування та адаптації. Втрата ресурсів, обмеження мобільності, зміни в ринку праці – все це вимагає переосмислення традиційних підходів до навчання. Проте ці труднощі також відкривають нові можливості для впровадження інновацій.

Сучасні технології, дистанційне навчання, а також нові методики викладання стали основою для формування адаптивних освітніх програм, які відповідатимуть потребам суспільства. Інновації не лише допоможуть зберегти освітній процес, але й підвищать його якість, забезпечуючи здобувачів освіти навичками, необхідними для успішної кар'єри в постконфліктний період.

Отже, активне впровадження інновацій у професійній освіті є ключем до відновлення та розвитку економіки, а також важливим елементом соціальної стабільності. Тільки спільними зусиллями можна подолати труднощі та забезпечити якісну підготовку фахівців. Саме в цей період ми маємо можливість не лише зберегти освітню систему, а й трансформувати її, спрямувавши на підготовку фахівців, здатних відповідати новим викликам часу.

ВПРОВАДЖЕННЯ СЕГМЕНТАЦІЇ ТА НЕЧІТКОЇ ЛОГІКИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЯК НАПРЯМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Деревянчук О. В., кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри професійної та технологічної освіти і загальної фізики
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Сучасний етап технологічного розвитку характеризується інтенсивністю впровадження цифрових технологій у сфери суспільного життя, зокрема у галузь освіти [1]. Це питання стало предметом дослідження багатьох науковців, які аналізують вплив новітніх цифрових технологій на освітній процес [2; 3; 4; 5; 6; 7].

Вплив цифрових технологій на навчальний процес проявляється через трансформацію методів передачі знань та підходів до навчання. Використання цих технологій у освітньому процесі сприяє підвищенню мотивації та зацікавленості майбутніх фахівців, забезпечуючи їм більш гнучкі та інтерактивні засоби засвоєння матеріалу. Цифрові технології дозволяють створювати адаптивне та індивідуалізоване навчальне середовище, що значною мірою відповідає потребам сучасної цифрової економіки.

У контексті цифровізації професійної освіти, особлива увага приділяється застосуванню методів інтелектуального аналізу освітніх даних у навчанні майбутніх фахівців інженерно-педагогічних спеціальностей [8; 9].

У сучасному світі технологій особливо актуальним стає застосування інтелектуальних систем сегментації зображень у різних сферах діяльності людини [10; 11; 12; 13; 14].

Метою процесу сегментації є поділ дослідженого зображення на пов'язані області. Сегментація – це розділення зображення на такі складові частини, що мають спільні властивості. Всі методи сегментації можна поділити на дві групи. Кожна з цих груп використовує відмінність та подібність ділянок зображення. Відповідно до такого поділу розрізняють метод виділення контурних ліній та метод пошуку однорідних областей. Функціями системи сегментації зображень є виділення на зображеннях досліджуваних об'єктів змістовних областей (сегментів), наприклад, елементи електричних схем, номерні знаки, фари, вікна транспортних засобів виділяються як сегменти (рис. 1-2) [14].

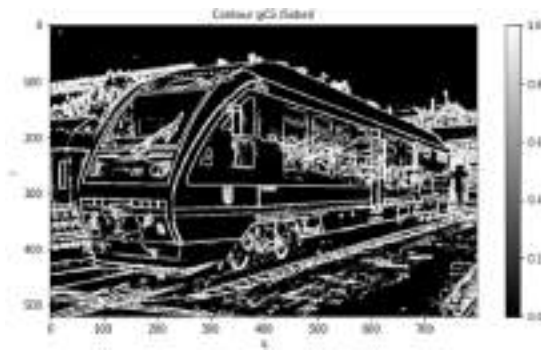

Рис. 1. Контури зображення

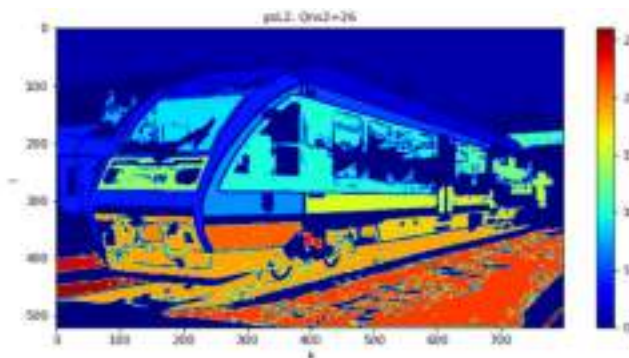

Рис.2. Сегментоване зображення

Комплексне використання сегментації та нечіткої логіки може значно підвищити точність аналізу зображень об'єктів. Сегментація дозволяє надійно відокремлювати різні об'єкти, що є надзвичайно важливим для автоматизованого розпізнавання. Нечітка логіка сприяє обробці невизначеності та неоднозначності даних, дозволяючи інтелектуальним системам приймати обґрунтовані рішення.

Використання сегментації та нечіткої логіки у професійній освіті [8; 9] відкриває нові перспективи щодо професійної підготовки майбутніх фахівців інженерно-педагогічних спеціальностей [15; 16]. У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій [17] одним із ключових аспектів модернізації професійної освіти є активне впровадження та ефективне використання майбутніми фахівцями інженерно-педагогічних спеціальностей інтелектуальних систем нечіткої сегментації зображень.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В.І. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах інформаційного суспільства. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент: кол.

монографія / за наук. ред. М.О. Кириченка, Л.М. Сергєєвої. Київ: Інтерсервіс. 2018. С.133-157.

2. Биков В., Буров О. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. 2020. С. 11–22.

3. Morze N.V., Strutynska O.V. Digital transformation in society: key aspects for model development. *Journal of physics: Conference series. IOP Publishing*. 2021. Vol. 1946, №. 1. P. 012021. DOI: <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1946/1/012021>

4. Спірін О.М., Пінчук О.П. Цифрова трансформація освітніх середовищ: основні напрями та завдання науково-педагогічних досліджень. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: зб. матер. V Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 20 вер. 2023 р. Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ, Україна*. С. 187–190.

5. Kovalchuk V., Maslich S., Tkachenko N., Shevchuk S., Shchypka T. Vocational Education in the Context of Modern Problems and Challenges. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2022. Vol. 11, № 8.

6. Kovalchuk V., Soroka V. Developing digital competency in future masters of vocational training. *Professional Pedagogics*. 2020. № 1. P. 96–103.

7. Ковальчук В.І., Сорока В.В. Застосування інноваційних цифрових технологій у підготовці педагогів для сфери професійної освіти. *Інноваційні освітні технології: світовий і вітчизняний досвід використання в системі неперервної освіти: монографія / відповідальні редактори Барановська Л.В. (Київ, Україна), Морська Л.І. (Жешув, Республіка Польща). Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук»*. 2022. С. 238–249.

8. Derevyanchuk O. Use of intelligent fuzzy image segmentation systems in the professional training of future specialists in engineering and pedagogical fields. *Professional Pedagogics*. 2024. № 1(28). P. 103–115. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.103-115>

9. Деревянчук О. Розвиток технічних навичок здобувачів вищої освіти в процесі побудови прототипу системи сегментації зображень транспортних засобів. *Молодь і ринок*. 2024. Вип. 221. Том 1. С. 105–111. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.296388>

10. Derevyanchuk O.V., Kravchenko H.O., Derevianchuk Y.V., Tomash V.V. Recognition images of broken window glass. *Proceedings of SPIE*. 2024. Vol. 12938. P. 210–213. DOI: <https://doi.org/10.1117/12.3012995>

11. Balovsyak S., Derevyanchuk O., Kovalchuk V., Kravchenko H., Kozhokar M. Face Mask Recognition by the Viola-Jones Method Using Fuzzy Logic. *International Journal of Image, Graphics and Signal Processing (IJIGSP)*. 2024. Vol.16, No.3. P. 39–51. DOI:10.5815/ijigsp.2024.03.04.
12. Tereikovskiy I., Zhengbing Hu, Chernyshev D., Tereikovska L., Korystin O., Tereikovskiy O. The Method of Semantic Image Segmentation Using Neural Networks. *International Journal of Image, Graphics and Signal Processing (IJIGSP)*. 2022. Vol. 14, № 6, P. 1–14. DOI: 10.5815/ijigsp.2022.06.01
13. Balovsyak S., Derevyanchuk O., Kovalchuk V., Kravchenko H., Ushenko Y., Hu Z. STEM project for vehicle image segmentation using fuzzy logic. *International Journal of Modern Education and Computer Science (IJMECS)*. 2024. V. 16, № 2. P. 45–57. DOI: <https://10.5815/ijmeecs.2024.02.04>
14. Balovsyak S.V., Derevyanchuk O.V., Tomash V.V., Yarema S.V. Segmentation of railway transport images using fuzzy logic. *Trans Motauto World*. 2022. V. 7, № 3. P. 122-125.
15. Kovalchuk V., Androsenko A., Derevyanchuk O., Volkova N., Piven Y. Development of pedagogical skills of students of technology and pedagogical specialties using STEM technologies. *Edelweiss Applied Science and Technology*. 2024. Vol. 8, No 4. P. 498–506. DOI <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i4.1125>
16. Kovalchuk V., Androsenko A., Boiko A., Tomash V., Derevyanchuk O. Development of Pedagogical Skills of Future Teachers of Labor Education and Technology by means of Digital Technologies. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. V. 22, № 9. P. 551–560.
17. Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/konceptiya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення: 12.09.2024).

UNHELPFUL CHOICE OF PROFESSION BY STUDENTS - POSSIBILITIES OF COUNTERACTING THROUGH VOCATIONAL ORIENTATION PROGRAMMES ON THE EXAMPLE OF THE «VOCATIONAL COMPASS» PROJECT

Żuchowski I. PhD, Assoc. Prof. Eng., International Academy of Applied Sciences in Łomża

Pilicki C., M. Sc. J. Psarski Vocational School Complex No. 1 in Ostrołęka

Introduction

Social processes and phenomena influence the image of the hierarchy of values, life plans, or aspirations of many people. Life plans, attitudes, and motivations are usually formed in youth. It is also when life choices, including career paths, are often made. Young people value work and education more than they did a few decades ago. In some cases, an attractive job, becoming a privilege rather than a certainty, is becoming good in the eyes of young people, which determines the quality of further life. The choice of profession, and more broadly, the future educational path, is made by pupils in the final years of primary and secondary school. Career planning is a complex process of preparing for future work and is one of the most important tasks of growing up. However, young people are not always well prepared for these decisions and are often unaware of the consequences of a wrong choice of career path. From the research carried out into the reasons why a significant proportion of school-leavers do not want to work in their learned profession or do not like their chosen or learned profession, seven reasons for this emerge:

1. fulfilment of parents' expectations and ambitions.
2. the influence of peers/colleagues on the choice of education.
3. most importantly, high earnings.
4. Occupation providing work.
5. forecasting the professions of the future.
6. social prestige.
- 7 Choosing a school's direction just because it is on-site (Mrozek 2019).

The factors mentioned above, which often guide young people in their choice of profession, can be considered but should not determine the choice of education. Their interests and needs should be taken into account. Dissatisfaction with one's choice of profession can spill over into the family or school area, lead to many conflicts, influence the emergence of disruptive behaviour or pathologies, and affect the school's functioning. Many factors influence the smooth running of a school.

The problem of supporting students in choosing their further educational and professional path is not new. The report summarising the research conducted in May 2013 by the Voivodeship

Labour Office in Łódź with adult students of schools in this voivodeship based on data from 2011 and 2012, which concerned, among other things, awareness of the choice of profession and further educational path, shows that the vast majority of students admitted that they had not had meetings with a vocational counsellor in lower secondary schools that functioned as independent units until 31 August 2019. In contrast, the few who had attended such meetings said they had not contributed to their decision to choose a profession.

This issue is part of Career Choice Theories. The origins of research into career choice theories date back to the first half of the 20th century. Systematic research in this area was initiated by Frank Parsons, known as the 'father of career counselling.' His work between 1900 and 1910 laid the foundations for later theories that emphasised the importance of matching an individual's characteristics and the demands of occupations (Parsons, 1909).

Modern approaches to career choice, such as Mark Savickas' (2013) career construction theory, indicate that individuals are active creators of their working lives. These theories emphasise the role of career narratives and adaptability, which are crucial in a changing labour market. Contemporary research on career choice also emphasises the importance of globalisation and technological change, which pose new challenges to individuals seeking rewarding career paths (Savickas, 2020).

Professional Compass Project

The International Academy of Applied Sciences in Lima and Bildungsverbund Thriinger Unternehmen e are part of the POWER program. V. Erfurt (Germany) implemented the «PROFESSIONAL COMPASS – RESPONSIBLE CHOICE OF A VOCATIONAL SCHOOL» project.

The project aimed to better adapt the education system in Poland at the primary school level to the needs of the labour market. The project developed a new solution using the experience of the transnational partner BVTU, including an Educational Programme with an ICT tool and a Guide.

The specific objectives of the project were:

- increasing the quality of the educational offer of primary schools,
- increasing the link between primary schools and the economy,
- Increase students' ability to identify their future profession.

The project addressed the problem of students dropping out of the second stage of education (post-primary school), migration between fields of study at this level, and the lack of desire to pursue a learned profession, to continue and develop an educational and professional career path based on a chosen profession. This problem has a horizontal dimension and occurs not only in Poland but also in many EU countries. The absolute dimension of this phenomenon in the EU is between 5%

and 15% of the population. The project addresses one of the determinants of educational failure, which is the inadequate choice of vocational school and related disadvantages in the labour market:

- higher youth unemployment, low-wage and low-demand employment, lower job security of sustainability, lower civic participation, lack of capacity to undertake education and lifelong learning,

- loss of national income, tax revenue to support state benefits, increased need for social assistance, reduced political participation, intergenerational mobility, and lower spending efficiency on public education.

The BVTU has experience in vocational orientation as it implemented the Berufsstart Plus project, in which students were allowed to learn about vocational activities related to different professions, bringing them closer to the right choice for their future educational and career path.

As part of the project, an Education Programme was developed. It utilised and adapted the solutions used by BVTU, which ensured better alignment of the education system in supporting primary school graduates in making responsible vocational choices. The solution is to reduce the adverse effects of poor choices that occur on many levels, i.e.:

- of the student: lower engagement in vocational learning, risk of dropping out of education,

- schools: educational inefficiency, blocking places for other students,

- labour market: insufficient professional competencies, reduced employability of vocational school graduates,

- labour market institutions: need for retraining and additional investment to maintain integration into the labour market (job centres, welfare),

- education administration: reducing the efficiency of education expenditure.

The project's target group was primary schools, pupils, and teachers. The project developed a Model, an Educational Programme with an ICT tool, tested in 4 primary schools with 98 students, eight teachers, and four school management representatives. During the testing, recommendations were obtained to develop the final version of the educational programme, which consists of:

- Test before,

- Module 1 Preparatory Vocational Orientation,

- Module 2 In-depth Professional Orientation,

- Module 3 Appropriate professional orientation,

- Test after.

Implementing the Modules allows students to follow an educational pathway using the "Funnel" methodology. It assumes the stimulation and identification of the student's vocational interests, starting from general areas to the clarification of interests through learning the characteristics of selected professions with a focus on the specificity of professional activities. An

essential element of the programme, which was assessed as very attractive, is the implementation of practical vocational classes in Vocational Schools.

By building the programme and making it available as an ICT tool, it has proven itself in the challenging conditions of the COVID pandemic. Almost the entire programme can also be delivered remotely using the student communication channels the school uses, e.g., the Teams platform.

Bibliography:

1. Borusiewicz A., Mielnicki M., Pilcicki C., Żuchowski I., 2023, Educational programme «Vocational Compass» with Implementation Guide, Publishing House of the International Academy of Applied Sciences in Łomża, Łomża. <http://ict.wsa.edu.pl/>
2. Mrozek M., 2019, School choice - what causes wrong decisions? <https://dokariery.pl/-/wybor-szkoly-co-powoduje-bledne-decyzje-> Parsons F., 1909, Choosing a Vocation. Houghton Mifflin.
3. Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. In R. W. Lent & S. D. Brown (Eds.), Career development and counseling: Putting theory and research to work (2nd ed., pp. 147-183). John Wiley & Sons.
4. Savickas, M. L. (2020). The centennial of vocational guidance: Reexamining Donald Super's life-span, life-space theory. Career Development Quarterly, 68(4), 302-315.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК ТРЕНД ОСВІТИ 4.0

Жук М. В., кандидат філософських наук, доцент кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Розуміння сутності сучасного суспільства постійно розвивається. У 80-х роках ХХ ст. було введено термін «Інформаційне суспільство». На рубежі ХХ та ХХІ ст. виникає термін «Інноваційне суспільство». В 2010 р. ЄС ставить задачу розбудови до 2020 р. «Суспільства знань та інновацій». В цей же період виникає дослідження інноваційного цифрового суспільства. З 2016 р. року активно обговорюється розвиток «генеративного штучного інтелекту» і людської цивілізації в умовах штучного інтелекту. Темпи накопичення нових знань та старіння традиційних, визначення інновацій рушійною силою розвитку в умовах невизначеностей, розгляд компетенцій та навичок не тільки у традиційних вимірах, а і в процесі формування відкриває нові можливості для формування людського капіталу (в ЄС існують рамки компетенцій, але вони не є чимось сталим, а перебувають в розвитку. 2006 рік. Рамка компетенцій протягом життя. Але в 2018 вона замінюється новою. В 2017 році вводиться рамка цифрових компетенцій, а в 2022 р. рамка компетенцій сталого розвитку, «зелених компетенцій»).

Термін освіта 4 промислова революція було висунуто Всесвітнім економічним форумом в 2016р. А новий вимір освіти 4.0 – в 2022 р. В 2023 році був змістовний звіт «Таксономія освіти 4.0». Було виділено 3 основних напрями задач, які буде вирішувати освіта: 1. Орієнтація на рішення практичних задач, а не чисту теорію. 2. Формування нової моделі комунікації – «колаборації» (мотивованої взаємодії), центри «collaborative learning» активно створюються в більшості сучасних університетів. 3. Адаптивність.

МОН України в 2022 р. запровадило програму «Освіта 4.0: український світанок».

З 2023 р. ВЕФ висунув концепцію «Революції перенавичок», її сутність адаптувати людський капітал до поточних та перспективних змін на ринку робітничої сили. На думку експертів ВЕФ більше 1 млрд. людей будуть потребувати перекваліфікації. В Україні в 2023-2024 рр. USAID та Міжнародна фундація розвитку реалізували успішний проєкт «Розвиток трудового потенціалу для України». В ЄС в 2023 р. кожна 5 фірмі створила центри підвищення кваліфікації, які допомагають більш ефективно адаптуватись до поточних та перспективних виробничих технологій. При цьому активно розвивається цифрова економіка.

Культура інновацій потребує сучасних моделей мислення. В Україні широко розповсюджене критичне мислення. Але для формування інноватора його потрібно

доповнювати креативним мисленням, дизайн мисленням, зростанням ролі ШІ. Якщо узагальнити – потрібні навички інтегративного мислення. В 2019 р. ЮНЕСКО визнало напрям STEM найбільш перспективним напрямом формування інтегрованого мислення. Зараз це STEM, STEAM, STREAM. Додамо цікаві дослідження OECD. Серед дуже важливих трендів розвитку освіти за останні 3 роки виділяється спроможність до пошукового мислення.

Досвід роботи автора з викладачами та майстрами ЗПТО дозволяє зробити такі висновки. Потрібно допомогти їм зробити певну переоцінку власного досвіду з точки зору інноваційної складової. Наприклад, дуже цікавий досвід розвитку професійних навичок здобувачів освіти через залучення до проєктів підтримки Збройних Сил України, що передбачають їх фахову діяльність. Дуже цікаві дослідницькі проєкти, проєкти по формуванню громадянської позиції та формуванню національної ідентичності. Важливим є діяльність по адаптації здобувачів освіти до дослідження попиту на ринку праці і розширення навичок співпраці з регіональним бізнесом по адаптації до сучасного виробництва і розширення фахових навичок. Важливим є використання в їх діяльності англійських джерел та пошуку партнерства. Є унікальний досвід нових напрямів реалізації інновацій. Просто потрібно навчити виділяти інноваційну складову і бачити напрями розширення та інформаційного позиціонування інновацій.

ПЕДАГОГІЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Зіньковська О. С., викладач вищої категорії Луцького центру професійно-технічної освіти

Останні кілька років – це роки викликів для освіти в Україні. Повномасштабна війна підштовхнула педагогів до пошуку нових форм та форматів навчання.

Викладаючи курс перукарського мистецтва, я довго підшукувала застосунки, що допоможуть якісно і доступно пояснювати новий матеріал, здійснювати тематичне та формувальне оцінювання здобувачів освіти, а також отримувати зворотній зв'язок у навчальному процесі. Адже рефлексія дає розуміння того, чи чують мене здобувачі освіти, чи зрозумілим є пояснення нових тем, чи є потреба у додатковій роботі з тими, в кого виникли труднощі у навчанні та їх предметне подолання.

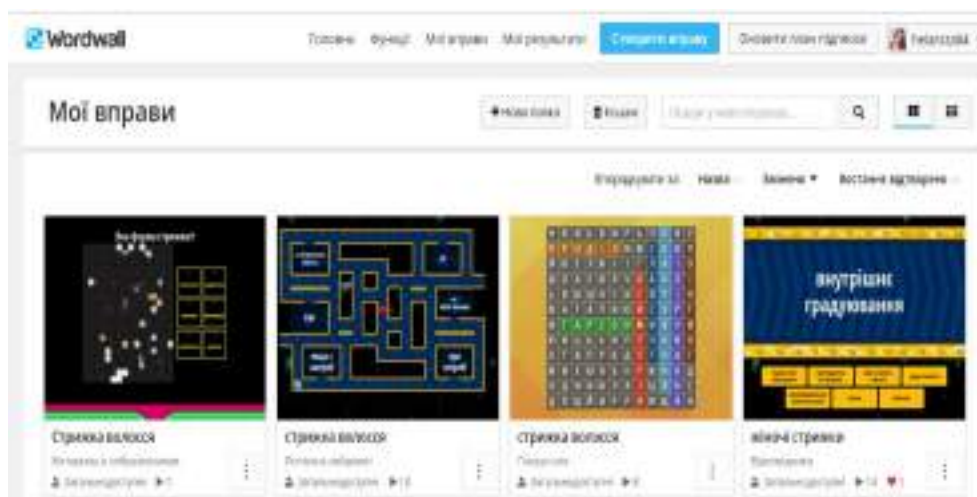
Wordwall – ще один ресурс, при використанні якого формувальне або тематичне оцінювання можна зробити цікавим, веселим та захоплюючим.

Wordwall можна використовувати для створення інтерактивних вправ і матеріалів для роздруку. Більшість таких шаблонів доступні в інтерактивному вигляді, а також у версії для роздруку.

Інтерактивні вправи можна відтворювати на будь-якому веб-пристрої, наприклад, комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці. Здобувачі освіти можуть відтворювати їх самостійно, або це може робити викладач в той час як перші виконують вправу по черзі біля дошки, чи зайняті іншим завданням.

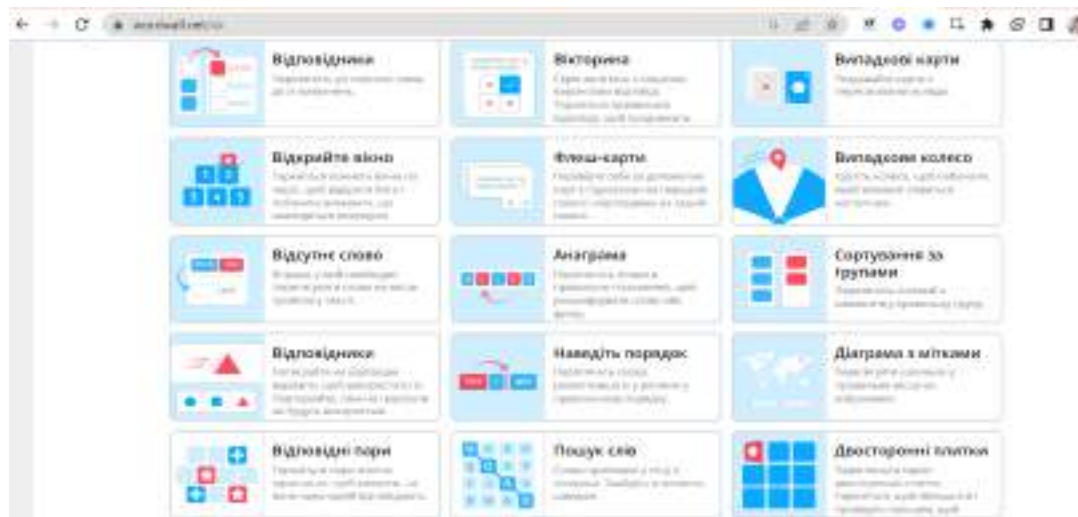
Матеріали для роздруку можна роздрукувати з сайту або завантажити у вигляді файлу PDF. Їх можна використовувати як додаток до інтерактивної вправи або як окрему вправу. Мені, як викладачу перукарського мистецтва дуже зручно працювати в даному застосунку з метою закріплення вивченої теми або формувального оцінювання. Додаток 1.

Додаток 1.

Завдяки безлічі шаблонів можна цікаво подати питання чи завдання до теми. Це може бути у вигляді вікторини, випадкових карт, пошуку відсутнього слова, кросвордів і ще багато-багато гідних варіантів для вибору. Додаток 2.

Додаток 2

Найцікавішим є те, що анімація супроводжується різноманітними звуками та музикою. Робота в такому застосунку перетворює навчання на захоплюючу подорож загадковими лабіринтами, пригодами зі злим персонажем, пошуку потрібного фрагменту тощо.

При формуванні завдань зручним є доступ до налаштувань. Так, можна запрограмувати допустимий час на виконання тієї чи іншої вправи, виставити шкалу отриманих балів за питання, визначити кількість допустимих спроб для виконання кожної вправи, налаштувати трансляцію правильних відповідей або і взагалі не показувати їх. А ще можна встановити таймінг автоматичного початку і завершення усіх вправ.

А ще є рейтингова таблиця. Здобувачі освіти можуть побачити власні результати. Часто це є не аби яким мотиватором для тих, хто не в списку переможців.

Будь-яку створену вами вправу можна зробити загальнодоступною. Це дасть змогу надсилати посилання на сторінку вправи у електронному листі, через соціальні мережі тощо. Це також дозволить іншим викладачам та знаходити вправу у результатах пошуку спільноти, користуватися нею і створювати інші вправи на її основі. Якщо бажаєте, ви можете залишити вправи приватними, тоді лиш ви матимете до них доступ.

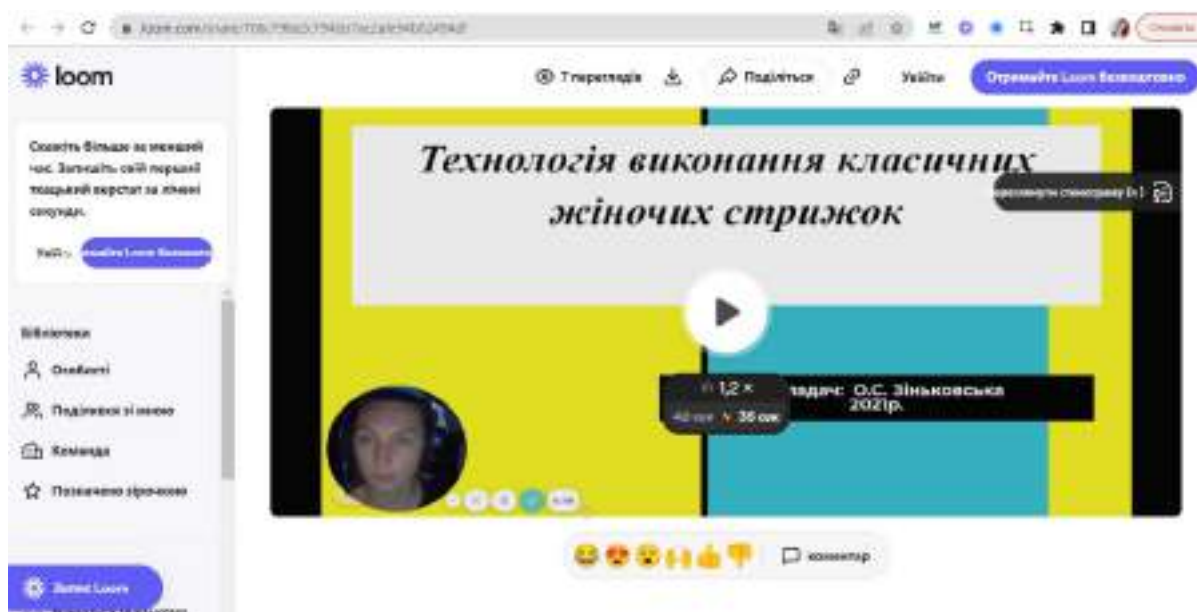
Loom – ще один безкоштовний сервіс, який дозволяє записувати короткі відео та обмінюватися ними зі здобувачами освіти. Сервіс чудово підходить для змішаної форми навчання. Цей застосунок дозволяє працювати дистанційно та надає такі можливості:

- Одночасний запис екрану та своїх дій;

- Можливість залишати коментарі у певний час;
- Редагування повідомлень;
- Збереження відео;
- Велика кількість смайликів та реакцій;
- Підвищений контроль та збільшена кількість функцій.

Для власної зручності, я здійснюю такий запис з інструкціями до виконання того чи іншого завдання. Детально розповідаю про правила, особливості та різні нюанси, які потрібно враховувати при виконанні тих завдань, які передбачені навчальною програмою. Такий прийом роботи є зручним під час асинхронного навчання. Тобто, в той спосіб, коли немає змоги з певних причин вийти на відео зв'язок у реальному часі, застосунок Loom є незамінним помічником. Всі інструкції до завдань можливо розтлумачити і записати <https://www.loom.com/share/706c798e2c794bb7ac2afe94b02494df> . Додаток 3.

Додаток 3

Google Forms (Гугл Форми) – це безкоштовний онлайн-сервіс для збирання інформації за допомогою опитувань, тестів та отримання зворотного зв'язку. Вся інформація, яка вноситься респондентами, автоматично потрапляє до Google Таблиць і завдяки такій функції можна швидко проаналізувати дані з мінімальними витратами часу і зусиль.

Додаток має простий і лаконічний дизайн і для користувачів доступні різні приклади і шаблони в Google Forms, на основі яких можна легко створювати власні варіанти анкет, форм для реєстрації на заходи і т.п.

В своїй педагогічній діяльності я використовую цей сервіс виключно для проведення тематичного оцінювання. Завдяки Google Forms я маю можливість формувати питання різного характеру (з короткими відповідями, з додаванням зображень, прапорцями, спадним списком тощо). Інтерфейс можна оздобити запропонованими зображеннями, або з власної галереї. Завдяки шкалі налаштувань є можливість керувати результатами тесту, його презентацією для здобувачів освіти, визначати актуальність їх електронних адрес, демонструвати відповіді, чи ні та багато іншого.

Список використаних джерел:

1. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletspreads-2.pdf> (дата звернення: 12.09.24)
2. Простий спосіб створювати власні навчальні ресурси. URL: <https://wordwall.net/uk> (дата звернення 12.09.24)
3. Класна робота для курсу «85 – Початковий рівень. URL: <https://www.loom.com/share/706c798e2c794bb7ac2afe94b02494df> (дата звернення 11.09.24)
4. Як використовувати дошку Jamboard у Google Meet. URL: <https://support.google.com/meet/answer/10071448?hl=uk> (дата звернення 11.09.24)
5. Топ додатків, які допоможуть в проведенні занять онлайн. – URL: <https://hromadske.radio/publications/top-dodatki-v-iaki-dopomozhut-v-provedenni-zaniat-onlayn> (дата звернення 11.09.24)
6. Корисні програми для онлайн-уроків і помічники для вчителів. URL: <https://myownconference.com/blog/uk/programy-dlya-onlajn-urokiv/> (дата звернення 11.09.24)
7. Змішане навчання: сутність та переваги у сучасному світі. URL: <http://blog.ed-era.com/blended-learning/> (дата звернення 11.09.24)
8. Таємниці роботи з інтерактивною дошкою Jamboard URL: <https://naurok.com.ua/post/taemnici-roboti-z-interaktivnoyu-doshkoyu-jamboard> (дата звернення 10.09.24)
9. Wordwall. URL: <https://koliganka.jimdofree.com/%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D1%81%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B8/wordwall/> (дата звернення 11.09.24)

10. Коцофане Ольга. Короткий гайд: Всі можливості Google Forms. URL: <https://web-promo.ua/ua/blog/kratkij-gajd-vse-vozmozhnosti-google-forms/> (дата звернення 10.09.24)
11. Google Forms. URL: <https://sites.google.com/view/it-teachers/google-forms> (дата звернення 10.09.24)
12. Карпець Ірина. Інформатика, математика та інформаційні технології. URL: <http://karpecira.blogspot.com/2021/05/wordwall.html> (дата звернення 10.09.24)
13. Що таке google classroom: основні можливості? – URL: <https://futurenow.com.ua/shho-take-google-classroom-yak-neyu-korystuvatysya-yak-pratsyuye-ta-osnovni-mozhlyvosti/> (дата звернення 09.09.24)

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ
ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ**

Іваногло Ф. М., викладач української мови та літератури, вищої кваліфікаційної категорії, старший викладач ЗП(ПТ)О «Дунайський центр професійної освіти»

Штучний інтелект (ШІ) швидко входить у всі сфери нашого життя, і освіта не є винятком. Сучасні технології відкривають нові горизонти для викладачів та здобувачів освіти, пропонуючи ефективні рішення для подолання освітніх викликів. Одним із найбільших завдань сьогодення є подолання освітніх втрат, спричинених такими факторами, як пандемія, військові дії та інші кризові ситуації. У цих умовах особливо важливим стає використання інноваційних підходів, таких як ШІ, для підтримки здобувачів освіти та вдосконалення навчального процесу.

ШІ дозволяє автоматизувати рутинні завдання, персоналізувати навчальні траєкторії та забезпечити зворотний зв'язок для кожного здобувача освіти. Використання таких інструментів, як Chat GPT та інших технологій, створює можливість надання постійної підтримки та доступу до якісних навчальних матеріалів незалежно від зовнішніх обставин. Розглянемо основні аспекти використання ШІ в освіті та його потенціал у подоланні освітніх втрат, зокрема у вивченні української мови та літератури.

Впровадження штучного інтелекту – це шлях до нової ери у викладанні, де викладач залишається центральною фігурою, а технології стають потужним інструментом для досягнення більш високих результатів.

Використання штучного інтелекту (ШІ) в освіті набирає обертів і пропонує численні переваги для викладачів та здобувачів освіти. ШІ стає потужним інструментом для вдосконалення навчального процесу, не замінюючи викладачів, а надаючи їм нові можливості для підвищення ефективності та індивідуалізації навчання.

ШІ дозволяє налаштовувати навчальні плани під потреби кожного здобувача освіти. Це забезпечує більш гнучкий підхід до викладання, що враховує рівень підготовки, індивідуальні здібності та темпи засвоєння матеріалу. Алгоритми ШІ можуть аналізувати прогрес здобувача освіти та автоматично адаптувати завдання, надаючи складніші або спрощені варіанти для кращого розуміння тем.

Викладачі часто витрачають значну кількість часу на перевірку робіт і адміністративні завдання. ШІ допомагає автоматизувати ці процеси, зокрема перевірку тестів, аналіз

письмових завдань та підготовку звітів про успішність здобувачів освіти. Це дозволяє викладачам зосередитися на важливіших аспектах, таких як робота з індивідуальними потребами здобувачів освіти.

Під час пандемії COVID-19 та війни в Україні багато здобувачів освіти стикнулися з серйозними освітніми втратами через переривання освітнього процесу. ШІ може допомогти відновити прогалини в знаннях за допомогою індивідуальних програм, що дозволяють засвоювати матеріал у власному темпі. ШІ також забезпечує зручний доступ до навчальних матеріалів з будь-якого місця та в будь-який час, що є особливо важливим у нестабільних умовах.

Завдяки використанню алгоритмів ШІ можна ефективно відстежувати прогрес здобувачів освіти. Платформи, що інтегрують ШІ, здатні аналізувати відповіді здобувачів освіти і виявляти труднощі, з якими вони стикаються. Це допомагає викладачам швидко реагувати на проблеми та пропонувати додаткову допомогу або індивідуальні консультації.

ШІ може полегшити доступ до високоякісних освітніх матеріалів навіть для здобувачів освіти із віддалених регіонів або тих, хто не має можливості відвідувати традиційні заняття. Наприклад, платформи на основі ШІ можуть надавати персоналізовані завдання та матеріали, які здобувачі освіти можуть опанувати у зручний для них час.

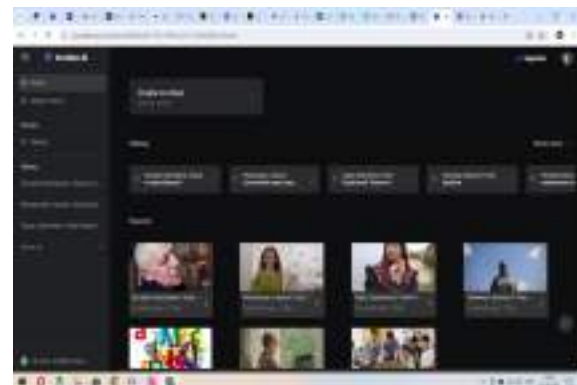
За допомогою ШІ здобувачі освіти можуть брати участь у інтерактивних заняттях, що підвищують їхню мотивацію до навчання. Такі інструменти, як Chat GPT, дозволяють здобувачам освіти ставити питання, отримувати пояснення та розвивати свої знання через діалог. Це допомагає створювати динамічний освітній процес, що робить навчання більш захопливим і продуктивним.

Освітня платформа, така як **QuestionWell**, дозволяє викладачам створювати нескінченну кількість тестових запитань і завдань на основі завантажених матеріалів. Це спрощує підготовку до занять і допомагає проводити оцінювання знань у більш інтерактивний спосіб. Крім того, викладачі можуть використовувати інструменти для створення відеоконтенту, як-от **InVideo AI**, для збагачення уроків мультимедійними матеріалами. **Wepik** пропонує зручні інструменти для графічного дизайну, які допомагають викладачам створювати якісні навчальні матеріали.

Незважаючи на величезний потенціал ШІ, важливо враховувати виклики, пов'язані з його впровадженням. Однією з основних проблем є ризик заміни викладача технологією, що може негативно вплинути на якість міжособистісної взаємодії у групі. Важливо підкреслити, що ШІ – це лише інструмент, який має допомагати викладачу, а не замінювати його. Застосування ШІ повинне бути збалансованим та інтегрованим у загальну освітню стратегію, щоб зберегти особистий підхід до кожного здобувача освіти.

Ефективне впровадження ШІ в освітній процес можливе лише за умови поєднання новітніх технологій з традиційними методами викладання. ШІ може автоматизувати багато процесів, дозволяє зробити навчання більш індивідуальним, адаптивним та ефективним, проте роль викладача залишається ключовою у створенні освітнього середовища, розвитку критичного мислення та комунікативних навичок здобувачів освіти. Поєднання інноваційних технологій із людським підходом забезпечить успішне подолання освітніх втрат на уроках української мови та літератури і підвищення якості навчання. Однак важливо пам'ятати, що ШІ не повинен замінювати викладача, а має діяти як доповнення до його роботи, підсилюючи традиційні методи навчання.

Додаток 1

Ефективне впровадження ШІ в освітній процес

Список використаних джерел:

1. Візнюк І.М. Використання штучного інтелекту в освіті. *Вісник Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2021. Вип. 59. С. 14-22.

2. Малихін О., Арістова Н., Рогова В. (2022). Мінімізація освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану: змішане навчання. *Український педагогічний журнал*, (3), 68–75.

3. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України : методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О.М. Топузова; укл. М. В. Головка. [Електронне видання]. Київ : Педагогічна думка, 2023. 187 с.

4. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.09.2024).

5. Освіта України в умовах воєнного стану : інформ.-аналіт. зб. / ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2022.

6. Проект. Інструктивно-методичні рекомендації та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. 6.Типологія систем ШІ в освіті.- С. 19-21. Додаток 6.1. Приклади інструментів генеративного штучного інтелекту для освітян,- С. 49-61.

7. Реформа освіти та науки. Урядовий портал. – URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> (дата звернення: 20.09.2024).

**НЕПЕРЕРВНА УКРАЇНОМОВНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ,
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Климова К. Я., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов
Поліського національного університету

Українська освіта наразі проходить жорстке випробування: період пандемії, війни, пов'язані з цим нові вимоги на ринку праці кидають виклики нашому усталеному уявленню про гармонійну особистість сучасного фахівця як професіонала. Сучасний працівник будь-якої галузі національної економіки являє собою особистість зі сформованими у результаті навчання загальними та спеціальними компетентностями — знаннями, уміннями й навичками, «зануреними» у виробничу сферу. Априорі професійна компетентність формується упродовж тривалого часу, а мовнокомунікативна професійна компетентність – безперервно.

Аналізуючи структуру багаторівневого поняття «неперервна освіта» (термін вперше вжито у 1968 році), українські дослідники визначають декілька її компонентів: 1) формальна освіта: освітня діяльність людини впродовж життя, яка охоплює усі рівні освітньої системи — дошкільна, повна загальна середня, професійна (професійно-технічна), фахова передвища, вища освіта; освіта дорослих, підвищення кваліфікації; 2) неформальна та інформальна освіта [1; 2]. Безперечно, індивідуальна освітня траєкторія визначається особистісним потенціалом кожного залежно від суб'єктивних чинників: здібностей, уподобань, поставленої мети, – а також об'єктивних: суспільно-політичного, економічного та культурного життя країни – і відповідно попиту на ринку праці.

Зміст неперервної освіти в Україні обґрунтовано законодавством (Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII, Закон України "Про фахову передвищу освіту" від 04.06.2019 № 2745-VIII, Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII).

Неперервний характер освіти насамперед забезпечує україномовна підготовка, в ході якої поступово формується мовнокомунікативна компетентність як провідна особистісна якість фахівця. Зокрема, Державний освітній стандарт Професії 7233 Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування із-поміж ключових компетентностей виокремлює комунікативну компетентність, яка забезпечує ефективну професійну й міжособистісну взаємодію. Державний освітній стандарт Професії 7331 «Флорист» у переліку ключових компетентностей за професією називає інформаційно-комунікаційну, а серед результатів навчання – практичні навички застосування основних стилів спілкування

у професійній діяльності [5]. Освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів ЗВО за спеціальністю 201 Агронімія з-поміж принципів забезпечення якості вищої освіти виокремлює принцип безперервності, а результати навчання вбачає в умінні проводити літературний пошук українською та іноземною мовами та аналізувати отриману інформацію; у здатності спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Лінгводидакти, педагоги-практики, спираючись на компетентнісний та особистісно орієнтований підходи до викладання української мови в закладах професійної освіти, нерідко наголошують на невідповідності високого професійного рівня кваліфікованого робітника низькому рівню культури його мовлення: "Це ставить перед навчальними закладами ПТО завдання створити такі умови вивчення української мови, щоб учні засвоїли не тільки лінгвістичні поняття і граматичні правила, а й уміли активно послуговуватися мовою як засобом спілкування в усіх сферах громадського життя, зокрема в офіційній (між установами, окремою особою і установою, між посадовими особами, ділові взаємини на виробництві), усвідомлювали значення мови для самовираження творчої особистості" [3]. Реалізуючи компетентнісний підхід у площині підготовки робітників з конкретних професій, укладачі програми з української мови для закладу ПТО підкреслюють, що "спільними для всіх компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми" [4].

Аналіз навчальних програм з української мови, якими керуються викладачі закладів професійної (професійно-технічної), передвищої та вищої освіти, засвідчив увагу до формування у здобувачів мовнокомунікативної професійної компетентності, характеристиками якої є 1) систематизовані знання норм літературної мови, уміння та практичні навички використання цих знань у професійному дискурсі; 2) знання правил мовного етикету, володіння риторичними навичками під час службового спілкування; 3) прагнення до мовного самонавчання та мовленнєвого самовдосконалення.

Таким чином, стислий розгляд проблеми неперервності в україномовній підготовці фахівців дав змогу дійти деяких висновків:

- Підготовка здобувачів освіти з української мови відбувається з опорою на знання, комунікативні уміння й навички, здобуті у попередні роки навчання у школі, професійно-технічному училищі, у коледжі та інших навчальних закладах;
- Зміст україномовних навчальних дисциплін розрахований на подальше професійне мовне самонавчання і самовдосконалення; структурування навчального

матеріалу відбувається за цілісними та завершеними, логічно розташованими, взаємопов'язаними змістовими частинами.

- Неперервна україномовна підготовка здобувачів різних рівнів освіти потребує спільної та узгодженої взаємодії всіх учасників освітнього процесу, а також упровадження мовної політики, спрямованої на популяризацію української мови, на державну підтримку мовознавчих та методичних проєктів.

Список використаних джерел:

1. Павлик Н. П. Зміст поняття «неперервна освіта» *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад* : зб. наук. праць матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 травня 2016 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. К: НАУ, 2016. С. 180-182. URL: <http://idp.nau.edu.ua/conference.html>

2. Швидун Л.Т., Шахова К.К., Писарева Л.В. Неперервна освіта як чинник професійного розвитку педагога. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Випуск № 88. 2023. С. 32-36. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/88/5.pdf>

3. Українське ділове мовлення. Програма для професійно-технічних закладів України. URL: <http://www.linguistika.com.ua/programi-dlya-shkoli-ta-vnz/ukra-nske-d-love-movlennya-programa-dlya-profes-ino-tekhn-chnikh-navchal>

4. Організація практичної підготовки, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів освіти з предмета «Українська мова» — програма з підвищення кваліфікації (Навчально-методичний центр ПТО). URL: <https://kvpu.info/osvitnia-prohrama/>

5. Державні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/profesiyno-tekhnichna-osvita/reforma-profesiynoi-osviti/zmist-profesiynoi-osviti-osvitni-standarti-programi-informatsiya-dlya-uchniv-ta-pedagogiv>

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ІНКЛЮЗІЙ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Коссова-Сіліна Г.О., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри технологій навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Сучасні реалії розвитку суспільства в умовах цифрової трансформації ставлять перед системою професійної (професійно-технічної) освіти нові виклики, пов'язані з забезпеченням доступу до якісних освітніх послуг для всіх здобувачів освіти. Проте, на шляху до повної цифрової інклюзії існує низка проблем, які потребують комплексного аналізу та вирішення.

Відзначимо низку проблем щодо реалізації концепції цифрової доступності освітніх послуг в системі професійної освіти [1, 5].

1. Недостатність інфраструктури. Так, у більшості навчальних закладах, особливо в регіонах, відсутня достатня технічна база, яка б забезпечувала доступ до цифрових освітніх ресурсів. Це включає низьку швидкість Інтернету, застаріле обладнання, відсутність сучасного програмного забезпечення тощо.

2. Відсутність адаптивних матеріалів. Досить часто цифрові ресурси не завжди розроблені з урахуванням потреб здобувачів освіти з різними рівнями підготовки чи особливими потребами. Це може обмежити доступ до якісної освіти певних категорій здобувачів освіти.

3. Низький рівень цифрових навичок. Це може стосуватись всіх учасників навчального процесу, як у викладачів, так і у здобувачів освіти може бракувати необхідних цифрових навичок для ефективного використання онлайн-ресурсів та платформ. Це створює бар'єр для повноцінної реалізації цифрових освітніх послуг.

4. Правові та етичні питання. Широке використання цифрових технологій у сфері освіти піднімає питання щодо захисту персональних даних здобувачів освіти, авторських прав на навчальні матеріали, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

5. Соціально-економічна нерівність. Оскільки різний рівень доступу до цифрових технологій залежно від соціально-економічного статусу здобувачів освіти може призводити до нерівного доступу до освітніх послуг. Це є особливо актуальним у випадках, коли здобувачам освіти потрібно самостійно забезпечувати себе технічними засобами для навчання.

6. Опір змінам. Традиційні підходи до навчання часто мають сильний опір змінам, особливо якщо вони вимагають значних зусиль та інвестицій у впровадження нових

технологій.

Ці проблеми потребують комплексного підходу для їх вирішення, включаючи інвестиції в інфраструктуру, навчання викладачів, розробку адаптивних навчальних матеріалів та впровадження політик, що підтримують цифрову доступність освіти.

Недостатня підготовленість педагогічних працівників до широкого використання цифрових інструментів у системі професійної освіти є ще однією важливою проблемою цифрової інклюзії, поряд із іншими викликами, визначеними вище [3, 4]. Ця проблема підкреслює нагальну потребу в розвитку цифрових та інклюзивних компетентностей серед фахівців закладів професійної освіти.

Саме на вирішенні цих завдань спрямовано діяльність кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти. Співробітники кафедри розробили та впроваджують навчальні й науково-методичні матеріали, спрямовані на безперервний професійний розвиток педагогів професійної освіти в рамках неформальної та інформальної освіти. [3]. У навчальний процес інтегровані електронні навчальні курси на такі теми, як: «Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища в закладі професійної освіти», «Інклюзивне навчання. Робота із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами», «Організація навчання в умовах цифрового освітнього середовища», «Штучний інтелект у діяльності педагога професійної освіти», «Мобільні додатки як інструмент ефективного навчання здобувачів освіти» та інші.

Для задоволення професійних потреб педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах впровадження сучасних технологій навчання, а також розвитку їхніх цифрових та інклюзивних компетентностей, кафедра розробила й впровадила систему короткострокових тематичних курсів. Ці курси покликані оперативно надавати педагогам змістовну й цільову науково-методичну підтримку, зокрема в умовах воєнного та післявоєнного стану.

Освітньо-професійна програма короткострокових курсів підвищення кваліфікації «Цифрові інструменти для інтерактивного онлайн-навчання та штучний інтелект у професійній діяльності педагога ЗП(ПТ)О» спрямована на підвищення рівня цифрової компетентності педагогів у сфері використання штучного інтелекту й цифрових інструментів у закладах професійної освіти. Програма відображає сучасні підходи до організації освітнього процесу та створення інтерактивного освітнього контенту за допомогою цифрових інструментів і штучного інтелекту. Вона включає комплекс освітніх компонентів, таких як змістові модулі та контрольні заходи, які спрямовані на досягнення визначених результатів навчання та надання педагогам відповідних освітніх і професійних кваліфікацій.

Зміст освітньо-професійної програми короткострокових курсів підвищення кваліфікації «Інклюзивне навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» спрямований на підвищення рівня компетентності педагогів у сфері організації інклюзивного навчання для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Програма відображає сучасний стан законодавчо-нормативної бази щодо забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на якісну освіту та включає освітні компоненти, такі як змістові модулі та контрольні заходи, які спрямовані на досягнення визначених компетентностей.

Враховуючи виклики, з якими стикається система професійної освіти в умовах цифровізації, важливо продовжувати розвивати і вдосконалювати підходи до навчання, орієнтовані на використання цифрових технологій, забезпечуючи при цьому рівний доступ до якісної освіти для всіх здобувачів.

Список використаних джерел:

1. Геревенко, А. М., Ільїна, Т. В., Ібрагімова, Л. А. Використання цифрових платформ для підвищення якості професійної освіти. *Академічні візії*, (31) 2024. стор. 1-12. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1149>
2. Дитина з особливими освітніми потребами: медичні та психолого-педагогічні аспекти розвитку, навчання та виховання / Бойчук Ю.Д., Сіліна Г.О. та ін. [За заг. Ред. Покроєвої Л.Д.]. Харків: Харківська академія неперервної освіти, Видавництво «Точка», 2014. 292 с.
3. Коссова-Сіліна Г.О. Інклюзивне навчання в ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024. 129 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740470>
4. Kossova-Silina Halyna, Kravchenko Hanna. Scientific and methodological support for the development of inclusive competence of vocational education specialists under martial law. *Вісник Глухівського Національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, серія: Педагогічні науки*. Вип. 1(54), 2024. С.60-67 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740516>
5. Kossova-Silina Halyna. Problems of digital inclusion in vocational (vocation-technical) education institutions. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика»*. Серія «Педагогіка» Випуск 19 (37), 2024 URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/709>
6. Kravchenko H, Ryabova Z, Kossova-Silina H, Zamojskyj S, Holovko D. Integration of information technologies into innovative teaching methods: mproving the quality of professional education in the digital age. *Data and Metadata*. 2024; 3:431. URL: [https://Integration of information technologies into innovative teaching methods: Improving the quality of professional education in the digital age | Data and Metadata \(saludcyt.ar\)](https://Integration of information technologies into innovative teaching methods: Improving the quality of professional education in the digital age | Data and Metadata (saludcyt.ar))

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗП(ПТ)О

Костина А. М., викладачка кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну
*Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України*

У сучасному українському суспільстві триває період активних соціально-економічних перетворень, зумовлених зміною вимог, що висуваються до майбутнього фахівця. У зв'язку з цим, однією з найважливіших проблем професійної освіти стає пошук нових підходів до підготовки компетентних, висококваліфікованих фахівців, відповідного рівня і профілю, конкурентоспроможних на ринку праці, відповідальних, цілеспрямованих, які вміють мобілізувати себе для вирішення професійних завдань, готових до вибору й реалізації професійної кар'єри. Сучасна професійна освіта має бути націлена не тільки на забезпечення майбутнього фахівця системою знань, умінь, компетенцій, а й на його розвиток особистісної професійної зрілості. Однак існує суперечність між потребою суспільства в успішному фахівцеві і недостатньою розробленістю науково-обґрунтованих рекомендацій для формування психологічної готовності учнів ЗПТО до вибору й реалізації професійної кар'єри. Одним з можливих способів вирішення даного протиріччя є створення психолого-педагогічних умов, що забезпечать формування психологічної готовності учнів та педагогів ЗПТО до реалізації професійної кар'єри, структурними компонентами яких є: мотиваційно-ціннісний, оцінювальний-орієнтаційний і емоційно-вольовий.

Докорінні зміни соціальної ситуації в нашій країні висувають особливі вимоги до рівня професіоналізму фахівців. Об'єктивно назріла потреба в компетентних, висококваліфікованих фахівцях, здатних приймати самостійні рішення і керувати трудовими колективами особливо в умовах повосенної відбудови країни.

В даний час питання про організацію процесу розвитку і навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх професійних, професійно-технічних закладах залишається відкритим. Багато педагогів не мають достатньо знань та навиків для здійснення повноцінного навчального процесу через недостатню матеріальну, методичні бази та не підготовленості в психолого-педагогічному плані. Практика показує, що розвиток інклюзивної освіти – процес складний, багатогранний, який стосується наукових, методологічних та адміністративних ресурсів.

Сьогодні інклюзія сприймається в такий спосіб :

1. Інклюзія закликає до реструктуризації культури навчального закладу, щоб створити умови для розвитку особистості кожного учня з урахуванням його особливостей та потреб.

2. Інклюзія супроводжується процесом збільшення ступеня участі кожного окремого учня в академічному та соціальному житті навчального закладу, процесом зниження ступеня ізоляції учнів.

3. Інклюзія безпосередньо стосується всіх здобувачів освіти, а не тільки особливо вразливих категорій, таких як діти з обмеженими можливостями.

4. Інклюзія орієнтована на вдосконалення закладу освіти не тільки для учнів, але і для педагогів і її працівників.

5. Різноманіття і несхожість дітей один на одного є не проблемою, яка потребує вирішення, а найважливішим ресурсом освітньої діяльності.

6. Інклюзія передбачає наявність тісних, близьких, заснованих на дружбі відносин між освітніми організаціями та соціумом, який їх оточує.

Особистісна направленість відображає спонукання до діяльності, пов'язане з задоволенням потреб педагога, сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, що зумовлюють його професійну активність. Основна роль в особистісній направленості належить усвідомленим мотивам, а функція мотиву полягає в тому, щоб надавати сенс виробленій діяльності. Сенс – це відповідь на питання: «Навіщо? Для чого потрібен особистості предмет її діяльності?» Особистісна направленість проявляється в самореалізації сутнісних сил педагога, в тому числі різних потреб:

- задоволення соціальних потреб, які виражаються у виникненні прихильності, турботі про іншу людину, уваги до себе, участь у спільній діяльності під час реалізації нових соціальних та освітніх проєктів;

- задоволення духовних потреб, пов'язаних з самовираженням, самореалізацією, зростанням самоповаги, через виконання складної роботи першорядної важливості;

- задоволення потреб престижу, яке досягається через отримання визнання і поваги з боку колег, досягнення успіху і високої оцінки при виконанні неординарної роботи, яка розглядається ще й як службове зростання;

- задоволення екзистенціальних потреб, пов'язаних з матеріальним благополуччям, упевненістю в завтрашньому дні завдяки гарантії зайнятості – «Я роблю те, що не можуть робити інші, тому мені завжди знайдеться робота»

Проаналізувати труднощі, які відчувають учасники освітнього процесу, пов'язані з реалізацією процесів інклюзивної освіти, і озвучити ряд компонентів, які можуть як сприяти, так і перешкоджати впровадженню цих процесів. Без такого аналізу неможливо визначити

ступінь готовності педагогічної системи до трансформацій, характер основних завдань і послідовність конкретних дій, спрямованих на їх рішення.

Отже, готовність педагога до впровадження інклюзивної освіти повинна проявлятися в здатності у системі освоювати теоретичний матеріал, в тому числі нормативно-правову інформацію, дидактичні та методичні засади педагогічної взаємодії з різними групами учнів. Педагог повинен уміти впроваджувати і ефективно використовувати в освітньому процесі нові педагогічні технології, нові форми організації навчального процесу. Володіти навичками надання різних видів педагогічної підтримки і створення ситуації успіху для всіх учнів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://www.npu.edu.ua/images/file/nmc/Про_освіту.pdf
2. Голубєва М. О. Визначення ключових компетентностей майбутніх учителів: європейський досвід / М .О. Голубєва, І. В. П'янківська // Наукові записки. Том 84. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 73 с.
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практичний посібник : Посібник для батьків: посібник / Укладачем матеріалу є неурядова організація «Проживання в громаді» (м. Манітоба, Канада). К. : Паливода А.В., 2012. 120 с.
4. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук ; 6 МОН України, НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. К. : АТОПОЛ, 2011. 274 с.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ) ОСВІТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Криворучко Ю. Ю., викладач української мови та літератури, англійської мови, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист» Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти «Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі»

Застосування цифрових технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань [1]. Як результат – здобувачі освіти набагато краще засвоюють інформацію, перебуваючи в емоційно-комфортному середовищі, не втрачають бажання навчатись. Цифрові технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним [2]. Вони значно полегшують, удосконалюють та урізноманітнюють навчальний процес. Здобувачі освіти мають гарну можливість опанувати вивчений матеріал не тільки під час уроку, а й після. Адже інтерактивні види роботи сприяють корекції знань, практичному застосуванню, формуванню мотивації та ще більшого зацікавлення навчанням.

Викладання англійської мови надає чудову можливість використовувати різноманітні цифрові ресурси. Серед них найчастіше послуговуємося *British Council, Test English, Wizer.me, Wordwall, Woodward English, Word Art, Agenda Web, islcollective*. Розгляньмо переваги кожного з них.

British Council – це ресурс, завдяки якому можна попрактикуватися в аудіюванні, читанні, письмі та говорінні, вивчити мову для використання на роботі або ефективного спілкування з друзями. Аудіо та відео допомагають відпрацьовувати навички слухання, мовлення й читання. Тексти-моделі слугують для всіх типів письмових завдань [4]. Матеріали British Council розвивають життєві компетентності, а саме комунікативність, співпрацю, особистий розвиток, вміння вчитися, соціальну відповідальність.

Test English – це ресурс найрізноманітніших уроків, кожен з яких містить ключові слова, визначення, зображення та тести з персоналізованим відгуком, щоб покращити навчання. Уроки граматики представлені вправами з чіткими поясненнями, граматичними таблицями, тестами з читання й аудіювання з транскрипцією. Уроки лексики збільшують словниковий запас завдяки завданням, розроблених для кожного рівня: A1, A2, B1, B1+, B2. Test-English допоможе скласти іспит Cambridge KEY, Cambridge Preliminary, Cambridge First, IELTS або TOEFL iBT, що є найбільшою перевагою цього ресурсу [5].

Wizer.me – корисний і привабливий інструмент, який слугує як наочний засіб під час вивчення нового матеріалу, та інструмент для його закріплення і перевірки засвоєння. Він надзвичайно практичний та легкий у використанні, дозволяє створювати інтерактивні робочі аркуші, які можна використовувати під час очного, дистанційного й змішаного навчання, для домашніх робіт, роботи в класі. Ресурс Wizer.me має англomовний інтерфейс.

Інтерактивні аркуші можна застосовувати на різних етапах роботи, особливо на етапі опрацювання матеріалу та рефлексивно-оцінювальному. Також вони є досить зручним інструментом для проведення самостійних і контрольних робіт [6, с. 105].

Інтерактивний аркуш містить різні види вправ, які дають змогу перевірити знання вивченого матеріалу й самостійно готуватися до контрольних. Перевагою цього інструменту є автоматичне оцінювання робіт здобувачів освіти, що значно заощаджує час викладача, а також можливість роздрукувати завдання.

За допомогою **Wordwall** можна швидко і легко створювати неповторні навчальні вправи. Завдання такого типу, по-перше, представлені в ігровій формі, по-друге, візуалізовані, по-третє, різноманітні. Це дає змогу краще запам'ятовувати й відтворювати вивчену лексику з певної теми, відпрацьовувати використання граматичних конструкцій, проводити розминки на початку уроку або ж рефлексію в кінці, влаштовувати мінізмагання під час групової роботи. Розроблені вправи вільно використовуються і як домашнє завдання. Переваги зазначеного ресурсу: створену вправу дозволено використовувати в різних шаблонах; матеріали можливо роздруковувати або ж застосовувати онлайн. Безкоштовно можна розробити 5 вправ.

Woodward English – велика різноманітність ресурсів для викладачів англійської мови, де містяться плани уроків, робочі аркуші з граматики та лексики, флеш-карти, картки із завданнями, презентації, 5-хвилинні заповнювачі, таблички для класу, пошук слів, кросворди, підсумкові таблиці, ігри/заходи, які дозволяють учням активно долучатися до навчання [7].

Цей ресурс значно економить час на підготовку до уроку. Запропоновані матеріали готові до друку та використання в класі. Найчастіше використовуємо ресурс **Woodward English** на уроках іноземної мови за професійним спрямуванням. Лексика представлена короткими відео або зображеннями, потім пропонується вікторина для відпрацювання вивченого матеріалу. Граматичний матеріал поданий як у таблицях, так і в ігровій формі.

Word Art, або ж «хмари слів» – це ще один інструмент, який візуалізує навчальний матеріал. Це швидкий спосіб привернути увагу до лексики за допомогою спеціальних ефектів. Створюючи «хмари слів», можна обирати форму, колір, шрифт, розташування

тексту. Така форма роботи допомагає перевірити рівень засвоєння виченого лексичного матеріалу, розвиває логічне й креативне мислення. [6, с. 107].

Agenda Web – це сотні безкоштовних вправ для вивчення англійської мови онлайн: граматичні вправи, вправи на дієслова, пісні, аудіювання, читання, відео, фонетика, фільми, граматичні аркуші, картки та словники [8]. Вони розподілені відповідно до рівнів. За допомогою цього ресурсу можна удосконалювати й практикувати засвоєні знання з лексики та граматики, мовленнєвих компетенцій – аудіювання, читання, говоріння. Матеріали безкоштовні, різноманітні, подані в ігровій формі, гарно візуалізовані, містять аудіозаписи, що дуже важливо під час аудіювання.

islcollective – це спільнота вчителів ESL/EFL, які публікують власні уроки англійської мови, щоб допомогти іншим колегам. Серед запропонованого матеріалу можна користуватися відеоуроками, презентаціями і робочими аркушами за умови реєстрації на сайті. Завдання вільно обираються відповідно до класу та рівня володіння англійською мовою. Перевага ресурсу iSLCollective - безкоштовний у використанні.

Зазначені вище цифрові ресурси допомагають розвивати навички 21 століття, а саме цифрову грамотність, спілкування, креативність, співпрацю, уміння вчитися, соціальну відповідальність, які є дуже важливими в оволодінні іноземною мовою.

Особливості використання цифрових технологій на уроках англійської мови полягають у тому, що вони мають наступні переваги: доступність та безкоштовність, відсутність витрат на програмне забезпечення, інтерактивність, групова спільна робота, співпраця та взаємодія всіх учасників освітнього процесу, можливість як використання мобільних пристроїв, так і доступу до навчальних матеріалів з будь-якого гаджета при наявності мережі Інтернет [2]. Вони слугують зручним інструментом тренування пам'яті, уваги, логіки й мислення; підвищують актуальність та новизну вмісту навчання.

Використання широкого спектру інструментів в очному, дистанційному та змішаному навчанні забезпечує не тільки організацію ефективного освоєння загальноосвітніх предметів, а й підвищення та результативність освітнього процесу; розвиток аналітичного та критичного мислення; розвиток практичних навичок; формування предметних компетентностей [6, с. 107].

За допомогою сучасних web сервісів викладачі можуть легко та швидко створювати неповторний контент для активної взаємодії зі здобувачами освіти.

Список використаних джерел:

1. Kovalchuk, V.I., Maslich, S.V., Movchan, L.G., Soroka, V.V., Lytvynova, S.H., & Kuzminska, O.H. (2022). Digital transformation of vocational schools: a problem analysis. CTE Workshop Proceedings, 9, 107–123.
2. Баркар В.І. Застосування цифрових технологій під час дистанційного навчання учнів закладів професійної освіти. Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/dwVRXkx8>.
3. Компетентнісний підхід як інноваційна форма організації освітнього середовища на уроках української мови та літератури, англійської мови [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/LwVRZxIb>.
4. Learn English Online. British Council [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://learnenglish.britishcouncil.org/>.
5. Test-English [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://test-english.com/>.
6. Професійна освіта: теорія і практика. 2022. №1-2 (55-56). С. 104-107.
7. Woodward English [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.woodwardenglish.com/>.
8. Agenda Web: English Exercises [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.english-guide.org/node/2404>.

КЛЮЧОВІ ОЗНАКИ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Кучеренко І. А., доктор педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Однією із сучасних педагогічних систем, що забезпечує формування загальних і фахових компетентностей здобувачів освіти, є освітня технологія розвитку критичного мислення.

Дидактична категорія «технологія критичного мислення» виникла як модель інтерактивного навчання у США у ХХ ст. Дослідженням сутності й особливостей технології критичного мислення займалися провідні зарубіжні і вітчизняні вчені (Дж. Дьюї, Г. Костюк, М. Коул, А. Кроуфорд, О. Марченко, К. Мередіт, С. Метьюз, Р. Пауль, О. Пометун, Ю. Стежко, Р. Стернберг, Д. Стіл, Ч. Темп, Д. Халперн та ін.).

Критичне мислення – це когнітивна діяльність. Р. Пауль зазначає, що критичне мислення – це «рефлексійне мислення, тобто мислення, яке перевіряє, аналізує само себе, де знання є відправною точкою для використання когнітивних технік та стратегій, що приводить до імовірнісної оцінки та логічного висновку, яким суб'єкт керується під час прийняття рішень» [1, с. 17]. Критично мислити – значить порівняльно, оцінно, самостійно і креативно. Особистість, котра критично мислить, прагне самостійно прийняти рішення, переконливо аргументувати, обґрунтовано довести, що прийняте рішення є більш правильним, логічним, раціональним.

Технологія критичного мислення як цілісна система формує навички роботи з інформацією у процесі репродуктивної та продуктивної діяльності. Критичне мислення як особливий вид інтелектуальної діяльності особистості характеризується високим рівнем сприйняття, осмислення, розуміння, об'єктивності підходу до певного інформаційного поля з метою створення власного інформаційного змісту (тексту, дискурсу); це комплекс якостей та вмінь особистості, що зумовлюють високий рівень її дослідницької діяльності, активного самостійного аналітичного мислення, критичної репродуктивної мовленнєвої діяльності, сфокусованої на здійснення продуктивної діяльності.

Технологія розвитку критичного мислення передбачає практичне застосування наукового підходу до нетривіального розв'язання проблем в освітньому просторі. В основі такого навчання є інформація (текст) та вироблення вміння розмірковувати над нею, висувати гіпотези, перевіряти їх достовірності, розглядати альтернативні думки, доводити й обґрунтовувати. Критичне мислення як складний психологічний процес починається з

ознайомлення з інформацією, здійснюється через її вивчення, аналіз, синтез, а закінчується правильним рішенням – науково достовірним (теоретично), нормативно відповідно реалізованим (мовленнєво), доречним (комунікативно).

У технології розвитку критичного мислення синтезовано ідеї технологій розвивального, проблемного навчання, колективних і групових способів навчання.

На наш погляд, концептуальні основи технології розвитку критичного мислення:

1. Утвердження життєвої необхідності, теоретичної значущості, практичного використання знань, умінь та навичок.
2. Проектування навчальної діяльності з урахуванням мисленнєво активної ініціативи здобувача освіти, його критичної точки зору, власної позиції.
3. Взаємодія здобувача освіти й змістової інформації у вигляді репродуктивної і продуктивної мовленнєвої діяльності.
4. Спонування і мотивація здобувачів освіти здійснювати активну аналітичну роботу в алгоритмі:
 - ✓ критичне осмислення інформації, її перевірка, усунення «шумів»;
 - ✓ відбір потрібної, важливої, необхідної змістової інформації (репродуктивна діяльність, привласнення інформації);
 - ✓ створення власного висловлювання (продуктивна мовленнєва діяльність).
5. Діалогічна активна суб'єкт-суб'єктна взаємодія.
6. Цілісність і тривалість процесу розвитку критичного мислення кожної особистості (мотивованого, цілевизначеного, рефлексійного).

Ключовий аспект технології критичного мислення – навчання як когнітивний процес розвитку особистості, здатної критично мислити. Активне учіння в аспекті цієї технології спрямовано на вироблення вмінь критично аналітично мислити і передбачає не просто активний пошук здобувачами освіти навчальної інформації для засвоєння, а цілеспрямовану мотивовану пізнавально-дослідну діяльність: співвіднести те, що вони засвоїли, з власним досвідом, а також порівняння засвоєного з іншими джерелами, чи думками інших комунікантів.

Під час роботи з текстовою інформацією, що критично сприймається, відбувається сприйняття не тільки його змісту, а й аналіз думок співрозмовників, у результаті чого інформація привласнюється і на основі цього створюється власне висловлювання.

Компоненти технології критичного мислення

Концепція	✓ Навчання – засіб і процес пізнання та саморозвитку ✓ Критичне сприйняття інформації ✓ Суб’єкт-суб’єктне діалогічне навчання ✓ Орієнтація на внутрішню мотивацію ✓ Цілеспрямоване активне учіння
Мета й цілі	✓ Розвиток пізнавального інтересу в здобувачів освіти ✓ Формування нового стилю критичного мислення: відкритого, самостійного, усвідомленого, внутрішньо мотивованого ✓ Осмислена аналітична пізнавально-дослідна діяльність ✓ Формування комунікативної компетентності ✓ Розвиток самостійності, критичного мислення, креативності, комунікабельності, емоційної та вольової сфери
Зміст	✓ Характеризується гнучкістю, пізнавальною значущістю ✓ Засіб розвитку інтелекту здобувачів освіти ✓ Цілеспрямований на формування загальних і фахових компетентностей
Процес навчання	✓ Перебіг навчання – до здобувача освіти ✓ Педагог – координатор, організатор, фасилітатор ✓ Демократичний діалогічний стиль спілкування ✓ Взаємодія здобувача освіти й інформації (тексту) ✓ Спонування до порівняння інформації з власним досвідом ✓ Підтримка пізнавальної активності і чіткої аргументованості ✓ Аналітична пізнавально-дослідна діяльність ✓ Передача принципів дій через активне учіння – мотивовану, цілеспрямовану, рефлексійну навчальну діяльність ✓ Різнобічна модель суб’єкт-суб’єктної взаємодії (учитель – учень, учитель – учні, учень – учень, учень – учні, учні – учні) ✓ Фронтальні, індивідуальні, групові форми навчання ✓ Комплекс традиційних та інноваційних методів і прийомів
Оцінювання	✓ Результат навчальної діяльності і процес критичного мислення ✓ Право на помилку, неправильну гіпотезу ✓ Варіанти правильних відповідей ✓ Рефлексія навчальної діяльності, корекція

Критичне мислення формується тривало, цілісно і поступово – упродовж тривалої активної суб'єкт-суб'єктної педагога і здобувача освіти. Розвиток критичного мислення – багатогранний і багатоступеневий процес, який потребує впровадження діалогічної / полілогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх учасників процесу навчання у різних позиціях (учитель – учень, учитель – учні, учень – учень, учень – учні, учні – учні). Це можливо за умови використання дискусійної форми навчання, під час якої у здобувачів освіти активізуються критичні мисленнєві процеси. Важливо, щоб здобувачі освіти були активними учасниками обговорення: вільно висловлювали власні думки, спокійно сприймали зауваження, вислуховували думки співрозмовників й у співпраці приймали правильне рішення.

Список використаних джерел:

1. Richard Paul. Critical thinking: Tools for Taking Charge of your Learning and your Life / Richard Paul & Linda Elder. – Prentice Hall, 2001. – 428 p.

ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ЗП(ПТ)О НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ІЗ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ЗАГАЛОМ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

*Лебідь О. М., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Суспільству вигідно підтримувати всіх людей, створюючи для них умови, в яких всі будуть рівні, якщо поза існуванням такого суспільства, деякі люди мали би менше можливостей. Людський інтелект має велику цінність. Якщо людина має певні розумові вади, в певних видах інтелектуальної праці вона може проявляти суперздібності. Тому суспільство і підтримує людей з обмеженими можливостями, немає впевненості хто, де саме зробить відкриття, послужить іншим так, як ніхто інший, чи буде це випускник закладу інклюзивної освіти, чи колишній двієчник. Тому, відкинувши всі моральні принципи, і мислячи лише меркантильними стандартами, навіть тут ми можемо зробити висновок, що інклюзивна освіта потрібна, необхідна в будь-якому суспільстві, у державі, яка має жителів та владу з високим інтелектом, правильним вихованням і добре розвиненим логічним мисленням. Ми беремо натхнення у більш розвинених країн, тому їхні надбання в даному напрямку є дуже важливими.

Як саме держава може підтримати людей з особливими потребами? Це – безкоштовне навчання, спеціально розроблені освітні програми та плани, відповідно до потреби групи осіб з певними вадами, та до кожного здобувача індивідуально. Перед тим як розпочати навчання, майбутнього здобувача освіти перевіряють. Необхідно дослідити особливості здоров'я, які можуть заважати навчатись, щоб у майбутньому прибрати бар'єри. Такі оцінювання проводяться періодично, і під час навчання також. Перед поступленням у професійний заклад освіти, учні в школі перевіряються кожні три роки, їхні досягнення і здібності, відповідно до наявних обмежень. Відповідно до проведених періодично перевірок вносяться корективи у навчальні плани різних здобувачів освіти. Залучення до обговорення батьків, опікунів особи, яка навчається, фахівців із різних дисциплін, при розробленні індивідуальних навчальних планів.

Часто людям з особливими потребами легше навчатись віддалено. Проте це суперечить соціалізації, яка необхідна будь-якій особі. Тому навчальні заклади, які приймають до себе різні категорії студентів, мають бути пристосовані і обладнані під специфічні потреби. Це стосується випадків, коли в групі навчаються люди з особливими потребами

разом з іншими. Важливо не розділяти людей, якщо це фізично можливо, під час повноцінного навчання. Залучення осіб, які навчаються, з особливими потребами, і до гуртків, уроків творчості, різного студентського активу. Ці рішення являються міжнародним досвідом, до якого прислухається українська влада.

Забезпечити осіб з особливими потребами спеціальними методичними матеріалами, відповідно до їх можливостей – також один із надбань міжнародного досвіду, який переймає Україна. Також можна створити умови для постійного проживання людей у навчальних закладах.

У США право дітей на інклюзивну освіту закріплено на законодавчому рівні. Вирішальним документом у цьому питанні став Закон «Про освіту осіб з ООП (особливими освітніми потребами)» (1990), у якому вперше було замінено поняття «дитина з інвалідністю» на «дитина з особливими освітніми потребами» і визначено шість принципів надання інклюзивних послуг [1].

Італія до цього часу – єдина європейська країна, яка досягла 99,6% включення учнів з ООП у загальну середню освіту. Насправді, згідно з «Законом про освіту» в шкільній системі Італії не існує спеціальних шкіл або класів.[1]

Корисним видається і досвід іншої європейської держави – Республіки Австрії. До 80-х років ХХ століття у цій країні працювала система спеціальної освіти для дітей з порушеннями зору та слуху, порушеннями опорно-рухового апарату, інтелектуальними порушеннями, емоційними та комплексними порушеннями розвитку [1]. З кінця 40-х до початку 80-х років ХХ століття така система зазнавала все більшої сегрегації, що спричинило громадський рух за участі батьків дітей з ООП, учителів, працівників різних медичних установ і закладів освіти, які керувалися ідеями рівноправності, зокрема в освіті. У 1983 році вони об'єдналися в єдину організацію, яка звернулася до Міністерства освіти, та запропонувала реалізувати пілотний проект з інтегрованого навчання дітей з ООП [1].

Інклюзивна освіта дітей з ООП у Королівстві Бельгії урегульована на рівні законодавства, зокрема Закону «Про спеціальну освіту», ухваленого в 1970 році. Цей Закон був суттєво доповнений Декретом Уряду 28 липня 1978 року. Сьогодні кожна дитина з ООП має право навчатися у закладі загальної середньої освіти за місцем проживання [1].

Наприкінці 40-х років ХХ ст. у Королівстві Нідерланди домінувала розвинута система спеціальних закладів освіти. У країні існувало сім типів спеціальних шкіл. І вже в 1948 році їх кількість виросла вдвічі. А кількість учнів з ООП, які потребували спеціальних освітніх послуг, у 1948-1977 роках збільшилась у п'ять разів (відповідно 24 і 120 тис. осіб) [1].

У 1989 році Міністерство освіти Швеції ухвалило нормативно-правовий документ «Навчальний план», який забезпечив нову стратегію державної політики у сфері освіти [1].

Починаючи з 1986 року в країні не функціонують спеціальні школи. Усі діти навчаються у закладах загальної середньої освіти, а необхідну додаткову допомогу їм надають у філіалах Національного медичного центру, розташованих по всій країні [1].

Освітою у Федеративній Республіці Німеччини опікується не загальнодержавне міністерство, а кожна окрема федеральна земля. Наповнення навчально-методичних програм, критерії оцінювання знань, кількість і спеціалізація закладів освіти вирішується на місцевому рівні. Але реальні зміни в школах розпочалися після ратифікації Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, відповідно до якої кожна школа має бути інклюзивною [1].

У 1994 році у Королівстві Норвегії було розпочато реформу системи закладів загальної середньої освіти, за результатами якої були закриті спеціальні школи. Тому всі заклади освіти є інклюзивними. Відтак згідно із Законом «Про освіту» (1998) було закріплено право на навчання дітей з ООП у закладах освіти за місцем їх проживання. Крім того, вищезазначеним законом визначено, що учні, які під час навчання демонструють труднощі, мають право на спеціальну підтримку і допомогу спеціального педагога [1].

Інклюзивна освіта у Фінляндській Республіці передбачає створення диференційованого освітнього середовища, коли один клас поділено на дві групи: першу становлять учні з типовим розвитком, а другу – учні з ООП. Викладання предмета здійснюється двома вчителями (іноді до них приєднується спеціальний педагог або асистент учителя) [1].

Як бачимо, європейський досвід удосконалення загальної середньої освіти показує, що спеціальних шкіл не має бути. Що стосується закладів професійної освіти: у деяких професіях можуть бути люди з обмеженими можливостями. А там, де вони можуть працювати, вони ніяк не повинні відділятися від інших. Це стосується і навчальних закладів. Необхідно наголосити ще на такому нюансі: проблеми зі здоров'ям, які трапляються, настільки різні, що при неможливості працювати в даній сфері одним людям з особливими потребами, існує така можливість для інших людей з обмеженими можливостями, проте іншими проблемами зі здоров'ям, які не заважають тут працювати.

Тому всі заклади професійної освіти повинні бути обладнані спеціальними доповненнями для людей з ООП, які можуть працювати в сфері, до якої вони готують людей, мати в колективі спеціальний персонал та індивідуальні плани навчання, методичні матеріали, доступні для таких студентів.

У нашій країні як і всьому світі з різних причин зростає кількість дітей із відхиленнями у розвитку. Останнім часом міжнародна спільнота запропонувала використовувати для дітей із порушеннями термін «діти з особливими освітніми потребами», який стосується однаковою мірою як інвалідності у важкій формі, так і середніх за ступенем порушень. Діти

з особливими освітніми потребами – поняття, яке широко охоплює всіх учнів, чії освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Воно стосується дітей з особливостями психофізичного розвитку, обдарованих дітей та дітей із соціально уразливих груп (наприклад, вихованців дитячих будинків тощо) [2].

У дохристиянські часи слов'яни-язичники не виявляли нетерпимості до осіб з певними розладами чи каліцтвами, ставилися до них милосердно. У X ст. в Київській Русі, яка на той час була впливовою європейською державою, почала формуватися система церковної благодійності. Закони держави визначали коло осіб, які потребували допомоги, та осіб, які мали ними опікуватись. Із прийняттям християнства у 988 р., розбудовою церков, храмів і монастирів, розпочався етап благодійності щодо осіб з порушеннями розвитку, що було зафіксовано та унормовано у тогочасних державних законах. При монастирях існували заклади, в яких таких осіб не лише доглядали, а й намагалися навчити ремесел, елементів грамоти. Таким чином, як свідчать історичні та архівні джерела, у Київській Русі навколо дітей з порушеннями розвитку була створена атмосфера громадської опіки та співчуття [3].

Отже, як ми бачимо, у всі часи люди намагались залучити один одного по максимуму до роботи, пристосувати до праці і людей з обмеженими можливостями, а будь які зрушення в бік їх приниження, чи знищення ще в дитинстві, як в Спарті, є однакою деградації, гальмування розвитку в певній спільноті. Бо кожна людина може приносити різну користь, просто треба вміти використовувати свої позитивні риси на благо суспільства і самому собі.

Список використаних джерел:

1. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навч. посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. С. 28-38.
2. Інклюзивна освіта: проблеми та шляхи впровадження в опорному ЗЗСО (з досвіду Яблуніцького ліцею). URL: <https://naurok.com.ua/inklyuzivna-osvita-problemi-ta-shlyahi-vprovadzhennya-v-opornomu-zzso-z-dosvidu-yablunickogo-liceyu-295526.html> (дата доступу 05.07.2024).
3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ДНІПРОВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЗАЛІЗНИЧНОМУ ЛІЦЕЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Ленда І. Г., методист комунального закладу «Дніпровський професійний залізничний ліцей»

В останні роки навчання стало процесом, що вимагає постійного вдосконалення та адаптації до потреб сучасної освіти. Одним із ключових аспектів успішного навчання є використання різних форм роботи із здобувачами освіти.

Сучасні інноваційні підходи до навчання відкривають перед нами необмежені можливості для поліпшення якості освіти та досягнення кращих результатів навчання. Вони допомагають здобувачам освіти активно взаємодіяти з навчальним матеріалом, розвивати креативність, критичне мислення, практичні навички, формування професійних умінь, що є ключовими для успішної адаптації у сучасному професійному світі.

На сьогодні створення безпечного освітнього середовища, забезпечення неперервності освіти, надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу є беззаперечними пріоритетами освітньої галузі. Крім того, зараз як ніколи на освітянах лежить відповідальність за розвиток критичного мислення, медіаграмотності та виховання у підростаючого покоління свідомої громадянської позиції. Це стимулювало впровадження інформаційних технологій в освіту і формування окремих видів навчання – дистанційного та змішаного.

Змішане навчання – це такий спосіб викладання, що поєднує онлайн-ресурси та індивідуальні заняття з метою створення більш особистісного навчального середовища. “Змішуючи” навчання, педагоги дають змогу здобувачам освіти поза класними заняттями мати повний або частковий доступ до матеріалів уроків.

Змішане навчання, на думку Г. Ткачук, – «це цілеспрямований процес передачі та засвоєння знань, умінь, навиків і способів пізнавальної діяльності учня, заснований на поєднанні технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання» [1].

В нашому навчальному закладі, Дніпропетровському професійному залізничному ліцеї, така ситуація спонукала педагогічний колектив обрати саме цю, змішану форму навчання, яка дозволила грамотно працювати з інформацією, бути комунікабельними, самостійно розвивати як власну цифрову компетенцію так і професійні звання здобувачів освіти.

За змішаного навчання частина пізнавальної діяльності здобувачів освіти відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а інша – у самостійній роботі з

електронними ресурсами індивідуально або в групах. Саме тому об'єднання інструментів очного та дистанційного навчання було обрано в таких пропорціях, які найкраще підходять до конкретної ситуації. Ми намагалися, аби наші майбутні залізничники отримали цілісний навчальний досвід із використанням сучасних інтерактивних технологій.

Під час організації змішаного навчання в Дніпровському професійному залізничному ліцеї були враховані інтереси здобувачів освіти:

- отримання досвіду самостійної роботи здобувачів освіти під керівництвом педагогічного колективу;
- часова гнучкість під час освітнього процесу;
- розвиток в здобувачів освіти самостійності при здобутті освіти, можливість саморозвитку;
- засвоєння цифрових навичок під час навчання як педагогами, так і здобувачами освіти;
- організація освітнього процесу забезпечує регулярну та змістовну взаємодію викладачів зі здобувачами освіти;
- під час змішаного навчання були створені умови для забезпечення повноцінної участі в освітньому процесі всіх суб'єктів з обов'язковим урахуванням індивідуальної програми розвитку;
- наш навчальний заклад забезпечує регулярне відстеження результатів навчання здобувачів освіти, а за потреби надає їм необхідну підтримку.

Взаємодія всіх учасників освітнього процесу – головний фактор успішного функціонування навчального закладу. Тому адміністрація ліцею забезпечила організацію діяльності закладу освіти в умовах режиму змішаного навчання, узгодивши правила та розклад усіх учасників освітнього процесу для виконання освітніх програм закладу та застосування підходів, які підсилюють практичну зорієнтованість навчання та його предметно-професійний аспект, підкреслюють роль досвіду, умінь практично реалізувати знання, вирішувати завдання. Адже професія залізничника, як і кожна професія, має сформувати свої певні компетентності, які забезпечуватимуть ефективність їхньої реалізації майбутніми випускниками.

Змішане навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти використовується при організації навчального процесу за програмами первинної професійної підготовки, перепідготовки чи підвищення робітничої кваліфікації, а також за навчальними програмами з навчальних предметів загально-професійної та професійно-теоретичної підготовки. [2].

Для систематизації інформації та вироблення рекомендацій щодо подальшого покращення навчання був проведений моніторинг діяльності всіх учасників освітнього процесу. Аналіз онлайн-опитування засвідчив, що ефективність змішаного навчання залежить від вміння педагога застосувати технічне забезпечення, володіння ним інтерактивними технологіями, використання ефективної комунікації. Було зазначено, що ніяка діяльність педагога не впливає на ефективність змішаного навчання так, як власна мотивація здобувача освіти. Тільки з розумінням важливості процесу навчання та власної відповідальності здобувачі освіти активніше включаються в освітній процес.

За час роботи в умовах змішаного навчання були визначені характерні риси:

- інтерактивні можливості в системі змішаного навчання дозволяють налагодити зворотний зв'язок, забезпечити діалог і постійну підтримку, які не завжди можливі при традиційних формах навчання;

- гнучкість навчання здобувачів освіти, що одержують освіту у такому форматі, у виборі місця і часу навчання, що особливо актуально в умовах сирен, «блекаутів» та відсутності інтернету, адже є можливість навчатися у зручній для себе час та у безпечному місці;

- індивідуалізація навчання, коли є можливість самостійно вибирати послідовність вивчення предметів на основі індивідуальних вподобань;

- інформаційна забезпеченість змішаного навчання дозволяє отримати доступ до необхідних навчальних матеріалів у сучасному електронному вигляді не тільки безпосередньо свого навчального закладу, а й інших, навіть із Інтернет-ресурсів роботодавців.

Необхідно відмітити використання різноманітних ресурсів педагогів Дніпровського професійного залізничного ліцею, які передбачають більш творчий підхід до опрацювання матеріалу, мультимедійні матеріали та інтерактивні інструменти. Використання відеоуроків, інтерактивних вправ, веб-семінарів та інших засобів допомагає залучити здобувачів освіти та зробити навчання більш захоплюючим та ефективним

Сервіс Learningapps дає змогу не просто відтворювати інформацію, а опрацювати її. Замість можливості просто давати відповіді на запитання, можна попросити створити запитання до певної теми.

Сервіс MindMeister - карта понять або ментальна карта, дає можливість стисло та в індивідуалізованому вигляді створити конспект матеріалу, виокремивши головне. Згодом цей конспект можна розглянути на уроці, порівняти роботи, заохотити до складності чи різноманітності.

Сервіс Canva дає можливість створювати графічні об'єкти і різноманітні публікації.

Сервіс Blogger як фіксатор вражень спонукає здобувачів освіти фіксувати, що відбувається з ними і їхніми друзями.

Сервіс StayBoardThat використовується для створення коміксів, бо так цікавіше можна розповісти історію за мотивами того, що прочитав у параграфі або “оживити” персонажів, про яких ідеться в літературному творі.

Таким чином можна зробити висновок, що змішане навчання міцно увійшло в освітній процес, а його подальше впровадження буде сприяти одержанню якісно нового освітнього продукту. Значне розширення інформаційного освітнього середовища, можливість використовувати велику кількість ресурсів та джерел для навчання, нагода навчатися в зручних умовах, економія часу на дорогу, можливості для організації креативних завдань, збільшення можливості і видів комунікації, доступ до світових інформаційних ресурсів — усе це сприяє зростанню мотивації здобувачів освіти до навчання, посилення їх творчої самореалізації, вивчення досвіду організації змішаної форми освіти зарубіжних країн і впровадження їх кращих здобутків для використання в Україні [3].

Список використаних джерел:

1. Триус Ю. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. *Theory and methods of e-learning*. 2012. № 3. С. 299–308.
2. Організація змішаного навчання в школі. Методичні рекомендації
[URL:https://mon.gov.ua/storage/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendaziiidustanciyna%20osvita-2020.pdf](https://mon.gov.ua/storage/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendaziiidustanciyna%20osvita-2020.pdf)
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні
<http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Лісовенко Т. В., майстер виробничого навчання I категорії
ДПТНЗ «Сумське вище професійне училище будівництва і дизайну»

Інтерактивні методи та прийоми відіграють ключову роль у підвищенні ефективності навчального процесу в професійній освіті.

Успішно застосовую інтерактивні технології у виробничому навчанні з професії «Візажист».

Клоуз-тест (cloze-test) описаний у методичній літературі як тест доповнення або відновлення. Він сприяє формуванню особистісних якостей здобувачів освіти: самостійності, активності та ініціативності.

Візажист повинен добре володіти комунікативними навичками, щоб знаходити спільну мову з клієнтом. Тому розвиток цих навичок має важливе значення для працівників сфери послуг.

Ми організуємо роботу з тестами не контролюючого, а навчального характеру – з такими, що формують контекстне та комунікативне мислення здобувачів освіти.

Клоуз-тести застосовую під час вступного інструктажу для встановлення міжпредметних зв'язків. Починаю речення: «Тема сьогоднішнього уроку пов'язана з предметом «Візажна справа», тому що ...». Здобувачі освіти повинні його продовжити, аргументуючи свої думки.

Також використовую цей метод під час проведення заключного інструктажу для з'ясування рефлексії та саморефлексії здобувачів освіти після проведення уроку, рівня засвоєння теми: що вони дізналися нового, чому навчилися, чим залишилися незадоволені. Починаю речення: «Мені сьогоднішній урок сподобався\не сподобався, тому що..», «Я дізналася, що...», «Я навчилася...», «Я хотіла б...». Здобувачі його продовжують, аргументуючи свої думки.

Метод проєктів – педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових (часто шляхом самоосвіти). Він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається, підвищує мотивацію до навчання і сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, формує навички пошуково-дослідницької технології.

Практикую виконання здобувачами освіти як короткострокових, так і довгострокових навчальних проєктів. Звертаю увагу на практичну значимість цих робіт у майбутній професійній діяльності. Наприклад, пропоную створювати інструкційно-технологічні картки

до певного виду макіяжу, або ж робити тьюторіали. Це – короткострокові проєкти. А от портфолію візажиста вони формують з першого і до останнього дня навчання. Його роль важко переоцінити. Бо, влаштовуючись на роботу, випускники вже зможуть роботодавцю запропонувати перегляд своїх робіт і належно оцінити їхні професійні навички. Вони вже матимуть переваги перед іншими претендентами, бо зможуть гідно себе презентувати з підтвердженням своїх слів реальними результатами своєї роботи.

Гра як метод навчання. Основне задання методу гри – зробити навчання цікавим, а сприйняття нових знань і трудових прийомів непримусовим. Будучи розвагою, відпочинком, вона здатна перерости в навчання, у творчість, у терапію, у модель типу людських відносин і проявів у праці.

Це – мій найулюбленіший метод навчання. Хоча до нас приходять вже підлітки, але гратися вони полюбляють, як діти. Крім того вони можуть спробувати себе в ролі майбутніх справжніх професіоналів і зробити уявне переміщення на декілька років наперед. Адаптую улюблені ігри дітей під запити професії візажист, залишаючи схожими правила. Наприклад: аналогом гри «Антивізажист» є гра «Мафія». Також залюбки вигадую сама ігри і їхні етапи. Наприклад, гра «Мандри пензлика» складається з декількох етапів. Підлітки полюбляють ігри, в яких вони переміщуються уявно до справжніх салонів краси і виконують виробничі ролі, наприклад: гра «Найкращий візажний салон».

Квест (англ. Quest) – «пошук, предмет пошуків, пошук пригод». Освітній квест – це спеціальним чином організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої здобувачі освіти здійснюють пошук інформації за вказаними адресами, що включає пошук цих адрес чи інших об'єктів, людей, завдань тощо. Завдання можуть бути різними за своїм змістом і наповненням: творчі, активні, інтелектуальні. *Квест* стимулює інтерес здобувачів освіти до навчання, забезпечує активність та згуртовує колектив. Використовую цю технологію під час перевірки набутих знань. Створюю маршрутний лист із запитаннями, відповівши на які, учасники команд знаходять об'єкт та ключ до виконання виробничого завдання (матеріали і інструменти).

Кола Вена. Мета стратегії «Кола Вена»: навчити здобувачів освіти систематизувати великий обсяг матеріалу, розвивати вміння аналізувати, порівнювати та співставляти різні об'єкти, поняття, процеси для знаходження спільних та відмінних рис, ознак.

Використовую цей метод під час проведення вступного інструктажу з метою актуалізації знань зі спеціального предмету «Візажна справа» та встановлення зав'язків між попередньою і новою темою. Наприклад, під час вивчення теми «Віковий макіяж» даю здобувачам освіти завдання порівняти дитячий і віковий макіяжі. Виконуючи його, вони уже самостійно визначають навчальну мету уроку.

Воркшоп. Основні відмінності воркшопу від заходів іншого типу – висока інтенсивність групової взаємодії, активність і самостійність учасників, напрацювання актуального досвіду і особисте переживання. Беремо участь у практичних форкшопах. Створюємо робочу групу, розробляємо стратегію створення образу, продумуємо, які матеріали необхідні для цього, розподіляємо завдання між учасниками. Моя роль при цьому більш консультативного характеру, даю поради, підказую, як виправити недоліки у роботі, ініціативність йде повністю від здобувачів освіти. Ця інтерактивна форма навчання сприяє розвитку творчих здібностей, які є необхідною складовою успішного візажиста.

Майстерклас – це особлива форма навчального заняття, що заснована на «практичних» діях, у ній міститься творче розв'язання певних педагогічних пізнавальних й проблемних завдань. Дуже часто використовуємо цю форму уроку виробничого навчання під час вивчення різних видів макіяжів. Здобувачі освіти працюють з реальними клієнтами. Надаючи їм консультації, вони прагнуть бути корисними, а для цього весь час удосконалюють базу своїх знань про улюблену справу. Таким чином ми наближаємо процес навчання до реальних виробничих умов.

Конкурси. Завданням сучасної системи професійно-технічної освіти є підготовка кваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, який не лише володіє певним рівнем знань, умінь і навичок, але й може практично та творчо застосовувати їх в своїй професійній діяльності. Під час проведення уроку-конкурсу у здобувачів розвивається критичність, аналітичність мислення, самостійність та творчість при виконанні освітньо-виробничих робіт та комплексного застосування знань, умінь та навичок. Конкуруючи, вони ще більше відточують свою майстерність та зростають професійно. Під час виконання тематичних макіяжів дуже часто практикую проведення конкурсів. Вони стимулюють здобувачів освіти до пошуків нових ідей і творчих рішень. Прогресивному візажисту не важливо йти у ногу з іншими, потрібно бути завжди попереду. Тільки у такому разі він буде успішно крокувати по кар'єрних сходинках вгору і завжди буде затребуваним.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Використання інтернет-ресурсів. Соціальні сервіси відкривають необмежені горизонти для застосування їх у педагогічній діяльності і організації творчої діяльності здобувачів освіти з використанням ІКТ. Використання соціальних мереж дає широкі можливості візажистам для презентації своїх можливостей і здобутків. А це розвиває у них конкурентноздатність, впевненість у своїх силах, комунікативні навички.

Під час проведення уроків виробничого навчання практикую проведення прямих ефірів, на яких здобувачі освіти спілкуються із цільовою аудиторією, відповідають на запитання, консультують щодо вибору візажного інструменту, засобів декоративної

косметики та процесу виконання макіяжів. Отримання матеріальних заохочень під час проведення прямих ефірів стимулює їх бути більш активними, освіченими і комунікабельними. Також любляємо разом знімати та монтувати професійні відеоролики, які розміщуємо у різних соціальних мережах: фейсбук, ютуб, інстаграм, тікток. Бути медійним – це вже невід’ємна сьогочасна вимога до кожного кваліфікованого робітника.

Отже, використання інтерактивних методів та прийомів у виробничому навчанні допомагає майстрам виробничого навчання ефективно формувати у здобувачів освіти професійні компетенції, необхідні для виконання конкретних виробничих завдань. Це включає як технічні навички, так і софт-скіли, такі як: комунікація, робота в команді, лідерство та прийняття рішень. Застосування інтерактивних технологій дозволяє створити умови, наближені до реальних виробничих ситуацій, що позитивно впливає на підготовку майбутніх фахівців.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ДІАЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Мамчур Л. І. докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Реформування освіти на гуманістичних та демократичних засадах, перехід на особистісно орієнтоване навчання та виховання в різних системах освіти потребують перегляду діяльності педагога у навчанні здобувачів освіти. Усі сучасні педагогічні концепції (педагогіка співробітництва, гуманістична педагогіка, особистісно орієнтована педагогіка) ґрунтуються на демократичному, рівноправному і гуманному спілкуванні та формуванні суб'єкт-суб'єктних взаємин у педагогічному процесі. Нині у сучасній теорії професійної підготовки майбутнього педагога важливе місце має займати формування вмій діалогічної взаємодії між учасниками навчального процесу, оскільки педагогічна діяльність вимагає вмілої професійної комунікації.

Комунікація є основним способом існування особистості, головною умовою її навчання і виховання, розвитку і формування громадянина у сучасному світі.

Комунікація (від лат. *communico* – «спілкуюся з кимось») – це спілкування, метою якого є обмін інформацією між особистостями. Інтерація (від англ. *interaction* – «взаємодія») – передбачає не тільки обмін інформацією, а і певними діями індивідів. Перцепція (від лат. *perceptio* – «сприймання, пізнання») – певний процес взаємодії людей за допомогою спілкування, результатом якого є сприйняття і взаєморозуміння між особистостями [1].

Велику роль у вдалому спілкуванні відіграють різні семіотичні системи, і головним засобом спілкування є мова як знакова система. Спілкування на основі матеріального вираження, вибору певної семіотики, поділяється на два види: вербальне і невербальне. Мова є основним засобом комунікативного зв'язку між людьми, вербального, словесного спілкування, але у комунікації часто поєднується із невербальними знаками (міміка, жести, інтонація, погляди тощо).

Серед основних умов успішного навчально-виховного процесу на основі комунікативного спілкування можна виділити такі:

- знання психолого-вікових особливостей здобувача освіти і правильна оцінка його індивідуальних можливостей і якостей;

- доступний виклад лінгвотеоретичних основ формування мовних і мовленнєвих умінь і навичок;
- правильний добір методологічних засад навчання (методів, прийомів, принципів і форм навчання);
- адекватний емоційний спосіб навчального процесу з урахуванням психічного стану колективу в цілому і кожної особистості зокрема.

Особистісно орієнтований процес навчання ґрунтується на діалогічному типі міжособистісного спілкування педагога і здобувача освіти, причому педагог має керуватися переконливою комунікацією, а не психологічним насильством. За таких умов учень (студент) адекватно осмислює і свідомо погоджується з поданою інформацією, перетворює її у свою власну норму.

Метою педагога на занятті має стати не тільки формування знань, умінь і навичок, а і розвиток індивідуальності кожної особистості, створення оптимальних умов для такого розвитку. Розв'язати ці проблеми допоможе запровадження особистісно-зорієнтованого навчання, побудованого на діалогічному спілкуванні. Переважна діалогічна форма спілкування у створеній педагогом позитивній емоційній обстановці, взаємодії учасників комунікації забезпечить успіх. Обов'язковими є адекватний і дидактично правильний вибір методів і прийомів засвоєння виучуваного матеріалу, способів формування вмінь та навичок і оцінювання результатів. Досягти цього можна, залучаючи здобувачів освіти до співпраці у вирішенні поставлених життєвих ситуацій, спонукаючи їх до діалогу.

Комунікативно компетентною особистістю не народжується, вона нею стає у процесі навчання і виховання, який повинен здійснюватися систематично і послідовно не тільки у роки навчання, а й упродовж усього життя і вдосконалюватись.

Спілкування як особистісна форма суспільних відносин є основою навчального процесу в закладі освіти, у якому створюються оптимальні умови для розвитку особистості. Метою спілкування педагога– учня/ студента є передача інформації учасникам навчальної діяльності, формування предметних знань, умінь і навичок з використанням діалогічного спілкування, яке вимагає активної діяльності учасників навчального процесу, привертає їх увагу як до співбесідника (педагога, що передає певну інформацію, навчає, аргументує свої думки, пов'язує виучуване поняття із життєвою діяльністю), так і до самого спілкування.

Особистісно орієнтоване навчання, яке є пріоритетним у сучасній педагогічній науці, неможливе без розвивального діалогічного спілкування як природного середовища для цього процесу. Володіння педагогом компетентністю у такому педагогічному спілкуванні – запорука успіху в навчальній діяльності, метою якого є формування і розвиток особистості. Власна адекватна орієнтація у психолого-педагогічному потенціалі, життєва компетентність

педагога є основним чинником компетентності у повноцінному спілкуванні із здобувачем освіти. Педагог, якому притаманні домінування діалогічної комунікативної спрямованості, контактність, відкритість, довіра у спілкуванні, неконфліктність, вмiло зорiєнтує навчальний процес у класному колективi i в кожного учня зокрема.

В успішному особистісно-зорієнтованому педагогічному спілкуванні, побудованому у формі діалогу, характерними для педагога, як зазначає І. Бех мають стати: «позиція «поруч з дитиною», яка враховує її інтереси і права, забезпечує емоційний контакт із нею; тактика спілкування – співробітництво, що ґрунтується на розумінні й прийнятті особистості учня, забезпеченні умов для прояву її активності, ініціативи, самостійності дій, вибору рішень; оцінна діяльність, спрямована на оцінку конкретних результатів діяльності, на надання переваги успішним діям і має позитивний характер» [2, с. 105].

Комунікативно компетентний педагог будує свої висловлювання у ході діалогічного спілкування за конструкцією «Я - повідомлення», який не допускає у його мовленнєвій формі наказу, розпорядження, команди, погрози, повчання, осудження, критики, лайки, насмішки. За умови комунікативної компетентності педагога, реалізованої у діалогічному спілкуванні, відбувається формування особистості, його життєвих компетнцій.

Психологи вважають, що організація й управління спілкуванням під час проведення навчальних занять реалізується комплекс комунікативної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу на трьох рівнях: емоційному, когнітивному і соціально-психологічному [3, с. 142].

Емоційний рівень – це поверхневий рівень, що визначає зручність ситуації спілкування, але не характеризує змістових його сторін.

Когнітивний рівень завжди пов'язаний з предметною стороною спілкування. На цьому рівні розв'язується пояснювальний процес особистісно-зорієнтованого педагогічного спілкування.

Соціально-психологічний рівень визначає міжособистісні і групові стосунки у спілкуванні. Тут мистецтво міжособистісної комунікації пов'язане з технологією навчання, організацією роботи колективу, а тому варто пам'ятати, що в будь-якому педагогічному спілкуванні головним є здобувач освіти. При реалізації навчально-виховного процесу, враховуючи поведінку й індивідуальність кожної особистості, не слід забувати про культуру мовленнєвої взаємодії комунікантів у комунікації, педагогічний такт і про можливість, а часом й необхідність коректування певної технології залежно від ситуації спілкування.

Отже, комунікативне діалогічне спілкування педагога на засадах особистісно-орієнтованого навчання передбачає взаємодію учасників навчально-виховного процесу, спрямовану на формування комунікативно компетентної особистості майбутнього громадянина України.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Підручник. К. Академія, 2004. 344с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості. Навчально-методичний посібник. К. Либідь, 2003. 344с.
3. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування. Навчальний посібник. К. ВД «Професіонал», 2004. 207с.

ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗВО

Маринченко Є. О., доктор філософії, доцент кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Галісевич В. Г., аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Ситніков О. М., аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Розвиток проєктної культури у майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти є ключовим аспектом їхньої професійної підготовки. У сучасному динамічному освітньому середовищі роль педагогів професійного навчання виходить за межі простої передачі знань і охоплює розвиток критичного мислення, здатності вирішувати проблеми та впроваджувати інновації серед здобувачів освіти. Проєктний підхід надає майбутнім педагогам професійного навчання необхідні навички та методи мислення для задоволення різнобічних освітніх потреб у ХХІ столітті.

Дослідження показують, що інтеграція проєктного навчання в освітні програми підготовки педагогів професійного навчання сприяє здатності майбутніх спеціалістів створювати цікаві навчальні матеріали, ефективно співпрацювати та адаптуватися до нових освітніх викликів. Крім того, це допомагає глибше розуміти педагогічні принципи та розвивати рефлексивні практики [3].

Розвиток проєктної культури є критично важливим для підготовки педагогів професійного навчання до успішної професійної діяльності в умовах сучасної освіти. Зосереджуючись на експериментальному навчанні, співпраці та інноваціях, навчальні заклади сприяють розвитку безперервного навчання та формуванню майбутніх педагогів професійного навчання, здатних ініціювати позитивні зміни в освітніх установах та організаціях.

Поняття проєктної культури педагога професійного навчання охоплює всебічний підхід, який застосовують у процесі планування, реалізації та оцінювання проєктів у своїй педагогічній діяльності. Вона втілює спосіб мислення, що сприяє інноваціям, співпраці та орієнтованому на здобувача освіти підходу до навчання. Проєктна культура педагога професійного навчання підкреслює важливість впровадження проєктних методів у освітній процес для підвищення мотивації здобувачів освіти, розвитку критичного мислення, навичок вирішення проблем та загального підвищення академічної успішності [5].

Головною ідеєю проєктної культури є визнання того, що освіта — це не просто передача знань, а сприяння осмисленому навчанню, яке робить здобувачів активними учасниками освітнього процесу. У цьому контексті проєкти дозволяють здобувачам освіти досліджувати реальні проблеми, застосовувати теорію на практиці та глибше розуміти навчальний матеріал.

Викладачі, що використовують проєктний підхід, цінують важливість розробки проєктів, які не лише відповідають освітнім стандартам, але й враховують інтереси й можливості здобувачів освіти. Вони усвідомлюють, що проєкти мають бути складними, але доступними для виконання, розширюючи інтелектуальні можливості здобувачів освіти, забезпечуючи при цьому підтримку для досягнення успіху.

Проєктна культура педагога професійного навчання робить акцент на створенні середовища співпраці, де учасники працюють у команді, діляться ідеями, навичками та ресурсами для досягнення спільних цілей. Такі колективні проєкти допомагають здобувачам освіти розвивати важливі міжособистісні навички, комунікації, командна робота та вирішення конфліктів, що є ключовими як у навчанні, так і в майбутній професійній діяльності [1].

Теоретичні аспекти формування проєктної культури майбутніх педагогів професійного навчання полягають у всебічному аналізі педагогічних принципів, психологічних основ та освітніх методик, що спрямовані на розвиток мислення, яке підтримує проєктне навчання та інноваційну діяльність у межах педагогічної професії. Проєктна культура втілює цілісний підхід до освіти, акцентуючи увагу на спільному вирішенні проблем, розвитку критичного мислення та креативності як у здобувачів освіти, так і у викладачів ЗВО.

У галузі педагогічної освіти проєктна культура базується на кількох ключових засадах. По-перше, вона відображає розуміння того, що навчання — це активний і практичний процес, який найкраще розвивається через експериментальну діяльність, а не через пасивне засвоєння інформації.

Участь у реальних проєктах дає майбутнім педагогам професійного навчання змогу не тільки отримувати знання з окремих дисциплін, але й розвиває такі важливі навички, як комунікація, робота в команді та здатність до адаптації, які є необхідними для успішної діяльності у різних сферах. Ці навички не лише підвищують їхню ефективність як педагогів, але й готують до роботи в умовах швидких змін у сучасному суспільстві. Проєктна культура допомагає майбутнім педагогам професійного навчання формувати компетенції, що забезпечують їх здатність активно впроваджувати нові методи навчання та знаходити рішення для складних освітніх проблем, сприяючи загальному підвищенню якості освіти [2].

Важливим чинником, що впливає на формування проєктної культури, є розробка навчальних програм і впровадження педагогічних підходів, які використовують ЗВО. Хоча деякі університети активно інтегрують проєктно-орієнтоване навчання у свої програми, інші продовжують значною мірою покладатися на традиційні методи викладання. Заклади, які надають пріоритет проєктному навчанню, зазвичай забезпечують студентів практичним досвідом, дозволяючи їм працювати над реальними проєктами, співпрацювати з одногрупниками та розвивати навички вирішення проблем, необхідні для ефективного управління проєктами. Навпаки, навчальні заклади, які не приділяють достатньої уваги безперервному навчанню, можуть стикатися з труднощами у формуванні у студентів проєктного мислення, яке є необхідним для успіху в сучасному освітньому середовищі [4].

У процесі формування проєктної культури важливо враховувати роль позанавчальних заходів і студентських організацій. Студентські ініціативи, надають здобувачам освіти можливість застосовувати свої навички на практиці, співпрацювати з однолітками з різним досвідом і проявляти лідерські якості. Участь у таких заходах не тільки доповнює академічне навчання, але й сприяє створенню відчуття спільноти та взаєморозуміння серед студентів, об'єднаних інтересами в управлінні проєктами й інноваційній діяльності.

Зрештою, формування проєктної культури серед майбутніх педагогів професійного навчання є безперервним процесом, який потребує постійної підтримки, професійного розвитку та інституційної прихильності. Пріоритетне впровадження й розвиток проєктної культури в програмах підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у закладах вищої освіти сприяє розвитку критичного мислення та навичок співпраці серед студентів. Це, у свою чергу, забезпечує всебічний розвиток і успіх здобувачів освіти, формуючи їх як активних учасників освітнього процесу та підготовлених до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Yevhenii Marynchenko, Tetiana Serha, Tetyana Chumak, Anna Makogin, Vasyl Salabai. (2023). Psychological aspects of the landscape of modern organizational and pedagogical conditions of training of specialists through the integration of education, science and production in Ukraine. AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research. 2023. Vol.13. Issue 1, Special Issue XXXIV. Pp. 207–216.
2. Marynchenko Yevhenii. Pedagogical Conditions of Forming the Readiness of the Future Teacher of Professional Training for Innovative Activity in Agricultural Production. *Traektoriâ Nauki = Path of Science. Section "Education"*. 2020. Vol. 6. No 10. Pp. 4009-4017.

3. Маринченко Є. О., Тименко О. О. Особливості професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання в сучасних умовах. *«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»): журнал.* 2022. № 11(11) 2022. С. 318

4. Маринченко Є. О., Толмачов В. С. Залучення здобувачів вищої освіти до проєктно-дослідницької діяльності у ЗВО. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка».* ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2022. № 52 2022. С. 208

5. Маринченко Є. О. Залучення майбутнього педагога професійного навчання до проєктно-дослідницької діяльності у ЗВО. Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 21 жовтня 2022 р. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2022. 455 с.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

*Мартиненко В.Л., магістрант кафедри професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка*

Тема підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації дуальної форми освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є надзвичайно актуальною у сучасному освітньому контексті. Дуальна форма здобуття професійної освіти – це спосіб навчання, який поєднує навчання в закладах освіти з практикою на робочих місцях на підприємствах для отримання кваліфікації на основі договору [1]. Дуальна форма навчання поєднує теоретичні знання з практичним досвідом в реальних робочих умовах, що робить її вельми ефективною для підготовки фахівців у сучасній ринковій економіці.

Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації цієї форми освіти вимагає оновлення освітніх програм, адаптації методик навчання та підвищення кваліфікації викладацького складу ЗВО. Важливо забезпечити їх знаннями про сучасні вимоги ринку праці, новітні технології та методи відповідної галузі. Також це передбачає практичну підготовку учнів на підприємствах, де вони здобувають практичний досвід роботи та освоюють сучасні вимоги до фахівців. Співпраця між закладами професійної (професійно-технічної) освіти та підприємствами стає ключовим елементом успішної імплементації дуальної освіти.

Готувати майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації дуальної форми освіти – це не лише реагування на вимоги сучасності, але й ключовий чинник формування конкурентоздатних робітників, які відповідатимуть потребам ринку праці.

Головною метою професійної (професійно-технічної) освіти в сучасному контексті є підготовка робітників, які володіють професійною компетентністю, є соціально активними, здатні до самоорганізації та професійного розвитку. Це вимагає інтеграції знань відповідно до рівня розвитку суспільства, науки, культури та виробництва. Важливим є впровадження компетентнісного підходу, що передбачає підготовку всебічно розвинутої особистості через творчо-дієве навчання.

В контексті Концепції розвитку професійної освіти [2] головною метою державно-приватного партнерства визначено підвищення якості підготовки робітничих кадрів за рахунок впровадження дуальної форми освіти. Це визначається як спільна діяльність

державних установ та приватних підприємств у плануванні, розробці та реалізації освітніх програм, які враховують вимоги ринку праці і забезпечують реальний досвід на робочих місцях.

Дуальна форма професійної освіти передбачає навчання, при якому теоретичні знання здобуваються у навчальному закладі під керівництвом педагога, а практичні навички здобуваються безпосередньо на виробництві [3]. Такий підхід відрізняється від традиційних «практичних занять» тим, що він включає навчання у реальних умовах виробництва, а не лише застосування теоретичних знань на практиці.

Дуальна система забезпечує тісний зв'язок між професійним навчанням та виробничою сферою, реагуючи на зміну потреб та враховуючи тенденції розвитку. Загалом, вона підсилює практичну спрямованість навчання та підвищує професійну мобільність випускників, впроваджуючи принципові зміни в організації освітнього процесу, які базуються на поєднанні теоретичної підготовки та виробничої практики протягом усього навчального року.

Актуалізація ролі підготовки педагогів професійного навчання для підготовки учнів за дуальною формою має велике значення у контексті сучасних освітніх викликів та розвитку дуальної освіти. Педагоги, що готуються до навчання учнів за дуальною формою, повинні володіти специфічними навичками та компетентностями, що охоплює розуміння особливостей партнерської взаємодії з підприємствами, організацію практичного навчання та оцінювання результатів у реальних виробничих умовах. Вони мають вміти актуалізувати навчальні плани та програми відповідно до змін на ринку праці. Розуміння сучасних тенденцій, технологічних інновацій та вимог до фахівців є ключовим для ефективного навчання за дуальною формою. Педагоги повинні вміти встановлювати та підтримувати ефективні партнерські відносини між навчальним закладом і підприємствами. Це означає спільне планування навчальних програм, організацію стажувань та практик, а також взаємодію для підготовки учнів до конкретних завдань на робочому місці. Дуальна форма освіти передбачає активну участь учнів у виробничих процесах. Педагоги повинні розвивати навички самостійності, комунікації та розв'язання професійних задач, сприяючи їхньому професійному і особистісному розвитку.

Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до навчання учнів в ЗП(ПТ)О за дуальною формою покликана забезпечити високу якість професійної підготовки, адаптованої до сучасних вимог ринку праці та спрямованої на розвиток конкурентоспроможних фахівців.

Готовність у контексті педагогічної діяльності та впровадження дуальної форми освіти означає комплекс якостей, знань, навичок та властивостей, які педагог повинен

володіти для ефективного виконання своїх обов'язків у відповідних умовах. Готовність містить не лише технічні аспекти роботи, але й психологічні та соціокультурні фактори. У контексті дуальної форми освіти готовність педагога може визначатися його здатністю: аналізувати та розуміти основні ідеї та цілі дуального навчання, а також впроваджувати їх в освітній процес; застосування активних методів навчання, які стимулюють учнів до самостійної роботи та взаємодії з підприємствами; розвинуті комунікативні навички для ефективної взаємодії із учнями, представниками підприємств, іншими педагогічними працівниками; здатність адаптувати навчальні програми та методи навчання до сучасних вимог ринку праці та індустріальних потреб; здатність впроваджувати нові технології, методи навчання та інновації для поліпшення ефективності дуального навчання.

Таким чином підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до реалізації дуальної форми освіти є важливим аспектом сучасної системи професійної (професійно-технічної) освіти. Дуальна форма навчання, яка інтегрує теоретичну підготовку з практичною роботою на виробництві, забезпечує ефективне формування професійних компетентностей у майбутніх робітників, що відповідають вимогам ринку праці. Успішна імплементація цієї форми навчання залежить від підготовки педагогів, здатних адаптувати освітні програми, впроваджувати інноваційні підходи та встановлювати партнерські відносини з підприємствами.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2019 р. № 1551 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-20#Text> (дата звернення 06.09.2024).

2. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2021 р. № 1619-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1619-2021-%D1%80#Text> (дата звернення 06.09.2024).

3. Дуальна освіта <https://mon.gov.ua/osvita-2/profesiyno-tekhnichna-osvita/reforma-profesiynoi-osviti/derzhavno-privatne-partnerstvo-ta-dualna-osvita/dualna-osvita> (дата звернення 06.09.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Масліч С. В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Професійна освіта є важливою ланкою освіти в цілому, оскільки її мета – підготовка висококваліфікованих робітничих кадрів для ринку праці. Відомо, що в Україні відчувається нестача кваліфікованих робітників, й це пояснюється низкою причин, серед яких: низька популярність професійної освіти, розрив між інноваціями у виробництві й сфері послуг та застарілим матеріально-технічним забезпеченням закладів професійної освіти (ЗПО), відсутність тісної співпраці роботодавців із ЗПО, брак висококваліфікованого кадрового персоналу у закладах освіти.

Також на якість освіти, у т.ч. й професійної, впливає перебіг війни. Заклади освіти зазнають руйнації й пошкоджень, окремі заклади є вимушено переміщеними з тимчасово окупованих територій та з територій, що близько знаходяться до зони бойових дій, постійні повітряні тривоги – все це вносить корективи до організації освітнього процесу й якості підготовки здобувачів освіти в умовах воєнного стану. Незважаючи на зазначене вище, головне завдання кожного ЗПО – якісна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників відповідно до потреб ринку праці.

Серед основних чинників, які на сьогоднішній день найбільше впливають на професійну підготовку здобувачів освіти ЗПО, нами виділено цифровізацію освіти, впровадження штучного інтелекту, використання нетрадиційних освітніх моделей навчання, організацію освітнього процесу за дистанційною та змішаною формами, проєктне навчання, навчання за мікрокваліфікаціями.

На сьогоднішній день цифровізація є не лише головною умовою організації освітнього процесу, а й основою життєдіяльності людини. Цифрова компетентність – одна з ключових компетентностей, визначених Рамковою програмою ЄС щодо оновлених ключових компетентностей, яка визначається як «впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства» [1].

Цифровізація професійної освіти впливає на забезпечення її якості. Саме вона пов'язана з майбутніми тенденціями ринку праці, серед яких:

– автоматизація: планується, що у найближчому майбутньому до 50% робочих місць буде замінено автоматизованими пристроями та штучним інтелектом;

– індустрія 4.0: новими професіями стануть тренери штучного інтелекту, дизайнери віртуальної та доповненої реальності, біоінженери, геноінженери, біоменеджери, аналітики інтернету речей, куратори персональних даних та дата-детективи, організаційні підривники, персональні освітні радники, розум-тренери, пілоти дронів, робоетики та ін.;

– гнучкість: значна залученість до роботи фрілансерів – працівників, що орієнтовані на гнучкий графік, мобільність та віддалену роботу [2].

Якщо говорити про розвиток цифрової компетентності учасників освітнього процесу, варто звернути увагу на потребу:

1) у забезпеченні освітнього закладу усіма необхідними цифровими пристроями для роботи у цифровому освітньому середовищі;

2) у систематичному підвищенні цифрової грамотності та цифрової культури учасників освітнього процесу.

До прикладу, з огляду на зазначене, однією з стратегічних цілей ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг» на 2021-2026 рр. є цифрова трансформація освітнього процесу, яка поєднує:

- поновлення (оновлення) бази цифрової техніки;
- створення STEM-лабораторії цифрового розвитку;
- створення електронної контент-бібліотеки навчальних та методичних матеріалів;
- сприяння підвищенню кваліфікації педагогічних працівників з інформаційно-цифрової компетентності;
- участь у грантовій обласній Програмі розвитку інформаційних, телекомунікаційних та інноваційних технологій в закладах освіти [3].

Аналіз діяльності ЗПО дає підставу стверджувати, що наразі професійна освіта зазнає реформування. Це передусім пов'язано з розширенням переліку освітніх послуг, а саме:

- надання послуг неформальної освіти;
- освіта дорослих;
- система здобуття та незалежного оцінювання повних і часткових професійних кваліфікацій (навчання за скороченими термінами).

Таким чином, сучасна професійна освіта, перебуваючи у стані трансформації, стає освітою нових можливостей й відкриває нові горизонти для здобувачів освіти – майбутніх кваліфікованих робітників, конкурентоспроможних на вітчизняному та світовому ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Освіта на основі життєвих навичок. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення: 28.09.2024).
2. Ринок праці України: сьогодення і тенденції майбутнього. URL: <https://eba.com.ua/rynok-pratsi-ukrayiny-sogodennya-i-tendentsiyi-majbutnogo/> (дата звернення: 28.09.2024).
3. Стратегія розвитку Вінницького ВПУ сфери послуг на 2021-2026 рр. URL: <https://vpusp.vn.ua/strategiya-rozvytku/> (дата звернення: 29.09.2024).

ВПЛИВ РОЗЛУКИ З БАТЬКАМИ-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ НА АКАДЕМІЧНУ УСПІШНІСТЬ ДІТЕЙ

Месянець В. В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Вплив розлуки з батьками-військовослужбовцями на академічну успішність дітей є складною та багатогранною проблемою, яка потребує ретельного вивчення в рамках сучасних українських реалій. Тривала відсутність одного з батьків, пов'язана з виконанням військового обов'язку, може значно впливати на психоемоційний стан дитини, її мотивацію до навчання та, як наслідок, на академічні досягнення.

Наше дослідження було спрямоване на вивчення цього взаємозв'язку в умовах триваючого військового конфлікту, з метою розробки ефективних стратегій підтримки дітей та забезпечення їхнього академічного прогресу навіть у складних життєвих обставинах.

Дослідження проводилося на базі загальноосвітньої школи в Київській області, розташованої відносно далеко від зони активних бойових дій, але все ж під впливом загальної напруженої ситуації в країні. У дослідженні взяли участь 50 учнів 8-11 класів, з яких 17 мали близьких родичів (зокрема, батька) у складі збройних сил. Методологія дослідження включала аналіз академічної успішності учнів за останні два семестри, проведення психологічного тестування та анонімне анкетування щодо самооцінки навчальної мотивації.

Для оцінки психологічного стану учнів ми використовували комплексний підхід, застосовуючи методику багатофакторного дослідження особистості Кеттелла [1] та «Шкалу тривожності» Тейлора [2]. Такий набір методик дозволив нам отримати більш повну картину психоемоційного стану учнів та його можливого впливу на навчальну діяльність.

Результати дослідження виявилися неоднозначними та спонукають до глибших роздумів про природу впливу стресових факторів на навчальну діяльність дітей. Аналіз академічної успішності показав, що серед 17 учнів з сімей військовослужбовців 7 учнів (41%) продемонстрували незначне підвищення середнього балу (на 0,2-0,4 пункти) порівняно з попереднім семестром. При цьому важливо зазначити, що 5 з цих 7 учнів були випускниками, які готувалися до ЗНО та ДПА, що могло бути додатковим стимулом для покращення успішності. Ще 6 учнів (35%) зберегли свій попередній рівень успішності з незначними коливаннями ($\pm 0,1$ бали), а 4 учні (24%) показали зниження успішності на 0,3-0,7 балів. У контрольній групі учнів, чий батьки не є військовослужбовцями, розподіл був дещо іншим:

30% покращили успішність, 45% залишилися на тому ж рівні, і 25% погіршили свої показники.

Психологічне тестування виявило підвищений рівень тривожності у більшості дітей з родин військовослужбовців. За шкалою Тейлора [2], 14 з 17 дітей цієї групи показали високий або дуже високий рівень тривожності, тоді як у контрольній групі такий рівень спостерігався лише у 11 з 33 дітей. Результати тесту Кеттелла [1] також вказували на підвищену емоційну нестабільність та схильність до інтроверсії у дітей, чії батьки перебувають на військовій службі.

Анкетування щодо самооцінки навчальної мотивації показало цікаві результати. Серед учнів з родин військовослужбовців 9 з 17 (53%) відзначили, що відчують підвищену відповідальність за свої навчальні досягнення, оскільки хочуть «не підвести» батьків, які перебувають на службі. Проте, зазначена підвищена відповідальність не завжди трансформувалася у кращі оцінки, що, на наш погляд, може свідчити про наявність внутрішнього конфлікту між бажанням досягти успіху та психоемоційним напруженням.

Важливо зазначити, що незважаючи на відносну віддаленість школи від зони бойових дій, фактор загальної напруженості все ж впливає на психологічний стан усіх дітей.

Під час проведення дослідження мали місце кілька епізодів нічних ракетних обстрілів, коли діти чули звуки роботи систем протиповітряної оборони. Зазначені події, безсумнівно, вплинули на загальний рівень стресу серед учнів, незалежно від наявності військовослужбовців у їхніх сім'ях.

Цікавим спостереженням стало те, що діти з родин військовослужбовців, попри вищий рівень тривожності, демонстрували кращі навички емоційної регуляції в стресових ситуаціях. На наш, зазначені діти могли розвинути більш ефективні механізми подолання стресу внаслідок необхідності адаптуватися до складної життєвої ситуації.

Однак, таке припущення потребує подальшого вивчення. Водночас, якщо воно підтвердиться, це може мати важливі імплікації для розробки програм психологічної підтримки дітей у подібних ситуаціях.

Отримані результати підкреслюють складність взаємозв'язку між психологічним станом дітей та їхньою академічною успішністю. Вони також вказують на необхідність індивідуального підходу до оцінки впливу стресових факторів на навчальну діяльність. Те, що загальна академічна успішність не зазнала значних змін, не означає відсутності впливу розлуки з батьками-військовослужбовцями на психологічний стан дітей.

На основі проведеного дослідження ми можемо зробити висновок, що вплив розлуки з батьками-військовослужбовцями на академічну успішність дітей є комплексним і неоднозначним. Хоча значного погіршення оцінок не виявлено, підвищений рівень

тривожності та емоційної нестабільності у даної групи дітей викликає занепокоєння. Згадані фактори можуть мати довгострокові наслідки для психологічного благополуччя та академічного розвитку дітей.

Враховуючи отримані результати, ми вважаємо за необхідне розробку та впровадження спеціальних програм психологічної підтримки для дітей з родин військовослужбовців. Такі програми повинні бути спрямовані на зниження рівня тривожності, розвиток навичок емоційної регуляції та стресостійкості. Крім того, важливо забезпечити додаткову підготовку вчителів та шкільних психологів для роботи з такими дітьми, щоб вони могли вчасно виявляти ознаки психологічного дистресу та надавати відповідну підтримку.

Наше дослідження також підкреслює важливість створення безпечного та підтримуючого шкільного середовища для всіх дітей, особливо в умовах загальної напруженості в суспільстві. Школа може і повинна стати місцем, де діти відчують стабільність та підтримку, незалежно від складності їхньої сімейної ситуації.

Важливо зазначити, що дане дослідження має певні обмеження, зокрема, невелику вибірку та фокус на одній школі. Для отримання більш повної картини необхідно провести масштабніші дослідження, які б охоплювали більшу кількість шкіл у різних регіонах країни. Також було б корисно провести лонгitudне дослідження, щоб оцінити довгострокові наслідки розлуки з батьками-військовослужбовцями на академічну успішність та психологічний стан дітей.

Крім того, ми вважаємо за доцільне в майбутніх дослідженнях приділити увагу вивченню механізмів подолання стресу, які розвивають діти в таких ситуаціях. Розуміння таких механізмів може допомогти у розробці більш ефективних стратегій психологічної підтримки не лише для дітей з родин військовослужбовців, але й для всіх дітей, які стикаються зі стресовими ситуаціями.

Підсумовуючи, можна сказати, що вплив розлуки з батьками-військовослужбовцями на академічну успішність дітей є складним і багатогранним феноменом, який потребує подальшого вивчення.

Хоча наше дослідження не виявило значних змін у оцінках, воно підкреслило важливість психологічної підтримки та створення сприятливого освітнього середовища для забезпечення довгострокового благополуччя та успішного розвитку дітей в умовах соціальної напруженості. Особлива увага має бути приділена розробці стратегій, які допоможуть дітям ефективно поєднувати високу навчальну мотивацію з емоційною стабільністю в складних життєвих обставинах.

Список використаних джерел:

1. Тест Кеттелла (16 RF-опитувальник). *Психологія*. URL: https://psychic.at.ua/publ/psikhodiagnostyka/diagnostika_temperamentu_i_kharakteru/test_kettella_16_rf_opituvalnik/13-1-0-56 (дата звернення: 25.09.2024).
2. Опитувальник «Шкала тривожності» (Шкала Тейлора, адапція М.М.Пейсахова). *Сайт шкільного психолога Кравець Тетяни Віталіївни*. URL: https://psi-school-one.at.ua/load/dopolnitelnoe_menju/diagnostichni_ji_material/opituvalnik_shkala_trivozhnosti_shkala_tejlora_adaptacija_m_m_pejsakhova/6-1-0-67 (дата звернення: 25.09.2024).

ПРОГРАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЖІНОК ДО КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ В ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Михайленко О. Ф., кандидат економічних наук,
*асоційована дослідниця Технологічного Університету Онтаріо, Канада,
експертка Агенції інноваційного підприємництва Евогранум, Україна*

Залучення жінок до кваліфікованих робітничих професій в Україні стало нагальною потребою через дефіцит робочої сили, спричинений війною та міграцією. Багато розвинених країн успішно реалізують програми, спрямовані на подолання гендерного дисбалансу в традиційно «чоловічих» професіях. Цей досвід є цінним для України, де залучення жінок допоможе відновлювати інфраструктуру, що регулярно руйнується, і підтримувати економіку. Мета цього дослідження — вивчити, як адаптація міжнародного досвіду може сприяти залученню українських жінок до кваліфікованих робітничих професій.

Міжнародний досвід залучення жінок до кваліфікованих професій

Канада активно підтримує жінок у кваліфікованих професіях через програми, як Women in Skilled Trades (WIST), що включає фінансову допомогу, наставництво та стажування. З 1991 року кількість жінок у цих професіях зросла з 3% до 7% [1]. Канадська модель також передбачає залучення індустріальних кластерів, що забезпечують навчання на робочих місцях і партнерство між бізнесом, державою та освітніми установами [2].

Німеччина пропонує ефективну дуальну систему освіти, де класні заняття поєднуються з практичною підготовкою на підприємствах. Цей підхід дозволяє жінкам набувати необхідних навичок і адаптуватися до виробничих умов, підвищуючи їхню присутність у таких професіях з 6% до 12% [3]. Ця модель особливо підходить для України, де потрібна тісна співпраця між освітніми та промисловими установами.

США підтримують програми Women in Apprenticeship and Nontraditional Occupations (WANTO) для залучення жінок у будівництво та інженерію, що включає стажування, догляд за дітьми та менторство [4]. Завдяки цьому підходу з 2015 року частка жінок у професіях зросла з 9% до 14% [5].

Австралія використовує стажування та наставництво для залучення жінок до професій, які включають зварювання та управління електрикою. З моменту впровадження програми у 1989 році кількість жінок у цих професіях зросла з 5% до 10%. Важливим аспектом цієї моделі є підтримка сім'ї та доступ до послуг, що сприяють зниженню бар'єрів для жінок [6].

Кластерний підхід у залученні жінок до кваліфікованих професій

Кластерний підхід є ефективним інструментом для залучення жінок до професій, бо дозволяє використовувати взаємодію між підприємствами, освітніми установами та іншими стейкхолдерами в галузі чи регіоні. Поняття кластеру, запропоноване Майклом Портером, підкреслює важливість географічної концентрації компаній, сервісів і навчальних установ для створення економічної вартості [7].

Німеччина використовує кластерний підхід у дуальній системі, де навчальні заклади та підприємства об'єднуються для одночасного навчання й практики. Ця система сприяє інтеграції жінок у технічні професії через підтримку підприємств та стажування безпосередньо на виробництві [8].

Швеція та Канада також активно застосовують кластерний підхід для підготовки жінок у технологічних і будівельних професіях. Наприклад, у шведських автомобільних кластерах, що включають такі компанії, як Volvo і Scania, жінкам надають стажування та кар'єрні можливості [9]. У Канаді кластери в таких галузях, як будівництво та енергетика, сприяють залученню жінок через підтримку і навчання, як-от WIST [2].

Адаптація кластерного підходу, наприклад, створення навчально-виробничих кластерів в Україні, може бути надзвичайно корисною. Вінницький кластер автоматичної та приладобудування [10] вже готовий підтримати пілотний проєкт із навчання та працевлаштування жінок, що дозволить оцінити ефективність кластерної моделі залучення жінок і виявити проблемні місця для масштабування в інших регіонах України.

Виклики та перспективи для України

Залучення жінок до традиційно "чоловічих" професій в Україні вимагає подолання культурних, економічних та інституційних бар'єрів. У суспільстві існують стереотипи, що обмежують можливості жінок у "чоловічих" професіях, а в умовах дефіциту робочих місць часто вважається правильним надавати чоловікам перевагу у праві на роботу, як свідчать опитування [11].

Економічна нестабільність та обмежене фінансування потребують залучення міжнародних партнерів і донорів для реалізації програм.

Інституційні бар'єри можуть уповільнювати процес впровадження нових програм, адже українська система професійної освіти потребує модернізації, особливо в частині співпраці з промисловістю, за моделями, відпрацьованими у країнах Заходу [2, 8, 9].

Рекомендації для України

- Фінансова підтримка та наставництво: Впровадження програм із фінансовою підтримкою та наставництвом для жінок, які прагнуть опанувати нову професію, є важливим елементом для успішної інтеграції жінок у кваліфіковані професії. Програми, як-от канадська

WIST, демонструють, що стипендії на навчання та наставництво від досвідчених фахівців значно підвищують шанси жінок на успіх та адаптацію в таких сферах.

- Пілотні проєкти та кластери: Залучення регіональних кластерів для створення пілотних програм навчання та працевлаштування жінок може забезпечити реальні приклади успішного впровадження та надати дані для подальшої масштабної реалізації. Кластерний підхід також дозволяє використовувати потенціал тісної співпраці між бізнесом, освітою та урядовими структурами для вирішення проблеми дефіциту кваліфікованої робочої сили

3. Культурно чутливі інформаційні кампанії: Зміна суспільного ставлення до жінок у традиційно "чоловічих" професіях є ключовою для довгострокового успіху програм із залучення жінок. Кампанії, що демонструють успішні історії жінок у таких сферах, а також пояснюють переваги для економіки та суспільства, допоможуть подолати культурні стереотипи та підвищити рівень підтримки серед населення.

4. Гнучкі умови праці: Гнучкість графіку роботи та забезпечення можливостей для догляду за дітьми є важливими для залучення жінок, особливо тих, хто має сімейні обов'язки. Надання таких умов дозволить більшій кількості жінок долучитися до кваліфікованих професій, що вимагатиме адаптації робочих процесів та підтримки з боку роботодавців.

5. Міжнародне співробітництво та підтримка: Співпраця з міжнародними організаціями та партнерство з приватним сектором можуть забезпечити необхідне фінансування та експертизу для впровадження програм на національному рівні. Це також дозволить Україні адаптувати найкращі практики з інших країн та створити власну стійку систему підтримки жінок у кваліфікованих професіях.

Висновок

Досвід економічно розвинених країн показує, що залучення жінок до кваліфікованих професій є реальним шляхом до пом'якшення кризи на ринку праці в умовах демографічних та соціально-економічних викликів. Для України, де війна створила дефіцит робочої сили в критично важливих галузях, таких як важка промисловість, транспорт, будівництво та енергетика, залучення жінок у ці професії може стати ключовим фактором стабілізації економіки та відновлення інфраструктури. Запровадження кластерного підходу, зокрема пілотних проєктів у промислових регіонах, може допомогти Україні адаптувати міжнародний досвід до власних умов. Системна підтримка, що включає фінансову допомогу, наставництво, зміни в робочих умовах та інформаційні кампанії, допоможе зменшити гендерний розрив у кваліфікованих професіях, зміцнюючи економічну стійкість країни. Таким чином, адаптація міжнародних практик залучення жінок до кваліфікованих

робітничих професій сприятиме не лише вирішенню проблеми дефіциту робочої сили, але й побудові гендерно збалансованої та конкурентоздатної економіки.

Список використаних джерел:

1. Australian Bureau of Statistics. Jobs in Australia. 2023. [Код доступу: (<https://www.abs.gov.au/statistics>)]
2. Canadian Apprenticeship Strategy: Women in the Skilled Trades Initiative. Government of Canada. Canada.ca, 2024. [Код доступу: (<https://www.canada.ca/en/employment-social-development>)]
3. Statistisches Bundesamt. Atypical Employment. DEStatis, 2024. [Код доступу: (https://www.destatis.de/EN/Home/_node.html)]
4. Price V. Women in Nontraditional Fields. 2020. [Код доступу: (<https://example.com/women-nontraditional-fields>)]
5. Institute for Women's Policy Research. A Just Future Begins with Bold Ideas. IWPR, 2023. [Код доступу: (<https://iwpr.org>)]
6. Graham G. Women in Skilled Trades. In: Report. Women's Enterprise Skills Training of Windsor Inc.: WEST Inc., 2021. [Код доступу: (<https://westofwindsor.com>)]
7. Porter M.E. Clusters and the New Economics of Competition. Harvard Business Review. Boston, 1998. [Код доступу: (<https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>)]
8. Wrede I. Germany's New Scheme to Bridge Skilled Labor Gap. DW, 2023. [Код доступу: (<https://www.dw.com/en/germanys-new-scheme-to-bridge-skilled-labor-gap/a-12345678>)]
9. Wennman M. Breaking the Barrier? Women's Career in a Male Dominated Profession: A Quantitative Study of the Swedish Armed Forces, 2024. [Код доступу: (<https://example.com/breaking-barrier-swedish-armed-forces>)]
10. Vinnytsia Automation and Instrument Making Cluster. VAIMC, 2024. [Код доступу: (<https://example.com/vinnytsia-automation-cluster>)]
11. Haerpfer C., Inglehart R., Moreno A., Welzel C., Kizilova K., Ponarin E., et al. World Values Survey: Round Seven – Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat, 2020. [Код доступу: (<https://www.worldvaluessurvey.org>)]

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Мількова-Толкачова А-В. С., здобувач вищої освіти ступеня магістр за спеціальністю
016 Спеціальна освіта (логопедія) Запорізького національного університету

Кучерак І. В., кандидат педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти Запорізького національного університету

У соціальній адаптації дитини в сучасному світі одну із найважливіших ролей відіграє рівень оволодіння зв'язним мовлення, оскільки мовленнєва діяльність є засобом засвоєння і передачі знань, думок і почуттів, побаченого і пережитого та способом адаптації у колективі. Порушення розвитку мовленнєвих та комунікативних здібностей – чи не найбільшою проблемою для осіб з розладами аутистичного спектру, у яких не лише труднощі набуття мовленнєвих навичок, а й розуміння та використання невербальної поведінки у комунікативній взаємодії. Саме тому стає очевидною необхідність дослідження розвитку комунікативних навичок у дітей дошкільного віку з РАС.

Окрім основних особливостей фізіологічного та психологічного розвитку діти з аутизмом мають порушення мовлення, не вміють налагоджувати соціальну взаємодію, підтримувати контакт з оточуючими, характеризуються труднощами у сприйнятті інформації та розумінні комунікативних ситуацій.

Для них властиві труднощі в розумінні навколишньої дійсності. Ці порушення можуть бути наслідком відсутності потреби у спілкуванні або підвищеного бажання уникати контактів. Однак, в основі недорозвинення комунікативного функціонування у дітей з аутизмом часто лежать невротичні хворобливі переживання, хронічне погане спілкування в ранньому дитинстві і відсутність сприятливих ситуацій для використання мови.

Значною мірою успішне формування загальної пізнавальної діяльності дитини залежить від того, наскільки вчасно надана допомога, навчена взаємодії та відсутній страх перед нею.

На думку К. Лебединської, О. Нікольської, аутизм насамперед пов'язаний з розладами емоційно-поведінкового спектру і виявляється як порушення можливості встановлювати адекватні афективні зв'язки. Труднощі можуть бути менш вираженими в спілкуванні з дорослими, і більш очевидними в контактах з іншими дітьми, причому спілкування з молодшими або старшими за віком дітьми часто проходить легше, ніж з однолітками, під час взаємодії з якими спостерігається ігнорування, «занурення» у себе, споглядання з боку тощо.

К. Лебединська, О. Нікольська розрізняють чотири види стану мовленнєвої сфери у дітей з РАС:

- Діти з I типом розвитку аутизму демонструють найяскравіші, порівняно з іншими групами, порушення розвитку: поведінка погано контрольована, мовлення відсутнє, можуть випадково вимовлятися окремі слова, що не спрямовані на комунікацію;

- Діти з II типом розвитку мають значну затримку у розумовому і мовленнєвому розвитку, а діти з III типом мають серйозну затримку мовного і мовленнєвого розвитку. Вони переважно використовують короткі, шаблонні фрази та кліше. Формується низка шаблонних форм поведінки, рухів і висловлювань, які не зустрічаються у нормотипових дітей;

- III тип характеризується високим мовленнєвим та інтелектуальним розвитком, проте, хоч ці діти володіють мовленнєвими формами, вони не здатні звертати увагу на реакції оточуючих у процесі спілкування, не вміють конструктивно взаємодіяти та мають нав'язливі захоплення, часто не здатні до навчання внаслідок порушення довільної діяльності;

- У дітей з IV типом порушена інтонація, мовлення нечітке, порушено розуміння мовлення інших людей

Підсумовуючи, зазначимо, що означена проблема особливо актуалізується в сучасних умовах. Адже зростає поширеність РАС, мовленнєвий розвиток дітей із РАС потребує комплексних рішень, кваліфікованої допомоги та раннього втручання. Порушена тема привертає увагу ще й тому, що мовленнєві порушення впливають на якість життя дитини із аутизмом. Вони можуть ускладнювати їм спілкування з іншими людьми, навчання та соціальну адаптацію. Відтак виникає потреба у пошуку нових рішень – інноваційних методик впливу.

Дослідження проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку з РАС може допомогти:

- Краще зрозуміти особливості мовленнєвого розвитку дітей з РАС;
- Розробити нові, більш ефективні методи допомоги дітям з РАС у розвитку мовлення;
- Покращити якість життя дітей з РАС та їхніх сімей.

Список використаних джерел:

1. Логвінова І. П. Формування комунікативної потреби дітей з аутизмом у невербальній взаємодії. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. С. 59-61.

2. Методики розвитку мовлення та спілкування [Електрон. ресурс.]. URL: http://www.autismspectrum.org.ua/index.php/relations_therapy_uk.html.
3. Пасєвіна О. А. Можливості інклюзивного навчання дітей з розладами аутистичного спектру. *Молодий вчений*. 2013. № 2 (02). С. 99-104
4. Розвиток мовлення аутичних дітей за методикою Л. Г. Нурієвої [Електрон. ресурс.]. URL: <http://dnz3.osvitakp.com.ua/index.php/metodychna-skarbnychka/446-rozvitok-movlennyaautichnikh-ditej-za-metodikoyu-nurievoji-l-g>
5. Тарасун В., Хворова Г. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом / За наук. ред. В. Тарасун К., 2004. 103 с.
6. Шутьженко Д. І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей. К. Слово, 2009. 381 с.

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ТА ЕРГОНОМІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАСІБ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Могильницький М. В., *методист*

Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області.

Систематизація та алгоритмізація виробничих процесів, застосування для їх опису теорії людино-машинних систем [3; 4; 5], зокрема використання інженерно-психологічних та ергономічних методів – важлива складова організації виробництва та навчального процесу кваліфікованих фахівців.

Для опису технологічних процесів може використовуватися ціла низка формальних методів: алгоритмічні (перш за все логічні схеми), за допомоги матриць (у т.ч. перетворень), графів тощо. Уводячи принцип типовості (уніфікації) математичних моделей ми передбачаємо використання готових (типових) моделей, які виведені для комбінацій технологічних операцій, що часто повторюються. Цей принцип формалізується зокрема через розкладання техпроцесу на типові одиниці функціонування (ТОФ) для певного технологічного процесу. Комбінації ТОФ називають типовими функціональними структурами (ТФС). ТОФ обираються для конкретного виду діяльності.

Передумовами цих підходів було дослідження людино-технічних систем в 1930–40-х рр. в межах психологічної школи біхевіоризму. Так в 1940-х роках в США та Великій Британії інженери та психофізіологи проводили дослідження можливостей людини-оператора для ефективного використання систем озброєння. Склався «інженерний» підхід до людини-оператора. Методами теорії керування встановили, що дії людини можна представити у вигляді передатної функції. Передатні функції, що співставляються до керуючих впливів людини, включають коефіцієнти пропорційності, час запізнення, константи, й характеризують адаптацію людини до сигналу. На той час в описовий спосіб досліджувалися й типові трудові операції – ТОФ в сьогднішній трактовці. Кібернетичні методи привернули уваги до алгоритмізації діяльності (зокрема трудової). Один з плідних методів – схеми Ляпунова (математичний метод), які були в подальшому розроблені Зараковським до операційно-психофізіологічного підходу. Для кількісної оцінки психофізіологічних особливостей операції запропоновані показники стереотипності і логічної складності. Системний (системно-структурний) аналіз приклав до трудових операцій А. Губинський та його послідовники [1;4, с.19–21].

Метод Ляпунова. Алгоритм розкладається не на послідовності операцій, а на великі блоки, формалізовані як оператори. Між такими операторами можливі переходи, що описуються через логічні умови та описом переходів (переадресацій) до тих чи інших операторів в алгоритмі. Після кожної логічної умови ставиться нумерована стрілка – що має певну мітку, наприклад «2» ($\uparrow 2$), спрямована вгору, а перед елементарним оператором, з яким пов'язана дана логічна умова, – стрілка того ж номера, але спрямована вниз ($\downarrow 2$). В алгоритмічному поданні складних процесів за Ляпуновим використовуються символи математичної логіки, теорії множин та інші спеціальні позначення. Спочатку метод Ляпунова використовувався для опису систем комп'ютерного програмування та керування, але згодом їм зацікавилися ергономісти, інженерні психологи (аналіз діяльності) та педагоги (розв'язання задач). Виділяють виконавчі (моторні блоки), еферентні (сприйняття та оцінка) та аферентні (внутрішньопсихічні акти) складові [5, с.138–146].

Метод Губинського. Для аналізу професійної діяльності виділяють основні завдання, що виконує людина в людино-машинній системі (ЛМС). Далі треба алгоритмізувати виконуваний завдання в різних режимах діяльності (штатному, аварійному), доходючи до рівня конкретних дій за різних умов. Для опису залучають опис виконання кожної дії в тривимірному просторі (повороти рук, нахили тулуба, голови і т. д.), «вписаність» в робоче середовище (методи ергономіки, антропології, 3D, тощо). Алгоритмізація проводиться на рівні функціональних одиниць діяльності (типових одиниць функціонування). Типові функціональні одиниці (ТОФ; іноді кажуть «блоки») наступні: робоча одиниця (виконання операцій) – з виділенням сенсорної та моторної складової, логічна одиниця (вибір), затримка (пауза), перехід до наступної одиниці алгоритму, діагностична одиниця (контроль налагодженості технічної системи), самоконтроль (контроль правильності виконання власних дій людиною). Можуть бути й інші ТОФ.

Нетривіальною складовою методу є операція «згортання», або еквівалентування, тобто перетворення одних ТФС в інші за певними критеріями ефективності. Часто це критерій мінімізації операцій, точності виконання, тощо. Після перетворення з'являється нова еквівалентна структура. Ідея методу «підглянута» з царини формальної логіки, де одна з практично важливих операцій – спрощення логічних формул, яка дає можливість описати висхідну систему еквівалентною формулою (системою), але більш простою, використовуючи закони алгебри логіки. Таке спрощення дозволяє оптимізувати технічні системи.

Формально цей метод описується наступним чином. Нехай $L = \{O_1, O_2, \dots, O_i, \dots, O_\ell\}$ – множина технологічних процесів. Будь-який техпроцес O_i може бути описаний за допомогою множини $\{ТОФ\} = \{O_1, O_2, \dots, O_i, \dots, O_\ell\}$ функціональних типових одиниць.

Множина $\{L\}$ породжує множину $\{ТФС\} = \{S_1, S_2, \dots, S_j\}$, елементами якої є типові технологічні операції, що часто повторюються $O_i \in \{ТОФ\}$ (\in -знак «належить»), і які складають процес $\{L\}$. З урахуванням обраного методу кількісної оцінки множини $\{L\}$ для сукупності ТФС, таких що для всіх $S_j \in \{L\}$ можна збудувати вектор еквівалентних характеристик $\overline{W}_S^j = [\{P_e\}^j, \{T_e\}^j, \{C_e\}^j]$, елементами якого є множини еквівалентних імовірнісних $\{P_e\}^j$ тимчасових $\{T\}^j$ і вартісних $\{C_e\}^j$ характеристик, що обчислюються з урахуванням усіх можливих результатів при виконанні S_j . Метод Губинського був розроблений в 1960-х рр. і спрямований на більш традиційне трактування алгоритму як послідовності операцій з переходами – як в тодішніх структурних мовах програмування (Pascal, Algol), як він описується мовою блок-схем. Метод Ляпунова ставить в центр розгляду оператор – замкнену функціональну сутність, що немає прямого співвідношення з мовами програмування. Він може описувати й неповні, «недовизначені» системи через різну деталізацію структури оператора. Ось чому його більше використовують для опису трудових операцій з більш неформальною, «людською» компонентою. Цей метод може бути поєднаним з об'єктивними формами опису і досліджень: фото- та відео фіксацією. Метод Губинського може бути зрозумілий ширше ніж простий опис формалізованих повторювальних операцій на виробництві. Спеціально створений навчальний процес, збудований за законами дидактики, може бути оцінений за певними критеріями успіху учбового процесу. Тому метод Губинського доцільно розглядати і як процедуру критеріального оцінювання (власне праці та навчанню праці) та побудови зворотних зв'язків в широкому контексті операційно-психофізіологічного підходу (навіть і загальної системи побудови рухів людини), що передбачає опору на психологічні ресурси людини; та ергономізацію праці – гармонізацію виробничого середовища.

В монографії Л.М. Богданова та В.Л. Аносова [1] досліджуються критерії безаварійного перебігу механічної обробки деталей різанням. Дослідження технологічних процесів різання дало змогу дійти висновку, про залежність процесу різання і, зокрема, залежність зношування і поломки інструмента від технологічних параметрів обробки є випадковими функціями. Використовуючи методологію в річищі методу Губинського були описані статистичні критерії безаварійної роботи верстатів з числовим програмним керуванням на основі технологічних параметрів (подачі, швидкість різання, розмірів деталей тощо). В центрі розгляду в авторів просторовий формальний об'єкт – металорізальний інструмент та його рух в просторі й відносно заготівлі. В моделі був розглянутий й алгоритмічний блок з обслуговування верстата робітником. В статті О.В. Маркової [2]

даються підходи до формалізації трудових операцій бульдозериста-меліоратора, але тут використаний метод Ляпунова.

Висновки. Розглянуті обидва метода доповнюють один одного, але для завдань методичного забезпечення навчання важливо наголосити на пошук за їх допомогою спільної науково-методичної платформи для алгоритмізації та формалізації ручної та автоматизованої праці, вивченню складанню у здобувача освіти навичок та вмінь, методичної наступності в навчанні – через конкретизацію певних ТОФ і ТФС – у рамках роботи як з ручним інструментом та верстатами без функції автоматичного керування, так і з програмами для верстатів з ЧПК (наприклад, через алгоритми мови «G-код»). Тобто приданню методам опису трудової діяльності педагогічного виміру.

Список використаних джерел:

1. Богданова, Л. М., Аносов В.Л. Моделювання технологічних систем механічної обробки деталей. Краматорськ : Друкарський дім, 2018. 175 с.

2. Маркова, О.В. Ергономічні дослідження будівельної та меліоративної техніки. *Вісник Національного ун-ту природокористування*. Вип 3(51). Серія технічні науки. С.130–136. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/6829/>

3. Прасоленко, О. В., Афанасьєва, І.А. Конспект лекцій з дисципліни «Ергономіка» (для студентів денної та заочної форм навчання: спец. 275 – Транспортні технології). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 58 с.

4. Сердюк, С. М. Ергономічні питання проектування людино-машинних систем : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. 334 с.

5. Трофімов, Ю. Л. Інженерна психологія: підручник. Київ.: Либідь, 2002. 264 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Молошний Р.М., магістрант,

*кафедра професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

Активний розвиток технічного прогресу все більше впливає на всі сфери суспільного життя, в тому числі й на систему вищої освіти України, що призводить до її модернізації та постійного розвитку.

Як наслідок даних процесів – зростання вимоги й до професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Майбутні педагоги повинні в ході навчального процесу набути не лише теоретичні знання, а й розвинути вміння та навички креативного мислення, навчитися комунікувати, співпереживати, знаходити нестандартні рішення.

З оновленням змісту освіти у закладах вищої освіти відбувається поступовий перехід до впровадження у навчальний процес активних форм навчання, зростання зацікавленості в інноваційних технологіях, в тому числі й в інтерактивних.

Пометун О.І та Пироженко Л.В. вважають «що сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учасників. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці)» [3, с. 9].

Сисоєва С.О. зазначала, «що інтерактивні технології містять великий розвиваючий та освітній потенціал, стимулюють розвиток при навчанні групах під час взаємодії учасників» [2, с. 5].

Активна взаємодія здобувача вищої освіти з викладачем, а також між самими здобувачами освіти, становить суть поняття «інтерактивне навчання».

Отже, інтерактивні технології – це організація освітнього процесу за допомогою системи способів, прийомів та методів, які засновані на постійній активності здобувачів освіти та постійній комунікації між викладачем та здобувачем освіти.

Інтерактивні технології, які застосовуються у навчальному процесі у вищій школі, поділяються на:

- інтерактивні технології корпоративного навчання;
- інтерактивні технології колективно-групового навчання;
- технології ситуативного моделювання;
- технології опрацювання дискусійних питань.

Викладач під час організації роботи зі здобувачами освіти може застосувати різноманітні інтерактивні методи, наприклад: організація тематичних занять, навчальних тренінгів, навчальних проєктів, проведення дискусій, моделювання ситуацій, створення освітніх ресурсів тощо. У процесі такого навчання викладач виступає як організатор, тренер, модератор, а здобувачі освіти є залученими до процесу пізнання, активно аналізують, обговорюють, порівнюють інформацію, обмінюються думками, ідеями та пропозиціями.

За допомогою інтерактивних технологій навчання активізується пізнавальна діяльність здобувачів вищої освіти, відбувається сприяння самостійному набуттю знань, самоорганізації, саморозвитку та самовдосконаленню майбутніх педагогів.

В умовах сьогодення (ведення військових дій на території України) використання інтерактивних технологій є важливим та необхідним аспектом, особливо при організації навчального процесу за дистанційною чи змішаною формою навчання. Легкість та зацікавленість у здобуванні знань та опануванні нового матеріалу, нестандартні підходи до організації навчання, орієнтація на здобувача освіти є тими елементами, які приваблюють молодь і популяризують інтерактивні технології у вищій школі.

Таким чином, застосування інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання розвивають уміння та навички спілкування, навчають працювати в команді, висловлювати власні ідеї та зважати на думки інших, сприяють вирішенню комунікативних та пізнавальних проблем, що значно підвищує ефективність підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн./ О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с: іл.
2. Сисоєва С. О. Інтерактивне навчання дорослих у системі післядипломної педагогічної освіти. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер. : Педагогіка. 2011. Т. 158, Вип. 146. С. 5-10. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2011_158_146_3.

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ
В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

*Муковіз О. П., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри дошкільної та початкової освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
Молодовська Ю. С., аспірантка кафедри педагогіки та освітнього менеджменту КЗВО
«Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»*

У контексті формування комунікативної толерантності серед здобувачів професійно-технічних закладах освіти в умовах інноваційного навчального середовища, імперативним є встановлення відповідних педагогічних умов. Ця необхідність обумовлена забезпеченням ефективної професійної підготовки, що вимагає інтеграції комунікативних навичок в освітній процес. Підходячи до визначення науково-педагогічного змісту поняття «умова», варто зазначити його полісемантичність. Згідно з Академічним тлумачним словником української мови, термін «умова» може бути інтерпретовано як необхідний фактор, який сприяє реалізації певних процесів або подій, створює фундамент для нормального функціонування різноманітних сфер діяльності, а також відіграє роль основоположних принципів або правил [1].

Як зазначається в праці А. В. Литвина, психолого-педагогічне дослідження не обмежується виключно філософським розумінням категорії «умова», а також залучає психологічний аналіз умов як комплексу причин, факторів та засобів, що сприяють розвитку особистості. В цьому контексті особлива увага приділяється мотивації, спрямованості особистості, її інтересам та нахилам, доступу до культурних цінностей, соціальному оточенню та організації освітньо-професійного середовища [6, с. 15].

І. А. Зязюн розглядає педагогічні умови як результат цілеспрямованого вибору та застосування освітніх елементів, включаючи зміст, методики та організаційні форми навчання, з метою досягнення встановлених дидактичних цілей [3, с. 123]. У контексті науково-педагогічних досліджень концепція «педагогічні умови» асоціюється з вирішенням широкого спектру освітніх проблем за умови створення відповідних умов, при цьому обґрунтування таких умов часто базується на суб'єктивному аналізі компонентів педагогічного процесу з точки зору дослідника [6, с. 30]. Це підкреслює багатоманітність підходів до визначення педагогічних умов, не дивлячись на відсутність універсально прийнятого визначення в науковому співтоваристві.

У нашому дослідженні, педагогічні умови формування комунікативної толерантності у здобувачів професійно-технічних закладів освіти відносяться до психолого-педагогічного типу. Цей тип умов характеризується функціональною спрямованістю на забезпечення взаємодії психологічних і педагогічних аспектів професійної підготовки. Така взаємодія спрямована на формування комунікативної толерантності у здобувачів, паралельно сприяючи розвитку їх соціально значущих та професійно важливих якостей. Основні напрямки цих педагогічних умов включають: виховання у студентів професійно-технічних закладів освіти усвідомлення необхідності комунікативної толерантності для ефективної професійної діяльності; стимулювання мотивації до її розвитку; інтеграцію відповідних комунікативних знань і навичок у методику навчання; організацію навчального процесу, який би був орієнтований на суб'єкта навчання; та залучення їх до процесу самовдосконалення як активних учасників професійної діяльності.

Згідно з В. О. Климчуком, педагогічні умови мають бути чітко визначені та реалізовані так, щоб кожен педагог міг їх ефективно впровадити у практику, а також щоб можливо було контролювати ефективність їхнього застосування. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях пропонується використовувати факторний аналіз як інструмент для детального визначення та аналізу педагогічних умов [4, с. 44]. Це дозволяє глибше зрозуміти, як різні чинники взаємодіють між собою та впливають на процес формування комунікативної толерантності, забезпечуючи таким чином більш цілісний та ефективний підхід до навчання і виховання студентів.

Проведений аналіз дав нам змогу обґрунтувати педагогічні умови формування комунікативної толерантності у здобувачів професійно-технічних закладів освіти в рамках інноваційного освітнього середовища:

1. Розвиток інклюзивного освітнього середовища. Це вимагає створення умов, за яких кожен здобувач професійно-технічного закладу освіти відчуває себе цінним і залученим членом навчального співтовариства, незалежно від своїх індивідуальних особливостей, культурного, етнічного чи соціального походження. Таке середовище сприяє вихованню поваги, емпатії та взаєморозуміння між студентами, формуючи основу для ефективної комунікативної взаємодії.

Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити рівний доступ до освітніх ресурсів для всіх здобувачів професійно-технічного закладу освіти. Це включає адаптацію навчальних матеріалів та технологій, що враховують різні способи сприйняття та навчання, а також забезпечення фізичної доступності освітніх приміщень для осіб з обмеженими можливостями. Крім того, важливою є підтримка різноманіття через розробку та впровадження навчальних програм та курсів, які відображають культурне та соціальне

розмаїття суспільства, сприяючи тим самим розвитку мультикультурної компетентності та комунікативної толерантності.

2. Застосування активних та інтерактивних методів навчання. Такі методи навчання не лише активізують здобувачів професійно-технічного закладу освіти, але й стимулюють глибше розуміння та прийняття культурного та індивідуального розмаїття серед учасників освітнього процесу.

Робота в малих групах є особливо ефективною, оскільки вона спонукає здобувачів до тісної взаємодії та співпраці, де кожен має змогу висловити свої ідеї та почути інших. Це допомагає формувати навички активного слухання, взаємоповаги та вміння працювати в колективі, які є ключовими для розвитку толерантного спілкування.

Проектне навчання, зі свого боку, залучає здобувачів професійно-технічного закладу освіти до розв'язання реальних задач або виконання проєктів, які мають практичне значення. Цей метод дозволяє інтегрувати знання з різних дисциплін, розвиваючи при цьому критичне мислення, креативність та здатність до інноваційного підходу в розв'язанні проблем. Під час роботи над проєктами студенти професійно-технічних закладів освіти навчаються не тільки респектувати різноманітні погляди, але й знаходити спільні рішення, що сприяє формуванню толерантності [2].

Рольові ігри та дискусії є ще одними ефективними інструментами, які дозволяють студентам «вжитися» в роль інших осіб, поглянути на ситуацію з різних точок зору та розвинути емпатію. Ці методи сприяють глибшому розумінню міжкультурних відмінностей та навчають конструктивно вирішувати конфлікти, ґрунтуючись на принципах взаємоповаги та взаєморозуміння.

Використання активних та інтерактивних методів навчання вимагає від викладачів високого рівня педагогічної майстерності, гнучкості та готовності до постійного самовдосконалення. Важливо, щоб освітній процес був організований таким чином, аби кожен здобувач професійно-технічного закладу освіти відчував свою залученість та цінність, що є основою для розвитку комунікативної толерантності та формування відкритого і позитивного освітнього середовища.

3. Інтеграція навчальних матеріалів, які сприяють розвитку комунікативної толерантності. Це передбачає не тільки використання спеціалізованих курсів та програм, але й інтеграцію відповідних аспектів у існуючі дисципліни, що вимагає від викладачів особливої уваги та творчого підходу до вибору та організації навчального процесу.

Включення в навчальний процес матеріалів, які висвітлюють питання культурної різноманітності та міжкультурної взаємодії, сприяє формуванню у студентів розуміння та поваги до культурних відмінностей. Це може бути реалізовано через спеціальні курси, які

охоплюють історію, культуру та традиції різних народів, тематичні лекції, присвячені міжкультурній комунікації, етикету, а також через інтеграцію цих аспектів у загальноосвітні предмети, такі як література, історія, соціологія.

4. Формування та підтримка міжкультурного діалогу в навчальному середовищі.

Це передбачає створення відкритого середовища, де кожен здобувач професійно-технічного закладу освіти має можливість виразити свою індивідуальність, ділитися власним культурним досвідом та вчитися на прикладах інших культур. Організація культурних заходів, тематичних дискусійних клубів, зустрічей з представниками різних культурних груп є ключовими інструментами досягнення цієї мети.

Культурні заходи, такі як фестивалі, виставки, концерти та кінопокази, можуть стати відмінною платформою для знайомства студентів з багатством різних культур. Вони дозволяють не лише побачити й відчути культурні особливості, але й стимулюють студентів до власних роздумів і обговорень, що сприяє глибшому розумінню та прийняттю культурної різноманітності.

Тематичні дискусійні клуби та дебатні гуртки, які фокусуються на актуальних міжкультурних темах, відіграють важливу роль у формуванні критичного мислення та відкритості у здобувачів професійно-технічного закладу освіти. Через обговорення різних поглядів та думок, вони навчаються аргументовано висловлювати свої ідеї, слухати та поважати думки інших, що є основою комунікативної толерантності [5].

Зустрічі з представниками різних культурних груп, включно з запрошенням гостей з різних країн, лекції від експертів у галузі міжкультурної комунікації, майстер-класи та інші подібні заходи можуть значно розширити культурний горизонт студентів. Вони надають унікальну можливість для безпосереднього спілкування та обміну досвідом, допомагаючи студентам краще зрозуміти специфіку та цінності інших культур.

Важливою умовою ефективності таких заходів є створення безпечного, підтримуючого середовища, де кожен здобувач може відчувати себе комфортно, висловлюючи свої думки та переконання без страху бути засудженим. Це сприяє не тільки особистісному зростанню та розвитку комунікативних навичок, але й формує глибоке розуміння важливості толерантності та міжкультурного діалогу в сучасному світі.

Розробка та впровадження цих умов передбачає глибокий аналіз існуючих педагогічних практик та інноваційних освітніх технологій, а також залучення передового досвіду для створення ефективної моделі навчання, заснованої на принципах толерантності та взаємоповаги.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : <https://sum.in.ua>. (Дата звернення: 13.09.2024).
2. Гладких Ж. Г. Формування толерантності як складової комунікативної компетентності викладача. *Наукові записи. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 177. Ч. 1. С. 112–116.
3. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. Педагогічна майстерність : підручник. 2-ге вид., доп. і переробл. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.
4. Климчук В. О. Факторний аналіз: використання у психологічних дослідженнях. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. Вип. 8. С. 43–48.
5. Лапа В. М. Формування комунікативної толерантності в умовах інклюзивного навчання. Херсон : Видавничий дім «Гельветика». 2019. С. 70–105.
6. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : на допомогу здобувачам наукового ступеня. Львів : СПОЛОМ. 2014. 76 с.

НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА У АСПЕКТІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМИ ТРЕТЬОГО РІВНЯ ОСВІТИ

Насакіна С. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук Одеського державного аграрного університету

Маєв А. П., кандидат державного управління, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук Одеського державного аграрного університету

У сучасному світі наукова співпраця, культурний обмін і глобальна комунікація вкрай важливі. Ключовим фактором для успішної участі в світовому науковому середовищі є знання англійської мови. Англійська мова стала універсальним засобом спілкування в багатьох сферах, включаючи бізнес, політику, освіту, медицину, тощо.

Але чому вивчення іноземних мов, особливо англійської, сьогодні є таким необхідним для здобувачів третього рівня освіти? І як неформальна та інформальна освіта можуть сприяти опануванню англійської мови?

У професійному та науковому світі знання іноземної мови може значно підвищити кар'єрні можливості. Володіння англійською підвищує можливість працевлаштування, особливо в транснаціональних корпораціях і галузях, таких як ветеринарна медицина, фармацевція, менеджмент, економіка, дослідження у галузі сільського господарства, тощо.

Володіння англійською мовою розширяє як професійні, так і особисті горизонти, а знання англійської мови на високому рівні сприяє більш чіткій та ефективній міжнародній взаємодії. Загальновідомо, що «стратегічною метою розвитку національної системи освіти є формування єдиного європейського освітнього та наукового простору» [1].

У той час як формальна освіта відіграє важливу роль, неформальна освіта часто настільки ж, якщо не більше, ефективна у вдосконаленні мовних навичок.

Неформальні та інформальні методи у освіті дозволяють здобувачам практикувати мову в контексті реального світу, роблячи досвід більш практичним і привабливим.

Ось кілька ефективних методів вивчення англійської мови:

1. Приєднання до англійськомовних курсів та онлайн-платформ: можна використовувати онлайн-платформи, такі як Duolingo, Babbel або Coursera, які дозволяють слідувати структурованому навчальному шляху у власному темпі. Завдяки онлайн-ресурсам здобувачі можуть вчитися з будь-якої точки світу у зручний для них час. Онлайн-платформа Coursera співпрацює з провідними світовими університетами та освітніми закладами, такими як Stanford University, Yale University, University of London, і надає доступ до їхніх програм.

Курси англійської мови на Coursera включають відеолекції, завдання, вікторини та форуми для обговорення, що робить процес навчання інтерактивним та цікавим.

2. Споживання медіа: прослуховування подкастів, перегляд телешоу та читання книг англійською дає цінний контакт із повсякденною мовою. Це також допомагає, наприклад, у збільшенні словникового запасу.

3. Спілкування з носіями мови є одним із найефективніших способів практикувати англійську мову. Це може статися через програми мовного обміну або онлайн-платформу Tandem.

4. Культурне занурення: вивчення англійської мови через фільми, книги та культурний контент покращує розуміння ідіоматичних виразів, сленгу та регіональних діалектів.

5. Читання наукових журналів за фахом англійською мовою: це відкриває здобувачам науковий стиль статей, лексику академічного письма.

6. Участь у міжнародних конференціях: це дає можливість практикувати навички аудіювання та мовлення, залишаючись у курсі останніх наукових досліджень.

7. Перегляд вебінарів та лекцій: багато міжнародних експертів проводять доповіді та презентації англійською мовою, що може бути чудовим ресурсом для вдосконалення як академічних, так і розмовних навичок.

8. Приєднання до англомовних дискусійних форумів: спілкування з колегами та професіоналами на онлайн-форумах, таких як ResearchGate або LinkedIn, що допомагає розвивати навички письма.

9. Приєднання до віртуального англомовного книжкового клубу, де обговорюють академічні чи неакадемічні тексти. Участь у літературних дискусіях покращить розуміння прочитаного та здатність чітко формулювати свої думки на складні теми. Такий формат також допомагає розвивати soft skills, такі як комунікація, лідерство та управління часом.

10. Дебати англійською мовою: дружні академічні дебати з іншими здобувачами або науковцями англійською мовою покращать критичне мислення та здатність захищати свої ідеї англійською мовою.

Отже, неформальна та інформальна освіта є важливим доповненням до формальної освіти для здобувачів третього рівня, оскільки дозволяє поглиблювати знання поза аудиторією, стимулює особистісний розвиток і мотивацію до самовдосконалення.

Переваги вивчення англійської мови виходять за рамки просто кар'єрного росту. Вивчення мови покращує також когнітивні здібності, концентрацію та творчі здібності.

Крім того, це покращує навички міжособистісного спілкування, оскільки спілкування іншою мовою заохочує більше цінувати власний мовний досвід і погляди людей з різних культур.

Список використаних джерел:

1. Москаленко В.Ф., Гульчій Л.П., Цехмістр Я.В., Аврахова Л.Я. Психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх лікарів і провізорів на англomовному відділенні. *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*. Збірник наукових праць. Вип.6. 2010. С.166-169.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ІГОР В РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Нефедова О. Г., студентка 2 курсу магістратури Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

У час складних випробувань, що випали на долю наших громадян, багато хто з них потребує психологічної допомоги. І фахівці різних напрямів успішно надають її у своїй роботі. Одним з сучасних інструментів є використання психологічних трансформаційних ігор (ПТІ).

Переваги використання ПТІ в роботі практичного психолога:

- дозволяють швидко виявити справжній запит клієнта,
- дозволяють м'яко обходити захисні механізми психіки, що скорочує шлях до результату,
- підходять для різних клієнтських запитів,
- можуть використовуватись як в груповій, так і в індивідуальній роботі,
- допомагають швидко знайти ключові пункти для подальшого більш глибокого опрацювання,
- можуть поєднуватися із різними психотерапевтичними практиками доповнювати їх,
- не потребують багато часу на освоєння методики використання і можуть бути швидко впроваджені у практичну роботу.

Важливою перевагою ігрових методів є можливість використовувати їх з різними категоріями запитів і клієнтів. Це робить ПТІ зручним інструментом допомоги в роботі практичного психолога. Але треба пам'ятати, що для його ефективного використання потрібні відповідні навички, навчання і адекватність у використанні. І найважливіше – ПТІ в жодному разі не є заміною психотерапевтичній роботі, а лише допоміжним інструментом для більш ефективної роботи.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ НА ОСВІТНІЙ ПЛАТФОРМІ ЗЗСО

Оксьоненко В. Г., *викладач кафедри іноземних мов Поліського національного університету*

На сучасному етапі розвитку суспільства мережа Інтернет відіграє важливу роль у процесі навчання. Це зумовлено високою ефективністю передачі інформації різних форм, які можуть успішно використовуватися в якості навчально-методичних засобів. У процесі використання Інтернет-ресурсів надаються необхідні навчальні посібники, електронні тести, інтерактивні системи та інші віртуальні навчальні засоби. Сьогодні Інтернет став невід'ємним інтерактивним засобом навчання з величезним інформаційним різноманіттям.

Засоби навчання - це джерело отримання знань, формування умінь. До них відносять наочні посібники, підручники, дидактичні матеріали, технічні засоби обладнання, навчальні кабінети, лабораторії, телебачення та інші засоби масової комунікації. Як засоби навчання можуть виступати реальні об'єкти, виробництво, споруди. Дидактичні засоби, як і методи, є частиною педагогічної системи і виконують в ній своє призначення [2, с. 10].

Вибір засобів навчання залежить від дидактичної концепції, цілей, змісту, методів і умов освітнього процесу. Під технічними засобами навчання розуміється сукупність технічних пристроїв із дидактичними забезпеченнями, що використовуються у навчально-виховному процесі для того, щоб пред'явити та обробити інформацію для його оптимізації. Технічні засоби навчання об'єднують декілька понять: технічні пристрої та дидактичні навчальні засоби, що відтворюються із залученням цих пристроїв [2, с. 10].

Сучасні медіа у більшості молоді переважають над традиційними засобами пізнання оточуючого світу. Вони є їхнім світом, віртуальною реальністю, де все найгірше та найкраще може або створюватися, або знищуватися. На сучасному етапі Інтернет – дуже потужний канал здійснення інформаційного впливу, він формує систему цінностей, світогляд молоді. Таким чином, пріоритетне завдання освіти полягає у формуванні в учасників педагогічного процесу якомога вищого рівня інформаційної культури [3, с. 135].

Залучені в практику викладання ІМ вчителі можуть отримати будь-який вид інформації в Інтернеті. Інтернет також забезпечує відповідь на практично будь-яке питання. Більшість вчителів вважає, що вони можуть отримати багато користі з використання Інтернет ресурсів. Інтернет використовується як спосіб отримання інформації, відновлення знань або обміну досвідом з іншими викладачами з інших країн. Упровадження Інтернету до освітнього процесу здатне забезпечити в умовах Нової української школи (НУШ) якісно новий етап розвитку [4, с. 136-137].

Інтернет надає практично необмежені можливості використання персонального комп'ютера в різних сферах людської діяльності в т. ч і при вивченні німецької мови. Це може бути і проведення вільного часу (листування, участь в обговореннях, пошук і читання інформації, що цікавить), і професійної діяльності (участь в online конференціях, переговорах, укладання угод, дистанційне навчання). Використання Інтернету в освіті дозволяє, зокрема, навчатися великій кількості людей, застосовувати постійно оновлюючу інформацію.

Новітні інформаційні технології в навчанні дозволяють активніше використовувати науковий та освітній потенціал провідних університетів та інститутів, залучати кращих викладачів до створення курсів дистанційного навчання, розширювати аудиторію учнів. Глобальна мережа - унікальне середовище для навчання, оскільки тут можна знайти велику кількість інформації на будь-яку тему і вступити в контакт з носіями мови. Інтернет виступає і як засіб навчання і як мета навчання, так як створює потребу в спілкуванні ІМ [2, с. 10].

Сучасні інформаційні та комунікаційні технології проникли в усі сфери суспільного життя. Поруч із глобалізацією дослідниками відзначається новий вектор в здійснюючій нині трансформації суспільного ладу – його віртуалізація, під якою розуміється поступовий перехід основних видів діяльності до віртуального простору мережі Інтернет. Комунікативну активність осіб масово переносять на взаємодії в онлайн режимі. Це стосується комунікацій у всіх сферах життя. Освіта, як один з найбільш важливих видів людської активності не може стояти осторонь від цього процесу.

Одним з ключових проявів процесу віртуалізації суспільства в контексті освіти є тенденція дигіталізації освіти і зокрема, виникнення онлайн-навчання, коли викладач і учень вже не комунікують між собою безпосередньо, а лише за допомогою технічних засобів. Онлайн-освіта сьогодні – це найбільш характерний прояв процесу дигіталізації навчання в епоху загальної віртуалізації суспільства і загального поширення інформаційних технологій. Тому вивчення їх впливу на суспільство і вищу школу слід вважати актуальним завданням сьогоdnішнього дня.

Телебачення і комп'ютер стали символами сучасності. З одного боку, людина може, сидячи перед екраном, збирати інформацію практично з будь-якого питання з усього світу, завантажувати в пам'ять комп'ютера різні зображення, аудіозаписи, посилати електронну пошту і обмінюватися інформацією з іншими користувачами Інтернету. Сучасні медіа відкривають небачені можливості звернення до великих культурних і інтелектуальних ресурсів, таких як: музика, живопис, література, наука, філософія, політика. Те, що в минулому вимагало відповідну освіту, соціальний статус, вільний час та матеріальні засоби, то відтепер починає бути загальнодоступним [1, с. 92].

Отже, можна сказати, що в даний момент ми спостерігаємо перехід від репродуктивної парадигми освіти до креативної. Можливим цей перехід стає тільки завдяки безперервній взаємодії людини, технологій та суспільства. Завдяки розвитку технологій сьогодні можлива повноцінна реалізація онлайн освіти - це перший етап становлення креативної парадигми. Поки ще не позбавлений недоліків, але вже цілком конкретний, який працює і приносить користь.

Список використаних джерел:

1. Жуковська Д.В. Навчання гуманітарних дисциплін старшокласників загальноосвітньої школи засобами Інтернет-ресурсів. *Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць*. За ред. І.Ф. Прокопенка, В.І. Лозової. Харків: Цифрова друкарня №1, 2012. С. 3-8.
2. Паламарчук В. Ф. Барановська О. В. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 60-66.
3. Писанко М. Віртуальне навчальне середовище ІVУ як засіб фахової підготовки усних перекладачів. *Іноземні мови*. 2021. № 1. С. 46-51.
4. Пономарьова О.І. Організація роботи студентів на практичних заняттях з іноземної мови у вищих навчальних закладах. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2009. № 5. С. 142- 147.

МІСЦЕ КОМП'ЮТЕРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Опанасенко В. П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та технології сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Необхідність організації освітнього процесу за дистанційною або змішаною формою навчання в ЗВО спонукала викладачів до більш широкого впровадження цифрових технологій у постановку навчального експерименту. Це дозволило скоротити терміни проведення експериментальних вимірювань та обробку даних для здобувачів освіти, але збільшила навантаження самого викладача у зв'язку з підготовкою та розробкою як самих засобів навчання так і їх методичного супроводу. Але така інтенсифікація дозволила більш динамічно моделювати досліджувані явища у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання з технічних дисциплін.

Враховуючи особливості професійної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання та спираючись на особистий досвід їх професійної підготовки, можна пропонувати більш ефективні методи навчання засобами інноваційних технологій. Тому в процесі їх професійної підготовки доцільно поряд з традиційними методами навчання інтегровано використовувати й комп'ютерне моделювання будь-якого виду (концептуальне, інформаційне, структурно-функціональне, математичне та імітаційне) [6].

Під концептуальним комп'ютерним моделюванням розуміють системи уявлень у свідомості майбутніх фахівців про досліджуваний об'єкт. Такі моделі створюються на основі вже існуючих знань про об'єкт, його властивості, характеристики або на основі досвіду суб'єкта і побудованої ним аналогії чи логічних висновків. У системі професійної підготовки такі моделі використовують для вивчення процесів і систем управління.

Інформаційне комп'ютерне моделювання засновано на використанні інформаційної моделі, яка є багатовекторною за характером завдань (бази даних, інформаційно-пошукові системи, автоматизовані системи управління (АСУ), системи автоматизованого проектування (САПР) тощо) та за рахунок великого вибору спеціальних мов. Особливістю використання таких моделей є застосування відносно нескладних алгоритмів пошуку та вибору даних за відповідними ознаками, їх сортування, що робить такі моделі вузькоспеціалізованими. Як правило в системі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання їх доцільно застосовувати в процесі вивчення дисциплін пов'язаних з інформаційними технологіями, комп'ютерною графікою та WEB-технологіями, наприклад:

«Інженерна та комп'ютерна графіка», «Нові інформаційні технології», «Цифрові технології в професійній діяльності педагога» тощо.

Наступним видом є структурно-функціональне комп'ютерне моделювання, яке характеризується умовним образом оригінального об'єкта, їх системи чи процесів, описаних за допомогою взаємопов'язаних таблиць, блок-схем, рисунків, графіків, діаграм, анімацій тощо. За допомогою такого виду моделювання будують графічні або графоаналітичні моделі які створюються засобами комп'ютерної графіки.

До графічних моделей відносяться графіки, діаграми, схеми, які можна використовувати в процесі вивчення будь-яких фахових дисципліни «Трактори та автомобілі», «Правила дорожнього руху та безпека руху», «Сільськогосподарські та меліоративні машини», «Паливо та мастильні речовини» тощо. Такі моделі носять абстрактний характер всіх своїх структурних компонентів, які повинні представляти собою формально описані елементи.

Графоаналітичні моделі структурно-функціонального комп'ютерного моделювання включають в себе різні геометричні конструкції або їх інтерпретації, тобто всі види існуючих графіків. Їх застосовують вчені як інструмент на етапі формування будь-якої (аналітичної, алгоритмічної чи імітаційної) моделі. На сьогодні використання таких моделей за допомогою комп'ютерних засобів найбільш доцільно під час вивчення майбутніми педагогами професійного навчання таких дисциплін, як: «Технічна механіка», «Загальна електротехніка», «Електропривод і використання електроенергії в сільському господарстві» та ін.

Під імітаційним комп'ютерним моделюванням вчені розуміють спеціальну форму ідеальної математичної моделі, за якою досліджують об'єкт, систему об'єктів, процеси, алгоритми їх функціонування, що наближені за своєю характеристикою до оригіналу, а також зовнішні впливи на їх. Р. Горбатюк, І. Павх та І. Луцик вважають, що імітаційне моделювання є тим засобом поліпшення професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, який максимально наближають реальну ситуацію, сприяють формуванню в студента професіоналізму [1, с. 147]. Цей вид моделювання в системі професійної освіти доцільно використовувати в процесі вивчення дисциплін «Технічна механіка», «Загальна електротехніка», «Електропривод і використання електроенергії в сільському господарстві», «Автоматизація технологічних процесів в АПК» та ін.

Більшість дослідників під комп'ютерним моделюванням розуміють процес побудови математичної моделі об'єкта чи процесу з метою його подальшого вивчення й аналізу. Під математичною моделлю розуміють будь-який математичний опис, що відображає з необхідною точністю структуру або процес функціонування реальної системи у відповідних

умовах. Наразі для вчених математичне моделювання є незамінним під час проєктування і впровадження сучасних науково-технічних новацій. Його поєднання з комп'ютерним експериментом підвищує ефективність та якість наукових досліджень, полегшує та прискорює моделювання складних об'єктів і процесів [3; 4; 5; 6].

Процес математичного моделювання характеризується такими категоріями як гіпотеза, індукція, дедукція, абстрагування, аналогія [3]. Враховуючи це, здатність будувати математичні моделі доцільно розглядати як важливу умову формування професійної компетентності високого рівня професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

У процесі вивчення дисциплін циклу професійної підготовки метод математичного моделювання нами широко використовується у процесі лабораторних та навчально-наукових досліджень, під час виконання розрахунково-практичних завдань тощо. Доцільність використання такого методу пояснюється тим, що він надає можливість вивчати об'єкти або процеси, дослідження яких складно забезпечити традиційним натурним експериментом [2]. Наприклад, у процесі вивчення дисципліни «Електропривод та використання електроенергії у сільському господарстві» цей метод використовується на лабораторних заняттях під час дослідження робочих та аварійних режимів електричних машин; пуско-захисної апаратури на аварійних режимах роботи або у разі перевантаження обладнання; технологічних процесів післязбиральної обробки зерна; роботи механізмів автоматичного водіння сільськогосподарської техніки тощо.

Ми вбачаємо майбутнє за розумним поєднанням натурального та комп'ютерного експерименту. Добираючи засоби комп'ютерного моделювання, які використовуються у процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання необхідно враховувати відповідність їх дидактичним принципам.

Список використаних джерел:

1. Горбатюк Р. М., Павх І. І., Луцик І. Б. Застосування інформаційних технологій у процесі професійної підготовки інженерів-педагогів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка.* № 7 2006. С. 144–149.

2. Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В., Росновський М. Г., Ігнатенко Г. В., Вовк Б. І., Опанасенко В. П., Самусь Т. В., Ігнатенко О. В. *Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу* : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 221 с.

3. Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Реалізація проектної технології під час вивчення педагогами професійного навчання технічних дисциплін циклу професійної підготовки. *Наукові інновації та передові технології (Серія «Педагогіка»)*. 2022. № 9(11) С. 167-178.

4. Самусь Т. В. Особливості організації самостійної роботи педагогів професійного навчання під час вивчення дисципліни «Електропривод та використання електроенергії в сільському господарстві». *Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Глухів, 21 жовтня 2022 р.)* м. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2022. С. 286 – 290.

5. Самусь Т. В., Опанасенко В. П. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання засобами комп'ютерного моделювання. *«Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка»)*, № 6 (40), 2024. С. 415 – 426.

6. Vitalii Opanasenko, Tetiana Samus. Model of formation of research competence of teachers of professional education in the process of their professional training. *Innovative approaches to ensuring the quality of education, scientific research and technological processes: Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology / Edited by Magdalena Gawron-Łapuszek, Yana Suchukova. Katowice: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2021, 779-786 c.*

**ВПЛИВ САМООЦІНКИ ЗДОБУВАЧІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ
НА ЇХ АКАДЕМІЧНУ УСПІШНІСТЬ ТА РІВЕНЬ ДОМАГАНЬ**

Пахомов І. В., старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Костіна Ю. А., старша викладачка Миколаївського професійного промислового ліцею

Самооцінка відноситься до ядра особистості юнака і суттєво впливає на його поведінку. Це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця в соціумі. Вона є важливим регулятором поведінки та впливає на ефективність діяльності юнака і подальший розвиток його особистості. Рівень домагань – це ступінь труднощів цілей, які він ставить перед собою. Отже, рівень домагань можна розглядати як реалізацію юнацької самооцінки.

В працях українських та зарубіжних вчених І. Бежа, Л. Бороздіної, І. Булах, І. Кона, Г. Костюка, С. Максименка, В. М'ясищева, Р. Павелківа, К. Платонова, Н. Побірченко та інших розкриті проблеми становлення самооцінки й рівня домагань особистості в процесі розвитку її свідомості та самосвідомості, але її вплив на рівень домагань та навчальну успішність здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) вивчений недостатньо.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування й експериментальне вивчення зв'язку самооцінки, навчальної успішності та рівня домагань здобувачів П(ПТ)О.

Завдання дослідження: теоретичний аналіз літератури з проблеми вивчення взаємозв'язку рівня домагань, навчальної успішності та самооцінки в юнацькому віці; експериментальне дослідження взаємозв'язку самооцінки, академічної успішності та рівня домагань здобувачів П(ПТ)О.

У дослідженні самооцінки брало участь 45 здобувачів П(ПТ)О Миколаївського професійного промислового ліцею за професією «Кухар-кондитер» юнацького віку. За гендерною ознакою переважають дівчата (55%), хлопців дещо менше (45%). За віком переважають особи 17 років (44%) та 16 років (33%), осіб 18 років значно менше (20%), і лише одна особа має вік 20 років (2%). За рівнем академічної успішності половина здобувачів освіти мають середній рівень (50%), третина (36%) – достатній, і лише кілька осіб – високий та початковий рівень (по 7% відповідно).

З метою дослідження самооцінки здобувачів П(ПТ)О застосовувалися наступні психодіагностичні тестові методики: «Дослідження самооцінки підлітка» (Г. Казанцева) та «Методика Дембо-Рубінштейн» (модифікований варіант М. Парафіян). Методика вивчення самооцінки Дембо-Рубінштейн» (модифікований варіант М. Парафіян) дозволяє визначити рівень домагань та самооцінки особистості за наступними шкалами: «Розум, здібності», «Характер», «Авторитет у однолітків», «Умілі руки», «Зовнішність» та «Впевненість у собі».

За методикою «Дослідження самооцінки підлітка» (Г. Казанцева) переважають здобувачі П(ПТ)О з адекватною самооцінкою (60%), значно менше осіб із завищеною (22%) та заниженою самооцінкою (18%).

Результати аналізу середніх показників рівня домагань за методикою Дембо-Рубінштейн свідчать про переважання серед здобувачів П(ПТ)О осіб з середнім рівнем домагань (40%), третина здобувачів мають дуже високий (29%) та середній (29%) рівень домагань, особа з низьким рівнем домагань лише одна (2%), серед досліджуваних здобувачів П(ПТ)О третина мають високий її рівень (33%), третина – середній рівень (33%), незначна частка (15%) – дуже високий та низький рівень (19%). Тобто, більшість здобувачів мають адекватну самооцінку (66%).

Серед досліджуваних здобувачів П(ПТ)О переважали особи з високим та середнім рівнем домагань та самооцінки (69% та 66% відповідно), осіб з дуже високим рівнем домагань вдвічі більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (29% та 15% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки в десять разів більше, ніж осіб з таким рівнем домагань (19% та 2%), що свідчить про адекватну загальну самооцінку переважної більшості досліджуваних та її деяке відставання від рівню домагань. Психологічної допомоги потребують деякі здобувачі з низькою самооцінкою.

За шкалою «Розум-здібності» переважали особи з дуже високим та високим рівнем домагань та самооцінки (73% та 44% відповідно), осіб з дуже високим рівнем домагань вчетверо більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (49% та 11% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки в чотири рази більше, ніж осіб з таким рівнем домагань (22% та 5%), що також свідчить про адекватну інтелектуальну самооцінку більшості досліджуваних та її відповідність рівню домагань.

Аналогічні показники отримані і за іншими шкалами. Так, за шкалою «Характер»: переважали особи з дуже високим та високим рівнем домагань та самооцінки (60% та 35% відповідно), осіб з дуже високим рівнем домагань трохи більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (29% та 20% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки трохи більше, ніж осіб з таким рівнем домагань (32% та 27%). За шкалою «Авторитет» також переважали особи з дуже високим та високим рівнем домагань та самооцінки (50% та 42% відповідно),

осіб з дуже високим рівнем домагань трохи більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (37% та 22% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки трохи менше, ніж осіб з таким рівнем домагань (27% та 30%).

За шкалою «Умілі руки» також переважали особи з дуже високим та високим рівнем домагань та самооцінки (86% та 49% відповідно), осіб з дуже високим рівнем домагань вдвічі більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (55% та 29% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки у вісім разів більше, ніж осіб з таким рівнем домагань (16% та 2%). За шкалою «Зовнішність» також переважали особи з дуже високим та високим рівнем домагань та самооцінки (64% та 55% відповідно), осіб з дуже високим рівнем домагань вдвічі більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (40% та 24% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки втричі більше, ніж осіб з таким рівнем домагань (27% та 10%).

За шкалою «Впевненість у собі» також переважали особи з дуже високим та високим рівнем домагань та самооцінки (76% та 60% відповідно), осіб з дуже високим рівнем домагань трохи більше, ніж осіб з таким рівнем самооцінки (52% та 40% відповідно), тоді як осіб з низьким рівнем самооцінки в одинадцять разів більше, ніж осіб з таким рівнем домагань (24% та 2%).

Результати кореляційного аналізу за допомогою коефіцієнтів парної кореляції Пірсона виявили значний рівень зв'язку між самооцінкою та рівнем домагань за шкалами: «Авторитет серед однолітків» (0,59), «Зовнішність» (0,70), «Впевненість у собі» (0,57). Це свідчить про тісний зв'язок самооцінки здобувачів П(ПТ)О та їх рівня домагань: при високій самооцінці зростає і рівень домагань, і навпаки.

Також виявлено тісний зв'язок між самооцінкою за шкалами «Умілі руки» та «Розум та здібності» (0,62), «Умілі руки» та «Характер» (0,63), «Впевненість у собі» та «Розум та здібності» (0,61), «Впевненість у собі» та «Умілі руки» (0,63). На наш погляд, висока самооцінка за шкалою «Умілі руки» означає наявність у здобувачів П(ПТ)О сформованих професійних компетентностей, які формуються та проявляються під час занять з професійно-практичної підготовки. Це також свідчить про високий рівень розвитку у них кулінарних здібностей, що проявляється у високій самооцінці за шкалою «Розум та здібності». Має місце зворотна тенденція: низька самооцінка за шкалою «Умілі руки» тягне за собою і низьку самооцінку за шкалою «Розум та здібності».

Тісний зв'язок між самооцінкою за шкалами «Умілі руки» та «Характер» (0,63), на наш погляд, свідчить про тісний зв'язок професійних навичок з деякими рисами характеру: наполегливістю, працелюбністю, дисциплінованістю, сумлінністю тощо. Також тісний зв'язок між самооцінкою за шкалами «Впевненість у собі» та «Розум та здібності» (0,61), а також за шкалами «Впевненість у собі» та «Умілі руки» (0,63) вказує на прямо пропорційний

зв'язок між рівнем інтелекту, комунікативних, організаторських та професійних здібностей та навичок здобувачів П(ПТ)О та рівнем їх впевненості у собі.

Також кореляційний аналіз показав наявність тісних зв'язків рівня домагань юнаків між наступними шкалами: «Умілі руки» та «Розум та здібності» (0,58), «Умілі руки» та «Характер» (0,57), «Впевненість у собі» та «Умілі руки» (0,72). Аналогічні показники ми отримали і для показників самооцінки за аналогічними шкалами, що свідчить про тісні зв'язки між рівнем самооцінки та рівнем домагань здобувачів П(ПТ)О.

Таким чином, серед досліджуваних здобувачів П(ПТ)О Миколаївського професійного промислового ліцею переважають дівчата віком 17 років із середнім рівнем академічної успішності. За методикою «Дослідження самооцінки підлітка» (Г. Казанцева) переважають здобувачі П(ПТ)О з адекватною самооцінкою (60%), значно менше осіб із завищеною (22%) та заниженою самооцінкою (18%). Серед досліджуваних здобувачів П(ПТ)О переважали особи з високим та середнім рівнем домагань та самооцінки (69% та 66% відповідно), що свідчить про адекватну загальну самооцінку переважної більшості досліджуваних та її деяке відставання від рівню домагань.

Результати кореляційного аналізу за допомогою коефіцієнтів парної кореляції Пірсона виявили значний рівень зв'язку між самооцінкою та рівнем домагань здобувачів П(ПТ)О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Петренко Ю. О., здобувачка спеціальності «Початкова освіта» Житомирського державного університету ім. Івана Франка

Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до формування комунікативної компетентності молодших школярів – це складний і багатогранний процес, який вимагає не лише глибоких теоретичних знань, а й практичних навичок та розвинених особистісних якостей. Майбутній вчитель повинен мати глибоке розуміння психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку, володіти сучасними теоріями комунікації та знати різноманітні методики розвитку мовлення. Крім того, він має опанувати технології інтерактивного навчання, які дозволяють зробити навчальний процес цікавим та ефективним, а також вміти створити в класі атмосферу довіри та відкритості, де кожен учень почуватиметься комфортно. Важливими особистісними якостями вчителя є емпатія, тобто здатність співпереживати іншим, вміння слухати і чути своїх учнів, терпіння, яке дозволяє знайти індивідуальний підхід до кожної дитини, креативність, що сприяє розробці цікавих і нестандартних навчальних завдань, та постійне прагнення до самовдосконалення, адже освітня галузь постійно розвивається.

Комунікативна компетентність (від лат. *communico* – роблю загальним, зв'язую, спілкуюся і *competens* (*competentis*) – здатний) означає сукупність знань про норми і правила ведення природної комунікації – діалогу, суперечки, переговорів та ін. [1]. Саме формування цієї компетентності є однією з головних завдань сучасної освіти.

У контексті сучасної освіти, де все більший акцент робиться на розвитку м'яких навичок, таких, як комунікація, критичне мислення та співпраця, роль вчителя значно змінюється. Відходячи від традиційної ролі передавача знань, сучасний педагог стає організатором навчального процесу, який стимулює активну діяльність учнів. Саме вчитель як фасилітатор створює умови для розвитку комунікативної компетентності в дітей, забезпечуючи їхню успішну соціальну адаптацію та академічну успішність. Вчитель початкової школи – це не просто передавач знань, а й наставник, друг і перший орієнтир у світі знань. Його роль у житті дитини важко переоцінити, адже саме в початковій школі закладаються основи особистості, формуються світогляд, цінності та вміння.

У науковій літературі підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування комунікативної компетентності учнів розглядається в межах таких підходів [2]:

- *професіографічного* – дозволяє визначити ключові компетентності вчителя, необхідні для успішної роботи в цьому напрямку;
- *діяльнісного* – фокусується на активній ролі учня в процесі навчання і розвитку комунікативних навичок;
- *компетентнісного* – орієнтований на формування в учнів комплексу знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної комунікації;
- *технологічного* – передбачає використання сучасних технологій і інноваційних методів навчання для розвитку комунікативних компетентностей.

На нашу думку, у процесі підготовки студентів – майбутніх учителів початкової школи важливо, щоб вони усвідомили, що комунікативні навички, основи умінь соціальної взаємодії, що закладаються в дітей вже починаючи з раннього віку, саме в молодшому шкільному віці зазнають суттєвого розвитку та супроводжуватимуть дитину протягом усього життя. Саме тому вчитель має так організувати діяльність дітей, щоб вона найповніше сприяла розвитку їх комунікативної компетентності. Для цього вчитель:

1. Створює сприятливе комунікативне середовище в класі, де діти почувають себе в безпеці і можуть вільно висловлювати свої думки. Зокрема, використовує інтерактивні технології, які сприяють розвитку зв'язного мовлення, умінь аудіювання, читання і письма.

2. Надає зворотній зв'язок, допомагаючи дітям усвідомити свої досягнення і прогалини у знаннях, підказує, над якими проблемами потрібно працювати.

3. Демонструє модель ефективної комунікації: фігура вчителя для дітей слугує прикладом ефективної комунікації, адже педагог своєю комунікативною поведінкою виступає живим прикладом для дітей, як правильно висловлювати свої думки, слухати інших і вирішувати конфлікти.

4. Співпрацює з батьками, щоб забезпечити послідовність та єдність підходів у вихованні дитини і допомогти їй розвивати комунікативні навички поза школою.

У процесі формування в молодших школярів комунікативної компетентності вчитель повинен мати в своєму арсеналі різноманітні методи і прийоми, серед яких: читання вголос, розповіді, дискусії, рольові ігри, проєктна діяльність, *storytelling*, різноманітні ігрові та інтерактивні вправи. Безперечно, це вимагає глибокого розуміння теоретичних основ методики, сформованої педагогічної майстерності, власного педагогічного почерку.

Шляхи вдосконалення підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування комунікативної компетентності молодших школярів потребують комплексного підходу. Важливим компонентом підготовки є організація педагогічної практики в реальних шкільних умовах, де студенти можуть застосувати набуті знання на практиці, отримати

зворотний зв'язок від досвідчених педагогів та адаптувати свої знання до конкретних умов роботи.

Оскільки саме вчитель відіграє ключову роль у формуванні особистості учня, він є для дитини взірцем для наслідування, його манера спілкування, стиль викладання та ставлення до інших людей безпосередньо впливають на становлення особистості дитини. Ефективність навчання безпосередньо залежить від того, наскільки комфортно дитина почувається в класі, а створення такого сприятливого освітнього середовища – це прямий обов'язок вчителя. Адже саме він створює простір, де кожна дитина має можливість висловити свою думку, задати питання та співпрацювати з однолітками. Важливо розуміти, що кожна дитина унікальна і потребує індивідуального підходу, який вчитель повинен вміти знайти, враховуючи особливості та потреби кожного учня.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : навчально-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Попова О. І. Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування комунікативної компетентності учнів. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки, 2017. С. 290-294.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНУ ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рожков О. М., аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка

Воєнний стан став безпрецедентним викликом для всіх сфер життя, у тому числі для освіти. Професійно-технічна освіта, яка покликана готувати кваліфікованих робітників, опинилася перед необхідністю адаптуватися до нових реалій. Одним із перспективних інструментів для забезпечення безперервності освітнього процесу та розвитку компетентностей учнів ЗП(ПТ)О у цей складний період є застосування проєктних технологій.

Проєктні технології – це інтерактивний метод навчання, який передбачає самостійну діяльність учнів над вирішенням конкретного завдання або створенням продукту. Проєктні технології передбачають залучення учнів до самостійної або колективної діяльності, орієнтованої на вирішення конкретних практичних завдань.

У контексті професійно-технічної освіти проєктні технології дозволяють інтегрувати теоретичні знання та практичні навички, розвивати компетентності 21 століття (креативність, критичне мислення, співпраця, комунікація та вміння працювати в команді) та підвищувати мотивацію до навчання.

Однак, застосування проєктних технологій за умов воєнного стану стикається з низкою викликів, які ускладнюють організацію проєктної діяльності, серед яких нестабільність освітнього процесу, обмежені ресурси та психологічний стан учнів.

Попри на зазначені вище виклики, проєктні технології мають значний потенціал для адаптації професійно-технічної освіти до нових умов. Дистанційне навчання, міжпредметна інтеграція, співпраця з бізнесом та громадськими організаціями, а також волонтерські проєкти – це лише деякі з можливостей, які відкривають проєктні технології.

Для ефективного застосування проєктних технологій в умовах воєнного стану необхідно розробити гнучкі навчальні програми, забезпечити доступ до необхідних ресурсів, надавати психологічну підтримку учням та створювати партнерські мережі.

Проєктні технології можуть стати потужним інструментом для адаптації професійно-технічної освіти до умов воєнного стану. Застосування проєктних технологій дозволяє не тільки зберегти якість освіти, але й розвинути у учнів необхідні для майбутньої професійної діяльності компетентності.

Застосування проєктних технологій в умовах воєнного стану вимагає врахування низки факторів:

- *Безпека освітян.* Навчальні проєкти мають враховувати ризики, пов'язані з воєнними діями, тому частина практичних завдань може бути виконана дистанційно або у безпечних умовах.
- *Гнучкість навчального процесу.* Учні та педагоги мають бути готові до швидкої зміни умов, включаючи перехід на дистанційні форми навчання.
- *Інтеграція сучасних технологій.* Для реалізації проєктів необхідно використовувати онлайн-платформи, віртуальні лабораторії та інші цифрові інструменти, що дозволяють продовжувати навчання навіть у віддаленому форматі.

Проєктні технології надають унікальну можливість адаптувати процес навчання до викликів воєнного часу, забезпечуючи підготовку кваліфікованих робітників, які зможуть ефективно працювати в умовах нестабільності та відновлення. В процесі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників можливо запровадження наступних проєктних технологій:

1. Мікропроєкти, пов'язані з відновленням

Будівництво та ремонт. Проєкти, спрямовані на відновлення житлових будинків, інфраструктури, ремонт доріг, мостів тощо. Учні можуть брати участь у розробці проєктів, виконанні розрахунків, підготовці необхідних матеріалів.

Енергоефективність. Проєкти, спрямовані на створення альтернативних джерел енергії (сонячні панелі, вітряки), утеплення будівель, енергозбереження. Це допоможе учням опанувати сучасні технології та зрозуміти їхню важливість для відновлення країни.

Агропромисловий комплекс. Проєкти, пов'язані з відновленням сільськогосподарських угідь, створенням нових технологій вирощування сільськогосподарських культур, переробки продукції.

2. Проєкти, пов'язані з гуманітарною допомогою

Виробництво необхідних товарів. Учні можуть брати участь у виробництві предметів першої необхідності (одяг, взуття, інструменти) для людей, які постраждали від війни.

Надання послуг. Проєкти, спрямовані на надання послуг населенню (ремонт побутової техніки, перукарські послуги, ремонт одягу). Це дозволить учням закріпити свої практичні навички та надати реальну допомогу людям.

3. Проєкти, пов'язані з цифровими технологіями

Створення веб-сайтів та додатків. Розвиток цифрових навичок є надзвичайно важливим у сучасному світі. Учні можуть створювати веб-сайти для інформування

населення, мобільні додатки для надання різних послуг, розробляти цифрові мапи пошкоджених територій.

Кібербезпека. Проекти, спрямовані на захист інформації та запобігання кіберзагрозам. Це особливо актуально в умовах війни, коли кібератаки стають все більш поширеними.

4. Проекти, пов'язані з екологією

Очищення територій. Проекти, спрямовані на очищення територій від мін, боєприпасів, сміття.

Відновлення природних ресурсів. Проекти, спрямовані на відновлення лісів, водойм, створення нових зелених зон.

5. Проекти, пов'язані з психологічною підтримкою

Створення матеріалів для психологічної допомоги. Учні можуть розробляти інформаційні матеріали, проводити тренінги для своїх однолітків, надавати психологічну підтримку людям, які постраждали від війни.

Отже, використання проектних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану є не лише можливим, але й необхідним. Це дозволяє підготувати кваліфікованих робітників, які зможуть внести свій вклад у відновлення країни та побудову нового майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко В. М., Артюшина М. В., Герлянд Т. М., Кулалаєва Н. В., Шимановський М. М. та ін Проектна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів: тренінг-курс: навч. посібник; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир: «Полісся», 2018. 180 с.

2. Пехота О.М., Прасол Н.О. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій в умовах інтеграції у світовий освітній простір. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : збірник наукових праць / ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О.Г. РОМАНОВСЬКИЙ. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 42 (46). С. 348–355.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Самусь Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент,

*завідувач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

В останні роки на фоні глобальних соціально-економічних, політичних процесів та масового використання інформаційно-комунікаційних (ІКТ), а тепер і цифрових технологій відбулись значні зміни в усіх галузях економічної діяльності людства. З'явилися такі поняття як цифрова економіка, діджиталізація виробництва, аграрної галузі, соціальної сфери. Не обійшли ці зміни й систему професійної освіти України, цифровізація стає пріоритетним напрямом, активно впливаючи як на її організацію, так, і на технології освітнього процесу, висуваючи нові вимоги до оновлення змісту, форм, методів та засобів навчання [1; 5].

Аналіз нормативно-правових актів та останніх праць дослідників засвідчує рух України у напрямку розвитку інформаційного суспільства та цифрової освіти, про що висвітлено у працях В. Кременя, В. Лугового, Ю. Мальованого, О. Топузова, О. Андрющенка, О. Котуха, П. Сущенко, С. Сисоєва. Вчені розглядали термінологію, завдання, спільне та відмінне, переваги і недоліки, проблеми цифрової трансформації освіти. Розглядаючи цифрову освіту, дослідники розуміють її як процес організації та управління взаємодією учасників освітнього процесу, що спрямований на досягнення результатів навчання за допомогою використання цифрових технологій, інструментів і засобів [6].

Незважаючи на те, що проблема цифровізації освіти набула такої актуальності і багатоаспектності у дослідженнях вчених, питання цифровізації професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання вивчено недостатньо. Проблема у тому, що цифровізація освітнього простору несе в собі не тільки впровадження технічних і технологічних інновацій, але й зміни у змісті та організації професійної підготовки, організаційних принципах діяльності закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти [7; 8].

Сучасні зміни в системі професійної освіти вже неможливі без використання потенціалу цифрових технологій, які розглядаються науковцями не тільки як інструмент чи засіб навчання, а й як середовище існування, сфера нових можливостей для здобуття безперервної освіти. На сьогодні без цифровізації освіти стає неможливим підготовка фахівців, які будуть конкурентоспроможними на ринку праці, матимуть здатності до

оволодіння інноваціями у своїй майбутній професійній діяльності й орієнтуватимуться на безперервне навчання та професійний саморозвиток засобами цифрових технологій.

На думку С. Сисоєвої, це вимагає перегляду концептуальних положень, змісту категорій і понять традиційної педагогічної науки, що обумовлює їх адаптацію до цифрового освітнього простору. З'являється новий термін «цифрова педагогіка» – тлумачення якого наразі неоднозначне. Так, В. Ковальчук під цим поняттям розуміє використання електронних елементів в освітньому процесі з метою посилення та зміни педагогічного досвіду [4]. В. Биков розглядає цифрову педагогіку як «науку про закономірності передачі та сприймання освітнього досвіду, що відбувається у фізичній і віртуальній реальностях на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій». Але загальна тенденція говорить про те, що педагогічна наука потребує подальшого розвитку у напрямку створення цифрового освітнього середовища здатного забезпечити нові можливості й напрямками розвитку здобувачам освіти.

Проте така трансформація породжує ряд проблемних питань, які на погляд С. Сисоєвої потребують нагальної уваги: по-перше, доцільно визначити основні виклики цифрового суспільства системі освіти. До таких викликів вона відносить: потребу у доповненні традиційної педагогіки цифровою; розробку стратегії формування вибірковості змісту освіти в умовах інтенсивної обробки значних об'ємів цифрової навчальної інформації; забезпечення формування критичного ставлення до впливів з боку засобів масової інформації; визначення напрямків діяльності суб'єктів освітнього процесу як тренду цифровізації освіти. По-друге, доцільно переосмислити зміни, що відбуваються у дидактиці під впливом цифровізації: визначення чинників змісту освіти, принципів його структурування в умовах цифрового освітнього простору; форм, методів та засобів організації цифрового навчання; контролю навчальних досягнень здобувачів освіти тощо. По-третє, необхідно визначити концептуальні засади і технології виховання у цифровому середовищі: аналіз виховного потенціалу цифрового простору; методи виховання у цифровому просторі; дієвість виховної дії у цифровому освітньому середовищі; збереження фізичного та психічного здоров'я здобувачів; інклюзивне виховання в умовах цифрового освітнього простору тощо. По-четверте, визначення особливостей педагогічної діяльності в умовах цифровізації освіти: структура та зміст педагогічної діяльності; цифрова педагогічна компетентність педагога; використання цифрових технологій для саморозвитку та самовдосконалення; взаємодія і комунікація педагога з іншими суб'єктами освітнього процесу. Відповіді на ці питання формують зміст цифрової педагогіки, яка розглядається С. Сисоєвою як складник педагогічної науки, що враховує процес цифровізації суспільства.

Н. Стрекалова зазначає, що цифровізація освіти передбачає трансформацію освітнього процесу у глобальну мережу з використанням мобільних і хмарних технологій та інтелектуальних систем управління ними. На її думку, забезпечення цього потребує створення «загальнодоступних баз знань» на основі всіх відцифрованих навчально-методичних матеріалів, а також «широке впровадження відкритих навчальних курсів», що сприятиме формуванню індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти та забезпечить особисте управління власними результатами навчання [6].

На думку А. Кузьмінського наразі відбувається становлення інноваційної моделі закладу вищої освіти під назвою «Цифровий університет», яка передбачає не лише впровадження нових цифрових технологій, але й стратегічну трансформацію усіх процесів, матеріально-технічного забезпечення, кадрового складу науково-педагогічних працівників тощо [3, с. 212].

Тобто, наближається зміна організаційної моделі здобуття освіти коли вона стає більш гнучкою, доступною та спрямованою на індивідуалізацію потреб студентів. Її основними перевагами, як зазначає О. Котуха [2] є: її доступність та охоплення, що забезпечує можливість залучати до навчання набагато більшу кількість здобувачів освіти; доступ до освітнього процесу улюбий зручний час (у режимі 24×7); форма самонавчання, що дозволяє студентам здобувати освіту у зручний для них час, поєднуючи навчання з іншими видами своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрових компетентностей: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text> (дата звернення 05.09.2024).
2. Котуха О. С., Коцан-Олинець Ю. Я. Цифровізація сучасної вищої освіти: виклики та завдання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 444–447.
3. Кузьмінський А. Цифрова трансформація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2023. Вип. 28. С. 209–221.
4. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу: кол. монографія / В. І. Ковальчук, С. В. Ігнатенко, М. Г. Росновський, Г. В. Ігнатенко, Б. І. Вовк, Т. В. Самусь Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 194 с.

5. Про схвалення Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1353-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#Text/> (дата звернення 05.09.2024).

6. Самусь Т. В. Цифрова трансформація професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в умовах змішаного навчання. *«Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка»)»*: журнал. 2024. № 5 (33) 2024. С. 875 – 885.

7. Oksana Braslavska, & Inna Marynchenko, & Tetiana Samus, & Tetiana Martyniuk, & Iryna Pushchyna, & Serhii Shcherbyna. (2024). Preparation of future teachers for professional adaptation in an inclusive educational environment in the process of studying the methodology of science. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 14, Issue 1, Special Issue XLI. pp. 42–48.

8. Yurii Burda, & Tetiana Samus, & Evelina Bazhmina, & Olha Bondarenko, & Dmytro Myrnyi. (2024). Shaping the competencies of the future: the importance of developing soft skills in higher education within the landscape of information technologies. *AD ALTA : Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 14, Issue 1, Special Issue XL. pp. 110–116.

ТРАНЗИЦІЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ІНВАЛІДНІСТЮ ВІД НАВЧАННЯ ДО ПРАЦІ: ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ В США

*Сидорів С. М., викладач Івано-Франківського фахового коледжу
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника*

Права на навчання та на гідну працю є невід’ємними правами кожної людини, які гарантуються міжнародним і національними законодавствами, тому для осіб з особливими освітніми потребами та інвалідністю (ООПІ) створюються необхідні умови, організовується інклюзивне освітнє середовище та забезпечується підтримка для їх повноцінної реалізації. Сполучені Штати мають значний довготривалий досвід професійної підготовки та працевлаштування осіб з різними інвалідностями, адже закон Americans with Disabilities Act (ADA), який регулює ці питання, прийнятий ще у 1994 році, раніше за Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю.

Закон про освіту осіб з інвалідністю у США (Individual with Disabilities Education Act (IDEA)) передбачає функціонування програм транзиції (transition programs), які включають скоординовані заходи для полегшення переходу від навчання до подальшої академічної чи професійної діяльності молодим людям з ООПІ. Програми транзиції включають в себе підготовку до фахової та вищої освіти, вибору професії та працевлаштування. Вони інтегровані в освіту дорослих, служби допомоги і підтримки, програми незалежного проживання та повноцінну інтеграцію у життя громади.

За законом учні і молодь проходять комплексну оцінку інтелектуального і фізичного розвитку і, якщо необхідно, отримують направлення на огляд фахівцями зі спеціальної освіти. Згідно їх рекомендацій особі може надаватися спеціальна підтримка, прописана в індивідуальній освітній програмі, яка розробляється командою фахівців, до складу якої входять батьки, сама особа, спеціалісти з навчального закладу та сторонніх організацій. Законом передбачається, що спеціальні освітні послуги для студентів з ООПІ повинні надаватися в найменш обмежуючому середовищі (Least Restrictive Environment – LRE). У розділі 300.114, LRE 2 IDEA зазначено, що: 1) діти з особливими потребами у державних, приватних чи інших закладах максимально перебувають і навчаються разом з дітьми, які не мають ООПІ, та 2) спеціальні класи, окреме навчання або інше усунення дітей з ООПІ зі звичайного навчального середовища відбувається лише в тому випадку, якщо характер або ступінь інвалідності є такими, що навчання в звичайних класах з використанням додаткових засобів і послуг неможливе [2, с. 30].

Програми транзиції, які діють в США є корисними не тільки для осіб з ООПІ, а й можуть допомагати усім учням відповідно до їх потреб, вподобань, цінностей і планів на майбутнє. До 16 років всі учні мають бути протестовані щодо їх можливостей і потреб:

- незалежного самостійного проживання (побут, дозвілля, участь у житті громади, міжособистісні стосунки);
- майбутнього працевлаштування (вибір і пошук професії, співбесіда, стажування, виконання робочих функцій, звільнення від займаних обов'язків);
- професійного навчання та подальшої вищої освіти.

Під час надання підтримки студенту у професійно-технічних та закладах фахової і фахової передвищої освіти застосовується комплексний підхід у створенні безпечного інклюзивного середовища на основі принципів універсального дизайну, вирішенні соціально-побутових питань, оволодінні сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями тощо. Комплексний підхід сприяє підвищенню рівня засвоєння навчальних програм та формує комфортне відчуття студента з інвалідністю у середовищі однолітків. Студентам з інвалідністю у навчальному закладі забезпечуються умови для психолого-педагогічного та реабілітаційного супроводу.

Програма транзиції від навчання до професії має включати такі аспекти:

- наявність у штаті навчального закладу посади трудового координатора;
- профорієнтаційні заняття (безпека на робочому місці, вербалізація очікувань працівників, фінансова грамотність, як шукати роботу, проходити співбесіду та бути успішним і цінованим працівником);
- визначення та аналіз індивідуальних схильностей і здібностей учня, планів на майбутнє працевлаштування, врахування рекомендацій медико-соціальної експертної комісії щодо вибору майбутньої професії;
- моделювання майбутньої практичної діяльності в шкільних лабораторіях і майстернях;
- пошук та налагодження контактів з роботодавцями в громаді, де проживає особа з інвалідністю;
- стажування на робочому місці під керівництвом інструктора;
- співпраця з майбутнім роботодавцем для адаптації у разі потреби робочого місця для працівника із інвалідністю.

У США широко використовуються програми «Навчання, базованого на праці» (work-based learning). Дослідження показують, що вони:

- покращують академічну успішність студентів та сприяють мотивації і відвідуваності занять;
- покращують рівень знань та умінь випускників, збільшують кількість бажаючих продовжити навчання після отримання базової освіти;
- ефективно готують учнів до трудової діяльності, сприяють зрілості, впевненості та відповідальності;
- розвивають розуміння важливості навчання в житті людини [1].

Цікавою є концепція «Конкурентоспроможної інтегрованої зайнятості» (Competitive Integrated Employment), коли працівник з ООПІ вкладає свої унікальні навички у роботу, отримуючи за це справедливу заробітну плату та інші виплати, і регулярно комунікує і взаємодіє з колегами, керівниками та клієнтами, які не мають інвалідності. Ця концепція фокусується не просто на праці і грошах, а плекає життєві цінності, соціальний капітал і резилентність суспільства. Конкурентоспроможна інтегрована зайнятість є важливим рушієм для індивідуального внеску та продуктивності, вибору способу життя, самовизначення, економічної самодостатності та емоційного благополуччя працівника з ООПІ.

В США існує багато способів заробляти на життя та долучати свої сильні сторони та таланти до об'єднаної сили громади. Особи з ООПІ, їх родини, педагоги і друзі повинні взаємодіяти для надання і отримання підтримки у виборі цілей та плану дій, які найкраще відповідають співставленню можливостей та потреб і наявності та доступності послуг з працевлаштування. Підходи і методи можуть різнитися, але існують три універсальні категорії підтримки працевлаштування осіб з ООПІ: 1) планування та підготовка до працевлаштування, 2) розвиток системи працевлаштування, та 3) підтримка після працевлаштування [3, с. 73, 75].

Перебуваючи у США автор мав можливість відвідати майстерню, в якій застосовується «Система практичного діагностування професійних кваліфікацій» (PAES – Practical Assessment Exploration System) – наукова система визначення професійного потенціалу та здатності молодшої людини з ООПІ до роботи в громаді, функціональних навичок, інтересів, сильних сторін трудової поведінки та бар'єрів на її шляху до успіху. Розроблена на основі наукових досліджень, система дозволяє ефективно визначати майбутні сфери діяльності і проводити підготовку учня до них [4].

Освіта молоді з ООПІ є більш ефективною, коли родини мають можливості і беруть участь у навчанні дітей як в школі, так і вдома. Батьки є партнерами у процесі транзиції, а не спостерігачами чи основними виконавцями. Вони беруть участь в зустрічах стосовно діагностики, оцінювання, місця і форми навчання та підготовки до професійної діяльності

своїх дітей; їх досвід, вмотивованість і підтримка у комбінації з професійними навичками команди транзиції є безцінними.

На відміну від України, в США докладають значних системних зусиль для інклюзії та працевлаштування осіб зі складними комплексними інвалідностями та інтелектуальними порушеннями. Навички робити вибір та детермінацію, потрібну для працевлаштування можна виховувати у навчальному закладі, одночасно розширюючи права і можливості родин дітей з ООПІ, популяризуючи ідею працевлаштування в громаді, створюючи можливості для адвокації і самоадвокації, залучаючи урядові і недержавні організації та розширюючи міжнародну співпрацю – ці фактори сприяють можливостям успішного працевлаштування і самореалізації [5, с. 113].

Метою програм транзиції є підготовка учня чи учениці з ООПІ до реалізації своїх життєвих планів і можливостей та самостійного забезпечення власних повсякденних, соціальних, професійних і рекреаційних потреб. Саме навчальний заклад може виступати міні моделлю суспільства для майбутнього випускника. Процес транзиції ґрунтується на інтересах, цілях і потребах окремої дитини; беруться до уваги сильні сторони учня, включаючи навчання, супутні послуги, досвід соціалізації, сферу зайнятості та плани на доросле життя.

Список використаних джерел:

1. A look at transition in the United States. Fitzgerald S. [Електронний ресурс]. URL: https://www.slideshare.net/Inclusive_Education_Community/transition-stephanie-eng (дата звернення: 07.09.2024).
2. Fitzgerald S. Transition from school-age to adulthood. In R. Tichá (Ed.), *Handbook on community living and employment* (pp. 29–33). Institute on Community Integration, University of Minnesota; Life Route Foundation, 2019.
3. Lavin D., Merchant K. "Chapter 7 Advancing Opportunity and Inclusion through a Working Life". In *The Space of Inclusive Education*. Leiden, The Netherlands: Brill, 2024. https://doi.org/10.1163/9789004688131_010
4. P.A.E.S. Lab part2. [Електронний ресурс]. URL: <https://youtu.be/vDN46hJQMmc> (дата звернення: 07.09.2024).
5. Sydoriv S., Telna O., Budnyk O. Employment of people with disabilities in Ukraine: Challenges and Opportunities. In R. Ticha, B. Aberly, & J. Siska, J. (Eds.). *The Value of employment for people with disabilities around the world: The dignity of work*. Cambridge Scholars Publishing, 2024. pp. 93-118.

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ – ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Соколенко Н. М., викладач фізики й астрономії, «спеціаліст вищої категорії»,
«методист» Державного ЗП(ПТ)О «Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і
торгівлі»

Сучасна професійна освіта набирає наряду з формуванням soft skills – вміння працювати в команді, аналізувати і знаходити креативні рішення. Теоретичний матеріал з предметів багатогранний, об’ємний, ґрунтовний, глибокий, тому важко передбачити, яка інформація знадобиться здобувачам освіти надалі. Головне завдання сучасного викладача – навчити учнів самостійно працювати з інформацією, систематизувати її, критично оцінювати. Цим критеріям відповідає модель змішаного навчання, яка поєднує три складові: інтерактивну, особисту взаємодію викладача та учня, а також самоосвіту. Це методика поєднання безпосередньої та опосередкованої (через можливості онлайн-навчання) форм взаємодії здобувачів освіти й педагогічних працівників [1, с. 6].

У педагогічній діяльності автором використовується ротаційна модель змішаного навчання, за якої здобувачі освіти переходять між різними форматами навчання за фіксованим розкладом або на розсуд викладача, принаймні одним з таких форматів є навчання в режимі онлайн [1, с. 15]. Підвиди такої моделі (рис. 1):

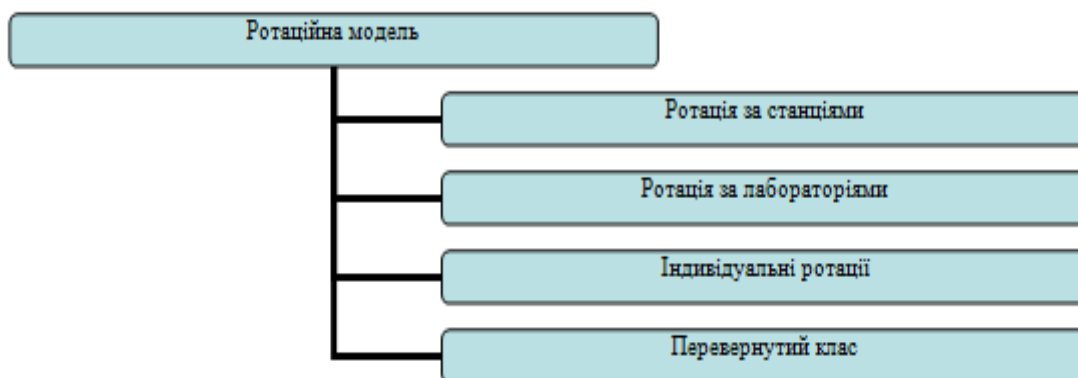

Рис. 1. Класифікація підвидів ротаційної моделі навчання

Так, для прикладу, урок фізики для учнів II курсу професії «Перукар» за темою «Електризація тіл. Електрична взаємодія точкових зарядів. Закон Кулона» можна організувати за «зупинками»:

- Лабораторія теоретиків (вивчається теоретичний матеріал з теми);

- Фізична лабораторія (проводяться експерименти на спостереження електризації, двох видів заряду, електричного поля);
- Комп'ютерна лабораторія (здобувачі освіти, працюючи самостійно в комп'ютерному класі, з'ясовують закономірності закону Кулона, користуючись онлайн симуляцією <https://phet.colorado.edu/uk/>);
- Майстерня перукарської справи (під час виробничого навчання здобувачі освіти виявляють прояви електризації на робочому місці та обговорюють шляхи їх усунення);
- Лабораторія практиків (здобувачі освіти, працюючи самостійно онлайн, добирають інформацію щодо практичного використання явища електризації в природі, техніці, побуті, професії).

У процесі навчання фізики та астрономії в закладах ПТО оптимальною і результативною є модель «перевернутого класу», основною концепцією якого є часткове самостійне освоєння навчального матеріалу здобувачами освіти вдома перед безпосереднім уроком. Ефективним методом реалізації такої моделі для фізики й астрономії є метод проєктів, який можна реалізовувати на різних етапах уроку.

Для прикладу, проєкт «Вивчення класу енергоефективності побутових електроприладів», організований для здобувачів освіти професії «Продавець непродовольчих товарів», де вони, працюючи в торгових залах, збирають інформацію про класи енергоефективності електротоварів, їх потужність, поглиблюють знання з теми «Енергія. Закон збереження енергії.», проводять лабораторне дослідження енергоефективності електроприладів (рис. 2).

Практичний блок

Приміщення підприємства (торгової зали)	Аналіз енергоефективності підприємства («Торгової зали»)			Побутова електротехніка			
	Кількість лампочок загального призначення	Енергозберігаючі лампи	Енергоспоживання за тиждень, кВт/год	Перелік	Скільки часу на день працює, год.	Скільки часу на тиждень працює, год.	Енергоспоживання за тиждень, кВт/год
Приміщення №1							
Приміщення №2							
Коридор							
Кухня							
Туалет							
Склад							
Інше							

Рис. 2. Практичний блок проєкту

Такий підхід сприяє формуванню міжпредметної компетентності засобами фізичної науки. Адже для здобувачів освіти ЗП(ПТ)О важливо усвідомити: як застосування та розуміння фізичних закономірностей впливає на їхній професійний розвиток. Це є одночасно

мотиваційним полем для підвищення зацікавленості у вивченні предмета й глибшому опануванню обраної професії.

Для реалізації моделі «перевернутого» класу шляхом методу проєктів на уроці астрономії за темою «Сузір'я та зірки» (для професії «Перукар», III курс) здобувачам освіти пропонувалось підготувати випереджувальне домашнє завдання у вигляді мініпроєктів. Їх мета: розкрити історію сузір'я, його астрономічні та фізичні параметри, зовнішній вигляд, основні об'єкти. Урок-захист проєктів було проведено у формі онлайн квесту (ротація за станціями) із застосуванням інтерактивного додатку Liveworksheets (<https://www.liveworksheets.com/>).

Застосування інтерактивних засобів в моделі змішаного навчання призводить до позитивного ефекту досягнення однієї з головних освітніх цілей – формування здорових і конкурентних членів інформаційного суспільства, здатних орієнтуватися в потоках інформації, застосовувати технології на високому та компетентному рівні [3, с. 28].

Програма Liveworksheets дозволяє перетворити текстові документи в повноцінні інтерактивні робочі аркуші, а учнівські гаджети – на цифровий інструмент роботи. Вона дозволяє об'єднувати створені інтерактивні аркуші в робочі зошити учня. Так, до поданого уроку-квесту розроблений зошит «Дорожня карта уроку».

Зміст зошита:

- Станція «Зоряний пазл»:

<https://www.liveworksheets.com/c?a=c&sr=n&l=aj&i=focsucx&r=rd&f=dzdczduf&ms=uz&cd=kldqejkpxkmsnngnkgnxexg&mw=hs;>

- Станція «Сузір'я»:

<https://www.liveworksheets.com/c?a=c&sr=n&l=su&i=xsfxofz&r=xj&f=dzdczduf&ms=uz&cd=klpxmpemjgmgngnkgnxexg&mw=hs;>

- Станція «Велика та Мала Ведмедия»:

<https://www.liveworksheets.com/c?a=c&sr=n&l=fa&i=xsfxnzu&r=qh&f=dzdczduf&ms=uz&cd=kledmpemlgxtwngnkgnxexg&mw=hs;>

- Станція «Сузір'я Оріона»:

<https://www.liveworksheets.com/c?a=c&sr=n&l=hh&i=focnucz&r=ti&f=dzdczduf&ms=uz&cd=klwwejklxkgzongnkgnxexg&mw=hs;>

- Станція «Волосся Вероніки» (професійний компонент: створення жіночої зачіски на коротке волосся для героїні легенди):
<https://www.liveworksheets.com/c?a=s&t=xdp2onem9e&sr=n&l=vk&i=focnuff&r=zv&f=dzdczduf&ms=uz&cd=pmnh5jlr4rlycejklxeegyngnkgnxexg&mw=hs.>

Досвід роботи автора з проблеми «Формування предметних та ключових компетентностей на уроках фізики й астрономії в умовах змішаного навчання» схвалено педагогічною радою, узагальнено на рівні ліцею (<http://surl.li/qnaxp>) та Навчально-методичним кабінетом професійно-технічної освіти в Кіровоградській області.

Серед результатів використання технологій змішаного навчання можна відмітити наступні:

1. Реалізація залучення здобувачів освіти у самостійну пізнавальну діяльність дослідження джерел інформації.
2. На уроці створено умови для синтезу, аналізу, узагальнення нового матеріалу, формування мислення високого рівня (за таксономією Б. Блума).
3. В командній роботі формуються soft skills – навички майбутнього кваліфікованого робітника.

Список використаних джерел:

1. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-методичний посібник / Оксана Пасічник, Юлія Єлфімова, Христина Чушак, Олена Шинаровська, Андрій Донець. К.: 2021. 92 с. Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/11/30/Zmish.navch.u.zakl.P-PT-O.30.11.pdf>.
2. Бабенко О. М. Впровадження моделі «ротація за станціями» у процес навчання хімії [Електронний ресурс] / Актуальні питання природничо-математичної освіти. 2017. №10. 2017. Режим доступу до ресурсу: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/5650/1/Babenko.pdf>.
3. Використання цифрових технологій у процесі змішаного навчання в закладах загальної середньої освіти: метод. рекомендації / Коваленко В. В., Мар'єнко М. В., Сухіх А. С. / За ред. М. В. Мар'єнко, А. С. Сухіх. Київ: ПТЗН НАПН України. 2021. 87 с.

ВНЕСОК Г.М. МЕРСІЯНОВОЇ В ЗАПОЧАТКУВАННІ ІДЕЙ ІЗ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ІЗ ВИПУСКНИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ШКІЛ

*Супрун М. О., доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної освіти
Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*

*Супрун Д. М., докторка педагогічних наук, професорка кафедри соціальної роботи
Національного університету біоресурсів і природокористування*

На щастя всіх людей, серед нас, є особливі Особистості, про яких, навіть після їхнього відходу у Вічність, неможливо говорити в минулому часі. Неможливо, бо вони, своїм яскравим життям стали орієнтирами у майбутнє життя для багатьох своїх сучасників.

Саме такою постаттю, яка постійно випереджала час, була Наша Галина Миколаївни Мерсіяновна (1929-2013). Дійсно, для багатьох із нас – рідних, колег, учнів Галина Миколаївна була істинно Своєю протягом багатьох-багатьох років...

Гідно пройшовши у дитинстві та в юності воєнні і повоєнні лихоліття Г.М. Мерсіянова опанувала фахом вчителя-дефектолога у столичному педагогічному інституті імені М.О. Горького. Вона мала щастя навчатися серед когорти майбутніх славетних вчених – майбутнього президента АПН України академіка М.Д. Ярмаченка, майбутніх професорів І.С. Моргуліса, Н.Ф. Засенко, доцента К.М. Турчинської та багатьох інших її друзів із студентського життя.

Особливим подарунком долі було створення молодої Родини із талановитим вченим-мистецтвознавцем Василем Артемовичем, та народження їхнього сина Юрія.

Всіх, хто знав багато років Галину Миколаївну, завжди щиро захоплювалися її мудрою здатністю любити й оберігати свою Родину. Звісно, чоловік і син протягом їх довгого родинного життя віддячували взаємністю, що було напрочуд зворушливо всім нам бачити.

Особливим поштовхом до розквіту загальнолюдського та професійного таланту Г.М. Мерсіянової стала її зустріч і багаторічна плідна співпраця із двома корифеями вітчизняної дефектології – Григорієм Митрофановичем Дульневим та Іваном Гавриловичем Єременком. Саме ці вчені допомогли молодому науковцеві впевнено увійти в світ високої науки. Варто зазначити, що все своє життя Галина Миколаївна з особливою вдячністю згадувала своїх Вчителів.

Загальновідомо, що належна результативність наукового пошуку буде досягнута тоді, коли належним чином поєдналися професійні інтереси вченого і суспільне соціальне замовлення на проведення наукових розвідок. Саме таке гармонійне поєднання професійного процесу супроводжувало все наукове життя Г.М. Мерсіянової.

Вбачаючи у найрізноманітнішому долучені до різнопланового трудового навчання одну із заporук успішної соціалізації учня допоміжної школи, дослідниця всі роки тримала в полі зору процес розробки теорії та методики трудового навчання дітей із особливостями інтелектуального розвитку. За понад півстолітній період вивчення і вдосконалення трудового навчання учнів спеціальної школи науковець ґрунтовно розробила його методологічні засади та методику впровадження у навчальний процес корекційно-орієнтованого трудового навчання. Вона всіляко відстоювала ідею започаткування в старших класах спеціальної школи професійно-орієнтованого трудового навчання.

Варто зазначити, що в 70-80 роки 20 ст. Це стало реальністю. Окрім отримання робітничих професій в самій спеціальній школі її кращі випускники мали змогу навчатися в окремих групах професійно-технічних училищ базових підприємств в яких вони поглиблено опанували майбутньою професією. Це ставало дійсно соціальною гарантією для їхнього входження в доросле життя. Більшість із випускників працевлаштовувалися на самих базових підприємствах і працювали там все своє трудове життя. Вважаємо, що й на сьогодні важливо повернутися до перегляду методологічних підходів до організації трудового навчання в сучасній спеціальній школі для учнів із порушенням інтелектуального розвитку. Ініціатива академіка В.І.Бондаря стосовно створення робочої групи із реформування трудового навчання учнів зазначеного типу шкіл є надзвичайно на часі й має бути всіляко підтримана освітянською спільнотою.

Цілком слушно наголошуючи на ролі педагога-дефектолога у досягненні мети виховання й навчання особливої дитини, Г.М. Мерсіянова багато зусиль приклала до підготовки майбутніх вчителів трудового навчання на дефектологічному факультеті КДПІ ім. М.О. Горького. Розроблене нею науково-методичне забезпечення методики викладання трудового навчання в допоміжній школі й на сьогодні є запитаним в навчальному процесі сучасного факультету спеціальної та інклюзивної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова. Багаторічний соратник Галини Миколаївни академік В.М. Синьов та колектив факультету всіляко прагне до збереження та поширення ідей провідних своїх викладачів, серед яких імя Г.М. Мерсіянової займає чільне місце. Варто тут буде згадати й про ініціативу завідуючого кафедрою корекційної психопедагогіки професора І.П. Колесника із дослідження історії кафедри в персоналіях. Зазначимо, що в цій історико-педагогічній розвідці постаті Г.М.Мерсіянової відведено багато вдячних сторінок [1].

Особливим етапом професійного життя вченої стала її участь в роботі колективу українських вчених на чолі із професором І.Г. Єремененком з розробки диференційованого навчання учнів допоміжної школи. Спільний науковий доробок Г.М. Мерсіянової, І.Г. Єременка, Л.С. Вавіної та В.Є. Турчинської без перебільшення був сприйнятий

дефектологами України й всього колишнього Радянського Союзу як давно очікувана новація в організації всіх сторін корекційно-виховного процесу допоміжної школи. Базові теоретико-методичні основи диференційованого навчання учнів зазначеного типу шкіл і на сьогодні є педагогічним орієнтиром для дефектологів-практиків.

Вчитель продовжує жити в своїх учнях. Стосовно Галини Миколаївни це висловлювання повністю відповідає своїй сутності. Все своє наукове життя вона щиро ділилася своїми здобутками із молодими колегами-науковцями та педагогами спеціальних шкіл. Гордістю наукової школи вченої є один із основоположників дефектологічного факультету у Слов'янському державному педагогічному інституті професор А.І. Капустін. Доктор психологічних наук, професорка О.П. Хохліна і доктор педагогічних наук, професорка С.Ю. Конопляста тепер вже самі започаткували власні наукові школи. Наукові здобутки цих вчених та інших чисельних представників наукової школи Галини Миколаївни відомі далеко за межами нашої держави. На сьогодні плідно працюють на дефектологічній ниві кандидати педагогічних наук В.І. Андрієнко, А.М. Висоцька, А.Р. Ібрагімова, Н.І. Королько, А.В. Лапін, І.М. Омелянович, В.С. Товстоган, Н.А. Ярмола та багато-багато інших талановитих продовжувачів справи її життя – дефектології.

Згадуючи Галину Миколаївну як наукового керівника чисельних наукових досліджень в першу чергу відзначимо її талант в розробці методичних засад наукового пошуку. Вона володіла особливим даром дохідливо-талановито окреслити молодому науковцеві його власну наукову дорогу. Недосвідчена людина, котра прийшла в дефектологічну науку швидко опановувала теорією і практикою проведення наукових досліджень. Звичайно, її успіх у підготовці наукової молоді полягав у постійній праці над збагаченням свого наукового потенціалу. Галина Миколаївна, як ніхто інший, була гнучкою у сприйнятті різноманітних новацій в сфері організації власної науково-дослідницької праці. Останні роки свого творчого шляху вчена не уявляла своєї роботи без використання комп'ютера, Інтернету, мобільного зв'язку та інших інформаційних ознак нашого часу.

Розмірковуючи про феномен постаті Галини Миколаївни неможливо не звернути увагу на успішність її професійного науково-педагогічного шляху. Вступивши у 1954 році до аспірантури Інституту дефектології Міністерства освіти УРСР вона до останнього свого дня працювала лише в одній лабораторії – олігофренопедагогіки. Змінювалися назви наукової установи, але протягом десятиліть залишалося незмінним коло наукових інтересів вченої. Всі роки праці в нашій лабораторії Г.М. Мерсіянова була моральним авторитетом колективу. Особливою сторінкою в науковому житті вченої була підготовка до видання першого в Україні Понятійно-термінологічний словника: Спеціальна педагогіка [2]. В своїх наукових пошуках вона знаходила всіляку підтримку з боку багаторічного керівника нашого

колективу професора І.Г. Єременка, його наступників – академіка НАПН України В.І. Бондаря, професорки О.П. Хохліної, старшого наукового співробітника В.В. Золотоверх й нинішньої завідуючої професорки О.В. Чеботарьової. Неможливо тут не згадати її колег – соратників, із якими пов'язані десятиліття спільної роботи. До них насамперед відносяться знані українські вчені-дефектологи професор М.О. Козленко, старші наукові співробітники Л.С. Вавіна, Г.М. Кобернік, Л.С. Ступнікова та багато інших талановитих дослідників [3; 4; 5].

Список використаних джерел:

1. Омелянович І.М. Галина Миколаївна Мерсіянова Внесок викладачів кафедри психокорекційної педагогіки у розвиток історії вітчизняної корекційної педагогіки: Навчальний посібник. / за ред. І.П. Колесника, Г.С. Піонтківської. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. С. 2023-2026.
2. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
3. Супрун М. О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.): Монографія К.: Вид. КЮІ МВСУ Паливода АВ, 2005. 326 с.
4. Супрун Д. М. Management – a component of psychologists professional training (Менеджмент – складова професійної підготовки психологів): Навчально-методичний посібник для студентів, слухачів магістратури та практикуючих психологів. К., 2016. 250 с.
5. Супрун Д. М. Професійна підготовка психологів в галузі спеціальної освіти: монографія. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 392 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОГО НАВЧАННЯ В РЕЖИМІ ОНЛАЙН-УРОКІВ З УРАХУВАННЯМ ЗДІБНОСТЕЙ І ОСОБИСТИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Тимошенко В. В., викладач, методист Дніпровського професійного залізничного ліцею

Щоб стати конкурентоспроможним робітником сучасний ринок праці вимагає від робітників знань цифрової компетенції, іноземних мов, основ програмування, мати управлінські або комунікаційні навички.

Такі якості, як **критичне мислення** – уміння аналізувати інформацію, робити висновки та пропонувати рішення, ціниться в будь-якій сфері.

Гнучкість та **адаптивність** – вимагає швидкої адаптації до змін, тому гнучкість є важливим фактором для досягнення своєї мети.

На базі Дніпровського професійного залізничного ліцею для здобувачів, які отримують професію «Провідник пасажирського вагона», а також професію «слюсар з ремонту рухомого складу» викладачем спецдисциплін був розроблений дистанційний навчальний курс для майбутніх залізничників з теми «Ходові частини пасажирських вагонів»

Мета і **завдання** пізнавальної діяльності для здобувача освіти формулюються відповідно до робочої програми дисципліни, а саме :

- поглибити знання здобувачів освіти з питань «Ходові частини пасажирських вагонів»
- удосконалити розуміння здобувачів освіти щодо особливостей будови ходових частин та їх експлуатація. Порядок їх обслуговування згідно з інструкцією ЦЛ 00 38 для забезпечення безпеки руху та життя пасажирів.
- розвивати здатність здобувачів освіти критично оцінювати, обґрунтовувати, робити висновки, розуміння того, що навички отриманні під час занять необхідні у професійній діяльності, а також для побудови успішної кар'єри.
- мотивувати здобувачів освіти до навчання в професійній сфері за допомогою цифрових електронних освітніх ресурсів
- розвивати у здобувачів освіти уміння застосовувати цифрові технології для моніторингу, контролю та об'єктивного оцінювання результатів навчальної діяльності , а також зворотного зв'язку та рефлексії

Дистанційний курс містить такі компоненти:

- методичні рекомендації щодо послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;

- мультимедійні лекційні матеріали; глосарій;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- відеопоказ трудових прийомів провідниками пасажирського на робочому місці.

Цей навчальний курс може зберігатись у хмарному середовищі будь-який час і є доступним цілодобово для учасників дистанційного навчання. Цінність матеріалу полягає у тому, що він є більш гнучким і цікавим. Простий і зручний доступ дозволяє вільно переміщуватись по навчальному матеріалу, відповідно до потреб здобувачів освіти. Можна необхідну кількість разів переглядати певний матеріал для кращого розуміння, повторення чи закріплення. Відеозапис матеріалу дозволяє виконати зупинку для кращого сприймання фрагменту зняття.

Організація самостійного навчання в режимі онлайн уроків потребує врахування індивідуальних здібностей та психологічних особливостей кожного здобувача освіти. Для ефективного навчання варто розробити індивідуалізований підхід, який допоможе здобувачам максимально розкрити свій потенціал.

Для створення дистанційного курсу були виконані основні організаційні елементи:

1. Попереднє тестування і визначення здібностей.
2. навчального контенту.
3. Гнучкий розклад і темп навчання.
4. Розвиток навичок саморегуляції.
5. Зворотний зв'язок і підтримка.
6. Психологічна підтримка.
7. Технологічні інструменти.
8. Підтримка соціальних навичок.

Усі здобувачі освіти залізничних професій, які бажають покращити свої знання з теми незалежно від рівня, галузі чи досвіду мають можливість у властивому для себе темпі самостійно працювати з освітніми ресурсами, підготовленими, викладеними або рекомендованими викладачем.

Простий і зручний доступ дозволяє вільно переміщуватись по навчальному матеріалу, відповідно до потреб здобувачів освіти. Можна необхідну кількість разів переглядати певний матеріал для кращого розуміння, повторення чи закріплення. Відеозапис матеріалу дозволяє виконати зупинку для кращого сприймання фрагменту зняття.

Структура онлайн-курсу

1. Теоретичний матеріал
2. Практичний матеріал

3. Тестові завдання

Цільова група – здобувачі освіти навчальних закладів залізничного профілю

Форма – дистанційна.

Обсяг – 6 годин

Після походження навчання за цим курсом ви будете здатні дотримуватись у професійній діяльності вимог нормативно-правових, законодавчих актів України, Правил технічної експлуатації залізниць України, інструкцій та рекомендацій з експлуатації, ремонту та обслуговування об'єктів залізничного транспорту та їх систем. Окрім цього, вміти визначати дефекти колісних пар.

6 слайд

Розглянемо кожну частину колісної пари детально
Сталеве суцільнокатане колесо складається з обода 1, диска 2, маточини 3, Гребеня 5. Робоча частина колеса називається поверхнею катання 4.
Маточина 3 з ободом 1 об'єднані диском 2, який розташований під деяким кутом до площини

Слайд 36

На данному слайді показана будова буксових вузлів пасажирських вагонів з торцевим кріпленням гайкою на осях РУ-1 та з торцевим кріпленням шайбою на осях РУ1-Ш. Треба пам'ятати, що буксові вузли це герметичний пристрій, в якому для прилягання деталей встановлюються гумові кільця та гумові прокладки.

66 слайд

Нові вагони Крюківського вагонобудівного заводу

Результат виконання завдання здобувачем освіти оцінюється системою дистанційного навчання автоматично, без участі викладача.

Робота може бути корисною для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ: ЦЕ НОВАЦІЯ ЧИ ВИМОГА ЧАСУ?

Ткачук Н. В., методист, «спеціаліст вищої категорії»

ДЗП(ПТ)О «Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі»,

Інтерактивні технології, серед яких проєктні, критичного мислення, проблемного навчання, а також технологія «перевернутого уроку» і, звичайно ж, цифрові – такі технології були використані при підготовці та проведенні ліцейського методичного заходу: педагогічних читань з проблеми «Формувальне оцінювання. Це новація чи вимога часу?»

Чому така нетрадиційна форма проведення? Це методична допомога викладачам і майстрам виробничого навчання у виборі педагогічних новацій при проведенні уроків та позакласних заходів.

Актуальність проблеми педагогічних читань обумовлена наступним: на виконання вимог нового Закону України «Про освіту», стаття 41 [1], в ліцеї з 2022-2023 навчального року проводиться самооцінювання освітніх та управлінських процесів (*примітка: відповідальною є автор статті*). При цьому використовуються Методичні рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, затверджені наказом МОНУ [2]. При проведенні анкетування педагогічних працівників за напрямом «Система оцінювання здобувачів освіти» з'ясувалось, що не всі досконало володіють інформацією про формувальне оцінювання, а якщо і використовують його техніки, то не знають, що це елементи саме цього виду оцінювання.

Наказом директора ліцею про підсумки самооцінювання були визначені заходи для усунення виявлених недоліків та недоопрацювань, серед яких і проведення методистами (*примітка: в ліцеї працює два методисти*) заходу з означеної проблеми.

Під час педагогічних читань, що проводились в рамках методичного тижня «Наукові ідеї – в педагогічну практику», викладачі, майстри виробничого навчання, практичний психолог та соціальний педагог вирішували проблемне питання про формувальне оцінювання: це новація чи вимога часу? Метою заходу було формування знань з теорії формувального оцінювання та вмінь застосування його технік в освітній діяльності, а також обмін досвідом роботи. Це був урок для педагогічних працівників, проведений за технологією «перевернутого навчання».

Учасники пройшли тестування з питань проблеми заходу, яке продемонструвало ступінь розуміння матеріалу після виконання випереджувального завдання, що полягало у самостійному опануванні наданих джерел, в тому числі сайтів мережі Інтернет.

Додаток 7

Слайди презентації методиста Ткачук Надії

<https://zakon.rada.gov.ua/formuvanne-ocinyvannya-ovatsi-dlya-perebha-ovatsi-dlya-167420.html>

- Термін «**формувальне оцінювання**» вперше був запропонований в 1967 році Майклом Скріваном в роботі «**Методологія оцінювання**». **Формувальне оцінювання** було запропоновано в якості інструменту підвищення якості освіти в освітній програмі і протиставлялося бальному оцінюванню, яке визначалося як показник відповідності рівня навченості Державним стандартам.

<https://zakon.rada.gov.ua/formuvanne-ocinyvannya-ovatsi-dlya-perebha-ovatsi-dlya-167420.html>

- Вільям Д. **Оцінювання для навчання: навч. посіб.** / за ред. І. С. Булах, М. Р. Мруси. – К.: Майстер-клас, 2007. – 170 с.
- Деметрієвська П. **Формувальне оцінювання в курсі диференційної підготовки за програмою Intel "Шлях до успіху" / П. Деметрієвська // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2012. – № 2. – С. 60-69.**
- Морзе Н. В. **Формувальне оцінювання: від теорії до практики / Морзе Н. В., Бурна О. В., Веллер В. П. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013. – № 6. – С. 45-57.**

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Готова мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

- У вересні 2017 року було ухвалено новий **Закон «Про освіту»**, який регулює основні засади нової освітньої системи.
- У лютому 2018 року Кабінет Міністрів затвердив новий **Державний стандарт початкової освіти**.
- Закон України «Про нову загальну середню освіту» (де з березня 2020 року)

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Готова мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

- У вересні 2017 року було ухвалено новий **Закон «Про освіту»**, який регулює основні засади нової освітньої системи.
- У лютому 2018 року Кабінет Міністрів затвердив новий **Державний стандарт початкової освіти**.
- Закон України «Про нову загальну середню освіту» (де з березня 2020 року)

- Формувальне оцінювання** – це оцінювання під час навчання і "для навчання" (англ. – "assessment for learning").
- "Формувальне" (англ. – "formative") – тому що, на відміну від підсумкового, має на меті **формування (або формування) навчального процесу з урахуванням навчальних потреб кожного учня** швидше ефективного формування необхідних знань, умінь та ставлень.

<https://www.org.ua/knaw/it-to-table>
<https://www.org.ua/knaw/it-to-table>
<https://www.org.ua/knaw/it-to-table>

<https://www.org.ua/knaw/it-to-table>

Зміна культури оцінювання

Перехід від оцінювання як інструменту контролю, поведінки та розвитку

до оцінювання як інструменту підтримки, розвитку креативності, мотивації

BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%B2%D1%81%D1%96%D0%B9%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96

4. https://urst.com.ua/pro_povnu_zagalnu_serednyu_osvitu/st-17
5. <https://nus.org.ua/view/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/>
6. <https://golos.kyivcity.gov.ua/news/15101.html>
7. <https://sqe.gov.ua/yak-zdiysnyuvati-ocinyuvannya-navchalni/>

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Методичні рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0509729-21#Text>

РЕФЛЕКСІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

Торба Н. Г. кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

У сучасному світі професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах воєнного стану набуває все більшої значущості, актуальність та ефективність навчального процесу виходять на передній план. Однією з ключових компетенцій, яку повинен розвинути кожен здобувач освіти, є здатність до рефлексії. Рефлексія не лише сприяє кращому засвоєнню теоретичного матеріалу, а й дозволяє ефективніше застосовувати набуті знання на практиці. Через рефлексивну практику учасники освітнього процесу здатні розвивати емпатію, етичну свідомість та навички міжособистісної взаємодії, які є критично важливими для подальшої професійної діяльності та соціального життя. Рефлексія допомагає в ідентифікації особистісних цінностей та етичних принципів, що впливають на професійну діяльність [2].

На думку Шона, рефлексія є важливим засобом розвитку професійних навичок та етики. Вона допомагає усвідомлювати та аналізувати свою діяльність, розуміти мотивації та цінності, що лежать в основі практичної діяльності, та виробляти ефективні стратегії вирішення етичних питань. [2].

Рефлексія дозволяє:

1. *Аналізувати досвід:* особистість може розглядати свої успіхи та невдачі, визначати, що працює ефективно, і що потребує покращень.
2. *Визначати цінності:* рефлексія допомагає краще зрозуміти свої цінності та етичні переконання, що допомагає у прийнятті обґрунтованих рішень.
3. *Розвивати етичне мислення:* дає можливість виробляти стратегії для вирішення етичних проблем та ділитися досвідом для вдосконалення практичної діяльності.
4. *Покращувати навички:* рефлексія допомагає визначати, які навички та знання потрібно розвивати, щоб вони були більш ефективними у роботі.

Отже, рефлексія на думку Шона виступає як потужний інструмент для розвитку професійних навичок та етики, допомагаючи майбутнім професіоналам стати більш свідомими, компетентними та етичними у своїй практиці [2].

Рефлексія сприяє глибшому розумінню психологічних процесів, оскільки здобувачі освіти змушені аналізувати не лише зовнішні, але й внутрішні фактори, що впливають на поведінку та емоції людей. Коли здобувачі освіти роздумують над своїми переживаннями та

реакціями у різних ситуаціях, вони краще розуміють механізми психологічних процесів та можуть ефективніше застосовувати теоретичні знання на практиці. Це розуміння є ключовим для розвитку емпатійних навичок та здатності до глибокого співпереживання, що є необхідними для психологічної допомоги [1].

Рефлексія також сприяє розвитку здатності до саморегуляції, дозволяючи краще управляти власними емоціями та стресом. Здатність рефлексувати допомагає ідентифікувати особистісні тригери та розробити стратегії їх подолання, що є важливим для збереження психологічного благополуччя під час навчання та професійної діяльності [3].

Рефлексія може бути потужним інструментом для саморегуляції здобувачів освіти. Це:

1. *Усвідомлення*: рефлексія допомагає усвідомлювати свої думки, емоції, мотивації та реакції на навчальні ситуації. Це дозволяє їм краще розуміти себе і свої реакції.
2. *Аналіз*: можливість аналізувати свої дії, реакції та результати навчання, виявляючи сильні та слабкі сторони своєї саморегуляції.
3. *Виправлення помилок*: рефлексія дозволяє виправляти помилки та змінювати стратегії поведінки.
4. *Планування*: здатність рефлексувати допомагає планувати свої дії та стратегії для досягнення навчальних цілей.
5. *Самоконтроль*: рефлексія сприяє розвитку самоконтролю та саморегуляції, оскільки здобувачі освіти навчаються керувати своїми діями та реакціями на навчання.

Отже, рефлексія може бути ефективним інструментом для підтримки саморегуляції учасників освітнього процесу, допомагаючи їм усвідомлювати, аналізувати та керувати своїми діями, емоціями та мисленням в освітньому середовищі.

Рефлексія не тільки підвищує глибину знань і розуміння, але й сприяє розвитку важливих професійних навичок та особистісних якостей. Через рефлексію як педагоги та к і здобувачі освіти. здобувають здатність критично аналізувати та оцінювати власну практичну діяльність, що є підґрунтям для та професійного розвитку. Інтеграція рефлексивних методів у освітній процес є ключовою для підготовки кваліфікованих та компетентних фахівців.

Таким чином, рефлексія є важливим чинником ефективного навчання, оскільки сприяє розвитку самосвідомості, критичного мислення, саморегуляції, професійного самовизначення здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Jasper, M. (2003). *Beginning Reflective Practice*. Nelson Thornes, p. 89.
2. Schön, D.A. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. Basic Books, p. 61.
3. Taylor, B.J. (2000). *Reflective Practice: A Guide for Nurses and Midwives*. Allen

СТАН РИНКУ ПРАЦІ БРОВАРСЬКОГО РЕГІОНУ

Фурс О. Й. кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Головна мета служби зайнятості Броварського регіону – щоб кожний українець мав гідну роботу із гідною заробітною платою, а кожен роботодавець забезпечений кваліфікованими кадрами, які працюють на розвиток країни. Істотною перевагою служби зайнятості є те, що вона надає широкий спектр послуг, які допомагають людині в управлінні кар'єрою впродовж усього життя, не обмежуючись винятково посередництвом у працевлаштуванні.

На сьогоднішній день обслуговуванням та наданням послуг населенню і роботодавцям Броварського району опікується Броварська філія Київського обласного центру зайнятості, Березанське управління Броварської філії та Згурівський відділ Броварської філії.

В залежності від ситуацій, які складаються в країні змінюється і кількість шукачів, які звертаються за допомогою до служби зайнятості.

Декілька статистичних даних щодо реєстрації в центрі зайнятості: 2020р. – 6702 осіб, 2021р. – 6433, 2022р. – 6529, 2023р. - 4021.

Відповідно до звернень та мотивації до праці змінюється і динаміка забезпечених роботою безробітних громадян: 2020р. – 2002 осіб, 2021р. – 2027, 2022р. – 1693, 2023р. - 1123.

З метою укомплектування вакансій під замовлення роботодавців та з метою самозайнятості безробітних служба зайнятості здійснює професійне навчання безробітних. Так, професійним навчанням за направленням центру зайнятості охоплено: 2020р. -184 безробітних, 2021р. - 173, 2022р. – 175, 2023р. – 104.

Для додаткового стимулювання мотивації до праці та матеріальної підтримки безробітних та інших категорій осіб роботодавцями організовуються громадські роботи та інші роботи тимчасового характеру. До таких робіт було залучено: 2020р. – 295 осіб, 2021р.- 153, 2022р.- 25, 2023- 884 (в т.ч. 682 особи приймали участь в суспільно корисних роботах).

У Броварському районі налічується більше 32 тисяч економічно активних роботодавців та фізичних осіб-підприємців. Більшість передових підприємств є постійними клієнтами і надійними соціальними партнерами служби зайнятості. Кількість роботодавців,

які надали до служби зайнятості інформацію про вакансії: 2020р – 881, 2021р.- 878, 2022р. – 722, 2023р. – 598.

Посади, по яких кількість зареєстрованих вакансій є найбільшою (топ-20) у 2023 році: підсобний робітник, бухгалтер, робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків, тракторист, двірник, укладальник-пакувальник, лікар загальної практики-сімейний лікар, логіст, продавець продовольчих товарів, слюсар-ремонтник, водій автотранспортних засобів, кухар, бариста, продавець-консультант, формувальник тіста, консьєрж, робітник з благоустрою, вантажник, головний інженер, менеджер (управитель) із збуту.

Слід відзначити роботодавців, які тісно співпрацюють із службою зайнятості та укомплектування вакансій яких є найбільшою: ТОВ "Красвид", Броварський міський центр первинної медико-санітарної допомоги, КП "БРОВАРИТЕПЛОВОДОЕНЕРГІЯ", Відділ освіти Згурівської селищної ради Броварського району, КП "Згурівський ккп", Управління омс Баришівської селищної ради, ТОВ "Асканія-флора", Філія "Баришівська" Приватної науково-виробничої компанії "ІНТЕРБІЗНЕС", ТОВ "Бізнес міт продукт", ТОВ "ТД "Шантіль", ТОВ"УМК", ТОВ "Житло уют сервіс", ПРАТ " Молнія", ГУ ПФУ у Київській області, ТОВ "Березанська суконна фабрика", ТОВ "Столичний пекарний дім", СТОВ ім. Леся Сердюка, ПРАТ "Комбінат "Тепличний", ТОВ "Сільпо-фуд", ТОВ "Фора".

Починаючи з 2022 року служба зайнятості активно працює над популяризацією та реалізацією активних програм зайнятості, які прийняті Кабінетом Міністрів України. Переваги окремих програм зображено в таблиці.

Таблиця 1.

Переваги активних програм служби зайнятості

Назва програми	Сутність програми (своїми словами)	Переваги програми для громадянина визначеної НПА категорії	Переваги програми для роботодавця
Програма видачі ваучерів на навчання (постанова КМУ № 207 від 20.03.2013 (зі змінами)	Завдяки цій програмі певні категорії громадян шляхом професійного навчання можуть змінити професію чи підвищити власну кваліфікацію	- безкоштовність отримання ваучера; - самостійний вибір професії/спеціальності із затвердженого Міністерством економіки переліку (наказ № 2040 від 11.04.2023 року (зі змінами); - самостійний вибір навчального закладу та форми навчання;	- розвиток кадрового потенціалу ПОУ та формування кадрового резерву; - вплив на мотивацію працівників, інвестиція у збереження кадрів; - економія коштів на навчання та підвищення кваліфікації працівників

		- можливість подати на сайті ДСЗ онлайн заявку на отримання ваучера; - держава компенсує 30280 грн. за навчання (близько 70% вартості навчання)	(оскільки держава оплачує близько 70% вартості навчання)
Експериментальна програма професійного навчання УБД та осіб з інвалідністю внаслідок війни (постанова КМУ № 984 від 15.09.2023 року)	Професійна адаптація УБД та осіб з інвалідністю внаслідок війни	- безкоштовність проходження професійного навчання; - самостійний вибір професії або освітньої програми; - самостійний вибір форми навчання; - можливість подати онлайн заявку на навчання; - гарантована якість освіти, оскільки навчання організовується у центрах професійно-технічної освіти ДСЗ; - освітні заклади ДСЗ мають 365 акредитованих навчальних програм; - можливість проходити навчання разом із супроводжуючою особою; - компенсація витрат на проїзд, проживання та медичний огляд (за потреби); - компенсація витрат на проїзд, проживання супроводжуючої особи (за потреби); - держава компенсує 100% вартості навчання	- розвиток кадрового потенціалу ПОУ та формування кадрового резерву; - повернення до праці мобілізованих УБД (за рахунок навчання, перекваліфікації та підвищення кваліфікації); - вплив на мотивацію працівників, інвестиція у збереження кадрів; - економія коштів на навчання та підвищення кваліфікації працівників (оскільки держава оплачує 100% вартості навчання); - набуття статусу соціально-відповідального ПОУ, додатковий внесок у перемогу
Професійне навчання безробітних громадян (постанова КМУ № 264 від 24.03.2023 року)	Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації	- безкоштовність проходження професійного навчання на підставі виданого сертифікату на навчання;	- розвиток кадрового потенціалу ПОУ та формування кадрового резерву; - можливість підвищувати

	зареєстрованих безробітних	- самостійний вибір професії або освітньої програми; - самостійний вибір форми навчання; - гарантована якість освіти, оскільки навчання організовується у центрах професійно-технічної освіти ДСЗ або закладах освіти, які пройшли процедуру конкурсного відбору; - компенсація витрат на проїзд, проживання та медичний огляд (за потреби); - держава компенсує 100% вартості навчання	кваліфікацію персоналу безпосередньо на виробництві, що пришвидшує адаптацію працівника на робочому місці; - вплив на мотивацію працівників, інвестиція у збереження кадрів; - економія коштів на навчання та підвищення кваліфікації працівників (оскільки держава оплачує 100% вартості навчання); - набуття статусу соціально-відповідального ПОУ, додатковий внесок у перемогу
Надання роботодавцям компенсацій за працевлаштування окремих категорій безробітних (постанова КМУ № 124 від 10.02.2023 року)	Програма спрямована на вирішення питання зайнятості зареєстрованих безробітних із числа вразливих категорій населення	- вигідна пропозиція для роботодавця, оскільки, роботодавець фактично отримує додаткові обігові кошти; - легальність працевлаштування; - дотримання роботодавцем гарантій зайнятості, соціального захисту та страхування; - можливості кар'єрного зростання	укомплектування вакансій; - компенсація за працевлаштування – це фактично додаткові обігові кошти ПОУ; - набуття статусу соціально-відповідального ПОУ, додатковий внесок у перемогу
Надання роботодавцям компенсацій за працевлаштування зареєстрованих безробітних на нові робочі місця (постанова КМУ № 338 від 18.04.2023 року)	Програма спрямована на вирішення питання зайнятості зареєстрованих безробітних	- вигідна пропозиція для роботодавця, оскільки, роботодавець фактично отримує додаткові обігові кошти; - легальність працевлаштування; - дотримання роботодавцем	- розширення діяльності та штатної чисельності працівників (масштабування бізнесу); - компенсація за працевлаштування – це фактично додаткові обігові кошти ПОУ;

		гарантій зайнятості, соціального захисту та страхування; - можливості кар'єрного зростання	- набуття статусу соціально-відповідального ПОУ, додатковий внесок у перемогу
Надання компенсації роботодавцям за працевлаштування ВПО під час воєнного стану (постанова № 331 від 20.03.2022 року)	Програма допомагає інтегрувати ВПО у громади за місцем їх фактичного проживання	- вигідна пропозиція для роботодавця, оскільки, роботодавець фактично отримує додаткові обігові кошти; - легальність працевлаштування; - дотримання роботодавцем гарантій соціального захисту та страхування; - можливості кар'єрного зростання	укомплектування вакансій; - компенсація за працевлаштування – це фактично додаткові обігові кошти ПОУ; - набуття статусу соціально-відповідального ПОУ, додатковий внесок у перемогу
Надання допомоги по частковому безробіттю найманих працівників у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва (постанова № 702 від 21.06.2022 року)	Програма спрямована на збереження робочих місць	- зберігається робоче місце; - усувається загроза масового скорочення чисельності штатів; - виплачується компенсація за простій; - дотримуються гарантії легальної зайнятості, соціального захисту та страхування	- не потрібно проводити скорочення чисельності штатів чи ліквідацію ПОУ; - збереження штатної чисельності та функціональності ПОУ; - економічна підтримка ПОУ; - набуття статусу соціально-відповідального ПОУ, додатковий внесок у перемогу

САМООСВІТА ЯК ЗАСІБ СПРЯМУВАННЯ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ІННОВАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Харченко Т. І., магістрантка,

*кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

Педагог професійного навчання є ключовою фігурою у реформуванні професійної (професійно-технічної) освіти. Перед ним стоїть важливе завдання: сприяти розвитку професійно компетентної особистості майбутніх висококваліфікованого працівника відповідної галузі. Зараз змінюються орієнтири освіти, а разом із цим змінюється і сам педагог професійного навчання, його цілі та завдання освітньої діяльності.

Сучасний педагог професійного навчання має бути підготовленим до змін у системі професійної (професійно-технічної) освіти, вміти приймати відповідальні педагогічні рішення, проявляти ініціативу та креативність. Без сумніву, підвищення ефективності та результативності освітнього процесу можливе лише за умови високого рівня компетентності й професійної майстерності кожного педагога, а також його здатності впроваджувати інновації.

Якість змін, які очікують на освітній заклад, значною мірою залежить від компетентності та професійної майстерності педагогів. У сучасних умовах освітянам неможливо ігнорувати нові наукові досягнення та інновації в освітній сфері, які покращують якість навчального процесу.

Самоосвіта педагогів професійної освіти спрямована на досягнення конкретних цілей та є ключовим чинником їхньої мотивації до впровадження інновацій. Ефективна самоосвіта має бути організована за певними напрямками, що дозволяє:

- усвідомити особливості ефективної педагогічної діяльності;
- сформулювати особистісні цінності та світоглядні орієнтири;
- підвищити рівень інформаційної компетентності;
- розвивати управлінські та організаційні навички;
- вдосконалювати здатність вирішення педагогічних завдань;
- сприяти розвитку творчого потенціалу.

Важливу роль в організації, плануванні та контролі самоосвітньої діяльності педагогів професійного навчання відіграє адміністрація закладу освіти, дії якої повинні бути обґрунтованими, цілеспрямованими і демократичними. Відомо, що основними мотивами самоосвіти педагога професійного навчання є:

- бажання покращити слабкі сторони у викладанні предмета;

- глибше і ширше вивчити теорію та практику сучасних методів навчання учнів;
- спроби осмислити, втілити в роботу і запропонувати колегам ефективний механізм підготовки кваліфікованих працівників;
- прагнення не зупинятися на досягнутому.

Ключовим завданням адміністрації сучасного закладу професійної освіти є здійснення комплексного аналізу роботи педагогічних працівників за результатами минулого навчального року, а також оцінка їх методичної активності, що охоплює:

- аналіз кількості та якості проведених відкритих уроків, а також ефективності діагностичних перевірок знань учнів;
- відстеження відгуків учнів і колег про професійні якості;
- участь у творчих лабораторіях, методичних об'єднаннях та педагогічних радах;
- врахування об'єктивності самоаналізу й самооцінки роботи педагогів професійного навчання.

На основі отриманих результатів визначаються завдання на новий навчальний рік та пріоритетні напрямки для кожного педагога. Важливо максимально використовувати індивідуальні риси кожного педагога для розкриття його творчих здібностей, як у виховній діяльності, так і під час позакласної роботи, у спілкуванні й підтримці між колегами та в організації дозвілля.

До плану самоосвітньої діяльності педагога професійного навчання доцільно включати:

- проведення науково-дослідної роботи над актуальною проблематикою;
- опрацювання наукової, методичної та навчальної літератури;
- участь у методичній роботі в колективах і групах;
- аналіз і вивчення передового досвіду колег у самоосвіті;
- теоретичне опрацювання й практична перевірка власних матеріалів.

Безперервний процес самовдосконалення педагогів професійного навчання повинен сприяти стабільному підвищенню професійного рівня всього педагогічного колективу, його конкурентоспроможності, ефективності роботи та регулярному оновленню методичних засобів.

Методичний кабінет ЗП(ПТ)О відіграє ключову роль у розвитку теоретичних та практичних навичок педагогів професійного навчання, забезпечуючи умови для їх самоосвіти та самовдосконалення. Це місце, де зосереджуються інноваційні педагогічні ідеї, функціонує інформаційний центр, відбувається накопичення та поширення передового педагогічного досвіду. Тут також проводяться методичні наради, виставки педагогічних ідей, презентації проєктів та обговорення нових освітніх методик, що сприяють обміну досвідом

між педагогами та впровадженню інновацій в освітній процес. Спільна робота педагогів у різних форматах сприяє розвитку колективу та підвищенню професійної компетентності кожного учасника.

Створення умов для самоосвіти педагогів професійного навчання передусім полягає в можливості вивільнення часу для самоосвітньої діяльності. Тому особливу увагу слід приділити такому важливому питанню, як вільний час педагогів професійного навчання. З цією метою кожен педагог має мати методичний день.

Завершальний етап самоосвітньої роботи педагогів включає підбиття підсумків, узагальнення отриманих даних, оформлення результатів та планування подальших напрямів розвитку. На кожному засіданні методичного об'єднання педагоги мають презентувати свої досягнення.

Отже, система самоосвітньої діяльності педагогів ЗП(ПТ)О повинна проходити через три основні етапи: підготовчий, практичний та підсумковий. Вона передбачає вибір індивідуальної теми для самоосвіти, визначення цілей, планування діяльності на поточний та майбутній періоди, відбір відповідних джерел інформації, вибір ефективних методів засвоєння та зберігання знань, а також систематизацію отриманого досвіду та знань. Крім цього, поступово освоюються методи дослідницької роботи та експериментування, результати оформлюються та оцінюються перспективи подальшої діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок, що самоосвіта педагогів професійної освіти відіграє ключову роль у впровадженні інновацій. Основне завдання методичної служби ЗП(ПТ) полягає у стимулюванні зацікавленості до самоосвіти, безперервному оновленні знань, розкритті потенціалу педагогів і підвищенні їхньої професійної компетентності. Ефективність цієї роботи підтверджується участю педагогів у Всеукраїнських професійних конкурсах та отриманням призових місць.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження професійного професійного стандарту «Педагог професійного навчання»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 20.06.2020 р. №1182 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME200568> (дата звернення 05.09.2024).

2. Вовк Б. І. Самоосвіта – запорука сформованості професійної культури майбутнього викладача практичного навчання ПТНЗ. Нові технології навчання: науково-методичний збірник. Інститут інноваційних технологій змісту освіти МОН України. Київ, 2015. № 86 (Ч. 2). С. 32–36.

3. Каленський, А. А., Лузан, П. Г., Ваніна, Н. М., Пашенко, Т. М., Кравець, С. Г., Пятничук, Т. В. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика: монографія. Житомир: Полісся. 2018. 256 с.

ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ – НАДІЙНИЙ НАВІГАТОР ВИПУСКНИКІВ П(ПТ)О У ПОБУДОВІ УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ ТА ПАРТНЕР РОБОТОДАВЦІВ У ФОРМУВАННІ ЯКІСНОГО КАДРОВОГО РЕЗЕРВУ

Цикало Н. В., *викладач-методист, заступник директора з навчально-виховної роботи,
КЗО «Покровське вище професійне училище» ДОР»,
(с.Олександрівка, Дніпропетровська область)*

Професійна кар'єра – це особливий вид діяльності, спрямований на розвиток і самореалізацію особи у трудовій діяльності, досягнення високого рівня професіоналізму, це процес самореалізації людини, що передбачає наявність і розвиток у психологічному просторі суб'єкта професійної кар'єри вольової сфери, психологічної стійкості, рефлексивних особливостей, мотиваційної структури, загальних і професійних компетентностей.

Основна мета ЗП(ПТ)О – підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією і орієнтованого в суміжних галузях діяльності, здатного до професійного росту.

Сьогодні кожен розуміє цінність робітничих професій для післявоєнної відбудови країни. Ключовими цілями відбудови економіки мають стати: відбудова знищених або пошкоджених внаслідок війни майна та інфраструктури, швидке відновлення економічної діяльності.

На першому етапі найбільш активно розвиватимуться і потребуватимуть кадрів будівництво, енергетика, сільське господарство, виробництво продуктів харчування, ІТ-технології, транспорт та логістика. Тому, розвитку і вдосконавленню системи професійно – технічної освіти повинна приділятися першочергова увага. Адже саме випускники професійно технічних училищ будуть найактивніше залучені до відбудови України і подальшого розвитку її економічного потенціалу. Дуже важлива роль в цьому відводиться роботі Центрів кар'єри.

У КЗО «Покровське вище професійне училище» ДОР» третій рік працює Центр професійного зростання та успішної кар'єри «StepUp», метою діяльності якого є забезпечення ефективної зайнятості здобувачів освіти та випускників училища, що відповідає потребам ринку праці, завдяки інтеграції соціального партнерства та училищного соціуму шляхом налагодження та розвитку тісної співпраці з роботодавцями, сприяння

здобувачам освіти і випускникам у проходженні виробничої практики, стажуванні, працевлаштуванні.

Основними напрямками діяльності ЦПЗУК«StepUp», було визначено:

- створення постійно діючої системи підтримки і розвитку кар'єри випускників;
- надання консультаційних послуг з питань планування, розвитку кар'єри (консультації, тренінги, тестування, семінари);
- інформаційна діяльність;
- партнерство з органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями (спільні проекти; обмін досвідом);
- співпраця з роботодавцями (база даних підприємств, сільськогосподарських ТОВ, фермерських господарств за професіями; ярмарки професій; презентації роботодавців; екскурсії)
- працевлаштування й адаптації на новому робочому місці;
- оцінка досвіду роботи, професійних навичок, системи ціннісних орієнтацій і ступеню умотивованості випускника (здобувача освіти).

Було визначено *етапи успішної кар'єри*: знайомство з професією; здобуття знань умінь і навичок; проходження виробничої практики; реальне працевлаштування; становлення професіонала своєї справи; створення власної справи.

Центр професійного зростання та успішної кар'єри «StepUp» планує та проводить свою роботу з різними категоріями населення регіону. Пропонує інформацію та надає допомогу з широкого спектру послуг.

Пропонуємо абітурієнтам: профорієнтаційне *тестування* для випускників 9, 10, 11 класів; *тренінги* визначення пріоритетних професійних здібностей; **діагностику** ділових, особистісних і творчих якостей; дні відкритих дверей, дні кар'єри для абітурієнтів; профорієнтаційні **майстер-класи** та заходи з професій для абітурієнтів від здобувачів освіти училища.

Пропонуємо здобувачам освіти та випускникам: *підбір вакансій* під індивідуальне замовлення здобувача; *допомогу* в організації і сприянні у проведенні переговорів з роботодавцем; допомогу у формуванні індивідуального напрямку кар'єрного росту; *консультації* з питань професійної орієнтації (співбесіда, тестування, навчання); *інформацію* з регіонального ринку праці і кадрових питань; *зустрічі* із провідними спеціалістами підприємств і організацій регіону; додаткові освітні сервіси: тренінги, семінари, ділові ігри, відеолекторії, вебінари, проекти щодо особистісного розвитку; інформацію про нові спеціальності, програми навчання й індивідуальних можливостей для кожного випускника;

допомогу в організації і сприянні в проведенні переговорів з роботодавцем; індивідуальне консультування.

Пропонуємо соціальним партнерам: підбір відповідних кандидатів здобувачів освіти і випускників на місця практики та існуючі вакансії; підбір на постійну або тимчасову роботу кваліфікованих фахівців; пошук по базі даних здобувачів освіти та випускників училища; розвиток та підтримку довгострокових відносин з училищем. можливості проведення зустрічей, реклами, тренінгів, практикумів та майстер-класів для здобувачів освіти від представників організацій, підприємств, сільськогосподарських ТОВ, фермерських господарств.

Конкурентоздатні фахівці значно легше адаптуються до вимог соціального середовища, досягаючи вищого рівня професійного та особистісного розвитку. Ринкове середовище вимагає від особистості фахівця професійної вмотивованості й освоєння підприємницької компетентності, які забезпечать здатність адаптуватися, інтегруватися та ефективно функціонувати в умовах становлення суспільства сталого розвитку, поширення теорії людського капіталу.

Тому основними, *важливими завданнями ЦПЗУК «StepUp»* є:

- надання інформації абітурієнтам щодо напрямів підготовки в КЗО «Покровське вище професійне училище» ДОР» профконсультацій та профдіагностики;
- інформування здобувачів освіти щодо попиту та пропозицій на ринку праці, пошук, підбір роботи, вибір форм зайнятості згідно з професійними кваліфікаціями;
- консультування здобувачів освіти щодо проходження виробничої практики на підприємствах, стратегії та тактики працевлаштування, самомотивації та саморозвитку, планування кар'єри;
- збір, узагальнення й аналіз інформації, що стосується працевлаштування та кар'єри випускників, молодих фахівців училища;
- розміщення інформації про діяльність Центру на веб-сайті училища та у соціальних мережах.
- розвиток партнерських відносин із роботодавцями, налагодження співпраці із Центром зайнятості;
- консультування практичного психолога, фахівців служби зайнятості та надання інформації про права та обов'язки молоді;
- інформування здобувачів освіти і випускників про вакантні місця на підприємствах, в установах та організаціях, вимоги роботодавців до шукачів роботи, можливості професійної підготовки;

➤ розширення спектру методів пошуку роботи, підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, їх працевлаштування;

➤ проведення профорієнтаційних заходів для випускників шкіл з метою їх професійного спрямування.

Отже, одним із важливих напрямів професійної підготовки майбутніх фахівців у закладі професійної (професійно-технічної) освіти є їх підготовка до здійснення майбутньої професійної кар'єри. Вирішення цієї проблеми під час навчання в училищі є першим кроком майбутніх фахівців до успіху в кар'єрі. Вже під час оволодіння професійними знаннями, вміннями і навичками вони можуть усвідомити значення цих знань для їх подальших професійних і кар'єрних досягнень, планування професійної кар'єри на основі сформованих кар'єрних орієнтацій. Підготовка до здійснення майбутньої професійної кар'єри, розвиток кар'єрних нахилів є актуальною перспективою самореалізації особистості майбутнього фахівця, його професійного становлення.

АНДРАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Чертов В. І., викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту

Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Неформальна освіта дорослих дедалі зміцнюється у якості одного з напрямів розвитку сучасної освітньої системи. Актуальність дослідження андрагогічного потенціалу неформальної освіти дорослих зумовлена швидкими соціально-економічними змінами, що вимагають постійного оновлення знань та навичок упродовж життя. В Україні неформальна освіта дорослих є важливим засобом розвитку людського капіталу, особливо в умовах війни та посткризової відбудови [1]. Проте її впровадження стикається з низкою проблем: недостатнє фінансування, слабка інституційна підтримка, низька мотивація дорослих до навчання, відсутність єдиного законодавчого регулювання. Виклики включають також нерівний доступ до освітніх можливостей у різних регіонах і недовіру до якості програм [2; 3]. Шляхи вирішення включають посилення державної підтримки та стимулювання участі в освіті через податкові пільги, розширення доступу до цифрових технологій, а також створення стандартів і механізмів сертифікації програм для підвищення довіри до їх якості.

Андрагогічний потенціал стосується можливостей та здатності дорослої людини до навчання в контексті її життєвого досвіду, мотивації, соціальних ролей і професійних потреб. Цей потенціал базується на принципах андрагогіки, що розглядає дорослих як самостійних і відповідальних за власне навчання суб'єктів [4]. Дорослі прагнуть до освіти, коли це необхідно для вирішення конкретних проблем або досягнення особистих і професійних цілей, тому їх навчання має бути практико-орієнтованим і враховувати їхній досвід. Андрагогічний потенціал також відображає здатність дорослих використовувати критичне мислення, саморефлексію і готовність до постійного розвитку. Формування цього потенціалу залежить від створення сприятливих умов, зокрема гнучких і доступних навчальних форматів, що відповідають специфічним потребам дорослих, а також від належної підтримки з боку держави та суспільства, яка стимулює особистісний розвиток і професійне зростання упродовж життя [5; 6].

У наукових дослідженнях, присвячених андрагогічному потенціалу неформальної освіти дорослих, можна виділити кілька основних тематичних напрямів. Перший напрям охоплює концептуальні засади розвитку неформальної освіти дорослих в Україні, що детально розглядаються у роботах О. Аніщенко [1], М. Вовка, Л. Султанової та їхніх колег [5]. Ці дослідження акцентують увагу на стратегічних аспектах інтеграції неформальної

освіти в систему неперервного навчання дорослих і її ролі в сучасному соціальному й економічному контексті країни.

Друга тематична група робіт, до якої належать праці В. Базелюка [2] та Л. Вікторової [3], фокусується на викликах та перспективах розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. Основна увага приділяється проблемам нерівного доступу до освітніх можливостей, інституційним бар'єрам, низькому рівню фінансування та відсутності ефективного законодавчого регулювання. У роботах пропонується розширити доступ до цифрових технологій та впроваджувати нові механізми підтримки навчання дорослих.

Ще один важливий напрям досліджень стосується андрагогічних принципів і методів навчання дорослих, які описані в роботах О. Мельниченко [4], А. Василюк та А. Стоговського [6]. У цих джерелах підкреслюється важливість адаптації навчальних програм до потреб дорослих, використання інноваційних підходів і технологій, що забезпечують розвиток критичного мислення й здатність до самостійного навчання.

У роботі І. Радомського [7] підкреслюється важлива роль неформальної освіти як складової неперервного навчання дорослих, що сприяє розвитку їхньої адаптивності до сучасних викликів та потреб ринку праці.

Неформальна освіта дорослих являє собою вид навчальної діяльності, яка організовується поза межами офіційної освітньої системи та спрямована на розвиток професійних, соціальних і особистісних компетенцій [5]. Вона відрізняється гнучкістю у формах і методах навчання, орієнтується на конкретні потреби дорослих, враховуючи їхній попередній досвід, інтереси та життєві обставини [1]. Неформальна освіта може включати різні курси, тренінги, майстер-класи, семінари та інші освітні ініціативи, що дозволяють дорослим оперативно опановувати нові знання та навички для вирішення професійних або життєвих завдань. Цей вид освіти відіграє ключову роль у забезпеченні безперервного навчання та підвищенні адаптивності до змінних соціальних і економічних умов [7].

Андрагогічний потенціал неформальної освіти дорослих полягає в наявному у цій формі навчання потенціалі для забезпечення ефективного розвитку особистісних та професійних компетенцій дорослої людини на основі її життєвого досвіду, самостійності та мотивації. Відмінність неформальної освіти від традиційної полягає у її гнучкості, яка дозволяє враховувати індивідуальні потреби, контекст і особливості дорослого здобувача освіти, що є базовими підвалинами андрагогіки. Доросла людина, як правило, сама прагне навчатися для вирішення конкретних проблем або досягнення актуальних цілей. Тому неформальна освіта створює умови для розвитку критичного мислення, самостійності в ухваленні рішень і рефлексії власного досвіду, що забезпечує можливість швидкої адаптації до нових умов, підвищення кваліфікації та професійної мобільності. До того ж андрагогічний

потенціал неформальної освіти полягає у сприянні соціальній інтеграції дорослих шляхом залучення їх до навчальних спільнот, обміну досвідом та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Таким чином, саме неформальний характер освіти зумовлює її високий андрагогічний потенціал, тобто максимальну відповідність потребам та очікування зрілої людини.

Перспективи досліджень полягають у глибшому вивченні впливу неформальної освіти на професійну мобільність і адаптивність дорослих у змінних соціально-економічних умовах. Також доцільно проводити подальші дослідження щодо розробки ефективних інструментів навчання, які враховують специфіку мотивації дорослих, їхній попередній досвід і потребу в практично орієнтованому навчанні.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко О. Концепція розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. № 1 (15). С. 20–39. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.20–39](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.20-39) (дата звернення: 01.10.2024).
2. Базелюк В. Г. Виклики та перспективи освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози*. 2017. С. 58–68. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711097/1/Bazeliuk.pdf> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Вікторова Л. В. Виклики та перспективи неформальної освіти дорослих в Україні. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2019. Т. VII (83), вип. 203. С. 47–49. DOI: [https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019–203VII83–11](https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-203VII83-11) (дата звернення: 01.10.2024).
4. Мельниченко О. В. Андрагогічні принципи освіти дорослих та забезпечення якості неперервної педагогічної освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2020. № 33. С. 24–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2020_33_5 (дата звернення: 01.10.2024).
5. Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика: монографія / Вовк М. П., Султанова Л. Ю., Філіпчук Н. О., Соломаха С. О., Грищенко Ю. В. Київ: б / в, 2019. 498 с. URL: [http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Навчання дорослих 202019.pdf](http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Навчання_дорослих_202019.pdf) (дата звернення: 01.10.2024).
6. Освіта дорослих у перспективі змін: інновації, технології, прогнози: монографія / за ред. Василюк А., Стоговського А. Ніжин: Видавець П. П. Лисенко М. М., 2017. 248 с.
7. Радомський І. Неформальна освіта дорослих як важлива складова неперервної освіти. *Actual Problems in the System of Education General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2023. С. 536–542. DOI: [https://doi.org/10.18372/2786–5487.1.17739](https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17739) (дата звернення: 01.10.2024).

РОЗРОБКА СЦЕНАРІЮ ПРОВЕДЕННЯ КОМАНДНОЇ ДІЛОВОЇ ГРИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ GOOGLE

Чижов С. В., майстер виробничого навчання КЗ «Професійно-технічне училище №2» ДМР

Післявоєнне відновлення України потребуватиме значних обсягів робіт у різних галузях економіки. Для їх виконання будуть потрібні кваліфіковані робітничі кадри, які володіють сучасними знаннями та навичками. Професійно-технічна освіта може забезпечити підготовку таких кадрів, але формувати кваліфіковані кадри треба вже зараз – під час війни. Однією з частих проблем, з якими стикається професійно – технічна освіта під час війни, є неможливість проведення очних занять безпосередньо в навчальних закладах. Це покладає велику відповідальність на педагогів та майстрів виробничого навчання щодо ефективного проведення дистанційного навчання. Одним з найпопулярніших інструментів проведення дистанційного навчання є цифрові інструменти Google. За допомогою цифрових інструментів Google можна створювати освітній онлайн-простір для комфортного та безперервного навчання здобувачів освіти.

Переваги цифрових інструментів Google: легкість використання; безкоштовність; наявність широкого спектру інструментів; можливість співпраці; інтеграція з іншими інструментами.

Метою проведених досліджень була розробка та апробація сценарію проведення командної ділової гри за допомогою цифрових інструментів Google. Розроблений сценарій був апробований під час проведення дистанційного уроку виробничого навчання за темою “Конфігурація архітектури ПК на замовлення клієнта” для здобувачів освіти професії “Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення КЗ “Професійно-технічне училище №2” ДМР.

Під час ділової гри здобувачі освіти були розподілені на 5 команд по 5 учасників. Одна з 5 команд відіграла роль команди експертів з комп’ютерних технологій, а всі інші команди відігравали ролі інтернет-магазинів з продажу комп’ютерної техніки. Команди інтернет-магазинів змагалися в конфігурації персонального комп’ютера на замовлення клієнта, намагаючись презентувати найбільш ефективну конфігурацію персонального комп’ютера в рамках оговорених на початку ділової гри умов (сфера застосування персонального комп’ютера та бюджет). Команда експертів оцінювала створені командами інтернет-магазинів конфігурації персональних комп’ютерів та обирала команду переможця. Окрім команди експертів додатковим незалежним експертом виступала безкоштовна лінгвістична модель штучного інтелекту Gemini.

Для створення структури онлайн-середовища для дистанційного уроку виробничого навчання були використані наступні інструменти: Google Клас, Google Диск, Google Сайти, Google Документи, Google Презентації, Google Meet, Google Форми, YouTube, Gmail, Google Apps (рис. 1).

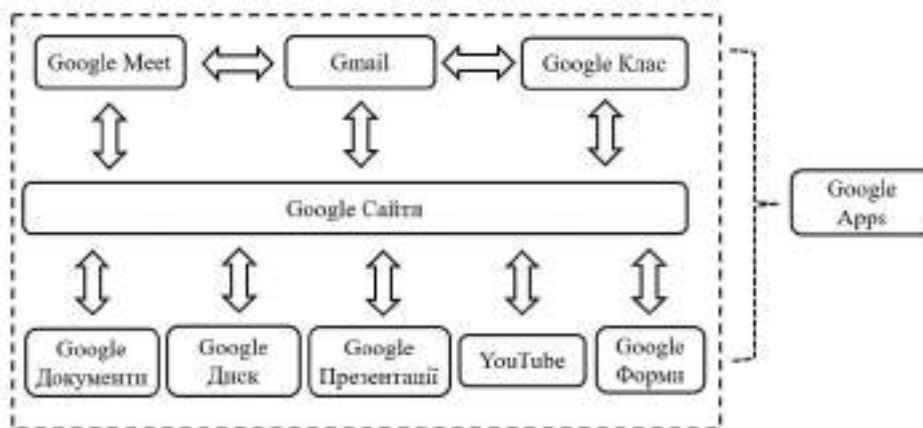

Рис. 1. Створена структура взаємодії цифрових інструментів Google

Використання поєднання цифрових інструментів Google з такою інноваційною технологією навчання як ділова гра, було націлено на отримання наступних результатів:

1. Сприяти активному залученню здобувачів освіти до навчання, розвитку практичних навичок, критичного мислення та комунікаційних умінь.
2. Створити навчальний онлайн-простір, який дасть змогу навчати здобувачів освіти через їх власний досвід, створюючи ситуації, які симулюють реальні бізнес-ситуації та професійні виклики.
3. Дозволити здобувачам освіти відчути на собі роль професіоналів та практикувати ті навички, які вони зможуть застосувати у своїй майбутній професійній діяльності навіть якщо будуть працювати не за фахом.
4. Навчити здобувачів освіти навичкам командної роботи.
5. Навчити здобувачів освіти навичкам плануванню та управлінню проєктами.

Очікувані результати ділової гри були виконані в повному обсязі. Додатковими результатами був позитивний емоційний настрій здобувачів освіти та азарт гри, які перетворили урок виробничого навчання на цікаву пригоду у майбутній світ їх професійної діяльності в галузі інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Google Workspace for Education. URL: <https://teachfromanywhere.google/intl/uk/#for-teachers> (дата звернення: 24.09.2024).

ЯКІСТЬ І ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Шарлович З. П., кандидат педагогічних наук, ад'юнкт,
Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща

Мошенець Н. С., аспірантка,
*Глухівський національний педагогічного університет імені Олександра Довженка,
асистентка, Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі, Республіка Польща*

Однією із важливих вимог до усіх ступенів і рівнів сучасної освіти є якість, яка безпосередньо пов'язана з рівнем професійної підготовки вчителів, вихователів, майстрів виробничого навчання, викладачів та науково-педагогічних працівників. З огляду на глобалізаційні виклики та цифровізацію освіти, суспільство висуває нові вимоги до діяльності педагогів працівників, які мають поєднувати високий рівень особистісного розвитку, компетентність, інноваційність та етичність у своїй роботі.

Основні професійні вимоги до викладача, його становлення як фахівця, розпочинається із особистісного наповнення, цілеспрямованості, мотивації до цілісного формування особистісних рис характеру, наявність яких сприятиме здобуттю фахової компетентності та розвитку педагогічної майстерності в процесі діяльності. Педагогічний працівник повинен, а, в деякій мірі, навіть зобов'язаний бути унікальною особистістю; дотримуватися, культивувати та пропагувати загальнолюдські цінності; бути різнобічно освітченим і ерудованим в багатьох питаннях культури, політики, спорту, тощо; мати високу культуру поведінки та вміння вибудовувати взаємини; володіти комунікативною компетентністю; уміти управляти емоційно-вольовими процесами; дотримуватися етичних норм і норм загальнолюдських цінностей та моралі; постійно працювати над власним самодосконаленням [1].

Аналізуючи професійну складову викладача, важливо зазначити, що він має володіти глибокими знаннями у своїй галузі, а також здатністю їх адаптувати до новітніх тенденцій розвитку науки, освіти і практики. Кузьменко Л. В. (2020) доводить, що професійна компетентність викладача напряму впливає на мотивацію студентів до навчання [2]. Викладач стає для студента прикладом, лідером, який веде за собою, спонукає, скеровує і супроводжує студента в його особистісному і професійному розвитку.

Ткаченко В. І. (2019) вважає, що професіоналізм викладача полягає не лише у передачі знань, але й у формуванні критичного мислення, ціннісних орієнтирів та навичок самостійного навчання студентів [3].

Важливими для викладацької праці і наукової діяльності також є наявність добре розвинених інформаційно-комунікаційних навичок. У добу цифровізації викладач повинен володіти інструментами дистанційного навчання, уміти працювати з платформами LMS (Learning Management System), використовувати віртуальні лабораторії та інші інтерактивні ресурси (Шевченко Н. Г., 2021; Шарлович З. П., Вільчинська Л.А., Данилюк С., Губа В., Задільська Н., 2023) [4; 5]. Інтеграція інноваційних технологій, між тим інформаційно-комунікаційних, сприяє розвитку електронного навчання, розширює можливості використання штучного інтелекту у викладанні, а також впровадження гейміфікації як засобу активізації освітнього процесу (Петренко, 2021) [6].

Проблему психологічної компетентності викладача в умовах сучасної освіти досліджували різні науковці, серед яких вирізняється Бондаренко Т. І. (2022), в чіх працях приділяється увага розвитку етичності та психологічної компетентності, адже важливим аспектом для особистості викладача є здатність до налагодження емоційного контакту зі студентами і колегами, створення комфортного освітнього середовища та дотримання етичних норм у викладацькій діяльності [7].

Для забезпечення якості освітньої діяльності необхідно використовувати різноманітні сучасні педагогічні технології, підходи і дидактичні інструменти в процесі діяльності викладача. Це потребує наполегливої праці над собою, пізнання і використання інновацій. Безперервний професійний розвиток сприяє постійному підвищенню кваліфікації, набуттю і оновленню знань, умінь, навичок, компетенцій та професійного досвіду. Участь у тренінгах, курсах, семінарах, вебінарах, науково-практичних конференціях, стажуваннях дозволить викладачам удосконалювати свої професійні та педагогічні навички (Іванов, 2020) [8].

Вовк Б. І. (2015) вважає самоосвіту запорукою сформованості професійної культури майбутнього викладача практичного навчання ПТНЗ, Шарлович З. П. відводить самоосвіті роль важливої складової безперервного особистісного і професійного розвитку фахівця [9; 10].

Про якість освітньої діяльності викладача свідчить впровадження систем оцінювання ефективності викладачів (Олійник, 2020). Використання анкетування студентів, зовнішніх аудитів та самооцінювання як методів аналізу діяльності викладачів є необхідністю та сприяє оцінці якості [11], що дає можливість на основі результатів аналізу вносити зміни і корективи для удосконалення освітнього процесу з урахуванням сучасних вимог.

Висновки. Для забезпечення якісної освіти, необхідно спрямовувати зусилля на організацію освітнього процесу, безперервний професійний розвиток надавачів освітніх послуг. Професійна діяльність викладача сучасності має базуватися на поєднанні глибоких знань, педагогічної майстерності, технологічної компетентності та етичності. Тільки за таких

умов можливо забезпечити якісну освіту, яка відповідатиме потребам суспільства та вимогам глобалізованого світу.

Список використаних джерел:

1. На урок. Професійні вимоги до особистості педагога. URL: <https://naurok.com.ua/profesiyni-vimogi-do-osobistosti-pedagoga-129628.html>
2. Кузьменко Л. В. (2020). Вплив професійної компетентності викладача на якість освіти. Гуманітарний журнал, 5(3), С. 10–15.
3. Ткаченко В. І. (2019). Педагогічна майстерність у підготовці фахівців нового покоління. Вища школа, 10(2), С. 55–60.
4. Шевченко Н. Г. (2021). Використання цифрових технологій у навчальному процесі. Цифрова освіта і суспільство, 1(6), С. 18–24.
5. Sharlovych, Z., Vilchynska, L., Danylyuk, S., Huba, B., Zadilska, H. (2023) Digital Technologies as a Means of Improving the Efficiency of Higher Education International Journal of Information and Education Technology, 2023, 13(8), pp. 1214–1221 URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85167452861&origin=resultlist>
6. Петренко О. А. (2021). Інноваційні технології у викладанні: перспективи та виклики. Інноваційна педагогіка, 7(5), С. 25–30
7. Бондаренко Т. І. (2022). Психологічна компетентність викладача в умовах сучасної освіти. Науковий вісник педагогіки, 2(4), С. 15–20.
7. Іванов П. М. (2020). Професійний розвиток викладачів: новітні виклики. Освітологічний огляд, 3(1), С. 45–50.
9. Вовк Б. І. Самоосвіта – запорука сформованості професійної культури майбутнього викладача практичного навчання ПТНЗ. Нові технології навчання: науково-методичний збірник. Інститут інноваційних технологій змісту освіти МОН України. Київ, 2015. № 86 (Ч. 2). С. 32–36.
10. Шарлович З. П. (2023) Самоосвіта як важлива складова безперервного особистісного і професійного розвитку фахівця / Teoria i metodyka doskonalenia zawodowego kadry akademickiej jako elementu kształcenia ustawicznego w systemie szkolnictwa wyższego, nauki i praktyki pedagogicznej. Tom 1.: Zbiór prac naukowych / Redakcja naukowa Zoia Sharlovych. – Łomża, Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2023. С. 207-213. (227 s.) ISBN 978-83-967643-2-4 URL: https://www.researchgate.net/publication/373069331_Sarlovic_Z_P_Samoosvita_ak_vazлива_skladova_bezperernvnoгo_osobistisnogo_i_profesijnogo_rozvitku_fahivca_Teoria_i_metodyka_doskonalenia_zawodowego_kadru_akademickiej_jako_elementu_ksztalcenia_ustawiczn
11. Олійник В. С. (2020). Оцінювання якості викладацької діяльності у закладах вищої освіти. Економіка та управління освітою, 4(2), С. 30–35.

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ У МЕТОДИЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Шевчук С. С., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Науково-методична робота в дидактиці розглядається «... як цілісна, основана на досягненнях науки і передового педагогічного досвіду і на конкретному аналізі навчально-виховного процесу, система взаємопов'язаних дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації та професійної майстерності кожного педагога, на розвиток та підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому, а в кінцевому розрахунку - на розвиток і досягнення позитивних наслідків навчально-виховного процесу, оптимального рівня навчання, виховання і розвитку учнів» [1].

Методична робота – це система аналітичної, організаційної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної, інформаційної діяльності з метою удосконалення професійної компетентності суб'єктів освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Участь у методичній роботі є професійним обов'язком для всіх педагогів професійної освіти [3].

Методична діяльність є визначеним типом освітньої діяльності та змістовно являє собою підсистему, яка реалізує дослідно-діагностуючу, методично-проектуючу, консультативно-корегуючу, організаційно-методичну функції, зміни яких сприяють розвитку всієї педагогічної системи. Ці функції здійснюються через функціональний підхід до організації роботи методичної служби навчального закладу.

Основними завданнями методичної роботи у ЗП(ПТ)О є [2]:

- вивчення та аналіз стану освітнього процесу у ЗП(ПТ)О;;
- організаційне та навчально-методичне забезпечення програм розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти;
- удосконалення змісту, форм і методів навчання і виховання учнівської молоді, забезпечення єдності, організаційного взаємозв'язку, загальноосвітньої та професійної підготовки здобувачів освіти на основі гнучкості, інноваційності, наступності, прогностичності, ступеневого характеру професійної освіти;
- створення умов для розвитку рівня професійної компетентності педагогічних працівників професійного навчального закладу;

- інформаційне забезпечення педагогічних працівників з проблем освіти, педагогіки, психології, інформування про досягнення науки і техніки конкретної галузі (сфери послуг), перспективного педагогічного досвіду;
- надання консультативної методичної допомоги педагогічним працівникам з проведення експериментально-дослідної роботи з проблем впровадження результатів наукових освітніх досліджень, перспективного досвіду, інноваційних педагогічних та освітніх технологій у педагогічну практику;
- створення сучасного комплексно-методичного забезпечення предметів (професій), розробка і видання навчально-методичних посібників, рекомендацій, сучасних засобів навчання;
- підготовка до атестації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

Методична служба навчального закладу – система взаємопов'язаних заходів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу педагогічних працівників, їх професійної майстерності, а у кінцевому підсумку, на підвищення якості професійної підготовки випускників ЗП(ПТ)О у відповідності до потреб ринку праці.

Зміст роботи методичної служби навчального закладу має комплексний характер і включає чотири напрями діяльності: технологічний, педагогічний, керуючий, науковий [3].

Технологічний – це аналіз на діагностичній основі та опис педагогічної діяльності педагогічних працівників навчального закладу, осмислення перспектив переходу на нові педагогічні або освітні технології.

Педагогічний – надання практичної допомоги педагогічним працівникам в удосконаленні методичної майстерності, підвищення кваліфікації, консультаційна допомога викладачам і майстрам виробничого навчання у науково-методичному забезпеченні освітніх стандартів.

Керуючий – створення педагогічного колективу, спроможного до інноваційних перетворень у навчально-виробничому і виховному процесах у відповідності до Концепції розвитку сучасної системи ПТО.

Науковий – організація дослідно-експериментальної роботи з апробації нових ідей, концепцій, програм розвитку освітніх закладів і установ.

Методи педагогічного дослідження в освітній практиці – це прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання та вивчення явищ педагогічної дійсності. Система методів дослідження визначається вихідною концепцією дослідника, його уявленнями про сутність і структуру об'єкта вивчення, загальною методологічною орієнтацією, цілями і завданнями конкретного дослідження [4].

У процесі організації та реалізації розмаїття форм методичної роботи у навчальному закладі застосовується, як правило, комплекс *традиційних методів педагогічних досліджень*, а саме: спостереження, аналізу і синтезу, педагогічного діагностування і констатації, порівняння, інтерв'ювання, анкетування, узагальнення та систематизації, оцінювання (метод експертної оцінки), стимулювання (заохочення), тестування.

Своєрідність методів *аналізу і синтезу* у психолого-педагогічних дослідженнях полягає в їх універсальних можливостях розглядати явища і процеси педагогічної дійсності у найскладніших поєднаннях, виділяти найбільш істотні ознаки і властивості, зв'язки і відносини, встановлювати закономірності їх розвитку. Ефективність цих методів – у можливості охоплення мисленням, пам'яттю й увагою одночасно великої кількості фактів, а також мисленого проникнення в їх сутність, виявлення протилежних тенденцій та рушійних сил розвитку.

З методами аналізу і синтезу тісно пов'язані *методи абстрагування і конкретизації*. Під *абстрагуванням* розуміють мисленнєве відокремлення якоїсь властивості чи ознаки предмету від інших його ознак, властивостей, зв'язків. *Метод конкретизації* полягає у мисленій реконструкції, відтворенні предмету на основі попередньо виокремлених його ознак та властивостей.

Контент-аналіз – формалізований метод аналізу змісту документів за допомогою математичних засобів. З допомогою цього методу вивчаються психологічні характеристики педагогів і учнів, стан педагогічної діяльності у навчальному закладі, якість й ефективність навчання і виховання.

Метод спостереження застосовується при виявленні традиційних та інноваційних особливостей навчально-виробничого та виховного процесів і, перш за все, для вивчення об'єкту спостереження у різних ситуаціях його педагогічної діяльності. Основні *етапи* методу спостереження :

- визначення питань, що розкривають зміст педагогічної діяльності, та отримання відповідей на ці питання;
- аналіз отриманих відповідей та формулювання основної проблеми (задачі), пов'язаної із професійною діяльністю педагога;
- встановлення фактів, що підтверджують (або заперечують) результативність навчально-методичної діяльності педагога;
- формулювання основних висновків щодо діяльності педагога та формулювання рекомендацій за результатами його діяльності.

Метод педагогічних спостережень характеризується безпосереднім сприйманням педагогічних явищ і процесів у цілості і динаміці їх змін. Спостереження лише тоді

правильно відображає явища і процеси, що вивчаються, коли є чіткий план його проведення, у якому відображені об'єкт спостереження, мета, завдання і період (тривалість) спостереження, передбачуваний результат, очікувані зміни у навчально-виховному процесі тощо. *План спостереження*, таким чином, відповідає на питання: що спостерігати, для чого спостерігати, коли і скільки часу спостерігати і чого можна очікувати за результатами проведених спостережень.

Метод педагогічного діагностування і констатації – це виявлення потреб кожного педагогічного працівника у реалізації своїх професійних послуг. Під «потребою» розуміються утруднення педагога або групи педагогів у професійній діяльності. В якості діагностичного методу пропонується об'єднання самооцінки досвіду педагога (анкетування, представлення програми самовдосконалення, самоаналіз особистих педагогічних дій та інший інструментарій) із компетентною оцінкою експертів у процесі сумісного педагогічного аналізу та самоаналізу. У результаті діагностування складається короткостроковий прогноз удосконалення педагогічної діяльності (діагностична карта, щоденник спостережень тощо). Якщо діагностика педагогічних потреб виконується успішно, то з її допомогою вдається визначити *професійні потреби* педагога. Далі виникає наступна стадія професійного зростання педагога, яку діагностує методична служба навчального закладу – потреби педагога у реалізації своїх *методичних послуг*.

За допомогою даного методу методична служба може реалізувати одну із своїх головних функцій – *замовлення на професійне зростання педагога*.

Метод порівняння здійснюється методичною службою навчального закладу за наступною схемою:

- ✓ проведення порівняльного аналізу діяльності окремого педагога з досягненнями інших педагогічних працівників;
- ✓ встановлення ознак подібності та відмінності у порівнянні з діяльністю творчо працюючих педагогів;
- ✓ виявлення впливу встановлених подібностей і відмінностей на позитивну (інноваційну, творчу) діяльність визначеного педагога;
- ✓ аналіз отриманих результатів порівняння, формулювання висновків і рекомендацій.

Метод порівняння може проводитися паралельно із методом діагностування з *метою* виявлення рівня професійної компетентності педагога та стимулювання його до самовдосконалення.

Методи опитування у психолого-педагогічних дослідженнях застосовуються у вигляді анкетування (письмового опитування), інтерв'ювання (усного опитування),

експертного опитування, тестування (з використанням стандартизованих форм оцінки результатів опитування), а також з використанням соціометрії, яка дає можливість виявляти міжособистісні стосунки у педагогічному колективі.

Метод анкетування доцільно проводити з метою оцінювання творчого потенціалу педагогічного працівника. Цей метод дає можливість методичній службі ЗП(ПТ)О отримати інформацію про типовість тих чи інших явищ у педагогічній практиці навчального закладу, різноманітний емпіричний матеріал про особистість педагогів, їх психологічні особливості, досвід та професійні запити, можливості та спроможність до зростання рівня їх професійної компетентності.

Інтерв'ю – різновид опитування, у якому інтерв'юєра цікавить саме думка і оцінка особи, яку опитують. За метою, яку прагне реалізувати дослідник, виділяють *інтерв'ю думок*, яке з'ясовує оцінки явищ або подій, і *інтерв'ю документальне*, пов'язане із з'ясуванням конкретних фактів, пов'язаних із професійної діяльності.

Одним із найбільш ефективних методів збирання інформації у педагогічному дослідженні є *експертне оцінювання (рейтинг)*, яке передбачає оцінювання тих чи інших сторін педагогічної діяльності компетентними суддями (експертами). Результати опитувань, які ґрунтуються на судженні спеціалістів, називаються експертними оцінками, тому цей метод нерідко називають *методом експертних оцінок*.

Метод педагогічного тестування – у широкому розумінні, спосіб одержання інформації про певний об'єкт і його характеристики шляхом випробувань; у вузькому, педагогічному розумінні, метод оцінювання знань, умінь, професійних досягнень, компетентності за допомогою тестів.

Метод тестування проводиться шляхом усного чи письмового опитування, виконання опитуваним тестових завдань з використанням комп'ютерних технологій та мережевих систем з метою отримання високого рівня достовірної інформації з важливих аспектів професійної компетентності педагогічних працівників. Цей метод може використовуватися у комплексі із вище названими методами.

Окрім методів педагогічних досліджень у діяльності методичної служби навчального закладу застосовуються *методи альтернативних сучасних освітніх технологій*, такі як:

➤ *інформаційно-комунікаційний* – призначений для створення якісно нових можливостей передачі та сприйняття інформації психолого-педагогічного, науково-методичного, нормативно-правового характеру шляхом використання комп'ютерної техніки, мережевих систем та програмного забезпечення у відповідності до визначених цілей і задач методичної діяльності ЗП(ПТ)О;

➤ *евристичний (пошуковий)* – здійснення педагогом самостійного пошуку інформації з навчально-методичної чи виховної проблеми, яка досліджується, та її аналіз; застосування логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння, вичленовування, абстрагування тощо); формулювання та розв’язання поетапних проблем у ході дослідження;

➤ *проблемний* – формування у педагогів умінь формулювати проблему навчально-методичного чи виховного характеру; опанування методикою логічного міркування в процесі доказу окремих елементів проблеми; формування умінь висувати гіпотези вирішення проблеми, обирати оптимальні рішення та узагальнювати і систематизувати висновки за результатами вирішення проблеми;

➤ *дослідницький* – опанування методикою дослідницької діяльності за алгоритмом: обґрунтування необхідності проведення дослідження; визначення його об’єкту, предмету і методів дослідження; складання плану дослідної роботи; проведення аналізу інформаційних джерел з досліджуваної проблеми; висунення гіпотез та їх обґрунтування; постановка і проведення експерименту; формулювання висновків; підготовка звіту за результатами дослідної роботи;

➤ *імітаційний* – розвиток творчого застосування професійних умінь і навичок при виконанні функціональних професійних обов’язків у нестандартних (змодельованих) ситуаціях, прогнозування професійної діяльності на віддалену перспективу, розвиток критичного мислення у процесі вирішення реальних (конкретних) і проблемних ситуацій навчально-організаційної та науково-методичної діяльності;

➤ *проектний* – основними принципами реалізації такого методу є: реальне партнерство учасників проекту, прагматичність, практичність результатів, спрямованість на вирішення конкретної проблеми. Проектний метод має комплексний характер, оскільки його реалізація передбачає використання сукупності інших інтерактивних форм і методів: співпраця учасників проекту у малих групах, «мозкова атака», рольові ігри, дискусії, рефлексія, презентації і публікації, створення Web-сайтів та інші. За спрямованістю методичні проекти можуть бути інформаційними (прикладними), практично-орієнтованими, дослідницькими (творчими), комунікативними, ігровими.

Метод колективного аналізу ситуацій професійних ситуацій, які можуть бути запропоновані для обговорення самими педагогами професійних навчальних закладів. В освітній діяльності використовуються різні види кейсів. Найпростішими для використання є **кейси вибору**, робота з якими може займати не більше 15-20 хвилин. Це зазвичай «закриті» кейси, які містять усю необхідну інформацію – опис ситуації, яка має невелику кількість (2-3) варіантів рішення. Необхідно проаналізувати всі аспекти ситуації й обґрунтувати оптимальність зробленого вибору. Зміст кейсів спрямований на вибір виходу із конфліктної ситуації (вибір кращого підручника для викладання предмета, конкретних форм, методів чи засобів навчання, виховання тощо). Такі кейси незамінні для підготовки до подальшої роботи

з більш складними кейсами, активізують аудиторію, сприяють набуттю різноманітних умінь, у тому числі й інтелектуальних.

Кейси-тренінги передбачають практичні вправи або дії, спрямовані на формування необхідних умінь, навичок чи груп компетентностей. Їх доцільно використовувати при вдосконаленні стилю спілкування педагога із здобувачами освіти чи колегами. Завданнями таких кейсів є: проведення презентацій; застосування різноманітних прийомів для створення ситуації успіху, підтримання позитивного психологічного мікроклімату, конструктивних діалогів, вміння пояснити складний матеріал, здійснити комунікативну атаку чи висловити оцінне судження. Переваги цих кейсів полягають у нескладності, динамічності, певній театралізованості, дієвості щодо корекції поведінки й стилю педагогічної взаємодії, тобто вдосконаленню комунікативної компетенції педагогів.

На відміну від кейсів вибору **конфліктні кейси** передбачають самостійний пошук виходу з конфліктної ситуації. Основне призначення конфліктного кейсу полягає у виробленні навичок поведінки педагогів у конфліктних ситуаціях, а також здатність приймати адекватні рішення. Наприклад, один із таких кейсів містить «історію» розвитку конфлікту, зміст скарги педагога, пояснення директора навчального закладу чи його заступників, дані та опис умов роботи педагога, довідку з вивчення системи його роботи, результати анкетування учнів та їх батьків. Аналіз цього кейса потребує вирішення таких питань: тип закладеного в кейс конфлікту; етап, на якому перебуває конфлікт; роль, функції і структура конфлікту; способи і шляхи його розв'язання.

У даному кейсі закладена рольова концепція. Під *роллю* розуміють сукупність вимог, що висувуються до осіб, які відстоюють певні соціальні чи професійні позиції. Тому в кейсі містяться допоміжні матеріали, що дають змогу учасникам глибше усвідомити «закони» рольової діяльності.

Кейс-конфлікти викликають жвавий інтерес, супроводжуються емоціями, проявом індивідуальності, проте є небезпека відвертання уваги від суті конфлікту й зосередження на другорядних аспектах.

Інноваційні кейси успішно впроваджуються у практику курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників і містять проблему із вибору та запровадження *освітніх інновацій*. Такі кейси, як правило, довготривалі і найчастіше «відкриті», тобто потребують самостійної роботи з пошуку необхідної інформації. Такі кейси носять назву **«трансформерів»**: залежно від тривалості курсів підвищення кваліфікації, етапності, категорії, фаху та посад слухачів їх можна представляти у різних варіантах. Зміст таких кейсів спрямований на створення програми чи проекту за вибором і запровадження технологій навчання та виховання у практичну діяльність навчального закладу чи окремих педагогів. Вони сприяють усвідомленню чинників підтримки та гальмування, що впливають

на освітній процес, навчають розробляти стратегію і тактику, враховувати реальні умови, чітко передбачати можливий результат.

Метод «Снігова куля» є методом колективного пошуку спільного рішення або спільного погляду. Цей метод придатний для створення дефініції (визначення), яка буде легко зрозумілою та сприйнятою всіма учасниками, оскільки всі беруть участь у її створенні, мають можливість сформулювати власне бачення об'єкту обговорення. Кожен учасник групи додає у формулювання визначення, яке розглядається, власний неповторний досвід, який є важливим і потрібним усій групі. Метод дає змогу першій, ще не відшліфованій думці (знанню, погляду) кожного учасника, зафіксувати, дати назву, переконати усю групу. Назва методу «снігова куля» добре відображає як його сутність (у кінцевому результаті роботи всіх учасників закладений досвід кожного окремого учасника), так і виконання (окремі ідеї та переконання з'єднуються в єдине ціле, як сніг у велику кулю). Важливим є те, що кінцевий результат нікому не нав'язується силою або через умовляння, а є справді узгодженим шляхом спільного обговорення. Цей метод сприяє входженню у проблему, формуванню нових для учасників понять, усвідомленню педагогом власних професійних ціннісних орієнтирів, інтеграції груп.

Характерною рисою сучасного професійного освітнього простору є інноваційні проекти переходу від стратегії формування до стратегії розвитку особистості здобувачів освіти на основі компетентнісного підходу. Ці освітні проекти (сучасні освітні практики) з'являються різними шляхами: можуть бути спущені «зверху», а можуть народитися в осередку навчальних закладів. Але, за будь-яким випадком, сутність таких інноваційних проектів – унікальні освітні знахідки, педагогічні ідеї, ефектні та ефективні методики і техніки учіння та навчання, для реалізації яких стає вкрай необхідним інноваційні зміни у науково-методичній діяльності сучасних педагогів професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія освіти / АПНУ; гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Методична робота. Положення і накази / О.Переheyда К.: Редакції газет з управління освітою, 2012. 128с.
3. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 73 с.
4. Шевчук С.С. Традиції та інновації у діяльності методичної служби професійної школи: метод. посібник. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2018. 120с.

ISBN 978-83-972595-2-2
DOI <https://doi.org/10.58246/ARBE4355>